NEO-KADRO

SAYI: 11 MAYIS 1988 1500 TL (KDV'li) - YURTDIŞI: 6 DM

TOPLUMSAL KURTULUŞ

TEORİK-PRATİK SOSYALİST DERGİ

Devrimci Kurtuluşun Ön Yüzü: Toplumsal Kurtuluş
Çelik Bilgin

Sosyalist Devrim - MDD Tartışması
Hareketimizin Gelişmesini Engellememelidir
Mihri Belli ile Söyleşi

içindekiler

Kapak:
Sovyet ressam Konstatin Yuon'un 1921 tarihli bir tablosundan ayrıntı

Sahibi: Dönem Yayıncılık AŞ Y.K. Başkanı
Bilgesu Erenus

Genel Yayın Yönetmeni
İlhan Akalın

Yazişleri Müdürü
Felemez Ak

MERKEZ: Konur Sok. 73/9 Ankara Tel: 125 93 78 ● **İstanbul Büro**: Cemal Nadir Sok Akşam Han Kat:2 Cağaloğlu TEL: 512 73 93
AVRUPA TEMSİLCİSİ: Haluk Yurtsever, Postfach 710825 5000 KÖLN 71 B. Almanya Tel: 70 36 72
DANİMARKA İrtibat Bürosu: Fadıl Ölmez, Bellingevej 128/B 5250 ODENSE SV Tel: 96 15 62
BASKI: *MAYA MATBAACILIK YAYINCILIK LTD. ŞTİ TEL: 125 25 95* ● **DAĞITIM**: *HÜRRİYET Holding AŞ* ● **DİZGİ**: *Gül ve Gül*

ABONE KOŞULLARI: **Yurtiçi** Yıllık 15.000 TL Posta Çeki No 28 155-7
Yurtdışı Yıllık 60 DM Dönem Yayıncılık AŞ Döviz Tevdiat Hesap No 1380 İŞ Bankası Akay Şubesi
(Yurtdışı aboneleri ederi İŞ Bankası ya da muhabir banka şubeleri aracılığı ile gönderilmelidir)

25 Nisan 1988

Bu sayımız

Toplumsal Kurtuluş on birinci ayına ulaştı. Bunu kolay olmayan bir işin sonunda duyulan bir tür iç rahatlığıyla ve kendimize, hoşgörüleceğini umduğum, bir övünme payı da ayırarak söylüyorum.

Bu dönemin başlıca iki açıdan git gide artan güçlüklerle dolu geçtiğini, dergimizin çıkışına şu ya da bu biçimde katkıda bulunan arkadaşlarımız kadar, bu sayfadaki söyleşilerimiz dolayısıyla okuyucularımız da biliyorlar.

Bunlardan biri, ekonomik güçlükler. Nisan ayının ikinci yarısında, Özal hükümetinin, uygun nitelemeler bulmanın iyice güçleştiği kâğıt zamları politik gündemin en hararetli tartışma konusu oldu; karşılıklı silahlar çekildi. Son 4 ay boyunca 4 kez zam gören kâğıt fiyatları, 18 Nisan Pazar günü yapılan yüzde 35 dolayındaki yeni zam ile yüzde 100'ün üzerinde artmış oldu. Bu arada, başta matbaa mürekkebi olmak üzere bütün basım girdilerinde bu düzeylerde fiyat artışları yapılmıştı. Bütün 12 Eylül dönemi boyunca süren kâğıt fiyatlarıyla oynayarak siyasal ve kültürel baskı uygulama politikası, Özal'ın son bir yılında, pek fazla ihtiyatlılığa yer vermeyen boyutlara ulaştı.

Bu yıkıcı gelişmelere karşı, oldukça uzun bir süre, herhangi bir fiyat artışına başvurmadan yayınımızı sürdürmeye çalıştık. Ama bu sayıdan başlayarak derginin fiyatını 1.500 liraya yükseltmekten başka bir yol kalmadı.

Kâğıt fiyatları, bütün basının ve her türlü yayının sorunu. Devrimci basının, zaman zaman daha da büyük önem kazanan, bir başka sorunu daha var. Dağıtım sorunu bu. Ülkemizdeki dağıtım mekanizmalarının, ilerici devrimci basına karşı çok eski yıllardan beri uyguladığı politika biliniyor. Güçlük yaratıcı pek çok koşulun yanı sıra, görünen şudur: Bir iki satışı ancak yapabilen bayilere on beşer yirmişer dergi gönderilir durur, on beş-yirmi alıcısı olan ve sürekli yok satan bayilere birkaç dergiden fazlası gönderilmez.Bunları duyar, haber alır, öğrenirsiniz; ama, müdahale edip değiştirme imkanı ortadan kaldırılmış bir mekanizma içinde dağıtım yapmaktan başka seçenek yoktur. Bir seçenek var elbette: Bayi dağıtımından vazgeçmek ve kendiliğinden iletilmiş ya da özel ilişkilerle sağlanmış talepler dışında büyük kentlerle sınırlı kalacak bir kitapçı dağıtımında karar kılmak.

Toplumsal Kurtuluş böyle bir tercihe yaklaşmaktadır. Türkiye sosyalist hareketinin bütün devrimci yanlarına sahip çıkma ve onları geliştirme ülküsü olan, dürüst ve yürekli bir ses olma çabası gösteren bu dergi,eski deyimle "muhatap"larını bulmuştur. Düzenin mekanizmalarının böyle bir gelişme karşısında hareketsiz ya da tarafsız kalmaları beklenemez. Ama bizim de yapabileceğimiz tercihler vardır. Gerekli temas ve değerlendirmeleri yaptıktan sonra, kararımızı vereceğiz. Şuna inanıyoruz: Toplumsal Kurtuluş sesini duyurmuştur; o sesi duyanlarla birlikte düzenin klasikleşmiş mekanizmalarının önemli ölçüde etkisizleştirilmesi sağlanabilecek konumdadır.

Bu sayımıza gelince: Toplumsal Kurtuluş'un artık bilinen çizgisiyle işine devam ettiğini okuyacaksınız. Bununla birlikte, değinmek istediğimiz bir nokta var.

Mihri Belli ile yapılmış ve dergimize gönderilmiş uzunca bir söyleşiyi yayımlıyoruz. Yayın ilkemiz biliniyor: Yayımlanmaya değer bulduğumuz yazıların, yasal açıdan gerekli titizliği göstermenin dışında ünlü deyimle, virgülüne dokunmuyoruz. Bu söyleşi için de öyle oldu. Sözünü ettiğim titizlik nedeniyle yer vermediğimiz birkaç cümle dışında, önemli değerlendirmeler içeren Mihri Belli ile söyleşiyi eksiksiz olarak sunmakta yarar gördük. Ancak, bu söyleşiyi Çelik Bilgin arkadaşımızın yazısını okuyarak değerlendirmenizi öneriyoruz. O yazıda söyleniyor; burada bir kez daha vurgulamakta yarar görüyorum: Bir zamanlar "Sosyalist Türkiye" diye bağıranları polisin koruduğu düşüncesine katılmak mümkün değildir. "Sosyalist Türkiye" hepimizin özlemi ve amacıdır. *Dün böyleydi, bugün de böyledir.* Tartışmayacağımız pek az şey var: "Sosyalist Türkiye" hedefimizin doğruluğu ve geçerliliği bunlardan biri ve birincisidir.

Gelecek sayımızda, sosyalizm mücadelemizin yeni sorunlarını tartışabilmek umuduyla.

[signature]

ÖZAL-SİMAVİ DÜELLOSU

Turgut Özal'ın son kağıt zammından sonra Erol Simavi'nin Özal'ın basın düşmanlığını üzerine alması, zammın arkasında başka senaryoların da sunulduğunun işareti sayılıyor.

Son zamanlarda Cumhuriyet'ten çok daha belirgin bir eleştirel çizgi izleyen Hürriyet liderliğini koruyabilmek için yeni yollar arıyor.

Son açıklanan MİT Raporu'nun Hürriyet'in sevdiği ve tuttuğu Üruğ veya Nevzat Ayaz gibi kişilere cephe almasının yarattığı sıkıntılardan sonra dengenin raporu hazırlayanların aleyhine dönmesinin Hürriyet'i rahatlattığı anlaşılıyor. MİT içinde ters tepen rapor hamlesinden sonra Hürriyet'in üst yöneticilerinin MİT'in özel baskı ve zaman zaman da şantajından kurtulmaya başladıklarını gösteren işaretler var. Son zamanlarda Hürriyet, esas konularda "Devlet Politikası" izlemeyi sürdürmekle birlikte Özal Hükümeti'ne karşı muhalefet politikası izliyor.

"Aydınlar Ocağı" kadrosunun İlim Yayma Cemiyeti aracılığıyla Süleymancılar tarikatına bağlanması ve Özal Ailesi'nin bunlarla ilişkisinin sergilenmesini Hürriyet üstendi ve başardı. Asgari ücretin Almanya'da bir sandviç almaya bile yetmediğini resimlerle Hürriyet gösterdi. Kaya Erdem'in kızı Deniz Suarez'in Türkiye'nin karşısına yabancı bankaların temsilcisi olarak çıkışını da Hürriyet yazdı. Özal'ın değerleri kendilerinden menkul yeni yetme Amerikan çocuklarının çifte pasaport taşıdıklarını da Hürriyet ortaya çıkardı.

VURALHAN OLAYI VE MUHALEFET

Cumhuriyet, giderek kendi okuyucularını da bıktıran Vuralhan tefrikalarıyla yasak savarken Hürriyet'in her gün bir başka konuda muhalefet haberleri çıkarması Özal'ın sinirleri üzerinde olumsuz etki yapıyordu. Özal, sinirlerinin sağlam olduğunu göstermek için elinde basına karşı kullanabileceği kozlar olduğunu söylüyor ve Hürriyet'in liderlerinin kulağına gitmesini sağlıyordu.

Turgut Özal, Cumhuriyet'ten memnun görünüyordu. Cumhuriyet, ekonomi sayfalarını tümüyle iş çevrelerinin emrine vermiş, işçi sayfalarında Türk-İş propagandasına hız katmış, artık bazıları tıpkı bir Burhan Felek olan köşe yazarlarıyla, Turgut Özal'ın isteyebileceği en güzel sol gazeteydi. Özal ve rejimin plancıları Cumhuriyet'in dengesini bozmak istemiyorlardı. Bu nedenle Hürgün ve Söz denemelerini belli bir kaygıyla izlediler. Erol Simavi'nin Hürgün'ü hemen kapatmasından memnun oldular.

SABAH VE DİĞER GAZETELER

Bir resmi bankayla kurulan iş ilişkileri ve Güneri Civaoğlu'nun Özal'ın adamı olmayı kabul etmesi üzerine Sabah Gazetesi muhalefetten hızla hükümet çizgisine geçti. Cumhuriyet, solu denetim içinde tutma işini başarıyla yürütüyordu. Tercüman ve Günaydın'ın durumu sallanıyor ve bir büyük kağıt zammından sonra kendilerini satışa çıkarmaları bekleniyordu. Büyük bir kağıt zammına Milliyet ve Güneş'in de dayanmasının zor olacağı hesaplanıyordu.

Ayrıca büyük bir kağıt zammından sonra bunalıma giren belli başlı gazetelerin tümünü satın almak üzere uluslararası "asil" bir iş adamı hazırlık yapıyordu. Türkiye artık her bakımdan bir tekel ülkesi olacaktı; basın da iki tröst halinde olabilecekti. Burada sorun Hürriyet'ten çıkıyordu.

EYLÜL VE HÜRRİYET

Hürriyet'in muhalefet yapmaya bir başka açıdan da ihtiyacı var. Hürriyet, eylülist rejimin sorumluluğuna katılan ve büyük rol alan bir gazetedir. Polisin yaptığı infazlarda Hürriyet'in polis muhabirleri tam bir polis memuru gibi davrandılar. İçlerinde Kasım Gence gibi hala Emniyetin memuru gibi çalışanlar bulunuyor.

Erol Simavi'nin devrimci solun kendisine nasıl baktığını bildiği anlaşılıyor. Eylül Darbesi'nden sekiz yıl sonra yavaş yavaş solu tekrar hesabın içine katmak akıllıca sayılıyor.

Hürriyet, liderliğini korumak ve ayakta kalmak için yalnız kalmamağa muhtaç görünüyor. Cumhuriyet yazarlarına sürekli kur yapması ve Özal'a karşı muhalefetinde Cumhuriyet'i arkasından sürüklemeye çalışması buradan kaynaklanıyor.

BY-PASS AMELİYATINDAN SONRA ÖZAL

Erol Simavi, Hürriyet'in isminin üzerinde ve kendi imzasıyla çıkan yazıda By-Pass ameliyatından sonra Özal'ın dengesinde bozukluklar olduğunu ileri sürüyor. Çevresindeki By-Pass ameliyatlıların hepsinin dengesini yitirdiğini ve Profesör Cihat Abaoğlu'nun "By-Pass ameliyatında, bir ara kalp durdurulur ya, o sırada beyne, 15-20 saniyelik bir oksijen akımı kesintisi olur" dediğini

belirtiyor ve bu 15-20 saniyelik kesintide Özal'ın beynine girenlerin tartışılmasına gerek olduğunu ima ediyor. Simavi, ameliyattan sonra Özal'ın dengesinin değiştiğini ve "piyasadan bin küsur gazeteci çekilmiş, hiç de fena olmaz" demeye başladığını açıklıyor.

Sonunda "hodri meydan" diyor. Yazısını şöyle bitiriyor. "Demokrasiye ve demokratik düzenin kutsallığına olan sarsılmaz inancımın ışığında, 'benim kuvvetler ayrılığı kitabım' Türkiye'de birinci kuvvet faslına bilir misiniz ne yazar? Basın. Ya ikinci? Buyrun kalemimi zatıaliniz teslim alın. Aklınızdan ve gönlünüzden ne geçiyorsa, varın oracığa yazın. Saygılarımla." Erol Simavi, basında lider olma sorununda Özal'a meydan okumak zorunluluğunu duyuyor.

Kağıt zammından sonra yazma sırası Özal'a geçiyor.

YİNE ŞU PROVOKASYON MANTIĞI

Türkiye'de adeta bir gelenektir ve adettendir, kafaları bir türlü ilerlemeyen demokrasi beklentisi ve dönemine göre CHP ve SHP destekçiliği ile malul aydınlarımız, yazarlarımız kendi düşünce kalıplarına göre her sıradışı olayda, gelişmede bir provokasyon keşfederler. Bu konuda hiçbir istisnaları yoktur. Bazen bütün bir toplumsal alt üst oluş dönemini bile bir "provokasyon senaryo"suna indirgerler. İnsanlar sınıflar yoktur, onların değişen biçimlerdeki tepkileri, mücadeleleri yoktur, sadece bir takım karanlık çevrelerin düzenledikleri provokasyonlarla "demokrasiyi geriletme" çabaları, ara rejimi getirme çabaları vardır. Sonuç boyun eğmeyi, karşı çıkmamayı besleyen bir mantıktır.

Son Metris firarıyla ilgili değerlendirmeler, yorumlar bu mantığın en güzel örneklerinin sergilenmesine yol açtı. "Kesinlikle içerden yardım almış olmalılar", "Metris'ten nasıl kaçılır?", "Bu kaçışın sonucu da Mahir Çayan'ların kaçışı gibi sonuçlanacak" vb... türünden yorumlardan geçilmiyordu. Burada önemli olan yardım alıp almadıkları vb. değil, idama, ömür boyu hapse mahkum insanların bulundukları cezaevinden kaçmayı düşünmeleri, bu yolda çaba sarfetmeleri kadar normal birşey olamaz. Böyle bir durumdaki insanların iradi çabalarıyla da bunu gerçekleştirebileceğini tümüyle ihtimal dışı bırakmak bu mantığın temel sakatlığı oluyor.

İlhan Selçuk da kendi "pencere"sinden, Metris firarından hiç sözetmeden engin 12 Mart anılarından bir demetle bu kervana katılıyordu. 2 Nisan 1988 tarihli Cumhuriyet'te köşesinde 71 Maltepe cezaevi firarını araştırarak dolaylı bir yorum getiriyordu. İlhan Selçuk tünel kazıldığını Sarp Kuray'dan öğreniyor ve ona öğüt veriyor: "Göreceksin Sarp, bu çocukları yok edecekler, sakın katılayım deme?". Daha kaçış gerçekleşmeden ileriyi görüyor. Daha sonra Mahir Çayan geliyor, İlhan Selçuk'la görüşmek istiyor. Şöyle diyor. "İlhan abi, arkadaşlarımızı idam edecekler, elimiz kolumuz bağlı duruyoruz. Siz ne düşünüyorsunuz? Ne yapalım? Bize söyleyeceğiniz bir şey var mı?" Üstad şöyle buyuruyor: "Bak Mahir, İsmet Paşa ve CHP idamları durdurmak için harekete geçtiler, Altan Öymen bu yolda imza topluyor, onların işini zorlaştıracak bir şey yapmayın yeter..." Tabii bilindiği gibi Mahir, İlhan Selçuk'u dinlemiyor ve CHP'nin işini zorlaştırıyor. İlhan Selçuk sonuç olarak şu yorumu getiriyor. "12 Martın cunta yönetimi birdenbire sertleşmek ve güçlenmek fırsatını buldu, CHP etkisizleşti, Deniz Gezmiş ve arkadaşları idam edildiler, Mahir Çayan ve arkadaşları da Kızıldere'de yok edildi." Daha sonra Maltepe'deki tünelin kazılmasından cezaevi yöneticilerinin haberi var mıydı türünden bir soruyu sorarak yorumunu derinleştiriyor. Anlayan anlar.

Kıssadan hisse. Üstad tarihi deneyimlerini bugünkü gelişmeleri değerlendirebilmek için cömertçe sunuyor.

ALTAN ÖYMEN'SEL YORUM

Deniz Gezmiş'lerin idamlarını engellemek için İsmet Paşa ile birlikte imza toplayan Altan Öymen "tekellerin aslan terbiyecisi" rolüne ne kadar ısınmış olduğunu getirdiği yorumla belgeliyor. Yargılamaların uzadığını, suçu işleyenin cezasının belirlenmesindeki gecikmelerin "kamu vicdanının tatmini"ni engellediğini söylüyor. Kamu vicdanı tatmin olmak için işlenen suçların cezalarının "ibret verici" bir şekilde çektirildiğini görmeliymiş. Kamu vicdanını bilemiyo-

ruz ama Altan Öymen'in vicdanı herhalde 12 Eylül sonrası sıkıyönetim mahkemelerince verilen yüzlerce idam cezalarının, bugün de mecliste onay bekleyen onlarca dosyanın biran önce onaylanarak "ibret verici" bir şekilde yerine getirilmesiyle tatmin olacak.

28 Mart 1988 tarihli Milliyet gazetesindeki başyazısında Altan Öymen yorumunu derinleştiriyor. Sanıkların aynı davadan yargılandıkları arkadaşlarıyla bir arada aynı koğuşlarda kaldıkları için bir "topluluk psikolojisi" içerisinde bir türlü özeleştiri yapmaya, pişman olmaya fırsat bulamadıklarını söylüyor. "... özeleştiriye yönelmek bir yana, kendisinin haklı ve onu oraya sokanların haksız olduğuna daha fazla inanır. Daha fazla şartlanır." Altan Öymen 12 Eylül sonrası cezaevleri politikasının tutukluların böyle bir "şartlanmaya" kapılmaları için ne kadar önemli katkılarda bulunduğunu bilmiyor görünmüyor. Cezaevlerinde insanca yaşamak için ölen, açlık grevleri yapan insanlar herhalde "topluluk psikolojisi" içerisinde hareket edyorlar.

12 Eylül cezaevlerinde psikologlar görev aldı. Bunların görevi iki tip işkenceciden iyi niyetli, sigara, çay veren işkenceciye benzetilebilir. Pişmanlığa, cezaevindeki uygulamaların zorunlu olduğuna, bunun nedeninin bu insanların vatan haini oldukları için "müstahak" olduklarına inandırma ve "ikna" görevine soyunmuştur. Pişmanlık yasası, karıştır-barıştır uygulamaları da bu amaçlara yöneliktir. Hep denendi. Sonuçları ortaya çıktı, beklentilere cevap vermedi. Eleştiriler o kadar çok oldu ki bugünkü iktidar bile bu uygulamalardan vazgeçmek zorunda kaldı. Ama kraldan çok kralcı olan Altan Öymen, bir eski CHP'li Altan Öymen, Deniz'lerin idamını engellemek için imza toplayan Altan Öymen, bugün 12 Eylülün bir cezaevi yöneticisi gibi önerilerde bulunuyor, bulunabiliyor.

İlhan Selçuk deneyimleriyle bugünkü gelişmeleri yorumlarken mantığına dayanak yaptığı, çabalarını ileri sürerek Mahirleri ikna etmeye çalıştığı Altan Öymen'deki "ibret verici" gelişmeleri de gözlemeyi ihmal etmemelidir.

GİRERSEK BERABER GİRERİZ...

İran-Irak savaşındaki gelişmeler, İran'ın Irak'ın Kerkük bölgesine yönelen ilerleyişi bir süredir Türkiye'de de Kerkük tartışmalarını gündeme getirdi. Basının da "milli duyguları ve çıkarları" gıdıklayıcı bir şekilde yazdığı yazılar ve yorumlar kamuoyu oluşturma, konunun gündemde kalması amacna yönelik.

Kuzey Irak'ta ve Kerkük bölgesinde etkinliği elinde bulunduran Kürt gerillalarına karşı Irak yönetiminin kimyasal silahlarla giriştiği ve 5.000 insanın katledilmesiyle sonuçlanan saldırı konuyu daha değişik bir boyuta büründürüyordu. İran tarafından desteklenen Irak Kürdistan'ındaki Kürtlere, kendi sınırları içindeki vatandaşlarına Irak'ın düzenlediği katliam savaşın farklı bir boyutunu ortaya çıkardı. Dolayısıyla Türk basınında "Kerkük'e girecek

miyiz?" "Ne zaman gireceğiz" türünden yorumlar Kerkük petrollerinin çekiciliği yanında Kürt meselesinin de gözönüne alınarak kapsamlı bir şekilde ele alınmasına yol açtı

Şimdi şunu sormak gerekiyor: Türkiye, Türk ordusu Kuzey Irak'a, Kerkük'e tek başına müdahale eder mi?

Toplumsal Kurtuluşun 10. sayısında Yalçın Küçük'ün ABD' nin 13'ler raporu olarak anılan raporu üzerine değerlendirmesi var. Burada çok açıklıkla ifade edildi. NATO müttefiki olmanın bedelleri ortaya konuldu. Bu bedel bölge içinde ve dışında görev için hazır bir "mobil güç", devrimleri önleme ve bastırma için kullanılabilecek hareketli "kooperatif güç" olarak görev yapmak olarak ifade ediliyordu. Dolayısıyla bu çerçevede düşünüldüğünde Türkiye'nin bağımsız bir müdahalesini düşünmek pek mümkün olamıyor. Gelişmeler de bunu doğruluyor. 9 Nisan 1988 tarihli Milliyet Gazetesinde CIA ajanı Paul Henze'nin şu açıklaması yer aldı. "Kerkük ve Musul sadece Türkiye'nin değil, NATO'nun güvenlik sorunudur. Bu nedenle Türkiye böyle bir harekatı tek başına yapmamalı. Varsayımlar gerçek olur, Irak yenilirse, Türkiye başta ABD olmak üzere, müttefiklerine danışmalı ve ortak harekat yapmalıdır. Girersek hep beraber gireriz."

Kendisini bir "Türk Dostu" olarak tanımlayan Paul Henze, çok açıklıkla Türk yetkilileri, basını tarafından sürekli milli çıkarların uzantısı gibi gösterilen Kerkük konusundaki tavrın sadece Türkiye'nin sorunu olama-

yacağını NATO ve ABD'den bağımsız bir harekatın olamayacağını ortaya koyuyordu. Milli çıkarlar ile NATO, ABD çıkarlarının şaşırtıcı ortaklığı açıklanmış oluyordu.

M. ALİ BİRAND'IN OTORİTESİ

Aynı tarihli Milliyet Gazetesinde, Paul Henze'nin söylediklerinin yanında bazı Kürt gruplarının Türk hükumetine ilettikleri bir mesaj olarak "Anlaşalım Kerkük'e girin" başlığı atılıyordu.

Başlığın devamında haberin ayrıntısını M. Ali Birand'ın köşesindeki yorumda bulabiliyoruz. Birand'ın aktardığına gore Irak'taki Kürtler savaş nedeniyle her iki ülke tarafından kendilerinin kullanıldıklarını, savaş bittiğinde iki tarafın da kendilerine karşı bir tavra gireceklerini düşünüyorlar ve sonrası için duydukları kaygıları iletiyorlar. Bu kaygılarını Türk yetkililerine ilettiklerini ve Türkiye ile yakınlaşma çabaları içerisine girmek istediklerini öğreniyoruz. Hangi Kürt liderinin hangi Türk yetkili ile nasıl ve nerede görüştüğüne dair bir bilgi edinemiyoruz Birand'ın yazısından. Haberin doğruluğu konusundaki olası kuşkuları M. Ali Birand'ın "otorite"si ortadan kaldırıyor. Kendisi böyle düşünüyor olmalı. "İstihbaratının" güçlü olduğu biliniyor. Toplumsal Kurtuluş okurları da yakından biliyor, Birand hiç kimsenin bilmediği konuları önceden öğrenebiliyor, böyle bir yeteneği var. Sonra da kamuoyunu "aydınlatıyor."

Yorumun ya da haberin devamında Kürt liderlerinin yakınlaşma çabalarının nedenlerini şöyle açıkladıklarını öğreniyoruz. "Türkiye, Iraklıların yaptığı gibi bizi gazla öldürmez, İranlılar gibi de gözünü kapatıp kesmez. Türkiye, Avrupa ile içiçe yaşayan bir ülkedir. Daha uygardır." Böyle diyor bir Kürt lideri. Türkiye'nin "uygar" davranacağına duyulan güvenden dolayı, kendi koşullarına uyulması kaydıyla Türk ordusunu çağırıyor. "Gerilla savaşını siz yapamazsınız, ancak biz yaparız. Koşullarımızı kabul edin, size karşı çıkmayalım, hatta destek olalım." Böyle diyor adı verilmeyen Kürt lideri. Birand bu pazarlıkların surduğünü, birtakım gruplarla Türk resmi yetkilileri arasında dirsek teması bile olduğunu söylüyor.

Birand'ı inandırıcı buluyoruz, güvenilirliğini bazı ilişkilerinden alıyor. Böyle düşünüldüğünde şu noktaya şaşırmamak mümkün değil. Türkiye'de Kürt sözünü duyduğunda tüyleri diken diken olanların nasıl olup da Iraklı Kürt gruplarıyla resmi ilişkilere girdikleri, görüştükleri gerçekten şaşırtıcı.

Tabii "Türk dostu" Paul Henze'nin söyledikleriyle birlikte düşündüğümüzde tamamen anlaşılabilir oluyor. NATO ve ABD çıkarlarıyla çakışan milli çıkarlar belli bir pragmatizmi çok açık ortaya koyuyor. Bunu yazan Birand da yazarken hiçbir çelişki görmüyor Türkiye'nin resmi tavrında.

Sonrasındaki gelişmeleri bilemiyoruz. Mehmet Ali Birand otoritesinin yeni bir haberini beklemek gerekiyor.

"Fısıltı Büyük Tehlike"

RİVAYETLER MUHTELİF

2 Nisan tarihli gazeteler PKK ile güvenlik güçleri arasında meydana gelen bir çatışmayı bildiriyordu. Bu haberin diğerlerinden farkı, şimdiye kadar olan çatışmalar içinde en cok PKK militanının öldürüldüğünü duyurması oldu. Bu arada dikkati çeken nokta, öldürülenlerin isimlerinin açıklanmaması idi. Birkaç gün sonra 4 Nisan tarihli Milliyet'te kimlikleri belirlendiği söylenen 10 militanın isimleri açıklanıyordu. Yetkililer bu isimlerin arasında daha önce birkaç kez öldürüldüğü iddia edilen, hatta "kaç kez öldü?" şeklinde haberlerle basında yer alan Abdurrahman Motor ile yine daha önce yurt dışına kaçtığı açıklanan Mehmet Emin Aslan'ın da eklenebileceğini söylüyordu. 9 Nisan tarihli Cumhuriyet'te ise kimliği tesbit edilenlerin sayısı 13'e çıkıyordu. Kısacası bir karışıklık vardı ve net açıklamalar yapılmıyordu.

Bu karışıklığın yöre halkı arasındaki görünümü ve gelişmeler üzerine gözlem ve yorumlarını aktaran dürüst gazeteci Celal Başlangıç, Olağanüstü Hal Bölge valiliğinden yapılan açıklamalarda öldürülen teröristlerin katıldığı eylemlerin açıklandığını, ancak kimliklerine ilişkin açıklama yapılmadığını bildiriyordu. Celal Başlangıç 5 Nisan tarihli Cumhuriyet'te "Fısıltı büyük tehlike" başlığıyla aktardığı haberinde ilk açıklamaların öldürülenlerin eylemleriyle ilgili olduğu halde kimliklerinin açıklanmasının geciktirilmesinin halk arasında fısıltı türünden haberlerin yayılmasına yol açtığını söylüyordu. Rivayetler şöyle:" Bu isimler kimden saklanıyor? PKK'dan saklanması sözkonusu olamayacağına göre acaba bizden mi saklanıyor? Ölen teröristler arasında 15-16 yaşında çoban çocuklar olduğu söyleniyor. Televizyonda ölenlerin tümünün yüzü bu nedenle mi gösterilmedi? Ölenlerden bazılarının korucu olduğunu duyduk. Bunlar güvenlik güçleriyle yanyana çatışmaya girdi de ölünce mi teröristlerin safına geçtiler? Yoksa korucular yanlış seçilmişti de ölmeden mi teröristlere katıldılar? vb." Bütün bunlar yöre halkının ve giderek olaya ilgi duyan herkesin kafasında kuşkular oluşturmaya başlıyordu.

Resmi açıklamalar neden net, olayı açıklayıcı, çelişkisiz ve ayrıntılı verilmez? Yoksa bu olayla ilgili gerçekten saklanan şeyler mi var? Bu arada 7 Nisan tarihli Hürriyet gazetesindeki haberde 30 PKK militanının Tunceli-Ovacık yolunu 8 saat süreyle kestikleri ve bu arada yoldan geçenlere 20 PKK'lının öldürüldüğüne dair haberin doğru olmadığını söyledikleri yer alıyordu.

Şimdi bütün bunlar bir araya gelince, insanların aklına tereddüt ve kuşkuların gelmesi normal olmuyor mu?

PİŞMANLIK YASASI NEDEN YENİDEN PİŞİRİLDİ?

Bütün pişmanlar pişman olmuşken pişmanlık yasası yeniden çıkarıldı. Rejim isteyen olmadan da pişmanlık yasasını uygulayabilir.

Yurt dışından dönmek pişmanlık sayılırsa, rejimin üzerindeki Avrupa baskısı kalkabilir.

ANAP çoğunluğu, birdenbire ve kamuoyunda "Pişmanlık Yasası" denilen yasayı, geliştirerek yeniden çıkardı. Yürürlük süresi biten ve bütün sakıncaları ortaya çıkan bir yasanın yeniden çıkarılması üzerinde durulmadı. ANAP hükümetini de aşan bir hazırlık ihtimali üzerinde durmak gerekiyor; MİT-Genel Kurmay plancılarının, Pişmanlık Yasası'ndan özel beklentileri olduğu anlaşılıyor.

MİT-GENEL KURMAY NE PİŞİRİYOR?

MİT-Genel Kurmay plancılarını düşündüren sorunlar olmalıdır; rejimin, belli başlı "tüm örgütleri" çökerttiğine inandığı bir zamanda temel amacı itirafçılık ve pişmanlık kurumu ile "terörist örgüt" çökertmek olan ve hukuk sistemini tahrip eden bir yasayı yeniden çıkarması için ciddi nedenler gerekiyor. Yalçın Küçük'ün yeni çıkan "TKP Pişmanları" kitabı, bu konuda bazı ipuçları getiriyor.

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Mahkemesi, TPK Davası'nda bir sanık için Pişmanlık Yasası'ndan önce de var olan TCK 141/7 maddesini uyguladı. TKP sanıklarından Çağatay Günel'in açıkça karşı çıkmasına rağmen, Sıkıyönetim Mahkemesi, Çağatay Günel için, TKP örgütünün çökertilmesine yarayacak bilgiler verdiği gerekçesiyle 141/7 maddesini kullanarak karar verdi. Askeri Yargıtay bu kararı onadı ve Türkiye'de ilk kez isteğe karşı olarak pişmanlık maddelerinin uygulanmasına başlandı.

TCK YÜZKIRKBİRE YEDİ

1951 TKP Davası'nda itirafçılık kurumu işlemeye başlayınca zamanın iktidarı TCK 141 maddesinde değişiklik yaparak itirafçılık ve pişmanlık yolunu açtı. Fakat 1951 Davası'nda ve 1980 sonrasındaki uygulamada sanığın isteği önemli oluyordu. 1981 TKP Davası'nda ise Sıkıyönetim Mahkemesi ilk kez, sanık istemeden ve karşı çıkmasına rağmen, pişmanlık ve itirafçılık yasasını tatbik etti.

TCK 141/7. maddesinin imkanları sınırlıdır. Yeni Pişmanlık Yasası ile ise yirmi yıllık bir hükmü, bir örgütün çökertilmesine yarayacak bilgiler gerekçesiyle, iki yıla indirme mümkün olabiliyor. Böylece yeniden çıkartılan Pişmanlık Yasası ve Askeri Yargıtay'ın kesin kararı, isteğe karşı da olsa, Pişmanlık Yasası'nı uygulayarak rejime bazı sorunlardan kurtulma yolunu açıyor.

BİR TAŞLA İKİ KUŞ MU?

Yurt dışında aydınlar rejim için bir sorun oluyor. Hem yurt dışındaki aydınlar Türkiye'ye gelmek istiyor ve hem de hükümet bunları Türkiye'ye çekme planları yapıyor. Rejimin ezik solcuları toplama masası şefliğine getirdiği Adnan Kahveci'nin bu yolda girişimleri oldu. Fakat yasalarda bir değişiklik yapmadıkça, savcılıkların harekete geçişini önlemek zorlaşıyor.

Konjonktür tersine dönmeye başladı. Turgut Özal kendisine güvenini yitiriyor. TCK üzerinde değişiklikler yaparak Nabi Yağcı - Nihat Sargın Davaları'nı çözmek ve yurt dışındaki aydınları tehlikesizce Türkiye'ye getirmek projelerinden uzaklaşıyor.

İşte burada yeni Pişmanlık Yasası bir yol olarak görülüyor. Mahkemeler izinsiz olarak yurt dışına çıktıktan sonra kendiliğinden dönme isteğini, Pişmanlık Yasası'ndan yararlanma isteği olmadan bu yasa çerçevesine alacak olursa, "pişmanım" demeden Pişmanlık Yasası'ndan yararlanma yolları açılabiliyor.

İtibarını yitirmiş bir yasanın yeniden çıkarılması üzerinde düşünmek ve dikkatli olmak gerekiyor. Doğu'da yakalanabilecek PKK gerillalarını itirafçılığa zorlayarak bilgi toplamanın yanında Avrupa'daki aydınlar ile ilgili hazırlıklar da akla geliyor.

Erhan Akyıldız için

AÇIKLAMA VE DÜZELTME

İstanbul'a son kez DGM'deki davam nedeniyle gittiğimde sevgili arkadaşlarım benim ve Cumhuriyet'in hukukçuları Gülçin Çayligil, Öznur Gündoğdu, Fikret İlkiz ve Okay Gönensin ile birlikte oldum. Okay, benim Cumhuriyet'te yazdığım zamandan beri arkadaşımdır; bir kez daha değinmişti. Toplumsal Kurtuluş'un basın ve MİT ilişkileriyle ilgili yazılarının Cumhuriyet'in İstanbul Haberleri Seksiyonu yöneticisi Erhan Akyıldız'ı son derece üzdüğünü söyledi.

Dost toplantılarında bunların konuşulmayacağını bilecek ölçüde kibardır. Ancak üzüntünün derinliğinde ve içtenliğinde, beni, son derece etkiledi. Hiçbir kuşkusu olmadığı konusunda da beni inandırdı.

Önemli olan budur. Toplumsal Kurtuluş'un yayınlarının Erhan Akyıldız'ı üzmüş olmasından gerçekten üzüldüm. Ancak bu tür yayınların ve bu alanda duyarlılığın gereğine inanıyorum.

Cumhuriyet'in bazı yayınları da beni üzüyor. Birbirimize karşı hassas ve zaman zaman da üzücü olmaktan çekinmememiz gerekiyor. Önemli olan sonucun doğru çıkmasıdır.

Bu notu ve açıklamayı yönetim kurulumuzda görüştükten sonra ve kararına gore yazıyorum. Arkadaşlarıma Oktay Gönensin'in güveninin benim de güvenim olduğunu belirttim. Katıldılar.

Böyle bir alanda kuşku yaratan bir yazımızın doğru çıkmamasından yalnızca mutlu oluyoruz. Erhan Akyıldız'ın duyarlılığımızı anlayışla karşılayacağını umuyorum

Y.K.

ÖĞRENCİ ARASINDA POLİTİKA ARAYANLAR POLİTİKADA ÖĞRENCİ GİBİ DAVRANANLAR

Öğrenci kütlesinin demokratik özlemleri yüksek, etkin ve büyük bir baskı kaynağı olduğu biliniyor. Her zaman düzenli ve disiplinli hareket etmese de, kütlesi akışkan ve aktif unsurları çok sık değişse de, yapısı, kendi içindeki dinamizmi ve hatta düzensizliği öğrenci kütlesini, devrimci yürüyüşün önemli katmanlarından birisi haline getiriliyor. Her zaman özeni ve hoşgörüyü, sık sık da eleştiriyi hak ediyor.

Ancak öğrenci kütlesinin tek önemi buradan doğmuyor; öğrenci kütlesi, sosyalist devrimciler için bir fidanlık ve politika sanatında gerçek bir okuldur. Gerek burjuva partilerinde ve gerekse solda, öğrenci politikasından önde gelen politikacılar yetişmiştir; SHP Grubu'nun başında bulunan Deniz Baykal ve Hikmet Çetin, öğrencilik yıllarında politika ile uğraşarak bu noktaya geldiler. TKP içinde Dr. Hikmet Kıvılcımlı ve Mihri Belli, öğrenci eylemlerinden geçerek komünist hareket içinde sivrildiler.

Türkiye solunun son yirmi yılında sol politikada öğrenciliğin daha etkin bir rol oynamasına karşın, öğrenci eylemlerinin sosyalist devrimci ve politikacı yetiştirme açısından verimini yitirdiği görülüyor. Gerçi bu verim yitirmenin bir ve önemli bölümü yalnızca görüntü oluyor; çünkü son yirmi yılda öğrenci liderleri arasında burjuvazinin acımasız kırımları ve mapuslukları rekor düzeye yükseliyor. Bunun hesaba katılması gerekiyor; ancak hesaba katıldığı zamanda da tablo önemli ölçüde değişmiyor.

Bu verimsizlikte, öğrenci arasında örgüt politikası aramaya fazla önem vermenin ve daha sonra da politikada öğrenci gibi davranmanın rolü büyük görünüyor. Öğrencinin yeteri ölçüde solcu olmadan ve sol teori ve pratikle yakınlık kuramadan bir örgütçü gibi davranmak zorunda kalması, gelişmesini durdurucu etki yapıyor ve verimi düşürüyor. Solcu olamadan örgütçü olanlar ise politikada eksik kalmış öğrenci politikası boyutunu aşamıyorlar.

Sakıncalarından birisi, şimdiki reel solculuğun, yazı ve çizgileriyle, öğrenci damgası taşımasında somutlaşıyor. Öğrenci damgasını aşamayan bir solculuğu ise hem kendisinin ve hem de burjuvazinin ciddiye alması kolay görünmüyor.

Fakat asıl büyük sakınca, yavaş yavaş ortaya çıkan eylemlerde, öğrenci davranışının aşılamamasında kendisini belli ediyor. Solculuğun tümü şimdi, yaşamadığı eylemler için ortak imzalı açıklamalar çıkarma aşamasını yaşıyor. Geçen yıl Eylül döneminde ilk kez Dönem Yayıncılık tarafından yapılan 1 Mayıs'ın tekrarlanıp tekrarlanmıyacağı aşılıp aşılmayacağı bilinmiyor. Burjuvaziyi teskin etmek için 1 Mayıs kutlamasından kaçınan eğilimler ile bunların peşine takılmış olanlar arasındaki öğrenci davranışlarının ne sonuç vereceği 1 Mayıs'ta belli olacaktır; henüz yeni ve olumlu işaretler çıkmıyor.

1 Mayıs 1988 programıyla ilgili öğrenci davranışları bir yana, Metris'den kaçışlarla ilgili olarak "Metris'teki tutsak Devrimci Solcular" adına yapılan açıklama üzerinde de, bu vesileyle, durmak gerekiyor. Bu açıklamada şunlar da söyleniyor: "Cezaevinin mimari yapısı gereği, firarın gerçekleştirildiği havalandırmadaki olanaklar diğer bölümlerde yoktur. Buna karşılık firarı gerçekleştirenler isteseydi, bu olanaktan tüm devrimci örgüt ve gruplar yararlanabilir, eyleme daha çok devrimcinin katılımı sağlanabilirdi. Ama devrimci sorumluluktan uzak bir tutum sergilenmiş, firar edenler kendi grupsal çıkarlarını her şeyin önünde tutmuşlardır." Bu açıklama, Milliyet'in polis muhabiri Ercüment İşleyen'e yapılan, ancak arkadan resmi görülen ve tanıyanların S.Ü. olduğunu bildirdikleri bir eski Metris tutuklusunun "Metris kurtarılmış bölgeydi" türünden iddialarından sonra ikinci şaşırtıcı açıklama oluyor.

"Metris'teki tutsak Devrimci Solcular" adına yapılan açıklamadan politikada öğrenci gibi davranıldığı izlenimi doğuyor. Bir hapishaneden kaçışın son derece gizli yapılması gerekiyor. Ayrıca her hapishane kaçışı bir tür mucizedir; kaçıştan önce hapishanenin neresinin olanaklı ve neresinin olanaksız olduğunu bilmek mümkün olmuyor. Böyle bir mantığı bir mapusçu mantığı olarak kabul etmek zordur; hapishane yönetimleri kaçma olanaklarını birbiri ardına ortadan kaldırmayı titiz görev sayıyorlar.

Daha da önemli noktalar var; Metris gibi bir hapishanede, başka koğuşlara haber vermek veya kaçıştan önce, başka koğuşlardan devrimci aktarımı yapmaya çalışmak, hazırlıkları hapishane yönetimine haber vermekle özdeştir. Daha fazla devrimcinin katılımını sağlamak için atılacak adımların, bütün hazırlığı tehlikeye sokması ihtimalini hesaba katmak gerekiyor.

Yirmi dokuz kişilik bir kaçışı az saymak da inandırıcı olmuyor.

Fakat "Metris'teki tutsak Devrimci Solcular" adına yapılan açıklamaya yine de sevinilebilir. Bir uzun açlık grevinde altmış günden sonra bilincini kaybederek açlık grevini bırakan bir kız tutuklu için "burjuvaziye teslim oldu" anlamına gelebilecek yayınların yapıldığı bir zamanda dar örgütçü ve grupçu davranışların eleştirilmesi, haklı olmasa da, sevinçle karşılanmalıdır.

DEVRİMCİ KURTULUŞUN ÖN YÜZÜ: TOPLUMSAL KURTULUŞ

Çelik BİLGİN

Devrimci yürüyüşün yeni başlangıcında ve şu aşamada bir özete, rekapitülasyon, ihtiyaç var. Yürüyüşün neresindeyiz; saptanması gerekiyor. Mümkün olan ölçüde gerçekçi olmak zorunluluğu ortaya çıkıyor: Yürüyüşe çıkanlar gelecekle ilgili son derece umutlu ve mevcut durum ile ilgili güçler dengesi ölçüsünde ise kötümsere yakın gerçekçi olmak zorundalar.

Köylerin sakin ve işçi sınıfının hareketsizlik içinde olduğunu saptamak başlangıç olmalıdır, yürüyüşün en büyük dayanağı işçi sınıfının gizil gücüdür. Şu aşamada köylerin kıvılcımı görmeye hazır beklediğini ve işçi sınıfının önemli bir hareketlilik içinde olduğunu düşünmek ham bir hayal oluyor.

Belli önermeleri çok büyük bir netlikle yazmak durumundayım; Türkiye devrimi, bilimi zorluyor. Bilim'in, sanat'ın ve devrim'in uç'ları, aynı topraklar oluyor. Bilimi zorlamadan, bilimde yeni açılımlara yaklaşmadan, devrim yolunu açmak mümkün görünmüyor.

Bilimi zorlamak, önce bilimsel stoğu kavramak, kavramlarını kullanılabilir hale getirmek ve mevcut kavramları ya geliştirerek ya da yeni kavramlar ortaya çıkararak yeni kavramlar diyalektiği yaratmakla mümkündür, bunun için de gerçekçi başlangıçlar gündeme geliyor. Bu inceleme, adı üzerinde bir rekapitülasyon olduğu için argümanları uzatmak gereği duymuyorum ve olduğu türden yazıyorum. *Toplumsal Kurtuluş*'un geçen sayısında Ç. Can'ın Y. Küçük'ü Che Guevara'ya şikayet etmesi son derece yersiz görünüyor(*). Che Guevara bir teorisyen olmaktan çok uzaktır. Başlarken, Che Guevara, Georgi Dimitrov, Enver Hoca ve diğerleri hiçbir zaman sosyalizm teorisi ya da bilimi alanına girmiyorlar; bunlar, ülkelerinin ya da kıtalarının büyük devrimci pratisyenleri oluyorlar. Che'yi, Enver Hoca'yı Dimitrov'u teorisyen düzeyine çıkarmak, üniversite kantinlerinin işidir; devrimcilere hiç yakışmıyor.

Che'nin anılarını coşkuyla okumak, deneyimlerinden yararlanmak gerekiyor. Teori çıkarmak "bize" düşüyor.

Bu inceleme bir özet ve tartışmanın bulunduğu noktayı saptama çabası olarak ortaya çıkıyor; bu nedenle çok açık olma zorunluluğuyla hareket ediyor. Bu zorunlulukla şu söylenmelidir: "suni denge" savıyla ortaya çıkan bir devrimci yalnızca bir "suni devrimci" sayılıyor. Bilimde "suni" olan yoktur; her kim söyledi ve yazdı ise, ister Mahir Çayan veya isterse Che Guevara yazmış olsun, kendi yolunu bir "suni denge" savına oturmak isteyen her eylemcinin sonu çıkmazdır; devrimcinin tek kılavuzunun bilimsel çözümleme olduğunu tekrarlamak durumundayım. "Suni" ilişkiler veya dengeler üzerinden harekete geçmeyi düşünenler bilim dışıdır ve devrim yolunun dışına düşüyorlar.

Bu, yeni başlangıçta elifba olmak zorundadır; devrimci sürecin başlangıcında elifba üzerinde değil kavramlar ve ilişkiler çerçevesinde bir tartışma yararlı olabiliyor. Unutulmamasını istiyorum, the marxist, when conducting o theoretical dispute, confines himself to proving the necessity and inevitability; "teorik tartışma yaparken marksist kendisini zorunluluk ve kaçınılmazlığı kanıtlamakla sınırlar."(*) Bu önerme, Lenin'in ilk çalışmalarında yer alıyor ve Lenin'in, bir marksist ve giderek de marksist-leninist oluşumunun gizi burada yatıyor.

Bir: "Suni" çözümlemesine dayanan her şey devrimcinin yolunun dışına düşüyor.

İki: THKP/THKO sekterleri, 1970 ürünü belgelerden kalıcı ve teorik olanları çıkararak göstermek durumundalar. "Şehit" edebiyatını, teorinin yerine koymak bir çare olamıyor.

Üç: THKP ve THKO, bir jakoben canlanmadır ve önemi burada yatıyor.

Dört: Türkiye'de devrimci ve sosyalist mücadelenin THKP ve THKO ile başladığını söylemek, devrimciliğe bir küfürdür. Böyle bir iddia ile ortak bir devrimci süreci götürmenin mümkün olmadığının anlaşılacağını umuyorum.

Küfür, bilim dışıdır.

(*) "Suni denge teorisi, bilebildiğimiz kadarıyla Che Guavera tarafından da savunulmuştur. Che'nin Profesör Tinbergen'i okuyup okumadığını bilmiyoruz."

"Y.Küçük bu hareketin liderinin de, tıpkı M. Çayan gibi, Siyasal Bilgiler'de okumuş olduğunu ileri sürerek işin içinden sıyrılmaya kalkmaz herhalde."

Ç. Can, Daha Tutarlı Daha Kararlı bir Devrimci Hareket İçin Toplumsal Kurtuluş, Nisan 1988, s. 37.

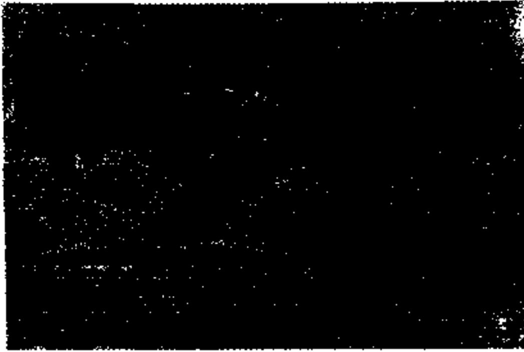
1960 yıllarında Siyasal Bilgiler'de okutulan iktisat ile Latin Amerika'nın üniversitelerinde okutulan iktisat bir ve aynı oluyor; bunu tartışmamak gerekiyor.

(*) V.I. Lenin, Collected Works, Vol I, 358.

Tarihin devrimci yazımı, devrimci yolun açılımını veriyor. Her kim, "benim", Türkiye'nin devrimci tarihinin 1970 ile başladığına razı olacağımı sanıyorsa büyük bir illüzyon içinde yüzüyor; başlangıçta tüm illüzyonlardan çıkmak zorunlu oluyor.

Beş: THKP/THKO henüz öğrenci ve gençlik dışında kadro çıkaramadı. Devrim yolunun bir gençlik heyecanıyla sınırlı kalmadığını göstermek "durumundayız" en önemli görevlerden birisi burada düğümleniyor.

Mahir Çayan-Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının önemli özelliği, eylemlerinin teorilerini çok aşmış olmasında yatıyor; bu ise son derece kaçınılmaz görünüyor. Çünkü bilim ve devrim yolunda hem "suni denge" ve hem de "mucize" çıkmaz yoldur: mekanik bölmeciliğe bilim ve devrim yolunda yer görünmüyor. Son günlerinde bile TİP içinde mücadele eden ve TİP'i ele geçirmeye çalışan bir

gençlik kadrosunun, 1970 sonbaharında ve "hakiki" TİP Kurultayı topladıktan sonra birden bire yeni bir "teori" ile çıkabileceklerine inanmak, mucize'ye peygamberlere ve tılsımlara bel bağlamakla özdeş oluyor.

Devrim yolunda mucizelere, peygamberlere ve tılsımlara inananlarla uzun mesafe kaydedilemeyeceğini biliyorum. Lenin'in tanımladığı anlamda "marksist" olabilmek için "zorunlu" ve "kaçınılmaz" çizgilere bağlanmak zorunludur; Mahir Çayan - Deniz Geçmiş ve arkadaşlarının TİP ve Yön çizgisine bağlı olduklarını ve sonuna kadar kemalizmin yörüngesinde kaldıklarının kabul edilmesi gerekiyor. Ancak eylem çizgileri teorik çizgilerini çok aşıyor.

Fakat, bunun da, sadece son tarih Türkiye'ye özgü olduğunun düşünülmemesi icab ediyor; Rusya'da da narodniklerin eylem çizgileri legal marksistlerin teorik çizgilerini çok aştı. Bu, kesinlikle, tarih içinde ve aynı anlama gelmek üzere mantıksal ve çözümlendiği ölçüde kuramsal planda narodniklerin haklı olduğu anlamına gelmiyor. Lenin, legal marksistlerle yan yana bir genç olarak narodniklerle mücadele ettikten sonra, devrimci teori içine narodnik canlanmayı entegre etmeye çalışıyor: büyük yaratıcılığı burada yatıyor.

Teori planında Rusya'da narodnikler ve Türkiye'de milli demokratik devrimciler her zaman yanlış ve geridirler; legal marksist Pyotr Struve'nin veya legal marksist Behice Boran'ın ölümlerinden önce burjuvazının kampına geçmeleri, Rusya'da narodniklere ve Türkiye'de milli demokratik devrimcilere bir teorik güç getirmiyor.(*) Bu konuda Lenin'in deneyiminden ve yazdıklarından öğrenilecekler var; şimdi bunları aktarmak istiyorum. Lenin, "Legal marksistlerle bir araya gelme, Rusya Sosyal Demokratlarının içine girdikleri ilk gerçek siyasal ittifaktır" diyor.(**) Bunun amacı ve sonuçları konusunda da hiçbir kuşku bırakmıyor ve şunları belirtiyor: "Thanks to this alliance, an astonishingly rapid victory was obtained over Narodism and Marxist ideas (even though in volgarised form) became very widespread." Bu ittifak sayesinde narodizme karşı şaşırtıcı hızda başarı sağlandı ve vulgar biçimde de olsa marksist düşüncelerin yayılması sağlandı; 1960 yıllarında Türkiye'de yapılanları kayıp saymamak gerekiyor.

Türkiye narodizminin, ham biçimiyle Türkiye'de "milli demokratik devrim" programının iki yanı oldu; birinci yanı bilgisel ve teorik cephesidir. Türkiye'de narodizm, 1960 yıllarının ikinci yarısında Türkiye'nin feodal bir yapıda olduğunu ve üzerine program kurulacak bir işçi sınıfının varlığından söz edilemeyeceğini ileri sürdüler. "Sosyalist Devrimciler", bunlar arasında yer almaktan hep onur duyuyorum, bunun tersini ileri sürdüler. Bilgisel ve teorik planda, sonuç, Türkiye narodizminin tam iflası ile sonuçlandı; Haziran 1970 sonu itibariyle belgenen iflastan sonra, Martçı Günleri'n sonunda, Türkiye solculuğu Doktor Hikmet'in finans-kapital görüşleriyle patladı. Solculuğun feodal Türkiye'den finans-kapital bir Türkiye'ye sıçraması, narodnik bilgi programının dayanaksızlığı ile gerçekleşti.

Aybar-Boran-Aren'e, Zeki Baştimar'ın emanet ettiği, Türkiye İşçi Partisi liderliğinin lafta "sosyalist devrimci" gerçekte ise menşevik olduğu her zaman söylenebilir: Boran, ölümünden hemen önce, Aren 1970 yıllarında ve Aybar daha önce menşevik bayrağı, kesinlikle, seçtiler. Ancak bu bilgi de, TİP liderliğinin menşevik renginin görülmesi de, 1970 yıllarına doğru Türkiye'de jakoben canlanma ile ortaya çıkabildi. Tarihin akışı Türkiye solculuğunu son derece sığ programlarla devrimci bir çizgiye zorladı.

(*) *Toplumsal Kurtuluş'un bu sayısında yayınlanan* söyleşisinde Mihri Belli şunları ileri sürüyor: "Ve o günlerde polis, 'Sosyalist Türkiye' sloganları atanları koruyor; 'Bağımsız Türkiye' diye haykıranlara saldırıyordu."

Mihri Bey'in bu iddiasının acımasızlık ölçüsünde haksızlık olduğunu belirtmek durumundayım. Polis, Ankara'da gençliğe ilk kez, 1960 yıllarında, Kızılay'da "Dönüşüm" Dergisi satışı nedeniyle saldırdı. "Dönüşüm" satanlardan şimdi zengin olmayarak mücadele edenlerden, arasında yalnızca Erhan Tezgör'ü hatırlıyorum. O gün de, bugün de "Sosyalist Türkiye" diyor. Polis, İstanbul'da ilk kez, bir genci, Teknik Üniversite'de Vedat Demircioğlu'nu öldürdü. "Sosyalist Türkiye" diye bağırıyordu.

"Bağımsız Türkiye" diye bağırmak, 1960 yılları mücadelesinden çok sonra çıktı. Bilinen gerçekleri değiştirmekte hiç yarar görmüyorum.

Bu arada otuz yılı aştı, hep bağırıyorum. Hiç "Bağımsız Türkiye" diye bağırmadım. Bundan sonra da "Sosyalist Türkiye" varken başka türlü bağırmayı düşünmüyorum.

(**) V.I. Lenin, Selected Works, Vol. 1, s. 132.

Türkiye solculuğunda eylem, hep teorinin önüne düştü ve çok ötesine geçti.

Türkiye devrimcilerini sığ teorik programların tutkulu fedaileri olarak görüyorum.

Bugün Türkıye'de "sosyalist devrim" ve "milli demokratik devrim" tartışmalarının, devrimci yürüyüşü engellememesi gerektiğini ve engellemeyeceğine inanıyorum. Bu tartışma yapılmalıdır; ancak bu tartışmayı yaparken geçmişe dönerek fatura çıkarmada hiç bir yarar bulmuyorum.

Bu ve benzeri tartışmaları yaparken sınıfsal bakmak ve sınıf kavramını netleştirmek durumunda olduğumuzu düşünüyorum. Eylemi ve mücadeleyi, sınıf hesabının içine sokma zamanı gelmiştir; mücadele'nin, sınıfları biçimlendirdiği ve ortaya çıkardığı gerçeği üzerinde durulmalıdır. Devrimci yürüyüşte hareket halinde sınıfların hesabı yapılıyor; hareketsiz ve saçılmış sınıfsal varlık ve eğilimler ise, daha ileride yeni düzenin kurulmasında önem kazanıyorlar.

Devrimci demokratik hareketin temel kaynağı küçük köylülüktür; Türkiye'de köylülük hem geçmişte ve hem de bugün büyük bir sükûneti yaşıyor. Sınıflar hesabında bugün ve Türkiye'nin Batı topraklarında küçük köylülüğü bir devrimci güç olarak hesaba katmak için ya saf ya da bir köy camiinde kuran kursu öğrencisi olmak gerekiyor. Ancak bütün bunlara karşın, bugün Türkiye'de devrimci demokratik aşamayı ciddi olarak düşünmek için iki neden görünüyor. Bunlardan birisi son derece açık: Türkiye'nin başka yerlerinde köylülüğün devrimci demokratik hareketi olabiliyor.

İkinci nokta için bazı önermeleri tekrarlamak durumundayım. Köylülük, kapitalizmin fidanlığıdır: küçük köylülüğün ideolojisi, en saf biçimde, burjuvazinin ve bu anlamda demokrasinin ideolojisidir.(*) Her zaman burjuva devletin bir biçimi ya da durumu olan demokrasi, belki de en ideal biçimini, köylülüğün bakış açısında bulunuyor. Bugün Türkiye'de köylülüğün bakış açısını en çok üniversite gençliğinde görmek mümkün oluyor; üniversite öğrencisi, büyükçe kentlerde, üniversite giysisi içinde köylülüğü ve bakış açısını sergiliyor. Devrimci hesapta, köylü bakışını ve ideolojisini yansıtan ve bu anlamda son derece saf bir demokratik programa sahip görünen üniversite gençliğini hesap dışı bırakmak mümkün görünmüyor.

Bir rekapitülasyon incelemesidir: son derece kısa ve net olmak zorunluluğu var. İster saf küçük köylü demokrasisi olsun, ister gelişmiş kapitalist ülke demokrasisi, ister geçmişte en beğenilen ve isterse gelecekte kurulacak en güzeli olsun, hiç bir demokrasiye razı olmadığımı yazmak durumundayım. Demokrasi, burjuva devletinin bir durumudur ve Türkiye, bunu geride bırakıp sosyalizmi kurma aşamasına girmiştir. Hedef, sosyalist Türkiye'dir: Türkiye'nin sosyalizme layık ve sosyalizmin Türkiye'ye uygun olduğundan kuşku duymuyorum. Bu hedef, benim için, her türlü tartışmanın dışında bir yerde duruyor.

Marx'ın yazılarıyla birlikte demokrasi, hem teorik ve hem de politik anlamda tarihin gündeminin gerisine düşüyor ve bu, 1930 yıllarına kadar böyle gidiyor. Bugün demokrasi'nin yeniden gündeme girmesi ideolojik olduğu kadar bazı politik zorunluluklardan ortaya çıkıyor. Şimdi kısaca bu tür politik gelişmelerden söz etmek istiyorum.

Bir: Hitler henüz yenilememiştir.

Batı dünyasının Hitler'i ön plana çıkarmakla milyonlarca insan kaybettiği doğrudur; ancak, bunun yanında dünya ileri düşüncesini geriletmek türünden çok büyük bir kazanç elde ediyor. Almanya'da Hitler'in askeri alanda yenilmesinden sonra Birleşik Amerika'da ortaya çıkan Mc Carthyims, dünya ilericiliğinin, ideolojik ve politik alanda, çok büyük kayıplara neden oldu.

İki: Fransız Solu'nun Ortak Programı, arkasından "anti-tekel mücadele" ve arkasından "ileri demokrasi" dünya solculuğunun gerilemesinin aşamalarını gösteriyor. Bunlar Avrupa solculuğunu, komünizm de denebilir, denize ulaşmadan önce dağlar arasında kaybolan sular türünden dejenere eden adımlar olarak ortaya çıkıyor; sonucunda, artık emperyalizm, Avrupa'daki komünizmden en küçük bir kaygıya bile kapılmıyor.

Üç: "İleri demokrasi" programı ile bir adım ilerisini göremeyen Avrupa komünizmi, bugün tek dişi bile kalmamış bir ihtiyar harekettir. Yeniden başlaması gerekiyor.

Bunlarla birlikte Türkıye'de Marlçı Darbe ile Eylülist Rejim, Avrupa'dan gelen geri rüzgarlara yeni eklemeler yapıyor.

Dört: Türkiye'de eylülist darbe hem yenilmemiştir ve hem de aşılmamıştır. Eylülizm bütün kazançlarını asıl şimdi hasat etmeye başlıyor.

Türkiye solculuğunu demokratizme, kemalizme ve parlamenterizme mahkum etmek eylülizmin büyük başarısı olarak ortaya çıkıyor.

Avrupa'dan gelen geri rüzgarlarla Türkiye'de gerçekleştirilen darbeler arasına, soğuk savaş yıllarında Sovyetler Birliği'nde geliştirilen "milli demokratik devrim" programları giriyor. Soğuk savaş yıllarında, emperyalist sistem ile sosyalist sistem arasında gelişmemiş kapitalist ülkelerde ilerici ihtilaller ve anti-emperyalist hareketler giriyor; "kapitalist olmayan yol" formülasyonları, sosyalist sistemin dış politika gereklerini rasyonalize etmek için geliştiriliyor. 1960 yıllarında Türkiye'de "milli demokratik devrim" ile "kapitalist olmayan yol" nitelemeleri bir birinin yerine geçecek bir biçimde kullanılıyor.

Devrimciliğin bir restorasyon hareketi olmadığında anlaşılacağını umuyorum. Kırıntı adımlarla "kaybedilen" demokratik ortamı yeniden kazanmak yerine bir diyalektik sıçramanın peşinde olmak gerekiyor. Daha da önemlisi Türkiye'de demokrasinin hiç bir ekonomik temelinin olmadığının bilinmesi zorunlu görünüyor.

Bu bir araştırma konusu sayılabilir; en azından bir araştırmanın yapıldığını söyleyebiliyorum. İkinci Türkiye İşçi Partisi'nin Yalçın Küçük'ün sorumluluğunda ve

---

(*) "Bir bakıma demokrasinin diğer devlet biçimlerine ilişkisi, Hıristiyanlığın diğer tüm dinlere ilişkisine benziyor."

"Bütün diğer devlet biçimleri için demokrası Ahd-ı Atık gibidir."

K. Marx-F.Engels, Collected Works, Vol. 3, s. 30.

Türkiye'deki ilerici uzmanların pek çoğunun katılımıyla, iki yıllık bir çalışma sonucunda, hazırlattığı "demokratikleşme" programı, Türkiye'de demokrasinin maddi ve ekonomik temellerini araştırmaya yöneldi. Sonucu kesindir: Kapitalizmi ortadan kaldırmadıkça Türkiye'de demokrasi kurulamıyor. İkinci TİP"in gerilemesi ve TKP'nin UDC'sine katılması bu keşiften sonra ortaya çıkıyor; TİP, kapitalizmi ortadan kaldırmaya yönelik bir mücadelenin içine giremediği için tekelinde tuttuğu "sosyalist devrim" hedefini terkediyor.

Bu bir gerilemedir; genel gerileme, Eylül Darbesi'nden önce başlıyor. Darbe, gerilemeyi hızlandırıyor ve yaygınlaştırıyor. Ancak gerilemenin hız ve yaygınlık kazanması, sanıldığının aksine, 1980 Eylül sabahında değil ve daha çok 1987 yılı ortasında başlıyor.

Eylül, terörize olmuş burjuvazinin uyguladığı terör'dür.

Nesnel ve tarihsel nedenler, 1970 yıllarının ikinci yarısında Türkiye solculuğunu teorik ve örgütlülük düzeyinin çok ötesinde bir eylem programı içine itti. Burjuvazi, terörize oldu ve büyük bir panik içine girdi: 1970 yıllarının ikinci yarısında Türkiye varlıklı sınıflarının enternasyonalize olduğu, servetinin önemli bir bölümünü, yurt dışına çıkardığı bir dönem olarak gerçekleşti. Korktu, kaçtı ve Eylül Darbesi ile birlikte görülmemiş bir kin kustu.

Terörize olmuş burjuvazinin reform düşünmesi mümkün görünmüyor; ürkmüş burjuvazi, Milli Güvenlik Konseyi kanalıyla, ancak devirebiliyor. Konsey Başkanı'nın konuşmalarında bile düzenin ürkmüşlüğü var; böyle bir dönemde reformdan daha çok kırma ve indirme söz konusu oluyor. Reform, ancak korku ve ürküntünün geçmişte kaldığı bir zamanda ve düzeni güvence altına almak amacıyla sahneleniyor.

Eylülizmin reform dönemine girdiği bir sırada, Ankara'da ve ABD Büyükelçisi kapasitesinde, İlhami Soysal'ın(*) nitelemesiyle "seksensekiz yaşındaki CIA yetiştirmesi bir pir-i lani olan Strausz-Hupe'nin" bulunması, eylülistler için büyük bir şans ve umulmadık bir teknik yardım sağlıyor. Profesör Strausz-Hupe, 1940 yıllarının önde gelen strateji uzmanları arasındadır; soğuk savaşın Amerikan mimarları arasında önemli bir yer tutuyor. 1960 yıllarında John Kennedy'i karşı son yarım yüzyıldaki en sağcı başkan adaylarından Barry Goldwater'in kampanya direktörlüğünü de yapan Strauz-Hupe, ileri yaşına karşın çok genç eşiyle birlikte zamanının önemli bir bölümünü İstanbul'da geçiriyor ve İstanbul'da Turgut Özal'ın şu anda üzerinde durulan halefi ile düzenli görüşmelerin yanında iş çevreleriyle de sürekli görüş alış verişi yapıyor.

Burada şu soru akla geliyor: Strausz-Hupe'nin Ankara'da varlığı ile uzlaşmacı solculuğun Türk-İş'i tek konfederasyon bilip Şevket Yılmaz'ı bir "işçi kahramanı" düzeyine çıkarması arasında bir ilişki var mı? Sormak gerekiyor; ancak bilinen cevaplar var. Bir kez. Türk-İş, Amerikan sendikal örgütü olan AFL-CIO'ün güdümündedir; AFL-CIO'nun ise CIA'nin kontrolunda olduğunda en küçük bir kuşku duymuyorum.

Şevket Yılmaz, eski bir AP milletvekili olmasıyla birlikte ve bir anlamda da buna rağmen, eylülist rejim döneminde Türk-İş'in başına getirilmiş bir sendika bürokratı oluyor; açıklanan MİT Raporu'nda en güvenilir adamlarından birisi olduğu yazıldı. Bundan kuşku duymak için bir neden görünmüyor; CIA, zaman zaman yerel örgüt MİT aracılığıyla çalışıyor. Şevket Yılmaz, çeşitli dillerden şans oyunları bilmekle birlikte Türkçe'den başka bir dilden konuşamıyor. Yardımcısı ve sekreteri Sadık Şide, eylül hükümetlerinde görev aldı; Türk-İş, eylülizmin temel dayanaklarından birisi oluyor.

Uzlaşmacı solcuların en son keşif ve kahramanları Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz'dır; bunda, burjuvaziye karşı sınıf dışı bakışlarını kanıtlama isteğinin rolü büyük görünüyor. Artık uzlaşmacı solculuk, ikinci evliliğini yapmıştır; Türk-İş ile evleniyor. Bir yandan da, ikinci kocasıyla mutlu ve dinsel bayramlarda ilk kocasının mezarını ziyaret eden taşra hanımlarına benziyor; yılda iki kez, DİSK'i hazırlıyorlar. Şevket Yılmaz ile evlenmiş uzlaşmacı solculuk, Şevket Yılmaz'ın izniyle, bir kez Şubat ve diğeri de Haziran Ayı'nda DİSK'in mezarına çiçek bırakıyor.

Yalnız uzlaşmacı solculuğun Türk-İş ve Şevket Yılmaz çığırtkanlığının tek nedeni ezilmişlik ve ideolojik gerilemede aranmamalıdır: Osmanlı üniversitelerinde, medreseler, genç öğretim görevlileri ve yetişkin öğrenciler, suhte veya softa deniyor, için bir "cer" düzeni var. Yaz gelince softalar veya genç öğretim üyeleri, Anadolu'ya cerre çıkıyorlar; camilerde vaaz veriyorlar ve sonra da mendillerini açıp para topluyorlar. Buna "cerre çıkmak" deniyor.

DİSK sendikacılarının bir bölümü, eski DİSK uzmanlarının bir kısmı, ve özellikle eylül döneminde üniversiteden uzaklaşan işçi ve çalışma uzmanı öğretim üyeleri şimdi, Türk-İş sendikalarına cerre çıkıyorlar. Uzlaşmacı yayınlarda Şevket Yılmaz şakşakcılığı yapan kalemlerin hepsi, Şevket Yılmaz'a bağlı sendikalarda "seminer" veya vaaz vererek, mendil açıp para topluyorlar.

Şevket Yılmaz kesenin ağzını açtı. Artık Lenin'in Çocukluk Hastalığı'nın verdiği rahatlıkla en geri sendikaların uzmanları uzlaşmacı solcular ve aydınlardan seçiliyor. Kemal Türkler veya Abdullah Baştürk'e "başkan" diyenler, şimdi DYP milletvekili adayı Bayram Meral veya Şevket Yılmaz'a rapor hazırlıyorlar.

Hiç sıkılmıyorlar.

"Film şenliği için her şey hazırlandı, program yapıldı, basıldı, dağıtıldı, biletler satışa çıktı, aman Allahım baktık ki biletler çok az gidiyor" diyen Bilar'ın Ankara Şubesi danışmanı Basın Yayın Profesörü Oğuz Onaran, "devlet desteği konusunda neler söyleyebilirsiniz?" şeklindeki bir soruya da şu cevabı veriyor: "Maddi destekte bulun-

---

(*) İlhami Soysal, Sadr-ı Azam Turgut, Milliyet, 6 Nisan 1988.

(*) Milliyet, 4 Nisan 1988.

du. Ayrıca destekleme kurulu da olağanüstü bir çaba gösterdi. Çünkü bütün filmler aynı zamanda geldi. Festivalin başlamasına çok az zaman kalmıştı. Buna rağmen, çok çalıştılar ve hepsini gösterime yetiştirdiler."(*) Doğrusu şu devlete "bravo" dememek için bir neden kalmıyor. Artık devlet, başında Aziz Nesin'in bulunduğu Bilar'ın Ankara Şubesi ile Bilim ve Sanat adlı dergiden hiç çekinmiyor; bunların hazırladığı Ankara Sinema Şenliğini başarılı yapmak için hem geceli gündüzlü çalışıyor ve hem de on milyon lira bağışta bulunuyor. Bir holding yirmi milyon ve yarı-resmi bir kuruluş da beş milyon lira veriyor.

CIA yetiştirmesi seksensekiz yaşındaki ABD Büyükelçisi Strausz-Hupe, Ankara şenliğinin seyircisiz kalmaması için ve Aziz Nesin'e olan sevgi ve saygısı nedeniyle, şenliği onurlandırıyor. CIA yetiştirmesi ABD Büyükelçisi Strauz-Hupe, Aziz Nesin'in başında bulunduğu Bilar'ın Ankara Şubesi'ni takdis ediyor. Strausz-Hupe'nin takdisi ile devletin yardımı, bir arada gelişiyor ve gerçekleşiyor.

Kimse artık utanmıyor.

Abdullah Baştürk, DİSK'in yönetimini eline alınca, çeşitli örgütlerle ilgili bir istihbarat ve değerlendirme raporu hazırlatıyor; Darbe ile birlikte bu rapor, Sıkıyönetim Savcılığı'nın dosyasına ve DİSK İddianamesi'ne geçiyor. Bu raporda "Karikatürcüler Derneği" hakkında şöyle bir değerlendirme yer alıyor: "Yönetim TİP sempatizanı, taban içinde DİSK'e sempatizan unsurlar çok." Zaman içinde Karikatürcüler Derneği'ni faşistlerin ellerine geçirdiklerini sanmıyorum; yakında "mizah gecesi" yapmışlar, Eylülizmin ezik solcuları toplama masası şefliğine getirdiği Adnan Kahveci'nin dansöz Leyla Adalı'nın, Sakıp Sabancı'nın, TÜSİAD Başkanı Ömer Dinçkök ve Strausz-Hupe'nin yakın dostu Bedrettin Dalan'ın ve çok sayıda TİP ve DİSK sempatizanı karikatürcünün katıldığı gecede Sakıp Sabancı, "karikatür güzeli" seçiliyor; TİP ve DİSK sempatizanı karikatürcüler Sabancı'nın karikatürünü çizmek için kuyruğa giriyorlar.

Hiç utanmıyorlar.

Müthiş keşifleri de var. Sabancı Ailesi'nin, Doğan Avcıoğlu'nun ölünceye kadar oturduğu evin karşısında, bir ve özel hastanesi var; ailede geri zekalı, çocuklar çok olduğu için Sabancı Ailesi, yalnızca geri zekalılık üzerinde uzmanlaşan bir hastane yaptırıyor. Karikatürcüler belki de Sakıp Bey'in yüzünde aile hastalığının izini görüyorlar; ancak başka gerekçe ileri sürüyorlar. Sabancı'yı "karikatür güzeli" seçerken şunları ileri sürüyorlar: "Sakıp Bey, konuşurken daima ciddi bir ifadeyi yüzünde tutmak istiyor. Ancak espri yaparken de yüz çizgilerinde ilginç oynamalar oluyor. Biz de çizerken, o oynayan çizgilerle ciddi ifadesini birleştiriyoruz."(**) Doğrusu Sakıp Bey'in oynak yüz çizgilerine daha oynak karikatürcüler gerekiyor: TİP ve DİSK sempatizanı karikatürcülerden yeterli ölçüde çıkıyor.

(*) Milliyet, 4 Nisan 1988.
(**) Hürriyet, 3 Nisan 1988.

Tiyatro Yazarları Derneği tekelci devletle yakın işbirliğinin sonucunda, Yıldız'da, Saray Soytarıları Köşkü'ne sahip oldu: tiyatro yazarları şimdi Saray Soytarıları Köşkü'nde çalışıyorlar. Tekelci devletin yakında Karikatürcüler Derneği'ne de bir soytarı köşkü vereceğinden kuşku duymuyorum; burada cömertliğini frenlemiyor.

Baştürk'ün hazırlattığı özel rapordan bir paragraf daha aktarıyorum: "TMMOB Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği: Yönetim goşist tavırlar içinde. 'Dev-Genç Sempatizanı'. Bağlı odalar yönetimleri ise çok farklı. Örneğin makina mühendisleri genel merkezi ve şubeleri olumlu İnşaat Mühendisleri Odası merkez ve İstanbul, Kurtuluş'cu, İzmir olumlu." TMMOB, Baştürk'e rapor hazırlayanların anladığı anlamda "olumlu" niteliğini koruyor; önemli bir değişiklik görünmüyor.

Ankara'nın bütün otobüslerini süslemişler; Nisan ortasında, eski Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği Başkanı, eylülizmin sağlam dayanaklarından, şimdi Hükümet'in bakanı Mehmet Yazar'ın Ortak Pazar konusunda TMMOB'de konferansı haber veriliyor. Uzlaşma çizgisi genel niteliğini koruyor.

Devam etmeden önce burada bir parantez açmam gerekiyor: tövbekar partisinin yalnızca TİP ve TKP kaynağından geldiğini düşünmek son derece yanıltıcıdır. Eski Dev-Yol ve eski Kurtuluş kadroları, büyük bir çoğunlukla, tövbekarlıkta TİP ve TKP kadrolarını çok geride bırakıyorlar. Genel ilke burada da ortaya çıkıyor; THKP-THKO kaynağından gelen hareketler, devrimci mücadeleyi bıraktıkları anda, büyük bir sığlıkla TİP-TKP çizgisiyle kucaklaşıyorlar. Son zamanlarda ise eski Dev-Yol ve eski Kurtuluş kadroları, eziklikierini gizleyebilmek için, Avrupa'da ayrık otu türünden biten ve Ekim Devrimi'nin yanlışlığını, sınıf bakımından eskimişliğini ve marksizmin çaresizliğini savunan yeni sol görüşlerin Türkiye acentalığını da üstleniyorlar. Tövbekarlar Partisi'nde eski TİP, eski TKP, kadrolarıyla birlikte barış içinde, kucak kucağa yaşayıp gidiyorlar.

Böylece Yalçın Küçük'ün ileri sürmüş olduğu TKP ve THKP çizgilerini birleştirmek bir yanıyla gerçekleşmiş oluyor: iki çizginin olumsuzlukları, şu anda, uzlaşmacı eğilimleri oluşturuyorlar. Geriye her iki çizginin olumlu eğilimlerini bir araya getirmek kalıyor. Önemli ve gerekli olan da burada yatıyor.

Son bir eylemden söz etmek durumundayım: Ankara'nın bütün çağdaş gazetecileri, SHP Genel Sekreteri Fikri Sağlar, Cumhuriyet Ankara Büro Şefi Yalçın Doğan, Cumhuriyet Kitap Klübü'nden Muzaffer Erdost, yayımcı Ahmet Küflü ve tüm çağdaş gazeteciler, çok kalabalık bir şekilde, Anıt Kabir'e gittiler. Ve Turgut Özal'ı Ata'ya şikayet ettiler.(*) Anıt Kabir görevlisi subaylar ve askerler çağdaş gazetecileri karşıladılar; Özal'ı şikayet vesile-

(*) Çağdaş olmayan bir gazetecinin istihbaratına göre Atatürk, Turgut Özal'a kızmıştır ve On Kasım'da kızgınlığını yansıtması bekleniyor.

Türkiye'de karikatüristler, genellikle, On Kasım'larda Atatürk'ü çatık kaşlı ve asık yüzlü çiziyorlar.

siyle getirdikleri büyük çelenki törenle kabirin çelenk konulacak yerine bıraktılar. Turgut Özal'ın basına kötü niyetleri olduğunu şikayet olarak Ata'ya bildirdiler. Huzur içinde ve görevlerini yapmış olan insanların rahatlığıyla Anıt Kabir'den ayrıldılar.

Bu eylemden dolayı hiç bir olay çıkmadı ve gözaltına alınan kimse olmadı. Kenan Paşa'nın ise çok sevindiğini tahmin edebiliyorum; aydınlar, istediği kıvama geliyorlar. Öyle İmran Öktem'in cenazesinde olduğu gibi sokaklarda yürümeye, halkın arasına katılmaya, sol yumrukları kaldırmaya artık gerek kalmıyor; şikayet olursa, Ata'ya yapılması gerekiyor.

Ata'ya şikayet, Türkiye'deki sıyasal eylemlerin en barışçıl olanı ve en sınıflar üstü nitelik taşıyanıdır: "sınıfsız ve kaynaşmış" bir ulusun aydınlarına da yakışanın bu olduğuna inanıyorum. Bundan sonra, işçilerin, memurların, öğrencilerin şikayetlerini, çağdaş aydınları örnek alarak, ya şimdiki Devlet Başkanı Kenan Paşa'ya ya da birinci Devlet Başkanı Kemal Paşa'ya yapacaklarını sanıyorum.

Bütün bunlardan bir sonuç çıkıyor: Uzlaşma tamdır. Bu uzlaşma içinde demokratizm tek program olarak beliriyor. Demokrasi mücadelesi, uzlaşmacı solun ve uzlaşmacı aydının rejimle ve kapitalizmle köprüler kurmasının dayanağı oluyor. Artık köprüler kuruluyor; neo-kadro, devrimci mücadeleyi bir sarmaşık türünden sarmaya başlıyor.

Dönekler, dönmeyenlerden nefret ediyorlar.

Uzlaşmacılar, uzlaşmayanlara kin bağlıyorlar.

Uzlaşmacıların devrimci süreç üzerindeki etkilerinin kırılması gerekiyor.

Bu, daha geniş bir kırma işinin parçasıdır: üzerinde ve son olarak durmak istiyorum. Türkiye solculuğunun burada bir boşluğu görülüyor: TKP ve THKP çizgileri, ideolojik ve teorik mücadeleyi, önemli ölçüde, ihmal ettiler. Boşluk, bu ihmalden kaynaklanıyor.

Nazım Hikmet'in çok kısa süreli "Putları Yıkıyoruz" kampanyası bir kenara bırakılacak olursa, Türkiye solculuğunun, kendi dışındaki idolojik estetik ve teorik programlara karşı ciddi ve sistematik bir mücadelesine rastlanmıyor. Türkiye solculuğunun bir genel eleştiri sistemi geliştirememiş olması da bunu doğruluyor. Daha da önemlisi, Türkiye solculuğu her türlü eleştiriyi gereksiz ve safları bölücü sayacak kadar, bir yapay birlikteliğe inanıyor görünüyor.

Kendi dışına karşı, kaba bir-iki çıkış dışında, bir eleştirmeme geleneği var. Eleştirme geleneği olmadığı için de, yakın zamanlara kadar, Türkiye solculuğunun burjuvazininkinden ayrı bir tarih görüşü bir estetik anlayışı, bir iktisat bakışı ve bilimsel yöntemi bulunmuyor. Bunun arkasında büyük bir illüzyon yatıyor.

Temel illüzyon, solcunun kendiliğinden yaralanmaz bir mikrop almaz olduğuna inanılmasıyla birlikte başlıyor. Türkiye solcusu, solcuyu, su geçirmez ve ışın almaz kompartmanlar içinde düşünüyor: solcunun solcu olduktan sonra yalnızca solculuğun etkisine açık olduğu sanılıyor. Böyle düşünüldükten sonra, solculuğun üzerindeki burjuvazinin akınlarını püskürtmek, ideolojik baskısını kaldırmak, estetiğini geriye çevirmek ve teorisini etkisizleştirmek türünden bir ihtiyaç çıkmıyor. Böyle düşünülünce, solcunun yalnızca solcu ideolojiden korumaya yönelmesi, böyle bir illüzyonun çok yaygın olduğunu gösteriyor. Solcu bir kez solcu olduktan sonra burjuvazinin ideolojik, politik ve teorik bombardımanlarının menzilinin dışına çıkıyor, bunun, büyük bir kolaycılık olduğunun kabul edileceğini umuyorum.

Buna ekleyeceğim iki neden daha var; birincisi, 1930 yıllarında Hitler'in yükseltisiyle başlayan ve tek ülkede sosyalist devleti korumak türünden son derece haklı bir gerekçeye dayanan popüler front politikalarının kalıntısıyla ilgili oluyor. Front politikası her zaman, uzlaşacak hareket ve eğilimleri aramayı gerektiriyor, bu gerekliliğin bir alışkanlığa dönüşmesi halinde de, elinde mikroskopla, burjuvazi saflarında kılcal damar genişliğinde yarıklar arayan ve bir kuyumcu sabrıyla bunları genişletmeyi planlayan "solcular" ön plana çıkıyor. Bu tür bürokrat, ürkek ve zaman zaman da aparatcık kimliğinden solcuların burjuvaziye yönelik ideolojik ve teorik mücadele yapmalarını beklememek gerekiyor; tersine, ürküyorlar.

İkinci neden, anti-oligarşik mücadele programından doğuyor. Oligarşiye yönelen ve bununla sınırlı kalan her politik hareket böyle bir ihtiyacın bile farkında olamıyor. Türkiye'de yirmi yıla yakın bir tarihi olan anti-oligarşik mücadele programlarının, sol içine yönelik bir kaç polemik yazısı ve mahkeme önünde savunmalardan başka, hiç bir yazı üretememiş olması da bunu gösteriyor. Oligarşinin estetiğini, tarihini, sinemasını, romanını, şiirini, ideolojisini, oligarklar değil, burjuvalar, özellikle küçük burjuvalar, uzlaşmacılar ve çok zaman da eski solcular yapıyorlar. Oligarşiye yönelik şiddet programları, burjuvazinin estetik, ideolojik ve teorik bombardımanını, basının ve üniversitelerin olumsuz etkilerini gidermeye yetmiyor.

Entellektüel şiddet gerekiyor.

Tek başına dışı hareketli, eli şiddetli devrimciler, devrimci sürecin çözümleri olamıyorlar; önce devrimcinin içini hareketlendirmek gerekiyor. Estetiğiyle, şiiriyle, türküsüyle, teorisiyle, tarih bakışıyla içi hareketli olmayan bir devrimci, eli ne ölçüde şiddetli olursa olsun, elindeki şiddetin ısısı düşünce, kendisini sıradan ve toplumla uzlaşan insanlar kümesi içinde bulmaktan kurtulamıyor. Bu duruma bir daha düşmemek için düşünme zamanı geçiyor.

Açık devrimci partinin fonksiyonları netlikle ortaya çıkıyor. Açık devrimci parti, devrimci sürecin ön yüzü olmak durumunda kalıyor; burjuvazinin, ideolojik ve teorik hücumlarına, her cephede, acımasız karşı hücumlarla cevap vermek zorunluluğu var.

Toplumsal Kurtuluş'la büyük devrimci yürüyüşün ön cephesinde bir görev düşüyor. Hiç bir basit ve kolay cephe kaygısı, burjuvazinin saldırılarına karşı ideolojik ve teorik kavgayı erteletmemelidir; entelektüel şiddetten ürkülmemesi gerektiğini düşünüyorum. Küreğe kürek, devrimciye devrimci, eski solcuya eski solcu, uzlaşmacıya uzlaşmacı diyebilmek için mikroskoba ve kuyumcu terazisine gerek duyulmayan bir döneme giriliyor ve açıklık, Türkiye'nin üzerine yıkılıyor.

Uzun süredir Nikaragua üzerine incelemeler yapan Belçika'lı rahip François Houtart ile Joseph E. Mulligan'ın yaptığı bir söyleşi, Monthly Review *dergisinin Ocak 1988 tarihli 8. sayısında yayımlandı. İlginç çözümleme ve değerlendirmeler içeren bu görüşmeyi, Etem Nayum'un çevirisiyle sunuyoruz.*

NİKARAGUA'NIN TARİHSEL ÖNEMİ

Aşağıdaki Fr. Francois Houtart ile yapılmış söyleşi 1987 Ağustos'unda Managua'da gerçekleştirilmiştir. Fr. Francois son beş yıldır yazlarını Louvain üniversitesinde Nikaragua'yı araştırmakla geçiren Belçikalı bir rahiptir. 1953'de Latin Amerika'ya yaptığı ilk ziyaretten bu yana din sosyolojisi üzerine çalışmalar yapmış ve bu çalışmalar geniş bir çevrede kısa sürede yankılar uyandırmıştır. Fr. Francois Houtart bunun yanısıra üçüncü dünyaya ilişkin başka konuları kapsayan bir dizi araştırmanın daha sahibidir. Fr. Houtart İkinci Vatikan Konseyinde bir uzman olarak görev almış ve özellikle 1968'de Kolombiya Madellin'de gerçekleştirilen Rahipler Konferansına katkıda bulunmuştur. Fr. Houtart diğerlerinin arasında İngilizce yazılmış şu kitapların sahibidir. Değişime Davet (Sheet and Ward, 1964), Kilise ve Latin Amerika devrimi (Sheet and Ward, 1965), Kilise ve Devrim (Orbis, 1970). Sri Lanka'da Din ve İdeoloji ve Hindistan'da Katoliklik üzerine yazılmış iki kitap.

Joseph E. Mulligan: (JEM) Nikaragua'ya nasıl geldiniz?

François Houtart: (FH) 1982'de Xauier Gorostiaga (Managua Bölgesel Ekonomik ve Sosyal Araştırma Merkezinin cizvit direktörü), Uriel Molina (Antonio Valdivieso Evrensel Merkezinin Fransiskan direktörü) ve bazı başka arkadaşlarım benden Nikaragua'ya gelmemi istediler. Böylece son beş yıldır yazıları Nikaragua'dan Amerikan Merkez Üniversitesi'nde araştırmayla ve öğretimle uğraşarak geçiriyorum.

İlk projem, dinin politika üzerindeki etkisiyle ilgiliydi, insanların ne tür dinsel kavramlara sahip olduğunu ve tüm bunların politik bakışlarını ya da davranışlarını nasıl etkilediğini ve kiliseyi bir kurum olarak nasıl kavradıklarını algılamaya çalışıyordum.

1985'te insanların sağlık ile ilgili problemlerini nasıl algıladıkları üzerine bir çalışma başlattık. Devrimin, bunun bir insanlık hakkı olduğu ve hiç de parayla satınalınabilir bir meta olmadığı anlamında yeni bir sağlık felsefesi oluşturduğu açıktı. Devrimin basarıları arttıkça daha çok sayıda insan sağlık hizmetlerinin bir hak olduğunu düşünmeye başladı. Fakat yine de daha çok paranın daha sağlıklı olmak anlamına geldiğini düşünmeye devam ettiler, çünkü Nikaragua'nın karma ekonomiye dayalı bir sistemi var.

Son iki yıldır da, Kültür Bakanlığı toplumdaki politik ve ekonomik dönüşümlerin insanların düşünce yapısını nasıl değiştirdiğine ilişkin bir araştırma yürütüyoruz.

JEM: Peki, dinin politik eğilimlere etkisi üzerine vardığınız sonuçları özetleyebilir misiniz?

FH: Bu konuda yaptığımız çalışma 5 yıl önceydi. Fakat vardığımız şu sonuç çok önemliydi; bir kişinin gelenekçi dinci bir düşünce yapısına sahip olması onun devrim karşıtı olduğu anlamına gelmiyordu. Örneğin, dinsel yelpaze içinde birçok sandinizm yanlısı eğilim bulduk.

Yine de, FSLN'ye karşıt grupların her zaman ya da hemen hemen her zaman geleneksel dinci bakış açısıyla birlikte varolduğu açıktır. Kuşkusuz, muhalefet burjuva eğilimlerle de sıkı sıkıya bağlıdır.

FSLN yanlısı gençliği yaşatırken, iki temel grup bulduk; dini düşünceyi bütünüyle terkedenler ve dini görüşlerini tutucudan ilericiye doğru değiştirenler... Böylece, hiyerarşinin politik eğilimlerinin FSLN'ye yönelik gerçek bir tehdit oluşturmadığı sonucuna vardık, çünkü bu eğilim yalnızca devrimci sürece karşı olanlar arasında yaygındı. Sonuçta, özellikle gerek kırsal gerek kentli tüm alt sınıfların, kilisenin fonksiyonu ile hiyerarşinin politik eğilimleri arasında net ayrımlar yapabildiğini gördük. Bu insanlar kendilerini hiç de hiyerarşinin politik görünüşlerini izlemek zorunda hissetmiyorlardı.

JEM: Papa'nın 1983'teki gezisinin sonuçları ne oldu?

FH: Bunun insanlar üstünde bir travma etkisi yaratacağını düşündük, fakat doğru olmadığını gördük. Bir söyleşide bir köylü bana şöyle dedi: "Papa Nikaragua'ya gökten geldi ama yere hiç konmadı." Bu, insanların konuyla ilgili düşüncelerini özetleyen en iyi yaklaşım bence.

JEM: Yani bu deneyimin insanları hiyerarşinin politik tercihleri ile kilisenin otoriter öğretisi arasındaki farklılığa vardırarak güvenlerini olgunlaştırdığını mı düşünüyorsunuz?

FH: Evet, fakat durumun her zaman böyle olmadığını söylemek durumundayım. Nikaragua tarihinde kimi piskoposlar baskıcı iktidarlara sıkı sıkıya bağlı olmuşlar ve insanlar dini güvenleri etkilenmeksizin onlara karşı çıkmışlardır.

JEM: Papa'nın Nikaragua hakkındaki düşünceleri için ne diyebilirsiniz? Örneğin burayı yeni bir Polonya'ya da Macaristan gibi mi görüyor?

FH: Kesinlikle. Böyle olmak yolunda. Papa Nikaragua'yı anlamıyor.

JEM: Araştırmalarınızın deneyimine dayanarak, şu anda FSLN için ne kadar bir politik destek olduğunu söyleyebilirsiniz?

FH: Araştırmalarımızın ana konusu bu değildi, fakat izlenim o ki, genel destek, özellikle ekonomiye ilişkin bunca eleştiriye karşın hala sürüyor. Şunu da belirtmeliyiz ki, diğer hiçbir parti ciddi bir alternatif oluşturamıyor.

Bu, Cephenin desteklenmesinin tek nedeni değil elbette, ama bu bir gerçek. Gerçekci olmalıyız. İnsanlar temel çıkarlarına aykırı düşmediği sürece devrimi desteklemeye devam edeceklerdir. Ama eğer toplum insanların ekonomik ve toplumsal çıkarlarıyla çakışmayı başarabilecek şekilde değişmezse, insanların hemen fikir değiştirecekleri de ortada. Managua'da 1979'dan bu yana oluşan birçok gecekondu bölgesinde büyük ölçüde anomi olduğu ortadadır. İnsanlar hangi sisteme ait olduklarını ve politik ya da dinsel olarak ne düşündüklerini net olarak bilmemektedirler. İki yöne de gidebilirler. Elbette, bu insanlar Managua'nın nüfusunun ancak yüzde onunu oluşturmaktadır.

Bir de Chontales ve Boaca gibi bölgelerde feodal ilişkiler içerisinde büyük sığır çiftliklerinde yaşayan ve şu ya da bu ölçüde karşı-devrimi destekleyenleri bulabilirsiniz. Bu alanların bazılarında devrim pek bir şeyi değiştirmedi, çünkü toprak reformu, topraklar iyi üretime sahip dolayısıyla toprakları sömürülmeyen orta çiftçinin elinde olduğundan etkili olmadı. Köylünün birçoğu için hiçbir şey değişmedi, çıkarlarının devrimde olduğunu göremiyorlar bu yüzden. Feodal ilişkilerin olduğu yerde, köylü, toprak sahibinin düşündüğünden gerçekten çok etkilenir.

Fakat genel görünüm bu değil. Toprak reformundan yararlanan köylüler hala devrimin ateşli destekleyicileri.

JEM: Bu yıllar içinde Nikaragua'da gerçekleştirilen sosyal ve ekonomik değişimlerin ortasında, halkın bazı öğretileri sadece ezberlemek yerine eleştirmek ve kendi kendilerine düşünmek amacıyla kendi kapasitelerini geliştirmeleri, kendi sorunlarını sormaları anlamında özgürleştirilmiş eğitim deneyi yaşıyorlar mı?

FH: Bu açıdan, özellikle kooperatifteki köylüler arasında, büyük gelişmelere tanık oldum. Kendi kararlarını kendileri veriyorlar. Devrim yanlısı olduklarında da, dini ya da politik, sadece duyduklarını tekrar etmiyorlar. Örneğin araştırmalarımızdan Kardinal Obando'nun politik, Dışişleri Bakanı Miguel D'Escoto'nun da dini lider olarak görüldüğünü çıkardık. Bu onların analiz kapasitelerinin varlığını gösteriyor.

JEM: Nikaragua devrimi diğer üçüncü dünya ülkelerine ne sunuyor?

FH: Devrim, Amerikan emperyalizminden kurtuluşun özel yolunu sunuyor ve sosyalist topluma gidişin özgün yolunu açıyor. Üçüncü dünyadaki devrimci hareketlerin çoğu iki şeyi çok net görüyor. Bir, bugünkü güçler dengesinde tam bir sosyalist topluma ilk elden ulaşmak mümkün değil, Yani ikinci bir Küba devrimi hemen hemen olanaksız, hem iç yapısal, hem de dış ilişkiler nedeniyle.

İkinci olarak, devrimciler tam bir sosyalist toplum modeline ulaşamayacaklarını, onun yerine karma ekonomiyi, politik çoğulculuğu gerekli aşamalar olarak görüyorlar. Böylece, eğer Nikaragua bunda başarılı oluyorsa, onlarda birşeylere ulaşmanın pratik yolunu -elbetteki Nikaragua modelini körü körüne taklit - ederek değil- görüyorlar.

JEM: Devrimi, kilisenin ifade ettiği "yoksullar için seçenek"i uygulamaya koyma yolu olarak görüyor musunuz?

FH: Elbette. Hatta, devrim için gerçek tehlikenin fazla radikal olmak değil, yeteri kadar radikal olmamak olduğunu bile söyleyebilirim. Gelecek için tehlike de devrimle doğan yeni orta sınıfla, devrimci sürece kendi çıkarlarını yükleyecek ve böylece süreci diğer sınıflara karşı kendi çıkarına hizmet ettirecek burjuva sınıfıdır.

JEM: Eğer Nikaragua Devrimi bütün bu ekonomik ve askeri baskıdan ötürü yaşayamazsa, dünyadaki diğer devrimci hareketlere bağlı insanlar bundan ne türlü çıkarsamalar yapabilir?

FH: Muhtemelen korkunç bir geri dönüş yaşanacaktır, çünkü daha radikal gruplar "Gördünüz. Biz haklıydık; radikal yoldan başka bir yol yoktur." diyecekler. Eski hakim sınıfların her türden gücünün yok edilmesine yönelecekler. Eğer eski hakim sınıflara küçücük bir güç bırakırsanız, onlar kapitalist güçlerle ittifak kurarlar ve devrimci süreci tersine döndürürler diyecekler. Bazı devrimciler böyle davranacak, diğerleri kabul etmeyecek ve böylece devrimci hareketteki ayrılıklar önem kazanacak, süreç daha uzun ve zor olacak.

JEM: Bazıları kilise için de aynı sonuca ulaşırlar mı? Yani, eğer, tanrı korusun buradaki hiyerarşi devrimin yıkımında önemli bir rol oynayacak olursa, bazıları kiliseye daha sert tavır almak zorunda oldukları çıkarsamasına ulaşırlar mı?

FH: Kesinlikle. Elbette. Şimdi bile, çok geç diyebilirim. Devrimciler hıristiyanları kabul etseler bile kilise tüm güvenilirliğini yitirdi. Kiliseye bir kurum olarak asla güvenmeyecekler. Bunu şimdiki Papayla ilgili olarak Vietnam'da gördüm. "Kutsal Bakış"'ı, sosyalizmi istikrarsızlığa uğratacak bir araç olarak görüyorlar. Bu Papa, Polonya'ya ya da Latin Amerika'ya gittiğinde çok açıktı.

Diğer taraftan, sosyalizmin öz olarak kötü olduğu söyleniyor; sosyalizmin analizi felseli ve teorik biçimde yapılırken, kapitalizmde şu ya da bu soruna çare bulunabiliyorsa sistemin iyi olduğu sonucuna varılıyor. Fakat, sosyalizmin gerçek analizini yapmıyorlar; basitçe ateist felsefeye dayandığını ve bu yüzden kabul edilemez olduğunu söyleyebiliyorlar. -Tabii, sosyalizm derken sosyalist üretim biçimini kastediyorum; kapitalizmi kabul eden, onun içinde iş yapmaya çalışan sosyalizmden çok farklı olan sosyal demokrasiyi değil-. Haksızlık ve sömürünün temel sorunlarını çözmek için kurulması gereken yeni, sosyalist üretim biçimini temelden reddediyorlar ve reddediş felsefi temele dayanıyor.

JEM: Fakat bu gerçekte sosyalizme şu andaki kapitalizmle özdeşleştirme temelinde muhalefet etmek değil midir? Kilise, sosyalizm yanlıştır, çünkü ateisttir derken, başka daha temel ekonomik çıkarları yok mu?

FH: Hem evet, hem hayır. Konuyu fazla basitleştirmemek lazım. Bu, kapitalist sistemle tam bir özdeşleştirme değildir. Buradaki fikir kapitalizmin, kilisenin bir kurum olarak sadece dini değil, fakat eğitsel, sağlık vb. gibi faaliyetleri yürütmede en büyük serbestiyi bulduğu fikridir.

Kilise bu sonuca liberal kapitalizme karşı verdiği uzun savaşımdan sonra vardı. Bu savaşım kilise açısından kapitalizm haksız bir sistem olduğu için değil,

fakat feodalizmden kopuşu ifade ettiği için verildi. Kilise yıllarca feodalizme geri dönüşün rüyalarını gördü. Şimdi bunlar geçti ve bu sistem bugün dünyada kilisenin faaliyetlerini yerine getirebilmesi için en büyük olanakları tanıyan en iyi sistem olarak kabul edildi.

Fakat bir şeyi akıl edemediler. Tüm bunlar için bir şart var: Kilise kapitalist sistemin temel sosyal ilişkilerini sorgulayamayacak. Bunu yaptıkları gün dini baskı kırılacak. Fakat kimse bundan bahsetmiyor.

Tabii, Avrupa'da dini bakış açısıyla kapitalizmin aleyhinde konuşabilirsiniz, fakat kimse gerçekten karşı çıkmadığı için bu sistemi tehdit etmeyecektir. Bu çok güçlü. Fakat bağımlı kapitalizmin olduğu Filipinler ya da Latin Amerika'da kurtuluş teolojisi gelişmişse ve hıristiyanlar sınıf savaşımına yönlendirilmişse, din sistem için tehlikeli bir unsur olabilir. O zaman kapitalizm tabii ki böyle bir dine şiddetle karşı koyacaktır.

Bu yüzden, kilisenin sosyalizme muhalefet nedeninin diğer nedenlerden çok kurumsal olduğunu düşünüyorum. Elbette, dolaylı olarak, kilisenin üretim araçları sahibi insanlarla ya da kapitalist devletle ilişkide olması anlamına gelen, kapitalizmde daha kolay bulunacak belli ekonomik temelleri vardır. Fakat kilisenin resmi olarak ifade etmediği ve bazı kilise adamlarının farkında olmadıkları kurumsallık konusu ekonomik çıkarlardan daha önemlidir.

Bu, kilisenin kendini sivil tolumda eğitim, sağlık, kitle iletişimi vs. de egemen değilse bile büyük yer almak zorunda hissettiği "İncili Öğretme" teorisine ve kilisenin yapısına bağlıdır. Sosyalizmde durum böyle değildir. Elbette, sosyalizm kilisenin daha önceki sistemde oynadığı rolden ötürü gerçekten anti-din ve anti-ruhbandır. Bu özellikle, feodal sistemde feodal olan kiliselerin - örneğin Rusya'da Ortodox Kilisesi ya da Polonya'da, Yugoslavya'da, Romanya'da Katolik Kilisesi vs.- olduğu Doğu Avrupa'da açıktır. Bu yüzden sosyalist sistem, sistemi değiştirmek için bu tür örgütlenmeye karşı savaşmak zorundaydı.

Sosyalist sistemde üretimin sosyal yapısının değişimi için tüm halkın hareketi gereklidir. Bu çok zor bir işlemdir ve politik güçleri içeren gönüllü bir harekettir. Böylelikle, eski toplumun ana öğelerinden biri olan bir kurumla çatışmanın önlenmesi kaçınılmazdır. Devrimin yapmaya çalıştığını yıkmaya alet olan bir kuruma tam bir özgürlük tanınmasına izin verilemez. Böylece, tarihsel açıdan çatışma kaçınılmazdır.

Başka bir bakış açısından, sosyalist toplumda, kilisenin rolü hiç bir zaman eskisi gibi olmayacaktır. Örneğin, eğitim ve sağlık sistemleri organize etmeyecektir, çünkü bu sistemlerin tümü toplumun tümü tarafından düzenlenmektedir. Kalkınma projeleri organize etmeyeceklerdir, çünkü toplumun hepsi kalkınma projesidir.

JEM: Juan Luis Segundo sık sık kilisenin İncile yeterince güvenmediğini, fakat insanların İncili kabul edebilmeleri için hastahanelere, okullara, yiyecek programlarına vs. ihtiyacı olduğunu söylüyor.

FH: Muhakkak ve bu kilisenin belli yerlerde iş sahası haline gelmesiyle ağır bir yük haline geliyor.

JEM: Bu Nikaragua için nasıl?

FH: Bence bu devletle kilise arasındaki çatışmayı açıklamaya yardımcı oluyor. Kilise sosyal bir bölge kaybedince, bunu burjuva muhalefetle işbirliği yaparak geri almaya çalışıyor. Kilise, devrimden önce eğitim sisteminde hegemonya sahibiydi. Devrim tek bir Katolik okulunu kapatmadı ama tüm eğitim sistemini organize etti ve kilise kendini birdenbire sistem içinde azınlıkta gördü. Bu ona sosyal alanı kaybettiği izlenimini veriyor ve hemen zulümden bahsetmeye başlıyor.

Tabii ki, gerçekte, hükümetin genel planlarına katılmaları şartıyla daha çok resmi kilise dışındaki hem katolik hem de protestan gruplar gelişme projelerini arttırdılar ki, bu da çok normaldi. Bu nedenle kilise, toplumdaki gücünü kısmen yitiriyor, fakatİncili yaymak için yeni bir alan kazanıyor. Kilise bunu anlamıyor. Gücünü kazanmaya çalışırkenİncili yayacağı alanı kaybediyor.

JEM: Ya Vatikan ile Komünist dünya arasındaki yumuşama ve Vatikan'ın geçen yıl Nikaragua'ya atadığı daha uzlaşmacı görevlinin durumu?

FH: Bu bir taktik, eğer hükümetin kalıcı olduğuna inanıyorsan, kurumun toplumda belli bir yer edinmesini istiyorsan, hükümetle diyaloğa gireceksin. Fakat bu, senin hükümet hakkındaki fikirlerini değiştirdiğin anlamına gelmez.

JEM: O zaman Papa ve hiyerarşi uzun dönemde bu hükümetin yıkılışını görmek istiyor ama şimdilik onunla bir iş ilişkisine girmek istiyorlar.

FH: Kesinlikle. Papa, buraya, Nikaragua'ya geldiğinde sahip olduğu düşünce hükümetin henüz bir marksist-leninist rejim olmadığı ama bu yolda olduğuydu. Böylece evrimi durdurabilmek için tüm katolik cemaati harekete geçirecek zamanı olduğunu zannetti. Bu yüzden de muhalefetini çok güçlü dile getirdi. Ama Polonya'ya gittiği zaman, oradaki yönetsel mentalitenin kalıcı olduğunu biliyor ve ona göre hareket ediyor.

JEM: Amerika'daki okuyuculara bir mesajınız var mı?

FH: Evet. Bence hepimiz Nikaragua'da olanların tüm 3. Dünya için çok önemli olduğunun bilincinde olmalıyız. Bu yıl Filipinler'deydim ve devrimci hareketin içinde olan insanlarla ilişkiler kurdum. Onlar için Nikaragua mihenk noktasını oluşturuyor. Eğer devrim, şiddet yoluyla ya da ekonomik ve politik baskılar yüzünden sona ererse bu 3. Dünya ve kilise için çok dramatik bir gelişme olur.

Böylece bizim dayanışma görevimiz en fazla kendi ülkelerimize yönlendirilmelidir, çünkü engellerin çoğu bizim taraftan. Bu sadece Nikaraga için değil fakat Nikaragua'nın Latin Amerika ve 3. Dünya için temsil ettikleri içindir. Eğer Nikaragua başarısız olursa dünya üstündeki diğer insanların da umutları suya düşer.

Nikaragua kilise için de ana konudur. Bu da kilisenin İncili yaymadaki araç rolüne güvenin toplumun en dinamik kesimlerinde kaybolması anlamına gelir. Aslında kilisenin güvenilirliği zaten çok düşük. Ben kiliseyi kurtarmakla ilgilenmiyorum, çünkü İncili yaymak için burada varolan kilisenin yok olması daha yararlıdır. Ben İncilin değerlerinin korunmasıyla ve bu değerlerin insanlığın yükselmesine yapacağı katkılarla ilgileniyorum.

YENİLENME VE SOSYALİST ÜLKELERARASI İLİŞKİLER

İldeniz KURTULAN

"The Economist" dergisinin 26 Temmuz 1986 tarihli başyazısına göre; "Lenin'den bu yana Rusya'da düşünce adamı niteliğindeki ilk lider olma yolunda" olan Mihail Gorbaçov, 27 Ocak 1987 de Sovyetler Birliği Komünist Partisi, Merkez Konseyi Plenumu'na sunduğu raporda şöyle der:

"Yenilenmenin nihai amacı açıktır. Bu; ülke yaşamının bütün yanlarını derinlemesine yenilemek, sosyalizme en modern toplumsal örgüt biçimleri kazandırmak, düzenimizin ekonomik, sosyal-politik ve ahlaksal bütün belirleyici alanlarındaki insancıl niteliklerini en tam biçimde ortaya çıkarmaktadır. İşte, yoldaşlar, başlatmış olduğumuz iş budur..."

"Sosyalizme en modern toplumsal örgüt biçimleri kazandırma" yolunda ilgili ülkeler geçiş dönemlerini yaşıyorlar bugünlerde. Gerçekten de yenilenme alanında sosyalist ülkeler kendi aralarındaki ilişkilerde dönüm noktasına ulaşmış bulunuyorlar. Daha önceki ilişkiler neydi, bundan sonraki nasıl bir dayanışma örneği olacak?

Yayınların arasında soruma yanıt arıyorum.

Sovyetler Birliği ile öteki sosyalist ülkeler arasındaki ilişkilerin her zaman iyi niyet ve dayanışma temeline dayandığı su götürmez bir gerçektir.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi, sosyalist ülkelerin kaynaşmasının, her biri ve ortak olarak hepsi için yararlı olduğuna, barış davası ve sosyalizmin zaferine yardım edeceğine inanır.

Bunun yanısıra bugün sosyalist ülkeler için eskiden olduğu gibi Sovyetler Birliği şablonu artık kullanılmayacaktır. Sosyalizm kuruluşunda bugün artık çok çeşitli etmenlerin etkisi söz konusudur. Sosyalizmin gelişmesi ülke halklarının ulusal tarihsel, kültürel, coğrafi ve hatta iklimsel koşul-larından etkilenir. Özellikle özgürlüğünü yeni ya da yeniden kazanan ülkelerde kurulacak sosyalizm, Lenin'in önceden gördüğü gibi, bütünüyle insanlık kaderinde büyük rol oyna-yacaklardır.

Sömürgecilerin ağır boyunduruğu altında uzun süreler inlemiş bu halkların isteklerine eğilmeli. Başta Sovyetler Birliği tüm sosyalist ülkeler, yeni özgür ülkelerle dayanışma içinde bulunmalı ve ekonomik işbirliğine önem vermelidir.

Tabii ki, her halk yeni bir toplum kurmak için zorunlu olan maddesel ve teknik temeli kendi çabalarıyla hazırlamalı ve kendi çabalarıyla halk yığınlarının refah ve kültürel standartlarını iyileştirme yollarını aramalı.

Dönelim sosyalist ülkelere. Bu ülkeler kendi bünyeleri içinde kendi sanayilerini kurmuş ve ekonomik varsıllıklarını perçinlemişlerdir. Bugün ülke yönetiminde rol oynayan komünist ya da işçi partileri gereken politik deneyimlerini de kazanmış bulunuyorlar. Ayrıca uluslararası alanda yüksek prestije sahip bulunuyorlar. Bu nedenle mi yoksa "yenilenme ilkeleri"ne göre mi, sosyalist ülkeler Sovyetler Birliği yönetimiyle dost ve ayrılmaz yakınlık içinde oldukları halde, dümen suyunda değillerdir.

Yenilenmeye, ayrımcı ve parçalayıcı gözüyle bakmak doğru olmaz. Sosyalist ülkelerarası ilişkilerde kaynaşmayı güçlendirmek ve topluma yönetme pratiğinde tarafların deney zenginliğini arttırmak sosyalizmin vazgeçilmez ana ilkelerindendir. Bu ilkeyi yaşatan kurumlardan biri de CMEA, Sosyalist Ülkelerarası Ortak Pazar (Karşılıklı Yardım Örgütü) dür. CMEA bundan 40 yıl kadar önce kuruldu. O dönemlerde sosyalist ülkeler arasında yalnız Sovyetler Birliği sanayi yönünden sağlam bir temele dayanmaktaydı. Gerek enerji, gerekse avadanlık ve hammaddece varsıldı ve öteki sosyalist ülkelere destek sağlıyordu. Bugün CMEA üyesi ülkeler gelişme ve evrim sürecinde bir değişim aşamasına ulaştı. Bilimsel ve teknolojik birikimleri zenginleşti. Bu ülkeler yeterli ekonomik güce sahip olduklarından dünya ticaret pazarında da söz söyler oldular. Başka bir deyişle CMEA üyesi ülkeler, Sovyetler Birliği ile eşit koşullara ulaşmıştır. Bu yüzden karşılıklı yararlanma ilkesi yürürlüktedir.

Sosyalist dünyayı birbirine kenetleten bir başka olgu da nükleer silahsızlanma eylemini hep birlikte içtenlikle desteklemeleridir.

Sosyalist ülkelerarası ulusal ilişkiler ve onların gelişme olanaklarının gerçek görüntüleri - birinci planda, gözönünde bulundurulmalı. Şimdi demokrasi ve özyönetimin daha da yaygınlaştığı, tüm ulus ve milliyetlerin ulusal bilincinin hızla arttığı, uluslararası süreçlerin derinleştiği bir durumda ortaya çıkan sorunları, ivedilikle ve adil bir biçimde çözmenin bir tek olanaklı temeli vardır. Bu temel, her bir ulus ve milliyetin gelişmesinin çıkarıdır, onların birbirine daha yakınlaşmasının çıkarıdır, bir bütün olarak toplumun çıkarıdır.

Sosyalist ülkelerin kendi özellikleri çerçevesinde sistemlerini geliştirirken emperyalist ülkelerin tuzaklarına dikkatli olmalılar. Yine Mihail Gorbaçov'dan bir paragraf aktarmak yerinde olur.

"Biçimi ne olursa olsun, milliyetçi dar görüşlülüğün ve üstünlük taslamanın, milliyetçiliğin ve şovenizmin; dar bölgeciliğin, siyonizm ve antisemitizmin her hangi bir belirtisine karşı ilkeli bir mücadele yürütmek Bolşeviklerin geleneklerindendir. Milliyetçilik ile enternasyonalizmin, iki karşıt politika, iki karşıt dünya görüşü olduğunu her zaman akılda tutmalıyız. Bu konumlardan yola çıkarsak, sağlam ve ilkeli oluruz. Halkın ulusal duyguları saygıya layıktır, bunlar görmezden gelinemez, küçümsenemez, ancak bunlarla flört etmek de olmaz. Milliyetçi ya da şoven önyargılarla oynamak isteyenler hiçbir hayale kapılmasınlar ve hiç bir hoşgörü beklemesinler.

İlke ilkedir ve biz, yoldaşlar, ilkelerimizden vazgeçemeyiz. Kuşku yok, bu konum, ilkesel, Leninci konum, partinin bütünü ve çokuluslu Sovyet halkının bütünü tarafından desteklenecektir."

Mihri Belli ile Söyleşi

SOSYALİST DEVRİM - MDD TARTIŞMASI HAREKETİMİZİN GELİŞMESİNİ ENGELLEMEMELİDİR

SORU: Türkiye'nin durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz.

CEVAP: "Toplumsal Kurtuluş" okurunun bildiği şeyleri uzun uzadıya tekrarlamanın gereği yok. Türkiye, emperyalist dünya sistemi içinde iflas durumuna sürüklenmiş azgelişmiş ülkelerden biri işte. Yalnız iktisadi, mali iflastan değil, politik ve sosyal kültürel ve manevi iflastan da söz ediyorum. Türkiye bir Üçüncü Dünya ülkesidir ve doğal yeri Üçünü Dünya Ülkeleri safında ve Birinci Dünyanın karşısındadır. Belli bir bağımlı kapitalist gelişmeden geçmiş olması, bir ucunun Avrupa kıtasına girmesi bu gerçeği değiştirmez. Son günlerde dış borcun kırk milyar dolara yükselmesiyle Üçüncü Dünyanın borçlu ülkeleri listesinde dördüncü sıraya terfi etmiş bulunuyoruz.

Türkiye'yi tipik Üçüncü Dünya ülkelerinden ayırt eden bir özelliği NATO üyesi olması ve toprağında nükleer füzelerle donatılmış Amerikan askeri üslerinin bulunması. Bunların Türk hükümetinin denetimi altında olduğu iddiası boş laftır. Türkiye bugün, kendi iradesi dışında çıkacak olan bir nükleer savaşta vurulacak ilk hedeflerden biridir. Bu duruma sürüklenmiş bir ülkede ulusal politikadan, ulusal savunmadan söz edilemez. Böyle bir ülkede gerçek anlamıyla bir burjuva demokrasisi de olamaz. Bunun sınıfsal temeli yoktur.

Türkiye'de egemen güç olan emperyalist tekellere bağımlı işbirlikçi kapitalistler şınıfı ülkeyi bile bile bu duruma sürüklemiştir. Bu sınıfın çıkarları ülkemizin azgelişmiş sömürülen ülke durumunun sürüp gitmesini emreden. Böyle bir ülkede devrimci mücadele, besbelli ki, işbirlikçi tekelci burjuvazinin sömürü ve tahakkümüne son vermeyi hedef alacaktır. Bu mücadele anti-emperyalist mücadeleden ayrı düşünülemez. İşbirlikçi sermayeye el kaldıran emperyalist tekellere de el kaldırmış olur. Aynı biçimde, bugünün dünyasında, anti-emperyalist mücadele de yerli tekelci-işbirlikçi büyük sermayenin kamulaştırmalar yoluyla mülksüzleştirilmesini hedef alan sosyalizme yönelik mücadeleden ayrı düşünülemez. İkisi içiçedir. Ve bu mücadele hedefine ancak en geniş anlamda emekçi yığınlarının bilinçli ve örgütlü olarak katılımıyla başarıya ulaşabileceğinden, bu aynı zamanda demokrasiyi devrimci eylem içinde kurma mücadelesidir, demokrasi mücadelesidir.

Bugün geniş sol çevrelerce benimsenen "Bağımsızlık-Demokrasi-Sosyalizm!" sloganı hedeflerimizi sırasıyla saptamaktadır. Bu slogan doğrudur. Sırayı değiştirirsek yanlış olur. Hedef şaşırtmış oluruz. Biz aynı şeyi "Sosyalizm yolunda tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye!" sloganı ile ifade ediyorduk, ediyoruz.

Besbelli ki, sosyalizm mücadelesini sosyalistler verir. Aynı zamanda sosyalistlerdir en tutarlı, en güvenilir bağımsızlık ve demokrasi savaşçıları. Ancak emperyalizme karşı, fazişme karşı mücadelenin sosyalistlerin tekelinde olmadığını da bilmeliyiz. Bu mücadele toplumdaki tüm ulusal ve demokratik güçlerin mücadelesidir. İşçi sınıfı içinde derin kökler salabilmiş bir sosyalist parti bütün ulusal demokratik güçlerle emperyalizme karşı, faşizme karşı cephe birliği kurmayı, işbirlikçi, tekelci burjuvaziyi bağlaşıklarıyla birlikte tecrit etmeyi görev bilmelidir. İkinci Dünya Savaşından bu yana Üçüncü Dünya'da gerçekleştirilen devrimlerin hepsinin Ulusal Demokratik Kurtuluş Cephelerinin eseri olması, bu konuda doğru tutumun ne olduğunu bize göstermektedir. Ancak şu anda, Türkiye'de sosyalist örgüt yaratma görevinin önümüzde dururken cepheler kurma işine girişmek, arabayı ata koşmak olur.

SORU: Geçmişte MDD çizgisinin sosyalist mücadeleyi ertelediği, dolayısıyla sosyalist mücadeleden ayrıldığı söylendi. Bugün de aynı şeyi söyleyenler var. Buna ne dersiniz?

CEVAP: Türkiye'de bugün sosyalist mücadeleyi nasıl verirsin? Anti-emperyalist, anti-faşist mücadelenin yani bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinin bize dayattığı görevleri bir yana bırakıp, bu görevleri "erteleyip" sabahtan akşama kadar "Sosyalist Türkiye!" diye bağırarak değil elbet. Emperyalist sistem içinde tekellerin sömürü alanı azgelişmiş bir ülkede "gelin sosyalizmi kuralım" diye ortaya çıksan gülünç olursun. Yapılacak şey bir yandan anti-emperyalist ve anti-faşist mücadelenin acil görevlerini eksiksiz ve yürekle yerine getirirken bu mücadele içindeki yığınları, kadroları sosyalist bilince ulaştırmak için gerekeni yapmaktır: Yayın, eğitim, araştırma, bilimsel sosyalizmin temel yapıtlarını Türkçeye kazandırmak, Marx'ı, Engels'i, Lenin'i işçi mahallelerinden, ücra dağ köylerine kadar iletmek...

Bütün bunları kim yaptı? Tarih tanıktır ki, biz yaptık. MDD çizgisini benimseyenler yaptı. Bunu kendi otoriteleri bakımından tehlike sayanlar, Marx'ın okunmasına engel olmaya çalışanlar; engel olamayınca da "Marx'ı okumakla yetinmeyin, Proudhon'u da okuyun" diyen kimlerdi? Bizzat TİP Genel Başkanı ve çevresi. "Şu kitaplar yayımlandı, işimiz bozuldu" diyordu önde gelen TİP milletvekillerinden biri. Devrimci gençliğin anti-emperyalist şahlanışı, bu şahlanışın en geniş halk yığınlarını etkilemesi ve anti-emperyalist mücadeleye çekmesi sosyalizm davasından kopuk, onunla ilgisi olmayan bir tarihsel olgu mudur? Amerikan bahriyelilerinin Dolmabahçe'de denize döküldüğü gün Taksim'den aşağı Gümüşsuyu'na yürüyen yığınları durdurmak için İTÜ önünde barikat kur-

maya kalkışan TİP'liler sosyalizm davasını mı savunuyorlardı?

TİP yönetiminin bugün hangi noktaya vardığını biliyoruz. Bu noktaya birdenbire gelmediler. Bugünkü çizgilerinin kökleri ta altmışların sağ oportünizmine gider dayanır. "Sosyalist devrim", "Sosyalist Türkiye" sloganları bu sağ oportünizmi gizlemeye yarıyordu.

SORU: Yazılarınızda "Marksist solda sağlam ne varsa ona" çağrıda bulunuyorsunuz. TİP'den gelme hiç sağlam unsur yok mu?

CEVAP: Şunu kesinlikle söyleyebiliriz: TBKP çizgisini benimseyen TİP'liler başka bir siyasetin, başka bir dünyanın insanlarıdır. Bunlar bizim dışımızdadır. Ancak bundan belli bir aşamada TİP saflarında yer almış *olanların hepsi çürüktür anlamı çıkarılmamalı. Türkiye'de* herşey hızla değişmektedir. Dün "Tek yol devrim!" deyip mangalda kül bırakmayanı, bugün yeşilci rolünde görüyoruz. Dün basında sosyalizmin baş ajitatörü rolündeki bir kimsenin bugün Özal'cı kesildiğine tanık oluyoruz. Ama öte yandan dün TİP çizgisinin savunucusu durumunda olan bir başkasını da bugün tutarlı bir proleter devrimci çizgiyi savunma çabası içinde görüyoruz. Sorunuza cevabım olumludur. Evet, TİP'den gelme sağlam unsur olabilir ve vardır.

SORU: İşbirlikçi tekelci sermayenin mülkiyetindeki üretim araçlarının, bu sınıfın egemen güç durumuna son vermek amacıyla, daha ilk aşamada kamulaştırılması gerektiğini, bunun ulusal ve demokratik bir devrimin görevi olduğunu söylüyorsunuz. Bu aynı zamanda sosyalist kuruluşa geçiş değil midir?

CEVAP: Bu, kentte bir sosyalist sektörün yaratılmasıdır, ama henüz ülke düzeyinde sosyalist kuruluşa geçmiş değildir. Emperyalist tekellerin işbirlikçisi sermayenin mülkiyetindeki üretim araçlarının kamulaştırılmasının birinci hedefi iktisadi bağımsızlıktır. Ülke ekonomisine, dolayısıyla politikasına hükmetme olanaklarının emperyalist tekellerden ve işbirlikçi sermayeden alınmasıdır. Eğer devlet kapitalizmi kurmak değilse amacımız; ki bir halk iktidarının amacı bu olamaz; kamulaştırmalar yoluyla kurulan bir sosyalist sektördür. Türkiye gerçeğinde bu, imalat sanayiinin büyük kesiminin sosyalist sektöre katılması demektir. Ama bu, toplum olarak, ilk andan sosyalist kuruluşa geçiş değildir. Sosyalist kuruluşa paldır küldür geçilmez. Özellikle köylülük içinde uzun süreli, sabırlı politik çalışmaları gerektirir bu. Kollektivizasyonun erdemlerine köylüyü inandırmak gerek. Bunu yapmadan işi olup bittiye getirdin mi, işçi-köylü *ittifakını* baltalar, *köylülüğü karşına alırsın.* Sovyetler'de tarımda kollektivizasyon 1928'de başladı, Ekim Devrimi'nden onbir yıl sonra. Bugün, acele edildiğini, bazı durumlarda orta köylülüğün bu işe zorlandığını ve bunun olumsuz sonuçları olduğunu söylüyor Gorbaçov.

SORU: MDD çizgisini sizin çevreniz dışında savunan var mı?

CEVAP: Bilindiği gibi 12 Mart döneminde askeri mahkemelerin baktığı belli başlı davaların iddianame ve kararlarının giriş bölümlerinde askeri savcı ve yargıçlar kendi açılarından Milli Demokratik Devrim tezlerini açıklayarak suçlamaya uğraşmışlardır. Dev-Genç davası böyledir, TÖS davası, Aydınlık davası, Haziran Hareketi davası vb. hep böyledir. Ben bu davaların dördünde de sanıktım. Yakalansaydım ve sağ olarak mahkeme önüne çıkmak nasip olsaydı bu dört davada da yargılanacaktım. Bunun nedeni açık: çünkü 12 Mart'a varan dönemde, militan sol içinde yer alan bütün örgütler, bazı farklarla da olsa, MDD'yi savunuyorlardı. Ben Deniz'lerin ve Mahir'lerin davasında sanık değildim, ama onlar için de durum aynıdır. Besbelli ki, TİP bunun dışındadır. Onlar seçimle iktidara gelip sosyalizmi kuracakları hayali ile avunuyorlardı. Bugün Türk solunu *oluşturan bilmem şu kadar fraksiyonun önemli bir kesimi* sözü edilen örgütlerin çizgzisinin sürdürücüsü oldukları iddiasındadırlar. Bunlar terminoloji olarak değilse bile emperyalizme karşı, faşizme karşı mücadeleyi ön plana almakla öz olarak bizim tezlerimizle bağdaşabilen görüşler savunmaktadırlar. Başka türlü de olamaz. Bugün Türkiye'de bağımsızlık ve demokrasi mücadelesini ön plana almayan ve soyut sosyalizm propagandası ile yetinen bir çizgi ciddiye alınamaz. Ancak bunlar genellikle kendi örgütlerinin özgül niteliğini belirtmek için ayrıntı niteliğinde farkları vurgulamadan edemiyorlar.

Geçmişte TİP sözcüleri özetle, "Türkiye 1940'larda çok partili düzene geçmekle demokratik devrim iyi kötü gerçekleşmiştir. Artık sosyalist devrim aşamasındayız" diyorlardı. Ve Türkiye'de sosyalizm TİP'in bir sonraki seçimde, bilemedin daha sonrakinde seçimle iktidara gelmesiyle gerçekleşecekti. Gerçek bir burjuva parlamentarizmi tanımamış olan bu ülkede bağnaz parlamentarist kesilmişlerdi. Devrimci gençliğin anti-emperyalist şahlanışının karşısında idiler. Kendi tabanlarının teorik eğitimi sorunları değildi. O tabandan tek istedikleri şey, seçimden seçime miting meydanlarını doldurması, konuşmacıları alkışlaması "Sosyalist Türkiye!" diye bağırması ve TİP adaylarına oy vermesi idi. "Sosyalist Türkiye" sloganı tabanı günün devrimci mücadelesinden alıkoyan, pasifliğe iten bir politikanın maskesi olmuştu.

Bunun karşısında militan solun sloganları "Bağımsız Türkiye!", "Kahrolsun Amerikan Emperyalizmi!", "Faşizme Karşı Omuz Omuza!" gibi tarihsel anın devrimci mücadelesinin hedeflerini saptayan sloganlardı. Devrimci gençlik, birlik halinde, bu sloganlarla Amerikan Altıncı Filosunun deniz erlerini Dolmabahçe'de denize döktü. 16-17 Haziran'da, büyük işçi direnişine politik içerik vermeye çalışan Dev-Genç'liler ile omuz omuza yürüyen işçi yığınları bu sloganları haykırıyorlardı. Ve o günlerde polis "Sosyalist Türkiye" sloganı atanları koruyor; "Bağımsız Türkiye!" diye haykıranlara saldırıyordu. Egemen güçler kurulu düzenleri için asıl tehlikenin nerede olduğunu pek iyi bilmekteydiler.

Milli Demokratik Devrim tezlerine yöneltilen bir başka eleştiri de "asker, sivil aydın zümre"yi, MDD aşamasında ulusal-demokratik güç saymış olmasıdır. Türkiye toplumunda sivil aydın zümrenin, mektep görmüşlerin, büyük

kitlesiyle demokratik bir güç olduğu tartışma götürmez. İlerici güçlerin hareketlilik dönemlerinde TÖS'ün, TÖB-DER'in, TMMOB, tekniker örgütlerinin, baroların, tabibler odasının vb. nasıl bir rol oynadıkları ortadadır.

Asker zümreye, yani subaylara ve assubaylara gelince: Bizim, üniformalı aydın zümre içinde ilerici tutum ve davranışa yatkın gördüğümüz, hiç de küçümsenmemesi gereken kesimi, Kurtuluş Savaşının anti-emperyalist geleneğine sahip çıkmaya ve toplumun ilerici güçleri safında yerlerini almaya çağırdığımız dönem 1960'lardır. Yani 12 Mart dönemindeki orduyu "sakıncalı" unsurlardan arındırma operasyonundan önce, subay kesimini sermaye çevreleriyle içli dışlı kılma politikasının tam sonuç vermeye başlamasından da önce.

27 Mayıs hareketi bir sola açılışın başlangıcı oldu. O ana kadar baskı altında tutulabilen toplumdaki sol birikim, 27 Mayıs hareketinin içinde yer alanların iradesi dışında, dışa vurdu. 1961 Anayasasının kabulü, sendika hareketinin gelişmesi, işçi partisinin kurulması ve sonunda proleter devrimci hareketin temsilcilerinin yönlendirdiği gençliğin anti-emperyalist şahlanışı hep bu dönemdedir. Subay kadrosunun önemli bir kesimi, özellikle alt rütbedekiler, bu gelişmelerden etkilenmeden edemezdi. Genç subaylar içinde sol basını okuyanlar ve çağımızın devrimci düşüncesine eğilim gösterenler yer yer etkindiler. Bunları Türün'lerle, Tağmaç'larla hatta Batur ve Gürler'lerle bir sepete koymak besbelli ki yalıştı. Biz toplumdaki güçler mevzilenmesini değerlendirirken Türkiye'nin bu gerçeğini göz önünde tuttuk. Bu değerlendiriş bize bu son derece önemli alanı tümü ile sınıf düşmanına terketmeme, bu alanda çalışma görevini yüklüyordu. Ancak karşımızdaki güçler baskın çıktı.

Burada bir özeleştiri gerek: Ben 12 Mart'ta karşımızdaki güçlerin, önemli bir direnişle karşılaşmadan, orduyu bütünüyle, işbirlikçi tekelci sermayenin hizmetinde bir vurucu güç olarak kullanabileceklerini sanmıyordum. Burada direnişle besbelli ki Gürler, Batur, Gürkan paşaların "sol" cuntasını kastetmiyorum. Ordu içinde anti-emperyalist tutumdaki kesim, açık faşizm sınavını verememiş ve sonunda kısmen tasfiye olmuş, kısmen etkisiz duruma getirilmiştir. Oysa bu kesim oldukça güçlü idi. 12 Martçılar da biliyordu bunu. Darbeyi iki aşamada yapmaları, "reformlar"dan, "devrimin yasasının uygulanmasından" söz etmenin gereğini duymaları, bu kesimin ve elbette ki genel olarak ilerici güçlerin tepkisinden korkmalarından ötürüydü.

SORU: Cuntacı yakıştırması için ne dersiniz?

CEVAP: Yukarıda kısaca anlattığım asker-sivil aydın zümreye ilişkin tutumumuz, asker olsun sivil olsun tüm yurtsever güçleri proleter devrimci hareketin yönlendirdiği sosyalizme yönelmiş tam bağımsız ve gerçekten demokratik bir Türkiye'yi aratmak için mücadeleye çağırma tutumu idi. Bunun cuntacılıkla bir ilişiği yok.

Önce şunu belirteyim ki, cuntacılık bize yakıştırılan sıfatların belki de en ılımlısıdır. Bize neler demediler ki! "TKP"nin başındaki mülteci grubu, Denizler idam edilmek üzere yargılanırken, radyolarında "emperyalizmin ajanları emperyalizmin ajanlarını yargılıyor" başlığı altında yorumlar yayımlıyor ve aynı sıfatı, denk getirip bize de yakıştırmaktan geri kalmıyordu. Aynı radyo başka yayınlarında, yerine göre, bize Stalinci, Trotskist, Maocu, likidatör, provokatör ve daha neler neler demiyordu.

Ecevit de bu karalama kampanyasına katılmadan edemedi. 1973 seçimlerinde üç meydan mitinginde, ad zikrederek militan solun ideologunun CIA ajanı olduğu söyledi. Ben o günlerde yurda yeni dönmüştüm ve gizlideydim. Kendisine basında yanıt verecek durumda değildim. Ecevit'e yurt dışından bir mektup postalattım. Bunda özetle, bu davranışından kendisi hesabına üzüldüğümü, halkımızın "Karaoğlan" imajına umut bağladığını, buna layık olmak zorunda olduğunu; solundaki siyasi hasımlarına, hele bunlar kendisine cevap verecek durumda değilken, bu şekilde küfür etmesinin ayıp olduğunu; CIA'nın Türkiye'de gerçekten var olduğunu, ancak kendisinin CIA ajanı sıfatını solundakileri karalamak için kullanmakla hakiki ajanların gizlenmesine yardımcı olduğunu; bakanlık yaptığını, büyük bir partinin lideri olduğunu, dolayısıyla istihbaratının geniş olması gerektiğini söyledim ve kendisinin hakiki CIA ajanlarının hiç değilse bir kaçını açıklamaya davet ettim. Mektup Ecevit'in eline ulaştı ve tahmin edilebileceği gibi, açıklama falan olmadı. Aynı Ecevit 1979'da, başbakanken, yaralandığımda bana çektiği bir sayfayı dolduran "geçmiş olsun" telgrafında "size sıkılan kurşunlar demokrasiye sıkılmıştır" diyordu!

Türkiye'de 1960'lardan bu yana kurulun cuntalar hakkında bugün ayrıntılı bilgilere sahibiz. Altmışlı yılların ikinci yarısında kurulan ve "sol" cunta diye nitelendirilen grup 12 Mart döneminde yargılanmıştır. Mahkeme tutanaklarından bugün öğreniyoruz ki, bu "sol" cunta, devirmeyi tasarladıkları hükümetten çok başka şeylerle uğraşmıştır. Cuntaya katılan ajanın ses alma cihazı ile banda kaydettiği toplantılarında tartışılan başlıca konulardan biri, "devrimci gençliği Mihri Belli'nin etkisinden kurtarıp nasıl peşimize takabiliriz" sorunudur. Bu cuntanın adamları bazı gençlik liderlerine destek vaadederken "Belli eski komünisttir, dolayısıyla Moskovacıdır, arkadaşlar ona güvenmiyor; onunla ilişkinizi kesmelisiniz" diye telkinlerde bulunuyorlardı.

Burada Doğan Avcıoğlu ile ilişkimize değinmeden geçmeyelim. Avcıoğlu "Yön" döneminde etkin bir demokrasi mücadelesi vermiştir. Nazım Hikmet tabusunun, "sosyalizm" sözcüğünü yasaklayan tabunun yıkılmasında, bağımlı kapitalizmin kirli çamaşırlarının teşhir edilmesinde önemli rol oynamıştır. Marksist değildi. Mezhebi sol radikalizm olarak nitelendirilebilir. Yurtseverdi. Yurtseverliği onu, o aşamada bize yakınlaştırmıştır. Kurulu düzenin emperyalizme bağımlı ve anti-demokratik niteliğini kavrayacak yetenekteydi. Yurtsever bir asker-sivil bürokrasinin yönetiminde sosyal adaletli, bağımsız bir Türkiye idi özlemi. Büyük yanılgısı işçi sınıfının ve genel olarak emekçi yığınların potansiyel devrimci gücünü görememesi, buna inanmamasıydı. 12 Mart döneminden sonra aktif politik mücadeleden çekilmesinin arkasında bu inançsızlık ya-

tar. Yığınlar içinde uzun soluklu çetin çalışmalara gerek kalmadan hedefe kestirme yoldan varılabileceği hayaline kapılmıştı. Oysa umudunu bağladığı askeri bürokrasi içinde dengeler ve bunun sonucu olarak "Yön" döneminden sonra kurulan "sol" cuntanın bileşimi öyle idi ki, eğer bu "sol" cunta darbe yapıp başa geçseydi, Avcıoğlu gibi Amerikan vesayetine karşı çıkan sol kemalistler kısa zamanda tasfiye edilecekler ve darbe ile kurulacak olan düzen, önünde sonunda 12 Mart düzeninden pek farklı olmayacaktı.

1965 ve 1966 yıllarında Avcıoğlu'nun yayımlamakta olduğu Yön dergisinde müstear adla birkaç yazım çıktı. Eski "sol" dostların bize selam vermekten korktukları bir dönemde Avcıoğlu bir 141'inci madde sabıkalısının yazılarını yayımlama yürekliliğini göstermiştir. O günlerde "sol" cunta kurulmuş değildi. "Yön"de çıkan yazılarımda bir sınıf tahlilinden çıkış yapılıyor, emperyalist vesayet altındaki çok partili düzenin ne denli demokratik olduğu üzerinde duruluyor; oluşan güçler mevzilenmesinde ulusal ve demokratik güçlerin önündeki ivedi devrimci görevlere işaret ediliyordu. Ayrı çevrelerden gelme ayrı mezheplerin insanları olmamıza karşın, Avcıoğlu ile aramızda, karşılıklı saygıya dayanan bir güçbirliği oluştu. TİP yöneticileri o günlerde, işi, antikomünizme vardırarak, bizim arkadaşlarımızı partiden tasfiye etmekle meşguldüler.

SORU: Bugün "Avcıoğlu bir iç TKP'ye ihtiyaç duydu, onun için Mihri Belli'ye yanaştı" diyenler var. Buna ne dersiniz?

CEVAP: Bir iç TKP'ye ihtiyaç duymak demokratça, çok sağlıklı bir şey. Nasıl ki dışarıdan dayatılan bir "TKP"ye ihtiyaç duymamak da sağlıklı bir tutumsa. Eğer Avcıoğlu bu ihtiyacı duyduysa ne mutlu ona. Ama bu ihtiyacı duyan yalnız o değildi. Başta TKP'nin gerçek temsilcileri, tarihinden kopuk bir proleter devrimci hareketin uzun boylu bir varlık gösteremeyeceği gerçeğini kavrayan herkes duyuyordu bu ihtiyacı. Kaldı ki, Avcıoğlu dış "TKP"nin desteklediği TİP'e karşı kesin bir tutuma girmedi. "Yön"e karşı düşmanca tutum TİP yönetiminden geldi.

Bir süre sonra "Yön"ün yayımlanmasına son verildi. Biz de kendi organlarımızı, "Türk Solu"nu ve Aydınlık-Sosyalist Dergi"yi yayınlamaya başlamıştık. Bir aradan sonra Avcıoğlu "Devrim"i çıkarmaya başladı. "Devrim"in sayfaları bize kapalıydı. "Sol" cunta kurulmaktaydı ve "Devrim" bu cuntanın organı işlevini yerine getiriyordu. Bu cuntanın bize ne denli düşman olduğunu çeşili kaynaklardan öğreniyorduk. Bunu anlamak için uzun boylu istihbarata da gerek yoktu. Bazen tavırlar, bakışlar sözlerden daha anlamlıdır. "Devrim" döneminde Avcıoğlu bizden uzak durmakla kalmadı, saflarımızdan ayrılıp bize karşı bir tutuma geçenleri kanadı altında korudu, böylelerine önemli olanaklar sağladı. "Sol" cuntanın bizim etkinliğimizi baltalama operasyonunun bir uygulamasıydı bu.

Avcıoğlu ile son karşılaşmamız 1981 yazında oldu. Ben gizlideydim. İstanbul yöresinde kırlık bir yerde, sabah erken, sırtımda eşofman koşuyordum. Karşıdan saçları kırlaşmış bir adam geliyordu. Uzaktan tanıdım. O beni tanımadı. Görünüşüm bir hayli değişmiş olmalıydı. Yanına vardığımda kolundan tuttum. Birden tanıdı. "Allah Allah, rastlantı olarak karşılaştık desek polis inanmaz" dedi. Gerçekten, sabahın yedisinde Allahın dağında karşılaşmamızı rastlantı saymak kolay değildi. Ne yaptığını sordum. Tarih yazdığını söyledi. "Yurt dışından sana yayın yollatabilirim" dedim, adresini istedim. Bildiğim eski posta kutusu numarası hala geçerliymiş. 12 Eylülcüler kendisini rahat bırakıyorlarmış. "Kitap yazan ciddi bir adam" sayıyorlarmış kendisini. Bu dediğinden cuntanın yalnız gayri-ciddi olanları rahat bırakmadığı anlamı çıkıyordu. Üzerinde durmadım. Ayrılırken, "Bak, biz birlikte yürürken işbirlikçiler geriliyordu. Sonra sen bize sırt çevirdin, onlar ilerlemeye, biz gerilemeye başladık, hala geriliyoruz." dedim.

Er meydanına çıkan başını bela taşından koruyamaz diye bir söz var. Cuntacılık yakıştırması, ötekiler gibi, başımızı hedef alan bela taşlarından biri.

SORU: Sizin savunduğunuz MDD ile TKP'nin savunduğu UDC arasında yakın bir ilişki yok mudur?

CEVAP: "Milli" sözcüğünün yeni Türkçesi "ulusal" olduğuna göre iki terim aynı anlama gelmesi gerekir. Ama bu ancak litteral olarak böyle. "TKP"nin yetmişli yıllarda önerdiği "Ulusal Demokratik Cephe", "İleri Demokrasi" hedefine ulaşmayı amaçlıyordu. Ve bu "ileri demokrasi" dedikleri şeyi, işçi sınıfı, onun devrimci partisi değil, bildiğimiz kırk yıllık CHP gerçekleştirecekti. "TKP"nin 1974 program taslağına bakın. CHP'ye reform sipariş listesidir. "TKP"nin tek hedefi vardı: Ecevit'in CHP'sini iktidara getirmek. "Bütün oylar CHP'ye", bu idi propagandalarının özü.

Bu kayıtsız şartsız CHP kuyrukçuluğu ödülsüz kalmadı. CHP ile "TKP" arasında üstü örtülü bir ittifak kuruldu. "TKP"nin adamları, teknisyen olarak, tepeden inme, yöneticilerinin büyük çoğunluğu CHP'li olan DİSK'in kilit noktalarına yerleştirildiler. Ve başladı patronlara "goşist" listeleri verip en bilinçli militan işçileri işten attırma operasyonları. TÜRK-İŞ bile bu kadarını yapmıyor, işçilerin ekmeğiyle oynamaya vardırmıyordu işi. Gün geldi Ecevit bunları "kene" diye nitelendirerek ittifakı bozdu. İşlevlerini yerine getirmişlerdi. "UDC"nin öyküsü, özet olarak budur. MDD ise işçi sınıfı hegemonyası altında bütün ulusal ve demokratik güçlerin katılımıyla sosyalizme yönelik devrimin adıdır. Çok doğru MDD'yi baş düşman bildi. Bizim ılımlı konuşmamızı, tüm yurtsever güçleri saf birliği etmeye çağırmamızı en büyük tehlike saydı. "Ne söylüyora bakma, kim söylüyora bak" dediler ve düşmanca tavırlarını buna göre saptadılar. Burjuva demokratları dahi değillerdi ve bu davranışları doğaldı.

SORU: Bugün TBKP, ve daha önce TKP son derece uysal davranmakta. Birlik çağrılarında bulunuyorlar. TİP de öyle. Bu birlik çağrıları karşısında sizin tutumunuz nedir?

CEVAP: Bu dostluk tezahürleri soldakilerden çok

burjuva liderlere, Demirel'lere, Ecevit'lere, Şevket Yılmaz'lara vb! İlk önce şu iyice anlaşılmalıdır. Biz TKP'ye yani Mustafa Suphi'lerin, Şefik Hüsnü'lerin, Reşat Fuad'ların partisine karşı olamayız. O partinin geleneğini temsil edenler, ancak en çetin sınavlarda devrimci onuruna gölge düşürmeyenler olabilir. Baştimar'lar, Bilen'ler değil; Yağcı'lar hiç değil. Onların örgütü 1960'larda, bürokratik aygıtta aklı evvel bir görevliden alınan emir üzerine yurt dışında, dördü parti üyesi olmayan altı kişi tarafından kurulan bizim tırnak içinde adını yazdığımız "TKP"dir. Bu mülteci grubu bize dışardan dayatıldı. Birlikte çalışmayı önerdiler. Reddettik ve olanlar oldu. Bu dayatmanın Türk soluna büyük zararları olmuştur.

Bunların birlik çağrıları inandırıcı değildir. Bu örgüt yıllar boyu, arkasını bir burjuva partisine dayayıp, solundaki örgütlerin altını oymaya çalışmıştır. Kadroları böyle bir förmasyondan geçmiştir. Aldıkları telkinler sonucu, baştakilerin birlik isteklerinde samimi olduklarını varsaysak bile, ki bu ancak geçmişlerini, Baştimar'ları, Bilen'leri mahkum etmekle olabilir, bu kadrolarla o istek yerine getirilemez. Üstelik Marksist solda birlik, temel ilkelerden taviz vermeyen, Türkiye'nin bağımlı kapitalist düzeninin gerçekçi tahliline dayanan bir platform çevresinde düşünülebilir ancak. TBKP ise, bugün legalite uğruna NATO'yu, AET"yi, emperaylist sistemin bütün kurumlarını kabullenmeye kadar, her tavizi vermeye hazırdır. Besbelli bizim siyasi çizgimiz, "TKP"ninkiyle ya da TBKP'ninkiyle bağdaşmaz. Alanlarımız ayrıdır. Ayrı yollardayız. Eğer yaranmaya çalıştıkları çevrelerden icazet alırlarsa TBKP bir ikinci Ecevit partisi işlevini yerine getirecektir.

TİP'e gleince, bu partiye de bizim emeğimiz geçmiştir. 1961'de ilk kurulduğunda, Aybar'lar, Boran'lar henüz ortalıkta yok iken, TİP kurucularının çalışmalarını yakından izleme olanağını buluyorduk. TİP'in ilk porgram ve tüzüğünü hazırlayan o dönemin genel sekreteri arkadaşımızdı.

SORU: TİP'in bu ilk döneminde, perde arkasından da olsa, çalışmalara sizin de katıldığınız söyleniyor. Bu aşamayı biraz ayrıntılı olarak anlatır mısınız?

CEVAP: İlk önce ilgili şahıslara danışmam, rızalarını almam gerek. Onun için burada ayrıntılara girmeyeceğim.

TİP'in kuruluşunda sosyalist olarak adı duyulmuş kimseler rol oynamamışlardı. Oysa Türkiye'de marksist solun bir geçmişi vardı. Kurucular, salt sendikacılardan oluşan bir siyasi partinin fazla bir varlık gösteremeyeceğini anlamakta gecikmediler. Uygun bir aydını parti liderliğine getirmeye karar verdiler. Üzerinde durulan belli başlı isimler şunlardı: Mehmet Ali Aybar, Orhan Arsal, Esat Cağa, ve Orhan Tuna. Tartışmalarda başka isimler de geçmekteydi. Burada ciddiye alınabilecek tek isim Aybar'dı. Aybar kendine göre bir demokrasi mücadelesi vermiş, 141. ve 142. maddelere karşı çıkmıştı. Bizim çevremize karşı olumlu tutum içindeydi. Sorunlarını Reşat Fuad arkadaş ile tartışmaktaydı. 27 Mayıs'tan hemen sonra tutuklandığımda avukatlığımı yapmayı önermişti bana. Aybar 141. ve 142. maddelerden hüküm giymiş bir sabıkalı olmadığından siyasi faaliyette bulunmasına bir hukuki engel de yoktu. Bizim arkadaşlar olanca güçleriyle Aybar'ı desteklediler. Sonunda kurucuların çoğunluğu Aybar'dan yana oldu. Aybar ve ekibi göreve çağrıldı.

Aybar ekibinin partinin başına geçmesinden sonra bizim TİP'e karşı tutumumuz yürekten destekleme tutumuydu. 141. madde sabıkalısı olmayan arkadaşlarımız TİP'e girdiler ve özveriyle çalıştılar. 1965 seçim kampanyası sırasında ben kendim birkaç arkadaşla Malatya'nın dağ köylerini dolaşarak TİP propagandası yaptık. Malatya'dan bir milletvekili seçilmesi belki de biraz bu çalışmalarımız sonucu oldu. Öteki illerde de arkadaşlar canla başla kampanyaya katıldılar.

An geldi, bizim desteğimiz TİP yönetimini rahatsız etmeye başladı. Kendilerine çeşitli yönlerden "dostça" uyarılar, hatta üstü örtülü tehditler geliyordu. Demokrasi davasına bağlılık, tehditlere karşın mücadeleyi sürdürmeyi ve sosyalist legal eylemin icazete bağlanmasına karşı çıkmayı emrediyordu. Bu bilinç ve yürekliliği gösteremediler. Sosyalist hareketin geçmişi ile bağlarını koparmayı yağlediler ve bizim arkadaşlarımızı ihbar niteliğinde suçlamalarla partiden ihraç etmeye başladılar. İşi anti-komünizme kadar götürüyorlardı. TİP yönetimi ile külahları değişmemiz böyle oldu.

SORU: Son durumun değerlendirilmesini yapar mısınız? Bununla ilgili olarak Türkiye'de demokrasi sorunu ve sosyalist parti girişimleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

CEVAP: Siyasi demokrasinin, ne denli sınırlı olursa olsun legalite olanaklarının kullanılmasının önemini, sosyalist örgütün emekçi yığınlara ulaşabilmesi için bunun şart olduğunu uzun boylu kanıtlamanın gereği yok. Türkiye'de bugün demokrasi mücadelesi topluma tepeden inme dayatılan tabulara karşı mücadeleyi, bu tabulara meydan okumayı içerir. Bu tabulara boyun eğme zorunluluğu oldukça toplumumuzda demokrasinin varlığından söz edilemez. Bugün Türkiye'de siyasi partiler var, sol yayın var, kendine sosyal-demokrat diyen paritler var, yakında "sosyalist" ya da "komünist" olduğunu söyleyen partiler de olabilir. Parlamento var, seçimler yapılıyor, hiç değilse şekilen hükümetler seçimle oluşan bir parlamentonun güven oyu ile iktidara geliyor vb. vb. Ama topluma egemen güçlerce dayatılan ve ülkenin en acil sorunlarının halk önünde tartışılmasını engelleyen en ilkel demokratik ve hukuksal haklar uğruna legal örgütlü mücadeleyi yasaklayan tabular da var. Örneğin Ordu sorununda olduğu gibi, Kürt sorununda olduğu gibi. Bu tabular yürürlükte kaldığı sürece Türkiye'de demokrasi şekli olarak kalmaya mahkumdur. Ve bu tabulara boyun eğmek ve [illegible] demokratlık taslamak [illegible]

Kürt sorunu üzerinde kısaca durayım. Bu konuda tabuyu dayatanlar [illegible] Türk hükümetinin

denetimi altında nükleer füzelerle donatılmış Amerikan üslerinin varlığına bir itirazları yoktur. Ulusculukları, vatanseverlikleri bu kadarlıktır. Ama "güney doğumuzda bir kardeş halk yaşamaktadır, Kürt ulusal topluluğunun varlığını kabul edelim ve iki halkın gönüllü birliği için bu soruna demokratik bir çözüm getirelim" dendi mi, yani dayattıkları tabuya karşı çıkıldı mı, bu, bölücülüktür, ihanettir.

Kurtuluş Savaşı'nda iki halk arasında kurulan dayanışma sonucu Türklerle Kürtler ortak düşmana karşı omuz omuza savaştılar. Türkiye'nin büyük tehlikelerle karşı karşıya olduğu o yıllarda kardeş Kürt halkının varlığından çıkış yapan ve karşılıklı saygıya dayanan gerçekçi politika tarih önünde sınav vermiştir.

Bugün ana muhalefet partisi lideri Erdal İnönü, TC topraklarında Kürt bulunmadığını ispat etmek için kanıt olarak Lozan Antlaşmasını ileri sürüyor. Bu ibret verici bir durumdur. Lozan'da emperyalist devletler, özellikle İngiltere ve Fransa, savaş yıllarında kendileriyle işbirliği yapan, Türkiye'nin devlet olarak varlığına son vermek için fiilen savaşan Rumların, Ermenilerin azınlık haklarını korumak için antlaşmaya özel maddeler koydurtmayı bu azınlıklara. karşı bir vefa borcu saydılar. Bu, taraflar arasında eşitlik ve karşılıklılık ilkesine ters düşen bir durumdu. Türkiye, İngiltere'nin de örneğin İrlanda'lıların azınlık haklarını, yahut da Fransa'nın Korsika'lıların haklarını korumayı teahhüt ettiğine dair bir maddeyi anlaşmaya koydurtacak durumda değildi. Lozan antlaşmasındaki gayri-müslim azınlıkların haklarına ilişkin maddeler düpedüz bir emperyalist dayatmasıydı. Türkiye bu dayatmaya boyun eğme zorunda kaldı. Emperyalistler Kürtlere sahip çıkarak onların ulusal haklarını savunacak değillerdi elbet. Kürtler onlara karşı elde silah savaşmışlardı. Üstelik baş delege İsmet Paşa Lozan'a hem Türklerin, hem Kürtlerin temsilcisi olarak geldiğini söylüyordu. Dolayısıyla Kürtler taraflardan biri durumundaydı. SHP liderinin Lozan'daki bu emperyalist dayatmayı, zorla asimilasyon politikasının savunması olarak ileri sürebilmesi kapitülasyon zihniyetinin bir belirtisinden başka şey değildir.

Bugün zorla asimilasyon politikasının tam fiyasko ile sonuçlandığı apaçık ortada. Dünya basınında Türkiye'nin adı daha çok Kürt direnişine ilişkin haberlerde geçer oldu. Zorla asimilasyonda direnenler Kürt halkının ulusal davasına olduğu kadar Türk halkının demokrasi davasına da karşıdırlar. Yılgınlıklarından Kürt sorunundaki tabuya boyun eğenler ise, niyetleri ne olursa olsun, demokrasi davasını baltalama durumundadırlar.

Kürt sorununa ilişkin tabu demokrasi düşmanlarının elinde en etkin silahtır. Bu silah ellerinden alınmadıkça, bunun dışında her demokratik kazanım iğreti, geçici kalmaya mahkumdur. Bizce sorunun tek çözümü var: Kendi halkı içinde eriyebilen "gündüz külahlı"ların, gece olunca silah kuşanmalarına gerek kalmayacağı, iki özgür halkın gönüllü birliği koşullarını, yaratmak. Türk yurtseverliği böyle bir çözüm uğruna mücadeleyi emrediyor.

Sosyalist parti kurma yolunda girişimlere gelince:

Demokrasi mücadelesi demokrasi düşmanı işbirlikçi güçlerin üstüne üstüne yürüyerek, bu güçleri mevzilerinden gerilere atarak, böylelikle özgürlük ortamını genişleterek verilir. Bu, sınıf mücadelesini yükseltmekle olur; kurulu düzenin temel direkleri niteliğindeki siyasi, mesleki kuruluşların başındakilere şirin gözükerek değil.

Bu soruya yaklaşırken şu tespiti yapmadan yola çıkmamalıyız: Türk marksist solunu oluşturan örgütlerden hiçbiri 12 Eylül darbesine karşı ciddi bir direniş gösterememiştir. Bu,.örgütlerin devrimci çapının ne olduğunu gösterir. Bugün hava yumuşar göründüğüne göre, yüreklenenler işi bıraktıkları yerden alarak sürdürme çabasındadırlar. Bunlar, adet yerini bulsun diye birlik çağrılarında bulunuyorlar. Birlik ancak 12 Eylül sınavını alnının akıyla vermiş olanlarla sözkonusu olabilir. Bu kadarı da yetmez. Niçin yenildik? sorusunu doğru cevaplandırmak gerek. Doğru cevap, ancak darbe öncesi dönemde marksist solda oluşan irili, ufaklı örgütlerin sınıfsal niteliğini doğru değerlendirerek, sınıf düşmanının uyguladığı taktiklerin ne olduğunu, bu taktiklere örgütler olarak çanak tutup tutmadığımızı doğru saptayarak verilebilir.

Ben geçmişin doğru tahlilini yapma kavrayış ve yürekliliğini gösteremeyen, Türkiye marksist solunda sağlam ne varsa onun birliği içinde erimeye hazır olmayan örgütlerle bu konuda diyalogun zaman kaybı olduğu inancındayım. Sosyalist örgütlenme sorunu, dediğim kavrayış ve yürekliliği gösterebilenlerle omuz omuza çözüme bağlanacaktır.

SORU: Bu dediğiniz şekilde kurulacak sosyalist partinin adı sizce ne olmalıdır?

CEVAP: İsim fetişizmine kapılmamak gerek. "Sosyalizm" ya da "Komünizm" sözcüğüne sahip çıkan bazı örgüt, çevre ya da kişiler yakın geçmişte öyle tutum ve davranışlara girdiler ki, özünde proletarya devrimciliğini ifade eden bu terimler en çirkin oportünizmin, en adi sınıf uzlaşmacılığının adı olarak anlaşılmaya başladı. İsim önemli değildir. İşçiler, emekçi yığınlar, kendini nasıl adlandırırsa adlandırsın, partiyi eylemine bakarak değerlendireceklerdir.

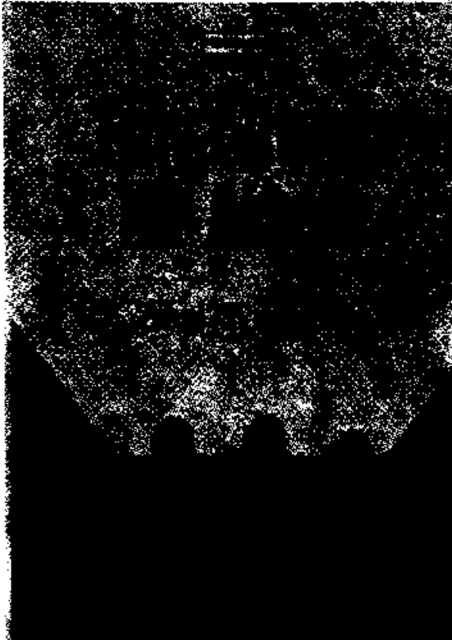
SORU: Gene adlandırma sorunu üzerinde duracağım. "Sosyalistler sosyalizm mücadelesi verir" dediniz. Peki Türkiye gerçeğinde bir sosyalist iktidar başa geçtiğinde yapacağı devrimin adına "Sosyalist Devrim" denebilir mi?-

CEVAP: Sosyalistler sosyalizm mücadelesi verir elbet; ancak bu, sosyalistler bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi vermez şeklinde antmaşılmamalıdır. Sosyalistler en tutarlı, en yiğit savaşçılar olmak zorundadırlar anti-emperyalist ve anti-faşist mücadelede. Gelelim sorunuza: 1960'larda TİP yöneticilerinin yaptığı gibi "Sosyalist Tükiye" sloganını sağ oportünizmin, parlamentarizmin maskesi olarak kullanmaya kalkan bugün pek yok. Gerçek burjuva demokrasisini tanımamış olan, tanımayacak olan bu ülkede "Burjuva demokratik devrim 1946'da çok partili düzene geçişle iyi kötü gerçekleşti"

diyen akıllılar da görünmüyor ortada. Ya da devrimci burjuvazinin tarihe karıştığı bu emperyalizm dünyasında "Burjuvazi demokratik devrim yapar, işçi sınıfı sosyalist devrim yapar" incisini yumurtlayanlara da pek rastlanmadığına göre, MDD mi, yoksa SD mi tartışması bizantinizm gibi geliyor bana.

Bugün Türkiye'de başa geçen, adına layık bir sosyalist iktidar elbette ki sosyalizm hedefine yöneltecektir toplumu. Ve sosyalizmin yolunu temizlemek için hangi demokratik reformlar gerekiyorsa onları gerçekleştirecektir. Örneğin, yoksul ve orta köylülüğün desteği ve aktif katılmasıyla Türkiye'nin yapısına uygun köklü bir toprak reformu yapacak, büyük toprak sahipliğini tasfiye edecek, taşra gericiliğinin bu başlıca kaynağını kurutacaktır. Ama eşyanın adını doğru koyuyorsak, toprak reformu demokratik devrimin bir görevidir. Bunu sosyalist iktidar yaptı diye sosyalist uygulama olmaz. Tarımda sosyalist uygulama kollektivizasyondur. Bu demokratik reformu geçmişte burjuvazi yapmadıysa, bu, emperyalizm çağında burjuvazinin demokratik devrimci barutunu tükettiğindendir. Ama bu demokratik görev tolumun önünde durduğuna göre bunu işçi sınıfı iktidarı greçekleştirmek zorundadır.

Önümüzdeki Türk devriminin adını ne koyalım sorusuna gelince: Emekçi halkın karşısına gerçek dışı iddialar, abartmalar ile çıkmamak şartıyla, belli aşamalarda somut olarak gerçekleştirdiğimiz reformların niteliğini, Lenin'in yaptığı gibi, doğru saptamak şartıyla; (Lenin 1919'da, Ekim Devriminden iki yıl sonra, "Bizim şimdiye kadar yaptığımız burjuva demokratik devrimdir" diye yazıyordu), ben devrimin nihai hedef (sosyalizm) göz önünde tutularak adlandırılmasına karşı değilim. Bolşevikler öyle yapmıştı.

KUZEY IRAK'TA KATLİAM

Kuzey Irak'ta Irak Kuvvetleri, Kürtlerin oturduğu Halepçe Kenti çevresinde büyük bir katliam yaptılar. Kimyasal silahların en acımasızının kullanıldığı bu katliamda beş bin Kürdün katledildiği bildiriliyor.

Irak Kürdistanı'ndaki katliam dünyada geniş tepkiler yarattı. Yurt dışında yayımlanan Berxwedan Dergisi'nin son sayısında, Frankfurter Allgemeine Zeitung Gazetesi'nde Siegfild Thielbeer'in ve Humanite Gazetesi'nde de Françosie Germain'in yazılarının çevirileri yayımlandı. Aktarıyoruz.

İran birlikleri 15 Mart'ta Süleymaniye bölgesinde bulunan Halepçe kenti ve civarını ele geçirdiler. İran ve Irak birlikleri arasında topçu savaşı Süleymaniye'ye giden yol üzerinde bulunan Xormal'da yoğunlaştı. Savaş alanı içinde olan 40 bin nüfuslu (savaştan önce 70 bin) Halepçe'de halk ayaklandı. Irak ordusuna ait askeri birlikleri imha ettiler. Silahlarını da ele geçirdiler.

Ne olduysa bundan sonra oldu. Irak savaş uçakları Halepçe ve civar köylerine zehirli gaz bombaları yağdırdılar. 16 Mart'tan 18 Mart'a kadar devam eden zehirli gaz bombalaması, alanda olan yüzbinlerce Kürt insanını hedefledi. Yetişkin erkekler orduya alınmış ya da dağda savaşçı olduklarından zehirli gaza maruz kalanlar daha çok çocuklar, kadınlar ve yaşlılar oldu.

Vahşetin ve soykırımın boyutlarını görmek için katliam sonrasını gözlemleyen Frankfurter Allgemeine Zeitung gazetesinin muhabiri, Siegfild Thielbeer'in 29 Mart 1988 tarihli sayısında yazdıklarını aktarıyoruz:

"Halepçe kentinde, devrim muhafızları sadece köşe başlarında durmaktadır. İnsan ve hayvan cesetleri şişmiş, güneşin altında öyle durmaktadır. Ölenlerin üzerinde yara izi hiç yok. Ancak etrafa kötü bir koku yayılmaktadır İlerledikçe, ölüler çoğalıyor. Oldukları yerde yığılmışlar, yanyana boydan boya insan cesetleri. Cesetler şişmiş, simsiyah, elleri yana açılmış, artık hayat bulunmayan yüzleri görülmekte. Cesetler kurumuş, ağızlarından kurumuş kırmızımsı veya beyaz sarımsı bir sıvı akmış.

ÇARESİZ KAÇIŞLAR

"Evlerin kapıları açık. Cesetler sokaklarda, sanki insanlar evlerinden kaçmak istiyor, ama görünmeyen eller onları caddede yakalamış. Ölüler arasında her yaşta insan, kadınlar, kızlar, çocuklar, yaşlılar var ve kollar arasında çocuklar. Yetişkinler kaçabilmiş anlaşılan. Bazı

cesetler açıkta, diğerleri sağ kalanlar tarafından örtülmüş. Cesetlerin organları gergin vaziyette, acılı ve ani gelen ölüme direnmişler.

"Henüz girilen sokak sayısı çok az. Bazı evlerde cesetler olduğu gibi kalmış. Bir yaşlı kadın evin eşiğinde çapraz bir durumda yatmakta, içeri girebilmek için üzerinden atlamak gerekiyor. Evin avlusunda 10 ceset yatmaktadır. Üç kız bir tarafta, yaşlı üç kadın ve 4 çocuk diğer tarafta. Yan odada da sırt üstü yatmış üç kadın cesedi. Zehirli gazdan öldükleri belli. Evde hiçbir hasar görülmemekte. Odalar düzenli ve temiz süpürülmüş, bir tabak dolusu portakal mutfak masasının üstünde olduğu gibi durmakta.

TERK EDİLEN MINTIKA

"Halepçe bomboş durmaktadır. Sokaklarda yalnız İran askerleri ve üniformalar içinde genç insanlar gezinmektedir. Ziyaret edilen evlerin tersine yüzlerce küçük bakkaldan oluşan çarşı bomboş. Yerli halktan olan Kürt kıyafetli birkaç yaşlı adam görülmekte. Sokaklarda zehirlenenlerin dışında hayvanlar ilkbaharın yanılgısı içinde çobansız dolaşmaktadır. Çatışmalar, 70 bin nüfuslu şehrin yarısının göç etmesine yol açmış. Bombardıman 16-18 Mart tarihlerinde yapıldı.

HALEPÇE'DE KÜRTLERİN İSYANI

"İran 15 Mart'ta şehre girmeden, silahlı Kürt gruplarının yardımıyla şehir halkı ayaklanmış ve Iraklı askerleri esir almış.

Resmi açıklamalara göre kimyasal silahlarla ölen sivillerin sayısı 5.000, yaralananlar da 10.000.

Gerçek sayıyı tespit etmek güç. İran makamları küçük bir sayıyı caddelerde olduğu gibi bıraktıklarını söylemekteler. Buna gerekçe de aksi durumda dünya Halepçe'de nelerin olduğunu bilmeyecekti.

Halepçe'de olanlar somut bir gerçeği dile getirmektedir. Burada insanlığa karşı bir suç işlenmiştir."

BÜTÜN DÜNYA MASUM KÜRT HALKINA KARŞI YAPILAN SOYKIRIMI KINADI

Amerikan ve Fransız hükümetleri yaptıkları resmi açıklamada katliamı kınadılar. Amerikan televizyonları Halepçe'deki katliamı görüntüledi. Beyaz Saray sözcüsü Fitzwater hükümetin resmi kınamasını açıkladı.

Uluslararası Kızıl Haç örgütü de savaşta kimyasal silah kullanılmasını kınadı. Açıklama yapan bir Kızıl Haç yetkilisi, "ister asker, ister sivillere karşı olsun, kimyasal silahların kullanılması uluslararası hukuka ters düşmektedir ve her zaman lanetlenmelidir" dedi.

Kınamaya Avrupa Ekonomik Topluluğuna üye 12 ülke hükümetleri ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Perez De Cuellar de katıldı. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, "Irak'ın kimyasal silahları kullanmasının, uluslararası hukuka ve insan haklarına aykırı" olduğunu söyledi.

FAŞİST SADDAM DİKTATÖRLÜĞÜ İNSANLIĞA MEYDAN OKUYOR

Katliam'dan sonra bir açıklama yapan Bağdat Dışişleri Bakanlığı sözcüsü, "İran'ın saldırılarına karşı [illegible] olduklarını ve bu nedenle saldıları geri

püskürtmek için ellerindeki tüm silahları kullanacaklarını" söyledi. Benzer açıklamalar daha önce de Irak devlet yetkilileri tarafından yapılmıştı.

Daha önce, 1983'te de Irak devleti, Kürt halkına karşı kimyasal silahları kullanmış, 1984'te de Mecnun adalarını alan İran askerlerine karşı kullanmıştı.

Kimyasal silahların askeri amaçlarla da olsa kullanımı 1925 Cenevre Antlaşması ile yasaklanmış, Irak devleti 1931'de bu antlaşmaya imza koymuş.

IRAK'A KİMYASAL SİLAHLARI KİM VERDİ?.

Irak, ne teknik ne de bilimsel olarak bu silahları yapma gücünde değildir. 1983 ve 1984'teki kimyasal silahların kullanımı ardından yapılan araştırmalarda Irak'ın kullandığı gaz mykotoxin adı verilen mantar zehiri. Bu gaz bidonlarda depolanıyor, yine bayağı bidonlarda uçak ve helikopterlerden atılıyor. Araştırmalar, bidonların İspanya'da yapıldığını, zehirli gazın yapımında kullanılan kimyevi maddelerin ise ABD, Fransa, İngiltere ve Alman hükümetleri tarafından Irak'a satıldığını belirledi.

Bu hükümetler, sözkonusu, kimyevi maddenin satışını durdurduklarını açıkladıkları halde, satışı sürdürdüler.

Halepçe'de kullanılan kimyasal gazlar, en etkili ve uzun süreyi kapsayanları: Hardal gazı olarak adlandırılan bu zehirli gazın bir diğer adı da Lost. Bu gaz ilk defa Birinci Dünya Savaşında Almanlar tarafından kullanılmıştı. Bu gaz solunum organları ve deriye etki yaparak tahrip etmekte, çizme ve üniformalardan geçerek, birkaç saat sonra öldürücü etkisini göstermektedir. Diğer bir kötü

yanı uzun süre etkisini sürdürmesidir. Deri ve karaciğerde yarattığı tahribatın tedavi olanağı yoktur. Haftalarca devam eden bir acıdan sonra kişiyi öldürmektedir. Halepçe ve etrafına atılan zehirli gaz bombalarının diğer bir etkisi de uzun süreli olarak alandaki bitkiler üzerinde yaptığı tahribattır.

Halepçe'de kullanılan diğer bir gaz da Tabun adını taşıyor. Bunu da Almanlar geliştiriyor. Hardal gazının aksine, bunun etkisi ani oluyor, vücut organlarının direncini kırıyor ve ölüme yol açıyor. Bir İranlı doktorun "kişi ya çabuk ölüyor ya da kurtuluyor" şeklindeki açıklaması Tabun gazının kullanıldığını doğrulamaktadır.

HUMANİTE: KİMYASAL SİLAHLARLA KATLİAM

Fransız Komünist Partisi'nin günlük yayın organı L'Hummanite Gazetesi'nin 24 Mart 1988 tarihli sayısında yer alan Françoise Germain-Robin'in Halepçe Katliamı izlenimlerini, Berxweden'den aktararak yayımlıyoruz.

Kucaklarındaki ölü bebeklerine, onları kurtarma umuduyla sıkı sıkı sarılmış, caddelerde yatan cansız kadınlar, tüm bir aile canlarını kurtarma çabasıyla dışarı fırlamış, kapı eşiklerine yapışmış ceset yığınları. Salı akşamı televizyonda; Halepçe'de kimyasal silahlarla yapılan katliamın resimleri görüntülendi. Bu resimler korkunçtu ve bu olay asla desteklenemez, aynı zamanda inkar edilemez. İran, Cuma günü Irak uçaklarının, Irak Kürtlerine fırlattığı bombalarla 5.000 Kürdün öldüğünü bildirmişti. (19 tarihli Humanite gazetesi). Fakat bu haber tek taraflı idi ve propaganda amacı taşıyabilirdi. Nasıl Irak hükümetinin böyle bir şey yapacağı düşünülebilirdi ki, kendi öz halkını böyle katledebilecek? -Zira kurbanlar kendilerini Kürt olarak değerlendirip, bağımsızlık savaşı vermelerine rağmen, Irak sınırları içinde yaşıyor ve Irak onları kendi halkı olarak değerlendiriyor.

60.000 kişinin yaşadığı önemli bir yapıya sahip olan Halepçe'nin bombalanması ile ilgili, Bağdat açıkça bunu Kürtlerin İran ile ittifak yapması sonucu bir "ceza" olarak verdiğini bildirdi. Irak Savunma Bakanı daha önce Kürdistan'da "İran saldırılarını durmurmak" için "her türlü araçtan yararlanmakta tereddüt etmeyeceklerini" bildirmişti.

Bu katliamın ortaya çıkması ve protestolar, Bağdat'ı yeni bir cinayet işlemekten alıkoymadı. Salı günü Irak uçakları aynı şekilde aynı kimyasal silahlarla, fakat bu sefer İran'ın Marivan ve Sardaş bölgesindeki 6 Kürt şehrini bombaladı

Uzmanlara göre bu tip bombalara fosfor doldurulmuş ve 2 tip gaz yerleştirilmiş. Yperit (Hardal gazı) daha önce Birinci Dünya Savaşında kullanılmıştı. Ve diğeri siyanürden oluşturulmuş. Bu ikisinin de üretimi, ecza endüstrisinde ve böcek zehiri yapımında bizzat Irak tarafından üretiliyor. Bağdat daha önceleri bu korkunç üretimde bulunmak için Amerika, İngiltere ve Almanya'dan "teknik işbirliği" istemişti.

Ya Fransa? Bilindiği gibi Bağdat rejimi Fransız hükümetiyle çok aktif bir işbirliği içinde ve Fransa'nın önde gelen silah pazarı. Mesela, Fransa'nın sattığı Fl. Fransız mirajları, ki bu uçaklarla Halepçe'ye bomba atıldı ve ölüm yağdırıldı.

Bilindiği gibi, Fransa da kimyasal silah üretimine başladı. Askeri bütçeyle ilgili 700 milyon liralık bir bütçe, bu ölüm maddesini üretmek için ayrıldı. Bu konuda yalnız komünist milletvekilleri itiraz etti.

Jacques Chirac aylık "aktif savunma" da en az stokun kimyasal silahlarda olduğunu doğruluyor ve "Bizim modern savaş stratejimiz çerçevesinde kimyasal silahlar üretilecek" diye ekliyor. İkiyüzlüce o, uluslararası antlaşmayı savunuyor gibi. Eğer kimyasal silahlardan yararlanma yasaklanıyorsa, onun yerine imalatını ve üretimini yasaklamak gerekir. Bu açıklamasına dün Sovyet Dışişleri Bakanı Genadi Guerassimov karşı çıktı. Böylece bu olayda şu mantık geçerli oluyor: "Yasaklama yerine çoğaltma olacaktır."

İran ve Irak'ta yaşanan, Kürt halkının gördüğü korkunç olaylar, bu silahların yasaklanması gerektiğini ispat ediyor. Bundan 2 yıl önce Fransız yetkilileri bu tehlikeli üretim kararını alırken, komünistler kamuoyunu uyarmaya çalışmıştı ve bu karara karşı mücadele edenler yalnızca komünistlerdi.

Dün de yapıldığı gibi uluslararası Kızıl Haç Komitesinin ve Birleşmiş Milletlerin bu silahların kullanılmasının engellendiğini hatırlatmak yeterli değil. Kalıpsal olarak mahkum etmek de yeterli değil. Daha önce 1984 ve 1986'da Birleşmiş Milletler, Irak'ı bu kımyasal sılahları kullanmaktan men etmişti. Fakat bu karar Bağdat'ı engelleyemedi.

Bu açıdan Fransız komünistleri mücadeleyi durdurmamak zorunda. Üretimin en kısa zamanda durdurulması için karara varılması ve karar beklenirken de üretimin şimdiden durdurulması gerekiyor. Ayrıca bu iki ülkenin 9 yıldan beri süren korkunç savaşını durdurmak için Avrupa topluluğunun İran ve Irak'a kimyasal silahların satımını durdurmaları gerekiyor.

HALEPÇE'DE SOYKIRIM

Irak rejiminin Kürt halkının yaşadığı Halepçe yöresinde giriştiği ve çoluk-çocuk binlerce insanın ölümüne yol açan katliam, ülkemizde de sert tepkilere neden oldu. Bize gönderilen bu tepkilerin bir bölümünü yayımlıyoruz.

Basın Açıklaması

HALEPÇE KATLİAMI KARŞISINDA SESSİZ KALINAMAZ

Dünyamız, insanlık tarihinin en özgür ve demokratik düzeninin yaratılmasına doğru hızlı bir dönüşümü yaşıyor. Dünya halkları, modern çağın en devrimci sınıfı olan proleteryanın öncülüğünde, yüzyıllardır maruz bırakıldıkları sömürü ve kölelik zincirlerini kırmak ve bedelini emperyalizme ve sömürgeciliğe pahalıya ödettirmek savaşını kararlıca veriyor.

Emperalizm, silahlanmayla, nükleer savaş tehditiyle, sömürüyü derinleştirmeyle, kültürel ve sosyal yozlaşmayla, bütün dünyadaki baskı rejimini birleştirmeyle, toplumlar arasında ayrımlar yaratmayla ve savaşlar çıkarmayla varlığını ayakta tutmaya çalışıyor. Muzaffer olan sosyalist devrimleriyle, ulusal ve toplumsal, devrim, anti-faşist ve demokrasi mücadeleleriyle halklar siyah-beyaz ve kadın-erkek ayrımını kaldırarak, emperyalizm ve faşist diktatörlüklere karşı zafer sağlıyor ve geleceklerini kanla inşa ediyorlar.

İran-Irak savaşının yoğun bir şekilde devam ettiği bölgelerin başında kuşkusuz kürt halkının yaşadığı topraklar gelmektedir. Bu savaşta Kürt halkı büyük bir zarar görmektedir.

Savaşın kızıştığı bu son günlerde, Irak Saddam rejimi Kürt halkına karşı yönelttiği saldırılara ağırlık vermeye başladı. Sivil halka, Pesmerge kamplarına ve köylerine karşı yönelttiği saldırıların boyutlarını daha da genişletti. Buralarda yaşayan halkın kadın, erkek ve çocuk demeden vahşi bir şekilde katletti. Havadan ve karadan yürüttüğü bu saldırılarla binlerce kürt öldü, binlercesi de yaralandı ve sakat kaldı. Uluslararası antlaşmalarla yasaklanmış olan kimyasal bomba, zehir, siyanür, sinir gazı vb. gibi silahları kullanan Irak Saddam rejimi Irak Kürdistanı'nda vahşi katliamlar gerçekleştirdi.

.Geçtiğimiz günlerde, İran Kürdistan'ındaki Merivan yakınlarındaki üç köyü bombaladı. Bu bombaların kim--yasal gazla dolu olduğu ve bu zehirli gazlardan dolayı çok sayıda insanın öldüğü açıklandı. Irak, yine aynı günlerde hava akınlarıyla Şemdinli yakınlarındaki bir kaç köyü bombaladı.

Faşist Saddam rejiminin, Hitler Almanyasını, İsrail siyonizmini aratacak şekilde, eşine ender rastlanan en büyük vahşetini ve katliamını Halepçe ve Hermen kentlerinde yaptı. Bilindiği gibi bu şehirleri geçtiğimiz günlerde İran birlikleri düzenledikleri saldırılardan sonra Irak birliklerinden aldılar. Irak Kürdistanında bulunan Halepçe ve Hermene karşı Irak ordu birlikleri düzenledikleri saldırılarla kimyasal bomba sinir ve siyanür gazı kullandılar. Irak Hükümeti tarafından yapılan açıklama, bu vahşi katliamın amacının burada yaşayan Kürtlerin İran'lılarla işbirliği yapmalarını engellemek olarak gösterdi. Bu katliamda beş bin Kürt yaşamını yitirdi, beş binden fazlasının da ağır şekilde yaralandığı ve çeşitli yerlerinden sakatlandıkları bildiriliyor. Bazı kaynaklar. ölü ve yaralı sayısının bu rakamlardan çok daha fazla olduğunu söylüyor.

Batılı gazeteciler tarafından görüntülenip tüm dünyaya duyurulan bu katliam büyük tepki uyandırdı. Irak Saddam Rejimi birçok ülke tarafından kınandı. BM tarafından kullanımı yasaklanmış olan kimyasal gazların kullanımı, uluslararası savaş kurallarının faşist Irak rejimi tarafından açıkça çiğnenmesidir.

Türkiye böylesi bir katliam karşısında sessiz kalmayı uygun gördü. Kendilerini demokrat, devrimci olarak gören kesimler böylesi vahşi bir katliam karşısında nedense demokratlıklarını, devrimciliklerini unutuverdiler. Filistin halkına karşı girişilen katliamları kınayan ve kendilerine devrimci diyen kesimler acaba böylesi bir olayda neden sessiz kaldılar. Halbuki böylesi bir katliam İsrail siyonizminde bile enderdir. Peki, böylesi bir şöven yaklaşım neden kaynaklanmaktadır? Filistin halkına karşı girişilen katliamları kınayanlar, Kürt halkına karşı yapılan katliamları neden kınamıyorlar? Biz, Filistin halkına karşı girişilen katliamlar lanetlenmesin demiyoruz ve İsrail siyonizminin ve Amerikan emperyalizminin Filistin'de, Filistin halkına karşı giriştikleri katliamları bir kez daha kınıyoruz. Aynı şekilde duyarlı devrimci kesimlerin Kürt halkına karşı girişilen katiamları kınamalarını, lanetlemelerini beklemek bir hak olsa gerek. Ne yazık ki, şu ana kadar bu beklentimiz boşa çıktı. Yalnızca İstanbul'da iki yüz civarındaki yurtsever devrimci Irak büyük elçiliğine çektikleri telgraflarla Irak hükümetini Kürt halkına karşı giriştikleri katliamlardan dolayı kınadılar.

Faşist Saddam rejiminin ve İran molla rejiminin Kürt halkına karşı giriştikleri katliamlardan dolayı kınıyoruz ve bütün insanlığı böylesi bir vahşete karşı durmaya çağırıyoruz. Ayrıca Türk ilerici kesimlerini Kürt halkına karşı yapılan vahşi katliamlara sessiz kaldıkları gerekçesiyle kınıyor ve protesto ediyoruz. Yine bu

kimyasal bombaların yapımına teknik olanaklar sunduğu anlaşılan Alman devletini de Kürt halkına karşı takındığı bu tutumdan dolayı kınıyor ve protesto ediyoruz.

Irak ve İran gibi tüm sömürgecilerden er ya da geç döktükleri kanların hesabı sorulacaktır.

Kendal DORŞİN

DEVRİMCİ DEMOKRAT KAMUOYUNA

Bir süre önce emperyalizmin orta doğudaki çıkar çatışmasının somut bir yansıması olarak yaklaşık dokuz yıl önce başlayan İran-Irak arasındaki haksız savaş yeni bir biçime büründü. Tarihte eşi benzeri az görülen bir katliam yaşandı.

Gözü dönmüş ırkçı-sömürgeci Saddam yönetimi yıllardır mazlum Kürt halkına yönelik barbar saldırılarına bir yenisini ekledi. Bütün uluslararası antlaşmaları hiçe sayarak sivil kürt halkının yaşadığı bölgede kimyasal silahlar kullanarak binlercekullanarak binlerce Kürt'ü çoluk,-çocuk, genç, ihtiyar demeden katletti.

Bir halkı toptan yok etmeyi amaçlayan bu canice saldırıyı ve sömürgeci Irak yönetiminin Kürt'leri hedefleyen her türlü insanlık dışı davranışını lanetliyor "Ben İnsanım" diyen herkesi bu katliamı lanetlemeye çağırıyoruz.

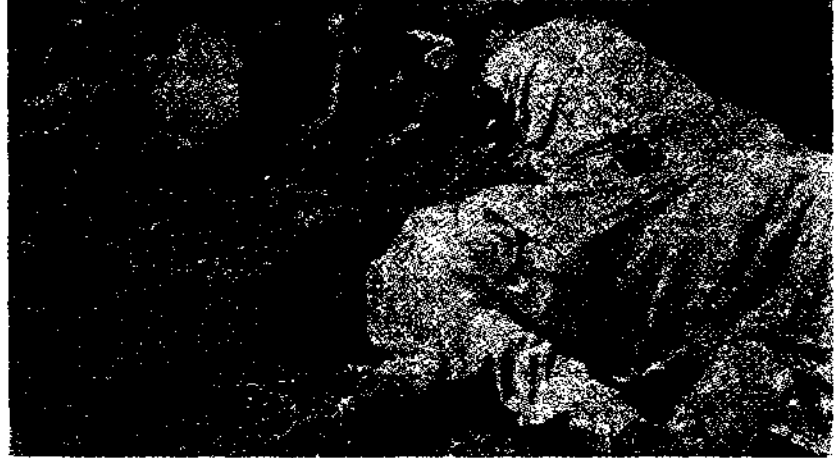
Diyarbakır Askeri Ceza ve Tutukevinde bulunan KAWA davası tutukluları

Bursa Cezaevinden

DEMOKRAT, DEVRİMCİ BASINA

Bir süre önce, tüm insanlık, bir büyük kıyıma, bir büyük katliama daha tanık oldu. Güney Kürdistan'da, Halepçe, Duçeye, İnap ve daha küçük yerleşim birimlerinde, neredeyse tamamı kadın ve çocuklardan oluşan binlerce insan, binlerce Kürt, artık bütünüyle bir cinayet şebekesine dönüşen Saddam rejiminin yeni kurbanları oldular.

Hardal, siyanit ve sinir gazları gibi etkili kimyasal silahlarla oluşturulan bu vahşet tablosu, bu korkunç olay, sekız yıldır bütün acımasızlığıyla süren, uluslararası tekellerin karlarını akıl almaz ölçüde katlayan ve gerisinde onbinlerce ölü bırakan, ama uzun sürmesiyle de, acı-

dır, kanıksanan, haksız bir savaşın, İran-Irak savaşının gölgesinde "Vaka-ı Harbiye"den bir olay mı sayılacak? Ve bu olay, aynı vahşeti sözde lanetlerken timsah gözlaşları döken İran gericiliğinin yaptıklarını, ve onun sayısız örneği görülmüş -ve görülecek olan- Kürt katliamcısı yüzünü unutturacak mı? Yine bu olay Şeyh Saitler, Dersimler, Koçgiriler, Zilanlar, dahası günümüzde yaşananlar göz önune alınmak ve anılmaksızın ve emperyalizmin Ortadoğuyu, Kürt topraklarını bir satranç tahtasına çeviren entrikacı yüzü teşhir edilmeksizin mi değerlendirilecek? Ya da bu olay ve olası benzerleri karşısında tepkilerimiz, alışılmış ve artık bir anlamı da kalmamış "Ah, Vah"larla mı sınırlı kalacak? Kalmamalı hayır...

Eğer bu olayın üstündeki "savaş" bulutu biraz aralanır ve bölge içi-dışı tüm gerici güçlerin politikalarındaki cilalar biraz kazınırsa, bu olayda, Saddam'ı Hitler çılgınlığına, İsrail katliamcılığına yönelten asıl nedenin, korku olduğu görülecektir. Bir halkın, Kürdistan halkının giderek daha da güçlenen ulusal kurtuluş ve demokrasi mücadelesinden ve artık hissedilmeye başlanan kaçınılmaz sondan duyulan korkudur bu. Tıpkı İsrail siyonizminin Filistin Ulusal Kurtuluş Mücadelesinden duyduğu korku gibi. Ve genelde Kürdistan'dan, özelde Güney Kürdistan'dan yayılan bu korku, aynı zamanda bölge ülkelerini ve bölge toprağı üzerinde "hak" iddia eden tüm gerici güçleri de derinden etkileyen bir korkudur.

Son günlerde Kerkük ve Musul'un "vatan" toprağı ve "bizim malımız" olduğunun yeniden keşfedildiği ve bu keşifle birlikte, isterik bir işgalciliğe dönüşen şövenizmin bu en bayağı, en kaba biçimine dayandırılan Pentagon damgalı işgal senaryolarının, ateşli savunucuları bir yana, "makul, akıllı ve aydın" taraftarlarının da sayıca çoğalması, bir yanı iştah kabartıcı tatlı düşlere de uzanan aynı temel korkudan kaynaklanmaktadır.

Bizler, Bursa Özel Tip Cezaevi'ndeki devrimciler olarak, Halepçelerin yaratıcılarına duyduğumuz büyük nefreti dile getirirken; Kürdistan halkı ve onun haklı mücadelesi üzerinde tezgahlanan yeni oyunlara da dikkat çekiyor ve bu iğrenç, ikiyüzlü politikaları teşhir etmenin, oynanan oyunlara, haksız savaşa ve kimyasal vahşete karşı sesimizi daha da yükseltmenin vazgeçilmez bir insanlık, demokratlık ve yurtseverlik görevi olduğunu tüm devrimci-demokrat kamuoyuna duyuruyoruz.

Unutulmamalıdır ki (başka) bir halkın özgürlüğünü hiçe sayanlar, umursamayanlar asla özgür olamazlar...

İçeride ve dışarıda baskılar sürüyor. Tek tip elbise ve benzeri uygulamaların kaldırıldığı yolundaki resmi açıklamalara rağmen bu tür baskıların devam etmesi cezaevlerinde yeni direnişlere yol açıyor. Baskılar cezaevleriyle sınırlı kalmıyor. Özellikle yeniden hareketlenme eğilimi gösteren üniversite gençliğine de yöneliyor. Bu konularda dergimize ulaştırılan açıklamaların bir bölümünü sunuyoruz.

DİYARBAKIR ASKERİ CEZAEVİNDEN KAMUOYUNA DUYURU

Tüm kamuoyunun yakından bildiği gibi 9 Şubat 1988 tarihinde Diyarbakır Cezaevindeki biz tutuklular çeşitli taleplerimizi belirterek, taleplerimizin yerine getirilmesi için açlık grevine girdik.

Taleplerimizin tümü de insani ve siyasi kişiliğimizi tehdit eden uygulamaların kaldırılması, insani ve siyasi kişiliğimize denk düşen bir yaşantının sağlanmasıydı.

Bizler Diyarbakır cezaevi tutukluları olarak 12 Eylül darbesinden bu yana cezaevlerinde estirilen terörün en korkuncuyla muhatap olduk. Cezaevlerindeki terörün tüm insanları siyasi kimliğinden ve giderek insanlıktan çıkarmayı hedefleyen programların yürürlüğe konulmasında bir pilot bölge olarak seçilen Diyarbakır Cezaevi bu uygulamalara karşı insani ve siyasi kişiliğinde direnen tutukluların cansiparane direnişlerine sahne oldu.

Her türlü kamuoyu oluşturma araçlarının susturulduğu bir ortamdan alabildiğine rahat hareket eden 12 Eylül yönetimi önüne koyduğu programı gerçekleştirmek için ne can almaktan, ne de sakat bırakmaktan hiç mi hiç çekinmedi. Diyarbakır Cezaevinde onlarca arkadaşımız yapılan işkence ve uygulamaları protesto ederek ölüm oruçlarında, açlık grevlerinde, kendini yakma ve asma eylemlerinde yaşamlarını feda ettiler. Onlarca arkadaşımız sakat kalırken, yüzlerce tutuklu da bulaşıcı ağır hastalıklara (tüberküloz, sarılık, siroz ve benzerleri) yakalandılar. Diyarbakır cezaevi, Nazi kamplarını aratmayacak bir uygulamaya tabi tutuluyordu.

Bu uygulamalar yıllarca süren direnişlerimiz karşısında ve demokratik kamuoyunun sahiplenmesi sonucunda, adım adım geriledi. Ancak yasal engellemelerin getirdiği ağır bir maddi ve manevi işkence sürekli devam etti; mektuplarımıza elkonuldu, savunmalarımız engellendi, anadilimizle konuşmamız yasaklandı; yemeklerimiz beslenmemizde yetersiz bırakıldı; hastalarımızın tedavisi yapılmadı, kültürel ihtiyaçlarımız üzerinde yasak sürdü; cezaevinden polise götürülüp sorgulamalar ve sorgulamalarda ölümler devam etti. Daha sayabileceğimiz birçok yasak ve kısıtlama sürekli olarak bugüne kadar uygulanageldi.

Tüm bu nedenlerden dolayı 9 Şubat 1988'de süresiz açlık grevine başladık. Gerek Diyarbakır Cezaevinde gündeme gelen her direnişin kararlı sürdürülmesinin verdiği tedirginlik, gerekse demokratik kamuoyunun bize sahip çıkarak tavır belirtmesi, hükümeti isteklerimizi kabul etmeye zorladı. Bizzat Başbakan Özal ve Milli Savunma Bakanlığı açıklamalarında isteklerimizin tümünün kabul edildiğini söylediler. Bu ara M. Emin Yavuz adlı arkadaşımız da açlık grevi sonucu yaşamını yitirdi. Birçok kez taleplerimizi sözlü ve yazılı olarak ilettiğimiz halde, hiç bir çözüm getirilmemiş, ancak açlık grevine girilince bir ölü ve onlarca yeni sakat verince çözüm getirildiği sözü almışlık.

"Sözalmıştık" diyoruz. Çünkü; verilen sözlerin çoğu yerine getirilmedi. Ve Metris firar olayından sonra

DİYARBAKIR SORUSU

Enver Ender Koca

Bu bir Diyarbakır sorusu
Diyarbakır'ı
arayabilir misin
korkularında
yitirdiklerini
bulabilir misin
çığlığında

taşları
duvarları
Diyarbakır'ın
hep
kanatlanır mı
kuşların
sevgisi
çoğalır mı

duyabilır misin
kanat
seslerini
dokunabilir mısın
duvarlarına
koşabilir misin
ölümüne
yıkabilir misin
Diyarbakır'ı
unutabilir misin

Bu bir Diyarbakır sorusu
parıltısına
hırsını
koyabilir misin
çeliğin
kurtuluş
heyecanını
diriltebilir misin

durabilir misin
özleminle
çatışmadan
kazanabilir misin
kentleri?

verilen sözlerin geri alınmaya başlanmasının yanında ek yaptırımlara maruz kalmaya başladık.

Hükümetin ve basının bilgisiz açıklamalarından dolayı, kamuoyu Diyarbakır cezaevinde herşeyin çözümlendiği biçiminde bilgilenmiş bulunuyor. Oysa, gerçek hiç de böyle değil. Belirttiğimiz gibi, sözler tutulmamış ve ek yaptırımlara gidilmeye başlanmıştır.

9 Şubat 1988 direnişinden hemen sonra 40 arkadaşımız sürgün edilerek, gittikleri cezaevlerinde insanlık dışı koşullara mahkum edilmişlerdir. Geriye kalan biz tutukluların da sürgünü için uygun zaman kollanmaktadır. Ailelerimizin milyonlarca zarara girerek getirdiği yiyecekler bize verilmemekte ve bu yolla ailelerimiz maddi ve manevi işkenceye tabi tutularak cezalandırılmaktadır. Basın-Yayın kurumlarıyla hesaplaşmamız tamamen engellenmekte, savunmalarımıza el konulmakta; yiyeceklerimiz fare pisliğiyle bize verilmekte; adi tutukluların tecriti devam etmekte vb. vb.

Son olarak da, bıyık bıraktığımız için 1 aylık mektup yasağı cezası aldık. Yeni yasakların uygulanması için ise, sürgünleri protesto için girdiğimiz 3 günlük uyarı açlık grevi de gerekçe yapılmak istenmektedir.

Kamuoyu bilmeli ki, bize verilen birçok söz tutulmadığı gibi, yeni yaptırımlara gidilmeye başlanmıştır. Bu da yönetimin cezaevlerine yaklaşımının bir belirtisidir. Cezaevlerine ve özetle Diyarbakır cezaevine gösterilen yaklaşım her an yeni insanların ölmesine yolaçacak, hak eylemlerine elverişli zemini oluşturmaktadır. Anlaşılan o ki, biz tutuklular insani ve siyasi yaşam koşullarına sahip olmak için daha birçok ölü ve ölümcül sakatlar vermek zorunda kalacağız. Yönetimin biz tutuklulara bu yaklaşımını insani ve siyasi yaşamımıza yönelmiş bir saldırı olarak görüyor ve tüm kamuoyu önünde bunu protesto ediyoruz. İnsani değerlere sahip olan herkesin dikkatini bu çağdışı zihniyet ve yaklaşıma çekmeyi bir görev olarak biliyoruz.

Diyarbakır Cezaevi
Tutuklu Temsilcisi
Sinan CAYNAK

Manisa Milletvekili Hasan Zengin Cezaevlerini sorguluyor

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na

Aşağıdaki sorumun Adalet Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını saygılarımla dilerim. 6.4.1988.

Hasan ZENGİN
Manisa Milletvekili

1. Bakan olarak verdiğiniz "Bakanlığımıza bağlı cezaevlerinde tek tip elbise zorunluluğunu kaldırdık" şeklindeki demecinize rağmen Çanakkale cezaevinde eski uygulamanın sürüp gitmekte olmasını, cezaevi doktorunun raporu uyarınca hastahaneye sevkleri gereken tutuklu ve hükümlülerin tek tip elbise giymedikleri için hastaneye sevk edilmemelerini, gene aynı gerekçe ile duruşmalara götürülmemelerini, böylece de tıbbi tedavi ve savunma haklarından yoksun bırakılmalarını nasıl açıklarsınız?

2. Hastahane ve mahkeme gidiş ve gelişlerde kaçış olasılığına karşı yeterli sayıda görevli jandarma bulundurulmakta, tutuklu ve hükümlüler kelepçelenmekte, tüm bunlara ek olarak da zaman zaman "sevk zinciri" denilen zincirle zincirlenmektedirler. Bu önlemlerle kaçış olasılığı tümüyle ortadan kaldırılmış olduğuna göre, "tek tip elbiseyi kaçamasınlar diye giydiriyoruz" demenin, geçmişte ölümlere ve sakatlıklara neden olmuş olan tek tip elbise zorlamasında direnmenin anlamı nedir?

Cezanın işlevlerinden biri, "suçluyu topluma yeniden kazandırmak" değil midir?

Kişi, teşhir edilerek, onuru çiğnenerek kişiliği çöktertilerek topluma kazandırılabilir mi?

3.Günümüzde, bir tutuklu ya da hükümlünün günlük iaşe bedelinin 400 TL olduğu doğru mudur? Doğru ise, içinde bulunduğumuz koşullarda savaş yıllarında dahi yaşanmamış olan bu pahalılıkta, bu para ile bir insana sabah kahvaltısı, öğle ve akşam yemeği verilebilir mi? Böylesi bir uygulama içerdeki insanı gizli açlığa, çeşitli hastalıklara ve vakitsiz ölüme tutsak etmek değilse, nedir?

4.Cezaevlerinde, "radyo, teyp yasağı", "olası kaçışları önlemek" amacıyla konulmuşsa, ki öyle söyleniyor, o takdirde radyo, teyp dinleme ile kaçış arasında nasıl olup da ilgi kurulabildiğini açıklamak gerekmez mi?

Tam üyesi olmak için başvurduğumuz hangi Avrupa ülkesinde, o ülkelerdeki hangi cezaevinde "yabancı radyoları dinlerler" gerekçesiyle radyo yasağı konulmuştur?

İnsan haklarına saygılı hangi ülkenin hangi cezaevinde,"suyundan gizli haberleşmede yararlanırlar" gerekçesiyle "limon yasağı" konulmuştur?

5.Çanakkale Cezaevinde uygulanan limon yasağının kaldırılması konusunda düşünceniz nedir?

6. Bana ulaşan bir habere göre Metris'ten kaçış olayı ile ilgili olarak Çanakkale Cezaevinde yapılan bir aramada, açlık grevindeki hükümlülerin şekerlerine, bununla da yetinilmeyip ilaçlarına el konulmuştur. Böylesi bir davranışın güvenlik önlemi almak ile ne ilgisi olabilir? Görevliler, hükümlülerin şekerlerini almakla "komaya girişlerini", ilaçlarını almakla da "ölümlerini" çabuklaştırmak dışında neyi amaçlamış olabilirler?

7. Açlık grevi Adana Cezaevinde 27, Çanakkale cezaevinde 9 gündür sürmektedir. Her an yeni ölüm haberleri gelebilir. Bu durumda Bakanlığınız, cezaevi güvenliğini olumsuz yönde etkilemeyecek iyileştirmeler üzerinde çalışıldığını, düşünülen iyileştirme önlemlerinin mümkün olan en kısa zamanda uygulamaya konulacağını açıklamayı düşünmekte midir?

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDEKİ BASKILAR SÜRÜYOR

ANKARA

Tekelci aşamadaki kapitalizm, iktidar bozukluklarını daha fazla gizleyemez hale geldiği zaman, ahtapotun kollarından biri olan baskı ve sindirme yöntemini kullanır.

Kokuşma ve çürüme baskı ve sindirme yoluyla görünmez hale getirilmeye çalışılıyor. Bu baskı ve sindirme çabaları Eylül öncesinin baş sorumlusu sayılan üniversite gençliği üzerinde artarak sürüyor.

Geçtiğimiz aylardan bu yana süregelen bu baskı ve sindirme, Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsü'nde, kendisini değişik boyutlarda göstermektedir. Tarih 18 Mart 1988'i gösteriyor; Beytepe gençliği, kafeterya ücretlerine yapılan zamları ve YÖK'ü protesto etmek amacıyla yemek boykotu yapıyor. Boykotun ardından, jandarmalar tarafından öğrencilerin kimlikleri toplanıyor. Kimlikleri tesbit edilen öğrenciler karakollarda alıkonuluyorlar, okullardan ve yurtlardan zamansız, örneğin saat 11 veya 12'de, toplanıp ifadeleri alınmak üzere götürülüyorlar. Kimlikleri tespit edilen bu öğrenciler yurt yönetiminden de baskı görüyorlar. Yurttan atılma tehdidi ile haklarında kovuşturma yapılıyor.

Bu olayların ardından 8 öğrenci gerekçe gösterilmeksizin 5 gün göz altına alınıyorlar. Kız öğrencilerden biri örgüt lideri -hangi örgütse?- olma gerekçesiyle 20 gün gözaltına alınıyor. Yine erkek öğrencilerden biri gözaltında uzun bir süre tartaklandıktan sonra bırakılıyor.

Bütün bu olayları protesto için yapılan eylemlerde tekrar kimlikler toplanıyor. Baskı yapılarak bu eylemler durdurulmaya, öğrenciler sindirilmeye çalışılıyor.

1982 yılından bu yana kız yurdu ilk defa aranıyor. Özel kadın polisler getirilerek yaptırılan aramalarda kitap ve dergiler toplanıyor. Burada bir parantez açalım. Yurt yönetimi tarafından yasaklanan kitap ve dergilerin bir listesi yok. Ama polis bulduğu bütün dergi ve kitapları götürüyor. Burada isim vermek gerikirse şunları sayabiliriz: Tolumsal Kurtuluş, Yeni Aşama, Yeni Çözüm, Gün, Yarın, hatta Nokta ve 2000'ne Doğru gibi dergiler, bütün Rus klasikleri, Sol Yayınevinin çıkarmış olduğu kitaplar, Nazım'ın şiir kitapları, bütün bunların yanında Uğur Mumcu'nun kitapları. Parantezi kapatalım. Kitapları toplanan öğrenciler hakkında keyfi tutanak düzenleniyor ve öğrencilere zorla imzalatılıyor.

ODTÜ kampüsünde yapılan YÖK'ü protesto eylemlerinde de, öğrenciler tartaklanıyor, göz altına alınıyorlar. Buna benzer olaylar öteki üniversitelerde de yaşanıyor.

Sistem bireyi yok etmek, kitleyi sürü yapmak amacıyla baskı yapıyor. Kişileri tartaklıyor, tutukluyor, okuldan ve yurttan atıyor. Kendilerinin deyimiyle "pürüzleri" yok ediyorlar. Düşünmeyen, konuşmayan, tartışmayan bir gelecek yetiştirmek için uğraşıyorlar. Çünkü bütün amaç sistemin ömrünü uzatmak.

Bu baskı ve sindirme hareketine karşı öğrenci kitlesindeki baş kaldırı artan bir hızla sürüyor.

BURDUR

Akdeniz Üniversitesi'ne bağlı Burdur Eğitim Yüksek Okulu öğrencilerinden 150 kişi 17 Mart 1988'de yemek boykotu yaptılar. YÖK'ün uygulamaları ve atılmaları protesto amacıyla yapılan yemek boykotundan sonra 70'e yakın öğrenci okuldaki Atatürk anıtının önünde oturma eylemine başladılar. Daha sonra bu gruptan 50 kadar öğrenci (yürüyüş izni alınmadığı için) ikişerliüçerli gruplar halinde yürüdüler. Yürüyüş mahkeme ve avukatlık bürolarının bulunduğu yere değin sürdü. Burada yeniden oturma eylemine başladılar. 15 dakika sonra sayıları 20'ye yakın sivilresmi polis tarafından zorla götürüldüler. Emniyet'e götürülen biri kız 43 öğrenci fişlenerek savcılığa sevkedildi. Savcılıkta ifadeleri alındıktan sonra hepsi serbest bırakıldı. Savcılığın öğrenciler hakkında dava açtığı ve ilk duruşmanın 6 Mayıs 1988 günü yapılacağı öğrenildi.

19 ÖĞRENCİ ATILDI

Burdur Eğitim Yüksek Okulu'ndan bu dönem 19 kişi atıldı. Öğrenciler atılmaların 4'ünün haksız olduğunu ileri sürdüler. Öğrencilerin yaptığı açıklamada "44. maddenin belirsizliği okul yöneticilerinin yanlış kararlar vermesine neden oluyor" denildi.

44/A maddesi ile ilgili YÖK'ün kararı şöyle: İkinci yılın sonunda birinci sınıfta okutulan derslerden sadece birisinden başarısız olup, mezun olmak üzere takip ettiği eğitim-öğretim programının bir ders dışındaki diğer bütün derslerini başarılı olarak tamamlamış öğrenciler yasanın hem 44/A maddesinin öngördüğü ek bütünleme sınav hakkından hem de 3 yıl süre ile açılacak yarıyıl sonu sınavlarına katılma hakkından yararlanabilir.

Kurulun 44/B maddesiyle ilgili yorumundaysa "2. yılın sonunda, 1. ve 2. sınıflarda okutulan derslerde toplam en çok üç dersten başarılı olamayan öğrencilere bu derslerde başarılı olabilmelerini sağlamak amacıyla iki yarı yıl süre tanınması gerekir" deniliyor. Haksız yere atıldığını söyleyen Havana Yıldız adlı öğrenci bu yorumlara dayanarak Antalya Bölge İdare Mahkemesi'ne başvurdu ve atılma kararının iptalini istedi.

MİSAFİR'İN FRANSA'DAKİ YANKILARI VE PARİS HALKEVİ'NDE ŞÖLEN

Bilgesu Erenus'un "Misafir" oyunu, Fransa'da, önce Cheissy'deki Paul Eluard Tiyatrosu'nda, daha sonra da Nisan ayı boyunca Paris'te, en önemli tiyatro merkezlerinden biri olan "Theatre des Amandiers" de sahnelendi.

Bilgesu Erenus: Halkların Türküleri

Oyunun yönetmeni Işıl Kasapoğlu'nun, oyunculardan biri olan Jacques Salzar ile birlikte Fransızcaya çevirdiği "L'Invité ", Fransa seyircisinin önüne " Théatre à Venir " in yapımı olarak çıktı ve büyük bir ilgiyle karşılandı. Fransız basını da oyuna övgü dolu bir yer ayırdı. Ünlü Le Monde gazetesi 26 Mart 1988 tarihli sayısında Misafir'i

Le Monde

Culture

THÉATRE

« L'Invité » au Théâtre des Amandiers, « Fioretti » à Montparnasse

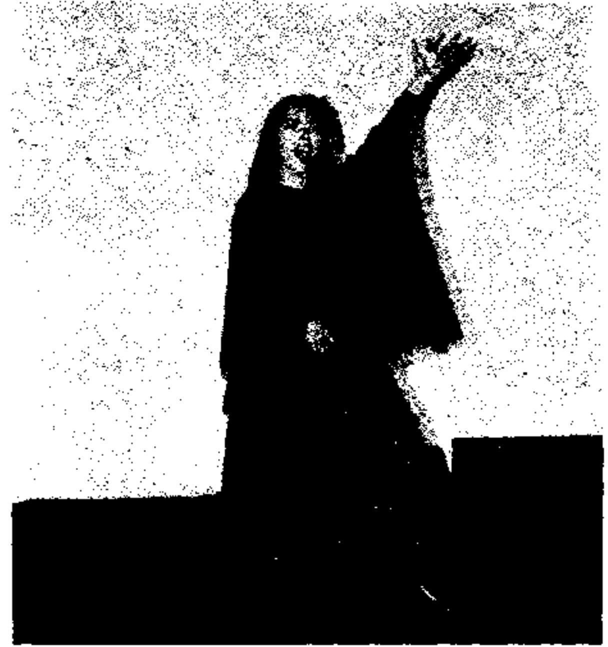
La cigale et la bougie

Une histoire de Turquie jouée en français

kültür sayfalarının baş köşesine aldı ve şunları yazdı:

"Güzel ve güçlü bir oyun olan Misafir genç bir Türk yazarı olan Bilgesu Erenus tarafından kaleme alındı. Erenus'un piyesleri yalnız Ankara ve İstanbul'da değil, Berlin, Amsterdam gibi kentlerde de seviliyor. Bu oyun Fransa'daki ilk oyunu...Mehmet Ulusoy'un öğrencisi ve asistanı olan Işıl Kasapoğlu'nun mizanseni bir güzellik örneği...

"(...) Türk tiyatrosunun çok eski bir özelliğine sadık kalan Misafir, nesnelerin kullanımında durmadan yeni buluşlar getirme yeteneği gösteriyor. Bu nesnelerden gündelik hayatta en [illegible]

Ayşe Emel Mesci: Kadınlar, Bizim Kadınlarımız

kullanılanlarından bile, şaşırtıcı ve kaptırıcı sesler getiriyor. Sonuç, hayalgücünü kullanma konusunda bu ülkeye özgü deha örnekleri."

Ataol Behramoğlu: Şair Yüreğiyle

Öte yandan, oyunum Paris Galası nedeniyle Paris'e giden Bilgesu Erenus, Paris Halkevi'nde tiyatro sanatçısı Ayşe Emel Meşteci, şair Ataol Behramoğlu, Halk Oyuncuları ile birlikte düzenlenen "Şiir-Türkü-Tiyatro Şöleni"ne katıldı. Ayşe Emel Meşteci,'Kadınlar, Bizim Kadınlarımız' oyunundan bölümler oynadı. Ataol Behramoğlu şiirler okudu. Halk Oyuncuları Korosu, Mustafa

Halk Oyuncuları Korosu: Mustafa Suphi Destanı'ndan

Suphi Destanı'ndan bölümler söylediler.

Salonun hınca hınç dolu olduğu şölenin ikinci bölümünde Bilgesu Erenus, Türkçe, Kürtçe, Ermenice şarkılar söyledi.Şölen "Kerem Gibi" şarkısından sonra büyük bir coşku ile sona erdi.

MİSAFİR PARİS'TE

Doç. Dr. Mehmet Şehmus Güzel
Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim üyesi iken, YÖK'ce dışlandı. 1 Ekim 1983'den bu yana Paris 7. Üniversitede öğretim üyeliğini sürdürüyor. İşçi ve Kadın Hareketleri konusunda çalışmaları var.

Ali Akay
Paris 8. Üniversitede doktorasını tamamlıyor. Konusu "Orta Asya'da Türkler ve Devlet Anlayışı"

Bilgesu Erenus
Oyun yazarı. Aynı adlı oyunu, Ankara Sanat Tiyatrosunda, İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatrosunda Adana Devlet Tiyatrosunda ve Bursa Devlet Tiyatrosunda sahnelendi.

Güzel- 24 Mart '88 Perşembe. Mehmet Şehmus Güzel ve Ali Akay, Bilgesu Erenus'un Misafir oyunu sıralında bir söyleşi yapıyoruz. Paris'teyiz. Üçümüz bir arada, güzel bir mutfaktayız. İlk sorum, bize özgeçmişinizi anlatın. Bu klasik bir soru, ben şunun için soruyorum, belki oyunda anlattığınız şeylere öz geçmişinizde, yani kendi yaşantınızda rastladınız. Onunla bağ kurarak bir özgeçmiş.

Erenus- 1973'den bu yana tiyatro yazıyorum, yani 15 yıla yakın bir zaman parçası. Oyunlarımı belli bir araştırmaya dayandırmayı baştan beri amaçladım, hep. Oyun yazarlığı öncesi TRT İstanbul Radyosu'nda metin yazarı prodüktör olarak çalışıyordum. 1961 Anayasası'nın sağladığı özgürlük ortamında özerk TRT'nin benim kişisel gelişmeme katkısı büyük. 1970 sonrası anladım ki o iş bitti. O zaman Tiyatro... Kişiliğimden geliyor bu, var olmak adına dört bir yana yayılmayı, olabildiğince kendimi çoğaltmayı yeğliyorum. İlk oyunum El Kapısı TRT'de çalışırken topladığım sesleri içeriyordu, duyarlı olduğum bu iç ve dış göçler konusunda.

Güzel- 67-68 sonrası yani... Almanya'ya gidişin en yoğun olduğu dönem. O sırada özel otobüs şirketleri filan...

Erenus- Hatta dolmuşlar vardı. Zeka gösterileri yaşanan şeyler üzerine kurulduğunda çok daha etkili oluyor. O dönem anlatılıyordu, şimdi ancak bir fıkra... Adamın biri bu dolmuşlardaki yolculardan birine, ben kapının yanında oturabilir miyim demiş, Yugoslavya'da ineceğim...

Güzel- Benim de çok ilginç bir anım var. Bir keresinde Strasbourg'a hareket etmek üzere İstanbul'dan yola çıktık. Küçük Çekmece'ye doğru geliyoruz. Küçük bir çocuk "Anne Paris'e geldik, değil mi?" dedi. [illegible] yol üç gün sürüyordu, üç günde sesi soluğu kesildi [illegible]

Erenus- Evet ben de o ilk oyunumdaki duyguları ve sesleri sokağın ve hayatın kendisinden topladım.

Bilgesu Erenus'un sağında Ali Akay,solunda Şehmuz Güzel

Güzel- Affedersiniz, özgeçmişinizle ilgili, doğum yerinizi söyler misiniz?

Erenus- Doğduğum yeri değil de, nereli olduğumu ben de merak ediyorum. Memur kızıyım, Bilecik Gölpazarı'nda doğmuşum, ama belirleyici değil tabii...

Güzel- Başka nereleri dolaştınız?

Erenus- Babamın doğu hizmeti bitmişti, en küçük çocuklarıyım, daha çok Batıda...

Güzel- Oyununuzu okuduğumda da öyle, daha çok Batı Anadolu canlanıyor insanın gözünde.

Erenus- El Kapısı'ndan bu yana, hemen her yıl bir oyunum oynandı, galiba biraz çalışkan bir yazarım.

Güzel- Bu çok önemli, çünkü Türkiye'deki aydınlarımızın bir kısmı maalesef çok az verimli. Yalçın Küçük örneği de çok önemli. Çünkü, o da çok yayın yapıyor. Fakat bir kısmı çok az verimli. Attila İlhan onları çok eleştirir, "zamanınızı meyhanelerde geçirmeyin" diye, "yazın yayınlayın" diye... Attila İlhan da önemli, iyi veya kötü anlamda demiyorum ama üretken anlamda. Örnek Attila İlhan. Örnek Yalçın Küçük ve başkaları. Bu arada dergicilik yapanları da anmak lazım. Murat Belge var, diğerleri var...

Akay- Attila Tokatlı meyhaneden çıkmadan 100'den fazla kitap çevirdi.

Erenus- Meyhanelere karşın verimli olan varsa, o hayatından bir süre çalıyordur, ya uykudur ya başka bir şey... Ben uykuyu tercih ediyorum daha sağlıklı çalışabilmek için. Evet, Misafir oyunuyla özgeçmişim arasında bir bağlantı kurmaya çalışıyordum.

Güzel- El Kapısı dışında dokuz oyun...

Erenus- 1984 yılında yazarlığımın onuncu yılı, bunu yalnızca kendime açıklıyordum tabii, "Hadi bakalım dedim, şu on yılda ne öğrendin, yeniden ilk oyunundaki konuyu al, iç ve dış göçler ve işle"... Misafir oyunu böylece yazarlığımın onuncu yılında kendime bir armağan ya da kendimi bir sınama amacıyla oluştu.

Güzel- Misafir oyununu yazdığınızda orijinal bir yan var. Benim anladığım kadarıyla siz bizzat böyle bir olay yaşamadınız, yani yabancı ülkede ne işçi olarak ne mülteci olarak ne gönüllü sürgün olarak böyle bir serüveniniz olmadı. Bir şeyi anlatmak için illa yaşamak şart değil, sizin olayınız bunu gösteriyor. Yaşamamış olmanıza rağmen bu olayı Misafir'de çok iyi veriyorsunuz, nasıl yaptınız bu işi?

Erenus- İnatçı yanıma borçluyum bunu. TRT'de çalıştığım dönemler iç ve dış göçlerle ilk yüzyüze geldiğimde, bütün o iyi koşullar filan eyvallah ama, Almanya'ya gitmem gerek dediğimde kurum yollamadı. Ben de Sirkeci'den trene binip Almanya'da gidenlerle sınıra dek gidip, sınırda da dönenlerin trenine biniyordum. Böylelikle yığınla malzeme topladım.

Güzel- Bantları sakladınız mı?

Erenus- Yetmiş sonrası silinmiş ve gerçekten yazık...

Güzel- Şimdi siz aslında işçileri en güzel yanıyla yakalamışsınız. Gidenler Sirkeci'de özellikle heyecanlı filan, dönenler de öyle. Benim yaşadığım bir olay var, bir tren yolculuğunda Fransa'dan dönerken aynı kompartmanda Almanya'dan dönen işçilerle beraber olduk. Onlardan bir tanesi bize öyküsünü anlattı. Altı saatte hala İstanbul'dan pasaportunu alıp çıkamamıştı, o kadar ayrıntılı anlatıyordu yani. Şunu söylemek istiyorum: Yolculuk sırasında her şeyi çıkarıyorlar ortaya, Türkiye'ye dönerken de Almanya ve Fransa'da yaşadıkları zor koşulları unutup başka bir kimliğe bürünüyorlar. Gerçekten tren yolculuğu çok ilginç bir olay.

Erenus- Bütün yolculuklar öyle. Karşınızdakinin en oyunsuz biçimde size kendini açması, indiğinde sizinle en ulak bir bağlantısı kalmayacak çünkü...

Güzel- Belki de hala arşivdedir bantlarınız.

Erenus- Maalesef kesin olarak biliyorum silindiğini.

Akay- Şimdi düşününce, piyes de böyle gelişiyor, asıl geçtiği yer sizin bulunduğunuz Türkiye, ondan ötesi anlatılıyor.

Erenus- Seksen sonrası El Kapısı, Berlin'de bir Türk sahnesinde oynandığında, olanakları sınırlıydı ama gene de çağırdılar beni. Yazdığım oyunun geçtiği mekanı yıllar sonra görüp inceleme fırsatı bulabildim. Değişeni ve değişmeyeni saptadım bana anlatılanlarda. Ve oyunu orda, onlar için bir kez daha yazdım.

Güzel- 1982'de El Kapısı'nın gözden geçirilmiş ikinci baskısı yapıldı yani...

Erenus- Sağlaması da denebilir. Şimdi Misafir'in biçimiyle ilgili doğrudan bir bağlantı kurabilirim. Seksen sonrası Türkiye'de yaşanan güç koşullarda yaratıcılığın bir daha zorlanması gerekiyordu, bazı şeyleri dolaylı anlatmak pahasına da olsa... O dönem de yazabilirimi düşünürken Kelaynaklar çıktı ortaya. Benim en özgün oyunlarımdan biri diyebilirim. Baskı karşısında nasıl varolabilirim'in bir yanıtı. Dolaylı anlatım baskı gruplarında daha bir telaşa yol açıyor. Bu nedenle de Kelaynaklar yüzünden birkaç kez Selimiye'ye çağrıldım. Hatta "Nato kafa, Nato mermer" diye bir deyim vardı oyunda, onun hangi nato hangi kafa olduğunu çağıran da ben de çok iyi biliyorduk. Bildikleri halde sizin savunmanızı istiyorlar ki gerektiğinde hem kendilerine, hem başkalarına karşı savunabilsinler bunu. Ben de tabii, bunun çok sık kullanılan bir halk deyimi olduğunu söyledim tahtaya vurarak. Görevli Albay gerçek Nato'yla ilgisi

olmadığına inan-mış göründü... Kelaynaklar'ın Misafir'e katkısına geleceğim... Akşehir'de Nasretfin Hoca Festivali'ne çağrılmıştık, ekip halinde kalktık gittik. Herhalde bir anket yapılsa kendi oyunlarını en fazla seyreden yazar seçilirim. Oyunlarımda seyirciyi seyrederek, neyi ne kadar yapabildiğimi ya da yapamadığımı öğreniyorum, bu benim için bir tür eğitim. Akşehir'e de bu nedenle gitmiştim. Yönetmen, Mehmet Akan, çok geniş bir folklor birikimi var. "Bitmiş bir şey artık ama..." dedi, "Burada çok önemli bir gelenek var. Sıraevi".. Ben de körükledim, ve Mehmet'le birlikte Akşehir esnaf çarşı-sının sarrafına keçecisine, ipçisine nalburuna, ipçisine bir uzun süre yalvardık, nolur bize bir sıraevi kurun diye. Ne yazık onlar da televizyona ve onun aşağı çeken kültürüne mahkumdular. Güçlükle kabul ettiler ve Misafir'in biçimi o izlediğim sıraevinden çıktı.

Güzel- Esnaflar kaç kişiydi?

Erenus- Dokuz on kişi, asıl ilginci o denli zor bir araya geldiler ama bir süre sonra çıkardıkları oyundan öylesine tad aldılar ki, hani biz teşekkür ederiz, yeter anladık desek, onlar sürdürüp gidecekti, Yiğitbaşı keçeciydi ve dükkanında şöyle bir levha görmüştüm. "Sıraevi Nizam intizam evidir", Alttada yarenlerin vesikalık resimleriyle adları ve asıl önemlisi o anda nerede bulundukları, kimi Avustralya'da kimi Fransa'da kimi Almanya'da ve Libya'da ve başka...

Güzel- Aslında Demirağa meydan sırasından hareket ederek, bütün bir Türkiye geneli. Misafir oyununu okuyucuların bilmediğini düşünürsek, 1984 yılında Haziran yayınlarınca kitaplaştırıldı ve Musa Tezer adlı bir Türk'ün 19 yıllık iç ve dış serüveni anlatılıyor. Bu serüvende bir de Almanya yönü var, yani kasabalıların kendi hemşerilerine karşı tavırları. İsterseniz önce Almanya bölümü ile ilgili birkaç soru. Bir şey daha var oyunda, 1980 sonası Almanya'da ve Fransa'da ırkçılığın yükselmesi... Fransa'da üç Türk öldürüldü, Almanya'da da Türkler'in faşistlerce öldürülmesi.. Misafir'de bunun da etkisi olmuştur sanırım, nitekim oyunda da geçiyor. Musa'nın çocuğu öldürülmüyor ama, "Türken Raus" Türkler dışarı yazısını silerken ölüyor.

Akay- Musa'nın ölen çocuğuyla, ölümüne neden olan Almanın aynı yüzü taşıdığını vurgulaması çok güzel veriliyor oyunda.

Erenus- Bütün bunlarla birlikte Misafir, kökünden koparılmayı anlatıyor, üç kez istenmemeyi, dışlanmayı...

Güzel- Musa bir sığıntı, evet, ama bizzat kendi istedi Almanya'ya gelmeyi...

Erenus- Nasıl kendi istedi, evet ona "Hadi sen git" diyen yok ama ekonomik koşullar sizi zorladığında gizli ya da açık olarak el kapısının da bir umut olduğu söyleniyorsa istenmediğine dair davul çalınmaz elbet. Sana ait yer alan atmosfer daralıyor, iç dünyan biraz zenginse istenmediğini hemen farkedersin.

Güzel- Ve ben daha iyi anlıyorum şimdi. Oyunda istenmediği açık, ekonomik koşullar nedeniyle yazarın kurduğu fantezide Almanya hem umut, hem de Almanya bizi yer bitirir çelişkisini de yaşatıyor. Oyun hem dış göçleri hem de gelişmemiş bir ülkede zanaatkarlığa dayanan sanayinin nasıl yıkıldığını anlatıyor. Türkiye'ye dışardan gelen malların akınıyla ilgili. Bütün bunların üzerine haklı haksız tartışmayıp, Türkiye'den gitmek zorunda kaldığı kesin. Almanya'da hepimizin hem bildiği hem bilmediği birtakım olaylarla karşılaşıyor. Türkiye'de hala dışarlara gtimek isteyenler var. Çok kötü koşullara dayanmaya razı. Orda yaşadıklarının acısını da Türkiye'ye döndüklerinde çıkarıyorlar.

Soldan sağa: Çevirmen Jacques Salzer,B.Erenus, oyuncu Melih düzenli, başoyuncu Daniel Soulier, oyuncu Louis Fabre

Erenus- Türkiye'de yaşama koşulları bir kesim için o denli düşük ki, bu ülkeden yola çıkıp döndüklerinde edindikleri o iki üç şey bile parıltı halinde gözükebiliyor, hem kendilerine hem de çevresindekilere. Misafir oyununda şunun önemsenmesinden yanayım, Musa'nın halleriyle açık alay, hemşerileri arasında ancak onun elindeki son kuruşun da tükendiği zamana rastlıyor. Ondan önce belli ki hemşerileri kendi çıkarları adına çok körüklemişler bu yoksulluktan dönme göreceli zenginliği.

Güzel- Hala öyle, Türkiye'de dışardan geleni yolunacak kaz gibi görüyorlar, ayrıca onlar da kendilerini kaz gibi göstermekten hoşlanıyor.

Erenus- Paris'te izlediğim, Misafir oyununun beşinci yorumu. Ondan önceki sahnelenişlerinde de oyunun baş kişisi Musa'yı hiçbir zaman ezik bir insan olarak görmedim, bu sevindirici. Zaman zaman dalgasını bile geçebiliyor, hatta çektiği acıları öyle bir sunuyor ki, ondan yararlanmak, ötekileri etkilemek adına bir sunuş bu. Her şeyin farkında biri. Bu farkındalığı da sezgileri ve deneyleriyle edinmiş.

Akay- Bunlar oyunda bir bir çıkıyor.

Erenus- Paris'te izleyen birkaç Türk arkadaşımız yadırgamış, sanırım klasik ezik bir tip bekliyorlardı. Oysa dış göçleri yaşarken benim kafamın gerisinde hep bir ses vardır. Oyunda doğrudan kullanıp kullanmadığımı bilmiyorum, ama oyunun yazımına sinmiştir, eminim. Almanya ekspresinde tanıdığım bir kadının sesi. Ne düşünüyorsun diye sormuştum. "Ne düşüneyim bilmem ki", diyordu," her bir şeyi düşünüyorum. Dillerini bilmeyiz törelerini bilmeyiz sonra bizi bet görürler..." Aynı kadına bir sonraki gün Almanya'dan dönen trende rastladım, aynı kadın değildi tabii ama ben gidenin yıllar sonraki görüntüsü olduğunda ısrarlıyım, o da şunu söylüyordu.

"İlk zamanlar çok sıkıntı çektim tabii, bilakis makinenin karşısında, ama bir hünerini kavradığımda anasını ağlattım almanın makinesinin..."

Akay- Oyunda var bu.

Erenus- Bizim insanımız bu işte, iş ki öğrensin, öğrendiğinde canına okur her şeyin, bizim insanımız ve bütün insanlar.

Akay- Bundan önceki sahnelenişlerde makine sahnesi bu kadar iyi miydi?

Erenus- Hemen her sahnelenişinde en etkili bölümlerden biri, doğum sahnesiyle birlikte.

Güzel- Bir de Musa'nın eşinin bir pazar gününü Almanya'daki evinde geçirme sahnesi var, bu da oyunun en güzel bölümlerinden biri.

Erenus- bence de... Makineye öykünme, makineyle zıtlaşma hemen her yorumda parlamıştı ama, Işıl Kasapoğlu'nun şöyle bir ayrıcalığı var. Mısafır'ın istenmemeyi, dışlanmayı vurgulayan ayakkabı simgesini, makinenin üretimine çekmiş. Göçleri üreten simge, makinenin üretimi haline geliyor, çok sevdim.

Akay- Makineye parça oluyorlar...

Güzel- Musa'nın makineyle sorunu var, türkü söylerken sesini duyurmuyor ona. Kulaklarından biri sağır bu yüzden, ayrıca bir parmağını da kaptırıyor iş kazasında. Musa fizik olarak da baz şeylerini bırakıyor Almanya'da. Bunun yanı sıra oğlu Kamer ölüyor, orda kalmıyor ama, tabutla dönüyor memleketine. Bir başka olay daha var: Münih'de doğan kızı Zülüf. Almanya'da kalıyor ikinci kuşağa tanınan haklardan yararlanıp. Bunlar çok sarsıcı biçimde anlatılıyor.

Erenus- Işıl'ın yorumunda sarsalayıcı bir şiddet var ve bunu iyileşme umuduyla kullanmış. İnsan insana oynatıyor oyunu, yani insan karşısındakini tutup sarsacak, hey kendine gel, diye. Sanırım Fransız seyircisi de yadırgamadı bunu.

Akay- Ben tersine çok sevdim bu şiddeti. Öteki yorumlarda da var mıydı, merak ediyorum.

Erenus- Bu denli altı çizilmemişti. İnsan ilişkilerinde bazen birbirine yönelik sertlik gerekli oluyor, birbirini anlama, kavrama ve yaşananı duyabilme adına gerekli bu.

Akay- Doğallık yani...

Erenus- Adam öğrenmek istiyor ve haklı. Neden bu hale gelindi?..

Güzel- Oyunda insanlar arasındaki ilişkide şiddet var, kırgınlık var, fakat düşmanlık yok, ilginç olanı da bu. Yani düşmanlık o kadar yok ki, Kamer'in ölmesine neden olan Alman genci "Ölmesini istemezdik" diyebiliyor. Bana bir şey hatırlatıyor bu. Fransa'da ırkçılık var yabancılara karşı. Irkçılık genel olarak zannediliyor ki gençlerin olayı. Oysa pratikte görülüyor, ırkçılık gençler arasında yok veya çok daha az. Bir takım sosyolojik araştırmalara ve gözlemlere göre, ırkçılık, çok genelleştirmek istemiyorum ama, Fransızlarda 35-40 yaşlarında insanlar arasında görülüyor, gençler arasında değil.

Erenus- Çünkü o yaş çoğu kez doyumsuz ve kendi mutsuzluklarının nedenini kendilerinden farklı olan insanda arıyor, yabancıda. Genç insan bu konuda da kasıtlı olamaz diye bakıyorum ben, bu hükümetlerin ve bazı sistemlerin işi...

Güzel- Şunu da unutmamak gerek, faşistler gençler arasında da var, ama bütün gençler böyle denmediği için önemli. Musa 19 yıl sonra Türkiye'ye döndüğünde benim kanımca suyu sıkılmış bir Musa.

Erenus- Ben hala bir önceki sorundayım. Alman genci "Gene de böyle olmasını istemezdik" diyor. "Gene de" sözcüğü Alman gençlerinin yabancılara karşı bir kışkırtma altında olduğunu vurguluyor.

Güzel- Makineyle ilgili sorunda da ilginç bir şey var, Fransa'daki işçiler arasında gördüm, Fransızlar Türk işçilerini heyecana getirmek için "Haydi Mustafa Türk gibi kuvvetli ol" diyorlar ve bizim işçiler de o işyerinde akordu yükseltiyor. Örnek vereceğim, inşaatta çalışan işçilerimiz var bizim, "Türk gibi kuvvetli" dendiğinde duvar ustası Türkler, aslanlar gibi yarım metre duvar yerine yarım günde bir metre duvar örüyorlar. O sırada inşaatta başka işçiler de var, Fas'lı, Tunus'lu, Cezayir'li... Müslüman oldukları için bunlar "Camarade doucement" arkadaş yavaş çalış diyorlar, bizimkiler anlamıyor, bunun üzerine Tunus'lu, Fas'lı işçiler onlar daha uyanık oldukları için bizim Türk Mustafa'nın ördüğü duvarın yarısını yıkıyorlar. Bu da sorun oluyor aralarında.

Erenus- Hemen hemen oyundaki gibi.

Güzel- Benziyor, evet, Musa da tahammülünden fazla çalışıyor, akort yükseltiyor, bu da sorun yaratıyor. İşin bir de şu yanı var, işçilik bilincine ulaşamamak. Birinci nokta bu, oyunda da vurgulanmış. Konut sorunu var, konut sorunu da bana Almanya'daki bir yönetmenimizin 40 metre kare Almanya'sını hatırlattı, ama siz bunu oyunda çok kısa bir sürede çok güzel anlatıyorsunuz. Hele bu olay Musa tarafından oynandığında çok çarpıcı... Kişisel olarak benim gözümün yaşardığı an.

Erenus- İşçilik bilincinin olmayışının yanı sıra bir de bunların kendi ülkelerinden olan insanlara güvenmeyişleri...

Akay- Alman'a güven, diyor, memleketline değil.

Güzel- Çünkü Türkler birbirlerini çok kazıkladılar. Bu konuda birçok örnek verebilirim. Ben sözü şuna getireceğim, çocukların sorununa. Bu sorunda Işıl Kasapoğlu'nun kukla ustalığından gelen bir şekilde sizin "Kore Harbi" dediğiniz kardeş arasındaki kavga, çok ilginç bir yorum. Bir de şunu sormak istiyorum, töredeki gevşeme... Bunun Almanya'yla ilgisi ne ölçüde, yoksa başka sorunlarla bağlantılı mı?

Erenus- Töreye sığınış belli bir kesimin son durağı, ama hiçbir şey töredeki gibi değil artık. Herkes birbirini yolmaya bakıyor, kolaydan kazanma, köşeyi dönme telaşında. Bu yüzden de yarenler Musa'yla hesaplaşırken bir anlamda kendileriyle de hesaplaşmak zorunda kalıyorlar.

Güzel- 1970'den bu yana Türkiye'de çok ciddi biçimde gündeme gelen köşeyi dönme ideolojisi yanı..

Erenus- Müthiş körükleniyor evet, devlet politikası halinde...

Güzel- Bence oyunun en can alıcı yanına geliyoruz. Yiğitbaşı ve yarenler bir yandan Musa'yla bir yandan da kendileriyle hesaplaşıyorlar. Ben buna eleştiri-öz eleştiri diyorum. Ali Akay grup terapiden söz ediyor.

Akay- Özeleştiri deyince benim tüylerim diken diken oluyor çünkü.

Erenus- Yanlış kullanıldı.

Akay- Kötü anıları var üstelik.

Erenus- O zaman şöyle diyelim, anlamaya çalışma, hem kendini hem de karşısındakini toplu ilişkileri anlama...

Akay- Kollektif terapi yönteminden şeyler var piyeste.

Erenus- Bilmeden gerçekleştirmiş olduğumu söylemeliyim. Psiko-drama diye bir şeyin olduğunu da oyunu yazdıktan çok sonra öğrendim.

Güzel- Terimler sorun yaratabilir, özeleştiri lafı grup terapi de öyle... Kendi ülkemizde kullanılanda kalalım bence.

Erenus- Hesaplaşma diyebiliriz o zaman.

Güzel- Evet, onda kalacağız, çünkü oyunda da bizzat hesaplaşma sözcüğü geçiyor. Ben biraz daha öteye gidip, hamama giren terler diyebilirim.

Erenus- Aslında pek terlemek niyetiyle de girmiyorlar hamama. Musa'nın zorlamasıyla oluyor bu.

Güzel- Oyunun bu şekilde izlenmesinden sonra seyircinin izlenimi, herkesin rahatladığı, günah çıkarttığı ve tövbe ettiği.

Erenus- Bence öyle değil. Seyirciyi ikiye bölüyor oyun, özellikle buradaki yorumunda.

Güzel- Ben de onu soracağım. Oyunun sonunda Musa gerçekten kurtuluyor, rahatlıyor, iyileşiyor mu? Aslında bir ölçüde böyle bir iyileşme var.

Akay- Öyle..

Erenus- Benim tekstimde oyun bu izlediğiniz biçimde bitmiyordu. Işıl'ın yorumunda önce yadırgadığım sonra ikna olduğum bir yan var. Bir örnekle netleştirebilirim. Oyun sonrası genç bir Fransız izleyici şöyle bir soru yöneltti bana: "Musa gidiyor mu yoksa eski arkadaşlarıyla mı kalıyor?" Sizce hangisi, dedim. "Bence gidiyor" dedi, ama bir arkadaşıyla birlikte izlemiş, o kaldığını söylüyormuş ısrarla. Bence Işıl'ın başarısı burda. Sonu çok netleştirmediği için yani. Musa gurbeti kendisiyle yaşamamış, ama aynı oranda yozlaşmış bir çevrede kalsa ne olacak, terketse ya da?

Cumhuriyet

KÜLTÜR-YAŞAM

27 MART 198?

Fransız basınında 'Misafir'e övgü

SABETAY VAROL

Akay- Ben şunu görüyorum seyirci olarak, mitik sembollerden ve o sembollerin insan üzerindeki ağırlığından gerçek bir kurtulma var piyeste.

Erenus- Koşullara karşın bir çeşil arınma duygusu.

Akay- Arınma, evet çok önemli herkesin yaşamında.

Erenus- Kural sanki.

Akay- Herkese iyi geliyor bu.

Erenus- Anlamaya çalışırken arınıldığı için... Ben yazarken de aynı yöntemi uyguladım. Bir kişi yaratmaktan çok, anlamaya çalıştım onu. Anlamaya çalışırken de belli bir sıcaklık doğdu aramızda.

Güzel- Siz yalnızca Musa'yı değil, ötekileri de anlamışsınız. Çünkü hesaplaşma herkese ait, hatta bütün bir toplum bir tür günah çıkartıyor, hesaplaşıyor. Bence bu da doruk noktası oyunda, yiğitbaşı Resul, ki her söylediği kabul edilen saygın bir kişi, onun bile sonunda ben de seni aldatmaya çalıştım demesi Musa'ya ve dedikten sonra rahatlaması...

Akay- Onun için grup terapi olayı diyorum ben. Herkes emprovizenin içinde ve oyuncular birden ortaya çıkıyor doğallıkla...

Erenus- Ve işçi gitti işçi döndü dedirtmem diyen Musa. Ay yıldız süper marketini açıp son parasını da batırıyor. Sonuçta, köşeyi dönme felsefesinin artıklarıdır hepsi de. Tencere dibin kara örneği...

Güzel- Ben son olarak şunu söyleyeceğim. Bu grup terapi, hesaplaşma, ter atma sayesinde herkes kartlarını masaya koyuyor ve herkes önce kendini sonra karşısındakini tanımaya başlıyor. Önemli olan da bu işte...

ULUSAL SORUNA KLASİK ALINTILARLA GENEL BİR YAKLAŞIM

Necmettin SALAZ

Son yüzyılın üzerinde en çok konuşulan konularından biri hiç kuşku yok ki, "ulusal sorun"dur. Milyonlar hatta milyarlarca insanın yaşamını çok yakından ilgilendiren bu sorunla ilgili olarak üstad sayılan kişilerin gerek yazı ve yorumları ve gerekse kendi ülkelerindeki pratik yaşamlarıyla ilgili belgeler bulunmasına rağmen sorun birçok ülkede çeşitli gruplar ve partiler tarafından hala tartışılan, üzerinde net bir sonuca varılamayan bir biçimde varlığını sürdürmekte, hatta ciddi görüş farklılıklarına yol açmaktadır.

Öyle ki, insanlar bu soruna yaklaşımlarından dolayı birbirlerini milliyetçilikle, şövenlik ve oportünistlikle, hatta hainlikle suçluyor ve düşmanlık besleyerek devrimci saflarda ciddi bölünmelere yol açıyorlar.

Oysa ki sorun, art niyet ve belirli bir ön yargı olmaksızın incelendiğinde, genel klasiklerin vereceği doyurucu bilgiler ve deneyimler ışığında netleşir ve anlamsız tartışmaların çoğu kendiliğinden yok olabilir.

İşte biz bu anlayıştan hareketle soruna öncelikle bütün yapıların kendilerine rehber edindiklerini söyledikleri insanların düşüncelerine baş vuracak ve sorunu tartışmaya açacağız.

Nedir ulusal sorun? Ve nedir yıllar yılı insanları böylesine uğraştıran, farklı yorum ve davranışlara yol açan ulus kavramı? Nedir sömürge kavramı? Nedir sömürgecilik? Ve en önemlisi nedir insanların, insanlarımızın bu konuda yerine getirmeleri gereken görevler?

Sorunu kökenden incelemek gerektiğinde öncelikle "ulus" kavramı üzerinde durmak gerektiğine inanıyoruz.

İnsanlar toprakla birlikte, toprağa bağlı ve kendilerine özgü davranış biçimleri geliştirmeye başladılar. Örneğin o yöreye özgü yiyecekler onlara daha güzel gelmeye, üretim biçimleri anı yerde yaşayanlar için benzer hal almaya başladı. Cinsellik olayı ve birliktelik biçim benzerliği gösterdi. Ölüler yaşadıkları yörelere göre yok edildi. (Denize atma, yakma, toprağa gömme vs.) Ve aynı toprak üzerinde yaşayan insanlarda belirli bir kültür ortaklığı başladı. Bugün ulusu belirleyen unsurlardan birisi *kültür birliğidir.*

İnsanlar önceleri homurtular ve işaretlerle anlaştılar, zamanla çıkardıkları seslerde belirli bir düzen oluştu ve belirli cisimlere ve olaylara karşı aynı tepkiyi gösteren sesler çıkardılar. İlk sözcükler, ardından tümceler doğdu. Böylece aynı toprak üzerinde yaşayan insanlar giderek bir dil sahibi olmaya başladılar. Çok ilkelde olsa her kabilenin kendi içinde rahatça anlaşabildiği bir dil oluştu. Ve bu diller gelişe gelişe günümüze kadar geldi. Bugün ulusu belirleyen özelliklerden birisi *dil birliğidir.*

İnsan toplulukları bu üç özelliği geliştire geliştire yakın tarihimize kadar gelerek milliyetleri oluşturdular. Büyük kentlerin oluşması, kentlerde giderek sanayiin gelişmesi, yolların yapılması ve giderek köylerle kentler arasında ulaşımın kolaylaşması insanlarda mal değişimi iyerine mallarını belirli alanlara kaydırarak pazarlama olayını geliştirdi. Aynı milliyetin insanları artık ortak bir pazar sahibi oldular ve ulusu tamamlayan son unsur *"iktisadi yaşam birliği"* doğdu. Böylece, uluslaşma süreci ilkel toplumdan başlayarak belirli bir aşama içerisinde kendisini netleştirdi.

Bu unsurlar ışığında ulusun tanımını yapacak olursak belirli bir tarihi süre içerisinde oluşmuş, toprak bütünlüğü, belirli bir dili, ortak bir kültürü olan ve kendisini iktisadi yaşam biçimiyle bütünleştirmiş insan topluluklarına *Ulus* diyebiliriz.

Ancak burada şunu da vurgulamakta yarar var. Aynı dili konuşuyor olmak her koşulda aynı ulustan olmayı belirlemiyor. Ulus olmak yukarıda saydığımız dört ana özelliğe aynı anda sahip olmayı gerektirir. Bugün aynı dili konuşuyor oldukları halde İngilizler ve Amerikalıları aynı ulus gibi düşünemeyiz. Çünkü onlar ayrı topraklar üzerinde, artık ayrı ruhsal şekillenme (kültür ortaklığı) gösteren ve ayrı ayrı pazarları olan topluluklardır. Örneğimiz aynı dili konuştukları halde ayrı ulus ve hatta birer ulusal devlet olan Norveç ve Danimarka ile Avusturya ve Almanya olarak çoğaltılabilir.

Bazı topluluklar uluslaşma sürecini kendi bağımsız devlet yapısı içerisinde tamamlarken birçok topluluk bu şansa sahip olamadı. Toprakları şu veya bu gerekçeyle başka devletlerin veya toplulukların işgaline, yağmasına uğradı. İşgalciler işgal ettikleri topraklardaki insanlara her tür baskıyı yapmaya, yer altı ve yer üstü zenginliklerini kendi ülkelerine aktarmaya başladılar. Zamanla bununla da yetinmeyerek işgal altına aldıkları insanların dillerini zora dayalı olarak yok etmeye ve kültür zenginliklerini talan etmeye giriştiler. Kültür zenginliklerinden kendilerince beğeni gören yanları kendi kültür yapılarına aktardılar. İşgal altındaki milliyet ve uluslar kendi öz varlıkları olan dil, kültür ve yeraltı yer üstü kaynaklarından yararlanamaz oldu. Okullar veya benzeri kurumlar işgalcilerini kendi çıkarları doğrultusunda düzenlendi. Böylece tarih boyunca giderek birçok halkı yok eden, yığınla insanın yaşamına mal olan *sömürgecilik* kendini bir kurum olarak göstermeye başladı.

Kapitalist üretim tarzının gelişip boyut kazanma-

sından sonra sömürgeci kurum artık emperyalist emellerin daha sağlam işlemesinde yardımcılık görevini üstlendi ve emperyalizmin başlı başına sağ kolu halini almaya başladı.

Böylece, sınıfsal sömürü ulusal sömürüyle birleşti. Ulusal sömürünün devam ettiği alanlar emeğin de en ağır bir biçimde sömürüldüğü alanlar halini aldı. Giderek sömürgeler ucuz iş gücü deposu oldular.

Sömürgeler; dillerin tüketildiği, toprağın bağrında taşıdığı yer altı ve yer üstü zenginliklerinin -esas sahiplerince kullanılamadığı, en doğal hak olan ruhsal şekillenmenin dahi boyunduruk altına alındığı, işkencenin-zulmün kol gezdiği, başkaldırının en acımasızca ezildiği ve yok edildiği birer cehennem halini aldılar. Böylece birtakım ulusların efendi ulus ve bir takım ulus ve milliyetlerin de köle ulus, ezilen ulus ve sömürge ulus durumunda olmaları giderek bir *ulusal sorun ve sömürgeler sorununu* gündeme getirdi.

Gerek sömürge ve ezilen ulus bünyelerinde, gerek ezen ve sömürgeci ulusların emekçi kesiminde ve gerekse de hiç ulusal sorunu olmayan ülkelerdeki emekçi kesimler arasında, ezilen ulusların durumu konuşulmaya, tartışılmaya başlandı. Ezilen uluslar kurtuluş için mücadeleye ve sömürgeciler de sömürünün daha uzun vadeli devamı için çabalamaya başladılar. Bu arada sorunun gerçek sahibi olan *işçi sınıfı* olaya giderek damgasını vurmaya başladı. Zira emeğin özgürleşmesi, iktidara yönelmesi, aynı zamanda doğal müttefik olacak olan ezilen-sömürülen ulusların kurtuluşunu da beraberinde getirecekti. İşçi sınıfı hareketleri iktidara yönelmeye başladıkça ezilen uluslarda da ciddi bir hareketlenme görülmeye başlandı. Bir yandan işçiler kendilerini boğaz tokluğuna çalıştıran patronlarına karşı devrimci bir mücadele başlatırken öbür yandan ezilen halkların yurt severleri kendilerine sömürge zinciri vurmuş olan bu düşmana karşı yer yer ayaklanmalar başlattılar. Böylece ortak düşmana karşı ortak mücadele bayrağı işçiden işçiye-ulusdan ulusa yaygınlaşmaya, bir çığ gibi büyümeye başladı. Zira bir halkın dilini, kültürünü, yer altı yer üstü kaynaklarını yutmaya, palazlanmaya çalışan ezen ulus burjuvazisi, öbür yandan da kendi içindeki proleteryayı da iliklerine kadar sömürmeyi ihmal etmiyordu. Düşman hem ezilen ulus hem de proletarya için aynıydı: *ezen ulus burjuvazisi.*

Yüzyılımızın başlarında birkaç büyük devletin sınırları içinde yüzlerce irili ufaklı ezilen-sömürülen ulus vardı. Bu devletler adeta birer "Halklar hapisanesi durumundaydılar". Emperyalist paylaşım savaşları birbirini izliyor, mazlum halklar bir sömürgeciden bir diğerinin eline geçiyor, topraklar ve kültürler adeta talan ediliyordu. Bu arada gerek ezilen gerekse de ezen ulus emekçileri boş durmuyor, zulme ve boyunduruğa karşı çeşitli başkaldırı örnekleri veriyorlardı. İşçi sınıfı partileri, örgütleri oluşturuluyor, halklar arasında birlik ve dayanışma gösterilerek ortak düşmana karşı ortak mücadele veriliyordu.

İşçi sınıfı artık sömürüye dur demeye ve ezilen halkların kurtuluş mücadelelerine de önderlik etmeye başlamıştı. Nitekim uzun süren bir devrimci mücadele sonucunda ezilen ulus ve ezen ulus proleteryasının ilk ortak nitel ürünü olan Ekim 1917 Devrimi gerçekleşti. Birçok ezilen halk kendisini sömürge eden, yıllar yılı kanını emen sömürgeci ezen ulus burjuvazisini, onu kendi içinden çökerterek, onun işçi sınıfını yanına alarak Enternasyonalist dayanışmanın en güzel örneğini vermiş ve onun yıllar süren zülmünü, saltanatını alaşağı etmişti.

Artık Rusya halklar hapishanesi değildi. Halkların ortak mücadelesiyle ortak bir iktidar oluşmuştu. Artık diller özgürdü, her ulus zora dayalı, egemen ulus dilinin yerine kendi dilini kullanmaya, okullarında kendi diliyle eğitim yapmaya başlamıştı. Artık ulusun doğal zenginliği kendi ulusal çıkarları ve enternasyonalist eğitimi doğrultusunda kullanılmaya başlanılmıştı. *Sovyet örneği bir kıvılcım oldu.* Dünyanın birçok bölgesinde ezilen halklar ve proleterler başkaldırı bayrağını kucakladılar ve Devrimler, kurtuluşlar birbirini izledi.

Böylece yakın tarihimizde dünya dengesinde önemli değişmeler oldu. Artık ezilen halkların dayanışma gösterebilecekleri bir Dünya Sosyalist Sistemi oluştu. Emperyalistlerin birlikte davrandıkları her alanda artık işçiler de, emekçiler de ortak mücadele ediyorlardı. *Birlikte davranmanın - dayanışmanın zafer getirdiği* kurtuluşu hızlandırdığı belleklere iyice yerleşti.

Ancak yazımızda esas işlemek istediğimiz nokta birçok devrimci mücadelenin ezen-ezilen ulus işçi hareketi ilişkilerinin örnek ülkelerde olduğu gibi, ortak birer hareket halini alamadıkları, kurtuluşa gidecek ortak yolu iyi tespit edemedikleri, ortak düşmana karşı ortak mücadele ruhunu kendi bünyelerine sindiremedikleri konusudur. Günümüzde gerek ezen ve gerekse de ezilen ulus devrimci hareketlerinde sorunun konuşu ve mücadele yöntemleri büyük tartışmalara, ciddi bölünme ve kayıplara yol açmaktadır. Bu görüş sahiplerinin çoğu eğer gerçek anlamda kendilerine rehber saydıkları devrimci önderlere kulak verebilseler ve kendi gerek şöven ve gerekse de ulusal dar kafalılıklarını aşma konusunda biraz çaba gösterseler sorunda anlaşılmayacak ve çözülemeyecek bir yan olduğunu sanmıyoruz. Zira yukarıda belirttiğimiz gibi önümüzde sorunun -hem de en karmaşık biçiminin- halkların gerçek anlamda devrimci düşünceyle donanması durumunda nasıl da kolayca aşılabildiğine dair ciddi örnekler var. Ancak şu ana kadar görünen o ki, sorun gerçek anlamda anlaşılmak istenmemekte, bırtakım sapmaların etkisinde kalınmakta ve suni çelişkiler yaratılmaktadır.

Sorun nasıl konulmalı?

Çok uluslu ülkelerde ulusal sorun proletaryaya en faydalı biçimde nasıl çözülmeli? Mücadelenin yöntemi ne olmalı? Bu sorulara en doğru yanıtı verebilmek için yazımızı bundan böyle alıntılara dayandırarak sorunu netleştirmeye çalışacağız. Şimdi bir ülke düşünelim ki, bünyesinde bir ezen ve bir ezilen ulus olsun. Bu durumda bu ülkede emekçilerin sorunlarının yanı sıra bir de ulusal sorun vardır. Ezilen ulusun dili, kültürü, yer altı ve yer üstü kaynakları tahrip ve talan ediliyor.

Bu durumda her demokrat insan için görev ülkedeki emeğin sömürüsüne karşı durmak olduğu gibi ezilen ulusun. *Kendi kaderini yalnızca ve yalnızca kendiskinin tayin etmesi için savaşım vermektir.* Bu hak eğer bütünü

htikeye atmak gibi bir durum yoksa kesinlikle utlaktır.

"Bir başka ulusu ezen bir halk asla özgür olamaz" zü daha bir asır önce Marks tarafından söylenmiştir. ömürgeciler sömürge boyunduruğu altında tuttukları lkların dillerini ve kültürlerini asimile ederek o halkı yok meye çalışırken bir yandan da ezilen ulusun varlığını ırekli inkar ediler. Zamanla egemen dilin ve kültürün ilen halka da maledilmesi için çabalarlar. Metropol ölgelerde yaşayan insanların belirli bir çoğunluğu kendi keleri tarafından sömürülmekte olan bir halkın varlığın- ın bile haberdar değildirler. Zira burjuvazi bunu bilinçli uzun vadeli bir çalışmayla sağlar.

Ancak ezen ulus proletaryası devrimci ve demokrat ydınları için görev, ezilip yok edilmekte olan bu halkın erindeki baskı ve sömürünün biran önce kaldırılması n savaşım vermektir. Bu görev genel klasiklerde net tartışmasız olarak verilmiştir. Sorundan kaçmak *bir alkı görmezden gelerek onun yok olmasına seyirci almak kendi burjuvalarının saflarında yer almakla ıdeştir.*

Ulusal sorunun çözümünde esas ağırlık ezen ulus oleteryasının sırtındadır. Kendi halkları içinde yapa- akları devrimci propaganda ile bünyelerindeki ezilen usun varlığını kabullendirecek ve onun ayrılıp bağımsız evlet kurma hakkı dahil olmak üzere her tür hakkını llanma hakkına sahip olduğunu anlatacaklardır. Bu onuda J. Stalin'in değişik birkaç yazısına göz atalım:

"Ulus kaderini serbestçe kararlaştırma hakkına ahiptir. Onun elbette öbür ulusların hakkını çiğnemek- zin istediği gibi örgütlenme hakkı vardır. Bu tartışma ötürmez" ([1]).

"Kendi kaderini tayin etme hakkı şu anlama gelir: aderini kararlaştırma hakkına, yalnızca, ulusun kendisi ahiptir. Kimsenin ulusun yaşamına zorla karışmak, ullarını ve öbür kurumlarını yıkma, alışkanlık ve elenekerini yok etme, dilini kullanmasını engelleme, aklarını kısıtlama hakkı yoktur."([2])

"Kendi kaderini tayin etmesi demek ulusun istediği çimde örgütlenebilmesi demektir."([3])

Stalin'in bu konudaki görüşlerinin ne kadar açık duğunu tartışmanın gereği yoktur. Başta da vurgula- ğımız gibi ezen ulus devrimci demokrat hareketinin örevi kendi ulusunca sömürgeleştirilmiş olan halkın ağımsızlık dahil olmak üzere her türlü hakını savun- asıdır. Bunu bir lütuf saymak yerine, ciddi bir devrimci örev sayarak hareket etmek gerekir. Hem öyle bir örev ki, yerine getirilmemesi Lenin tarafından alçaklık e emperyalistlik sayılan bir görev.

"Ezen ülkelerin işçilerinin enternasyonalist eğitimi, orunlu olarak her şeyden önce ezilen ülkelerin öz- ürlüğü ve ayrılması ilkesinin savunulmasını içermelidir. oksa ortada enternasyonalizm ve bir şey kalmaz. Bu opagandayı yapmayan ezen bir ulusun sosyal demok- tını emperyalist ve alçak saymak hakkımız ve görevi- izdir. Sosyalizmin gerçek-leşmesinden önce ayrılma asılığının binde bir olması durumunda bile bu istem mut- k bir istemdir."([4])

Ülkesinde ezilen ulus sorunu bulunan devrimci demokratların haklarında en küçük bir kuşkuya mahal vermeyecek kadar titiz davranmaları gerektiği gözler önündedir. Proleteryanın daha uyumlu ve karşılıklı güvenle bir araya gelebilmesi için halkların birbirlerinin haklarına en ayrıntılı biçimde riayet etmeleri kesin zorunluluktur.

Peki her ulusal kurtuluş hareketinin desteklenmesi olayı mutlak mıdır?

Hayır. Hiç kuşkusuz hayır. Çağımızda emperyalizme darbe indirmeyen hareketlerin desteklenmesi söz konusu değildir. Bütünü zaafa düşürmesi söz konusu olan ulusal hareketler, bütüne, yani dünya proleter hareketine feda edilebilir. Yine bu konuda Stalin'in ve Lenin'in görüşlerine baş vuracak olursak:

"Desteklenmesi söz konusu olan ulusal hareketler emperyalizmi devam ettiren ve sağlamlaştıran hareketler değil, emperyalizmi zayıflatan ve devrilmesini kolay- laştıran hareketlerdir. Öyle durumlar olabilir ki, ezilen belli bir ülkenin ulusal hareketi proletarya hareketinin gelişmesinin çıkarlarına aykırı düşebilir. Böyle bir durum- da desteğin hiç sözkonusu olmadığı açıktır."([5])

"Ulusların kaderlerini tayin etme hakkı dahil demok- rasinin çeşitli istemleri mutlak şeyler değildirler. Bunlar dünya demokratik hareketinin tümünün bir parçasıdır. Bazı somut durumlarda parçanın bütün ile çelişmesi mümkündür, o zaman parça atılır."([6])

Her iki yazıda da net biçimde görünen sonuç şu ki, herhangi bir ulusal hareket eğer emperyalizme hizmet etmiyor ve proleter hareketle çelişmiyorsa, desteklen- mesi zorunlu ve mutlaktır. Zira ulusal kurluşunu sağla- yarak emperyalizmin boyunduruğundan kurtulan her ulus dünya sosyalist sistemine katılan yeni bir halkadır. Ve her devrimci demokrat için yeni bir kazanımdır.

Şu ana kadar üzerinde durduğumuz konu ezen ulus devrimci demokratlarının, emekçilerinin ulusal konudaki görevleri üzerine oldu. Peki ezilen ulus devrimci-demok- rat hareketi ne yapmalı? Kurtuluş savaşını nasıl ilkele- meli? Kimleri müttefik olarak seçmeli?

Yazımızın baş kısımlarında ısrarla düşmanın *ortak olduğunu* ve ezilen iki kesimin yani ezen ulus prole- taryası ile ezilen ulus devrimci hareketinin ittifakının düşmanı daha zayıf duruma düşüreceğini belirtmiştik. Bölünme ve parçalanma devrimcilerin değil aksine emperyalistlerin işine yarıyacaktır. Ezen ulus emekçileri ezilen ulusun ayrılma hakkını kullanabilmesini, dilinin ve kültürünün özgürce kullanılma hakkı konusunda yeterli destek ve güvenceyi sağladıktan sonra ezilen ulus savaşçıları hiç kuşkusuz birlikte yaşama, birlikte örgü- tlenme ve emperyalizme karşı daha ciddi bir güç olmak ve devrimci bir ödevdir.

Nasıl ki, ayrılma hakkını savunmayan ezen ulus devrimcileri en ağır bir biçimde suçlanabiliyorsa yine devrimci bir birliği sağlamaktan kaçan ezilen ulus devrimci demokratlarını da ciddi biçimde suçlamak hak halini alır.

Ezen Ulusa karşı yıllar yılı bir süreç içinde oluşmuş olan düşmanlık asla proletaryaya karşı da olmamalı,

düşmanlığın sınırı sömüren sınıf ve tabakalarla sınırlanmalıdır. Zira ulusal sömürüde ezen ulusun emekçilerinin hiçbir payı yoktur. Sömürgelerden aktarılan yer altı ve yer üstü kaynaklarının tüm zenginlikleri bütünüyle burjuvaların, ezen ulus egemenlerinin keselerini doldurmakta ve bununla yetinmeyen sömürgeciler anı zamanda kendi emekçilerini de iliklerine kadar sömürmeyi ihmal etmemektedirler. Sorun bu kadar açıktır.

Sonuç olarak olayı gerek ezen ve gerekse ezilen ulus devrimcilerinin yapmaları gereken görevler olarak maddeleyecek olursak:

1. Sömürünün her türü çirkin ve insanlık adına yüz karası bir suç olduğu için her devrimci demokratın ulusal baskı ve zulme karşı başkaldırması bir görevdir.

2. Ezilen ulusların yer altı ve yer üstü kaynaklarının sömürülmesi ezen ulus burjuvalarına taze kan niteliğindedir. Kendi proletaryasını daha uzun vadede sömürmeyi garanti edebilecek araç, gereç, askeri güç ve ekonomik potansiyelin sağlanmasında en önemli mevziidir. Bu nedenle sömürgelerin kurtulması burjuvaziyi önemli ölçüde güç zaafiyetine uğratarak, proletaryanın kurtuluşunu hızlandırır.

3. Kurtuluşunu sağlayan her ulus sosyalist sistem için yeni bir halkadır. Sosyalist sistemin kazandığı her halka ise emperyalizmin giderek zayıflamasını ve tükenmeye doğru gitmesini beraberinde getirir. Öyleyse bugün ulusal sorunda kazanılacak her zafer emeğin bir zaferi olarak görülmelidir. Bu durumda:

a) Ezen ulus sosyalistleri, ezilen ulus devrimci-özgürlükçü hareketlerini teşvik etmeli, bu hareketlerin haklılığını kendi halklarına benimsetmelidirler.

b) Ezilen ulusun ayrılmak hakkı dahil olmak üzere her türlü haklarının var olduğunu anlatmak-inandırmak zorunda olduklarını asla unutmamalıdırlar.

c) Herhangi bir birlik olacaksa bunun hiçbir baskı olmaksızın gerçekleşmesi gerektiğine kendilerini inandırmalıdırlar.

Buna karşılık olarak ezilen ulus emekçi ve devrimcileri:

a) Ezen ulus emekçi hareketlerini kendilerine en doğal ve en sağlam müttefik olarak görmeli ve kendi düşmanını en kolay yenmenin yolunun bu ittifaktan geçtiğini kesinlikle benimsemelidirler.

b) Kendi ulusal dar kafalılıklarına karşı mücadeleyi elden bırakmamalı, kendi bünyelerinde milliyetçi, ırkçı eğilimleri asla barındırmamalıdırlar.

c) Kuşkusuz kendi ayrılma haklarının ve Lenin'in dediği gibi (X, Y,Z vb) devlet ve halklarla birleşme haklarının var olduğunun bilinciyle hareket ederek yine Lenin'in istediği gibi öncelikle kendisini sömürge eden ulusun emekçileriyle aynı çatı altında birleşmeyi-bütünleşmeyi ilke edinmelidirler.

d) Özellikle parça bütün olayını asla gözardı etmemeli, gerektiğinde kendi ulusal sorunlarının çözümünün genele tabi kılınması gerekiyorsa o konuda proletaryanın genel çıkarları doğrultusunda ne gerekiyorsa onu hayata geçirmelidirler.

e) Ulusal sorunu hiçbir zaman için sınıfsal sorundan ayırmamalı, ulusal sorunu anı zamanda sınıfsal sorunun da çözümü için bir araç olarak kullanmalıdırlar.

"Bolşevikler ulusal sorunu ne Ekim'den önce, ne Ekim'den sonra hiçbir zaman genel devrim sorunundan ayırmamışlardır" (J. Stalin, U.S.S.S. Sayfa: 245).

İlk bakışta ezen ulus sosyalistlerinin sürekli ayrılma-ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını ön plana çıkarmalarına ve buna karşılık olarak ezilen ulus devrimcilerinin ise birlikte mücadeleyi, birlikte örgütlenmeyi ilke edinmeleri bir çelişki gibi görünebilir. Ancak bu halkların, birbirlerine güven duymaları, ve kaynaşabilmeleri için karşılıklı iyi niyetli davranışları göstermeleri esastır.

Bunu Lenin bir sayfanın tam ortasına konulan bir noktaya benzetir. Sayfanın iki kenarında bulunanlardan birisi soldan sağa doğru ilerlerken, öbürü tam tersi sağdan sola doğru ilerler ve sonuçta aynı noktaya ulaşırlar. Böylece iki kesim esas hedefte bulunur. Ve inanıyoruz ki, emekçi kesimlerin de böylesi bir merkezde buluşması halkların mutlak zaferiyle sonuçlanacaktır.

Yazımızı emekçi sınıfların ve ezilen ulusların mücadelelerinin utkuyla sonuçlanacağına olan inancımızı bir kez daha vurgulayarak noktalıyoruz.

(1) J. Stalin, Marksizm, Ulusal Sorun Sömürgeler Sorunu, Sol yayınları, Sayfa. 28.
(2) J. Stalin, Marksizm, Ulusal Sorun Sömürgeler Sorunu, Sol Yayınları, Sayfa 26.
(3) J. Stalin, Marksizm, Ulusal Sorun Sömürgeler Sorunu, Sol Yayınları, Sayfa: 27.
(4) V.İ. Lenin, Ulusların Kaderlerinin Tayin Hakkı, Sayfa: 190/191.
(5) J. Stalin, U.S.S.S. Sayfa: 238.
(6) Lenin U.K.T.H. Sayfa: 184.

YALÇIN KÜÇÜK YARGILANDI

Türk Ceza yasasının 142/3 maddesine göre kürtçülük propagandası yaptığı gerekçesiyle İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde Yalçın Küçük'ün yargılanmasına devam edildi. 29 Mart 1988 tarihli duruşmada, bir sendika polisinin tutmuş olduğu kısa tutanaktan başka bir kanıt olmadığı ve konuşmaların banta alınmamış olduğu ortaya çıktı. Tutanağı imzalayan polis memuru, bozuk cümlelerle, tutanaktaki ifadeleri tekrarladı.

Duruşmada Yalçın Küçük'ün avukatı Levent Akyüz, Mahkeme'den, bu polis memurunun, Yalçın Kuçük'ün konuşmalarını özetleyebilecek bilgi ve birikimde olmadığını ve bunun doğru olup olmadığını anlayabilmek için Mahkeme'de bir deneme yapılmasını istedi. Mahkeme Başkanı, bunun "kendi takdirleri olduğunu" söyledi. Polis memuru ise bunu hakaret saydı. Yalçın Kuçük'un avukatı Gülçin Çaylıgil, söz alarak, "kimseye hakaret etmediklerini, müvekkillerinin ağır bir suçla yargılandığını, Polis Akademisi'nden mezun bir polis veya komünist masasından uzmanlaşmış bir memur tarafından izlenebileceğini, bunu anlatmak istediklerini" söyledi.

Mahkeme Başkanı ne diyeceğini sorduğu zaman Yalçın Küçük, "Devletin kendisini daha ciddi izletmesini" istedi. "Polis memurunun iki saat konuştuğunu söylediğini, ancak onbir bozuk cümlelik bir tutanak olduğunu" belirten Yalçın Küçük, bunlarda da hiçbir suçun bulunmadığını ekledi. Duruşma 3 Mayıs 1988 tarihine ertelendi.

ÖZNENİN NESNELEŞMESİ VE NESNENİN "TEOLOJİK SIÇRAMASI"

Onur KAN

Öyle bir süsledik ki bedenlerimizi
-Evlerimizi, eksiklerimizi-
Bakarak birbirimize saklı öykünmelerle
Giysiler takılar boyalar içinde
Kayboldu yüreklerimiz
ve bir ince düşünce...

(Şükrü Erbaş, "AYKIRI YAŞAMAK")

Yabancılaşma felsefi bir sorundan daha çok pratik bir sorundur. Özel mülkiyet, pazar ekonomisi ve işbölümü ile ortaya çıkıp gelişmeye başladığında ve insanlar üzeindeki etkileri belirginleştiğinde felsefe tarafından incelenmeye değer bir konu haline gelmiştir.

Felsefe sorun çözmez. Sorunlar maddi ortamda, pratikte çözüldüğünde sorun olarak felsefede de çözülmüş olur. Felsefe yorumlayıcıdır. Dünyayı değiştirmez, fakat değiştirme yolunda katkısı ve etkisi vardır. Yabancılaşma olgusu üzerinde Marx'tan önce Hegel ve Feuerbach'da kafa yormuşlar, üzerinde düşünmüşler ve soruna farklı farklı yorumlar getirmişlerdir. Hegel'de sorun, fikrin "dışlanma" ya da "dışlama" yolu ile maddilik kazanması şeklindedir. Yani üretici, üretim sonucunda kafasındaki fikri yeniden üretir. "Bizde önceden varolan bir düşünceyi maddeleştirmek istediğimizde... kaçınılmaz bir şekilde, kendimizi emeğimizin ürününden ayırırız. İmal ettiğimiz, ürettiğimiz şeyi kendi vücudumuzun dışına çıkarırız ve o da bizden ayrılır". (Mandel - Novack; "Marksist Yabancılaşma Kuramı")

Bu idealist düşünceye göre, emek ürünleri, bütün zamanlarda ve mekanlarda üreticisinden ayrılmış ve ayrılacaktır. Tarihin determinist yasaların bunda hiçbir etkisi yoktur. İlkel komünal toplumda da emek yabancılaşmıştı, kapitalist toplumda da yabancılaşmış, komünist toplumda da yabancılaşacaktır.

Yabancılaşma kendini Feuerbach'ta, "din çevresinde" bulur; insanlar kendilerindeki en iyi yönleri tanrıya yamayarak insanlıktan sıyrılırlar. Dinsel yolda özünü yadsıma, disiplin, öte-dünya fikri, Tanrı karşısında özünü horlayan, küçümseyen insan demekti. Bu nedenle Tanrı fikrinden kurtulmak... yoluyla insan yabancılaşmayı aşabilir (J. Lewis, aktaran Yakup Şahan, "Felsefe Dergisi")

Maddi temelde bir sorun olması bakımından yabancılaşma, insan zihninde yansımasını bularak ideolojik ve psikolojik biçim almıştır. Aldığı bu boyutuyla günümüzde insanın yerini, mücadelesini, isteklerini ve hatta gerçeği doğrudan etkilemektedir.

Felsefe yabancılaşmayı belirlemediği gibi, bizatihi kendisi yabancılaşma tarafından belirlenir. Felsefenin bu konuya eğilmesi, onu yorumlama tarzı kendisinin ne olduğu nasıl bir felsefe olduğunu ortaya koyar. İdeolojik sorun olması, gerçekliği örtmesine ve böylece sömürüyü meşrulaştırmasına tekabül etmesindedir. Bu niteliği bakımından her zaman egemen ideolojinin hizmetinde olmuştur.

Yabancılaşma sorunu günümüzde daha karmaşık ve içinden çıkılması güç bir sorun haline gelmiştir. İnsanın, diğer insana "gönüllü kulluk" etmesine yardım etmektedir. Gönüllü kullar gönüllü efendiler üretme sürecini gizleyerek bir anlamda bu sürece yardımcı olmaktadır.

"İnsan insanın kaderidir". Yabancılaşma insanın kendi etkinliğinden ortaya çıkmıştır. İnsanlar tarafından yaratılmasına rağmen, giderek insanları yaratıcı hale gelen yabancılaşma, insan zihnini ele geçirerek onlara yeni tanrılar sunmuştur. Sunulan bu yeni tanrılar, insanların kendi elleriyle yarattıkları metalardır. Yani yabancılaşma sonucu insanlar şeyleri tanrısallaştırmışlar, şeyleri tanrısallaştırmakla birlikte kendisini de bir metaya (tanrısal olmayan, sadece pazarda satılıp-alınan) dönüştürmüştür. "Puta tapanların putları gümüştür, altındandır, insan eliyle yapılmıştır. Ağızları vardır konuşmazlar, gözleri vardır duymazlar, ağızlarından sıcak bir nefeste çıkmaz. Putları yapanlar da putlarına benzer, ona inananlar da öyledir" (İlahi; Formm'dan aktaran Şükrü Keleş, Soyut)

İnsan ilişkileri, yabancılaşma sonucu anamalcı toplumda maddi ilişkilere dönüşmüştür. Saygı, sevgi, korku, cesaret, güzellik, onur gibi insani olan herşey kişinin elindeki maddi güç tarafından belirlenmeye başlamıştır. Yani insanlar, birey olarak birbirlerine göstermedikleri güveni, şeylere gösterir olmuşlardır. İnsani olan duygular, insani ilişkiler ya yok olmuştur ya da geri motiv durumdadır. Ellerinin arasından kaçan ve kaçmakta olan insani şeylerin farkına varmaya başlayan insanlar bunun

çözümünü değişik düzlemlerde aramaya başlamışlardır. Yabancılaşma sorununa eğilen teorisyenler kadar modernist yazarlar da yapıtlarında yabancılaşmayı ve yabancılaşmanın insan bilincindeki yansımasını, sonuçlarını ele alıp incelemeye çalışmışlardır. Sonuçta farklı çözümler sunsalar da bu sorunun insanı tüketici ve nesneleştirici yanını vurgulamaya çalışmışlardır.

Tarih, determinist ve volantarist olmak üzere ikili bir etkinin birleşmesi ile toplumsal dönüşümlere sahne olmuş ve olacaktır. Bu iki güç diyalektik bir bütünlük içindedir. Determinizm ve volantarizm birbirlerini sürekli koşullandırırlar. Yalnız, koşullandırmada baskın olan, belirleyici olan determinizmdir.

madan maddi nesnel bir zenginlik yaratır ama kendisine hükmeden, kendisini sömüren, kendisine yabancı bir güç olarak sermaye biçiminde yaratır bu zenginliği". (Marx, Aktaran Yakup Şahan, Felsefe Dergisi)

"Yabancılaşma *üretimin* yalnız sonucunda değil, *üretim ediminde* (fiilinde) de görülür -Yani, *üretici etkinliğin* kendisinde. İşçi üretim ediminde kendini kendine yabancılaştırmasaydı, kendi etkinliğinin ürünü karşısında nasıl yabancı kalabilirdi?" (Marx, 1844 Felsefe Yazıları) İlk sosyo-ekonomik formasyonda "iş sonuçtur, oyun ise amaç" işin amaç haline gelmesi, bundan sonraki toplumsal formasyonlara tekabül eder. Çünkü insan çalışmak zorunda bırakılmıştır. İş insanın doğasına

İnsanlığın çocukluk dönemi olarak adlandırabileceğimiz ilkel komünal toplumda üretim sadece yaşamak için gerekli olan ihtiyaçların giderilmesi için yapılıyordu. İnsanlar pazar ekonomisi ile daha tanışmamışlardı. Bu nedenle üretimin sonucundaki ürünün üreticisinden koparak ona karşı bir güç oluşturmasının koşullarını oluşturacak nedenler bir araya gelemiyordu. Yani üretici her an kendi ürününe egemen durumdaydı. İnsan bu çalışma sürecinde yeni araçlar üretmeye ve bu yeni araçlar da yeni gereksinimler üretmeye başladı. Her gereksınim yeni bir üretim aracını koşullarken, her yeni üretim aracı da yeni gereksinimleri ortaya çıkarttı. Tarihsel gelişim içerisinde özel mülkiyet ve pazar ekonomisiyle tanışan insan, kendini insan olarak yok edecek nedenlerin de biraraya gelmesine yardımcı oldu. Bundan dolayı yabancılaşma tarihsel bir olgu olarak karşımıza çıkar. Yani tarihin belirli bir evresinde ortaya çıkmış ve yine belirli bir evresinde ortadan kalka kalkacaktır. Yabancılaşmanın kaynağı ve önşartı özel mülkiyet ve pazar için üretimdir. Bu süreç ilk olarak emeğin yabancılaşmasını doğurmuşur. Pazar için üretim ve özel mülkiyet sonucunda emek ürünü, üreticisinin karşısında bir güç oluşturur. Bu güç emek ürününün üreticiye değil de, üretim araçlarının sahibine ait olmasından kaynaklanır. Emeğin bu konumu, emekçiyi de satılır-alınır bir meta haline getirir. Çünkü "bir yanda ... canlı emeğe egemen olan geçmişteki emek, kapitalistin şahsında cisimlenirken; öte yandan işçi yalınkat bir maddi işgücü olarak ortada kalır. İşçi dur-

aykırıdır. İşçinin çalışma sürecinde sadece üretmek, iş dışı zamanlarda ise kendini, işçi olarak yeniden üretmek zorunda bırakılması yabancılaşma olgusunun diğer bir yönünü oluşturur. İş içsel değildir, dışsal bir olgudur; yani zorlamadır. "Bir gereksemenin doyurulması değildir; sadece, çalışmanın dışındaki bazı gereksemeleri doyurmak için bir *araçtır*... (Bu nedenle-O.K) çalışma işçinin *dışındadır*, yani onun özsel varlığına ait değildir. Onun için çalışırken kendini olumlamaz, yoksar, mutlu değil mutsuzdur, fiziksel ve zihnı enerjisini serbestçe geliştirmez, bedenini harcar ve zihnini yok eder." (Marx, 1844 Felsefe Yazıları)

Emek üretici bir eylemdir. İşçi, emeğini ortaya çıkartan işgücünü pazara sunar. İşgücünün pazara sunulması bir meta olarak hergün kendini de üretmesini getirir. İşçinin meta olarak kendini üretmesi, ürününü sahiplenmesini ve işin sonuç olmasını getirecek toplumsal formasyona kadar sürecektir.

Yabancılaşma olgusunun ortaya çıkmasında en büyük etkenlerden biri de işbölümüdür. İşbölümü ve yabancılaşma ortaya çıktıklarında birbirlerini koşullamışlardır. Emekçinin işlikteki parçalanması anlamına gelen işbölümü, uzantısını işlik dışı zamanlarda da gösterir. Yani işlikte yaşanan parçalanma, işlik dışı parçalanmayı getirir. Buradaki yabancılaşma, emekçinin iş süresince ürettiği metanın sadece bir kolunu ya da bir vidasını yerine oturtması nedeniyle ışıltılı vitrinde gördüğü, emek ürününe hayranlık duymasıyla ifade

edilebilinir. Ürettiği metanın nasıl çalıştığını, ne kadar marifetli olduğunu düşünür ve aklı bu meta karşısında tutulur. Oysa hayran olduğu bu nesne onun elinden çıkmıştır. Aslında onun yaratıcısıdır o. Terini, kanını, kişiliğini, tarihini vermiştir. İşbölümü, bu sonucuyla üretimin bütünselliğini parçalayarak üretime, ürüne bakış açımızı belirler. Bize sunduğu bu yanlış bakış açısı da doğrudan yaşamımızı etkiler. Her şeyden önce, emeğin bölünmesi fiziksel, teknik ve toplumsal bölünmeyi doğurmuştur. Fonksiyonların bu şekilde parçalanışı şehir ile kırın ayrılması, fikir emeği ile kol emeğinin ayrılmasıyla birlikte yürümüştür. İşbölümü, kapitalist toplumda bant sistemiyle -taylorizm- doruğuna varmıştır. Üretmek daha çok üretmek amacında olan sermaye çevrelerinin teknisyenleri, bürokratları, yani sistemi yeniden üretmek için görevlendirilen herkes, bu sınırı da zorlamaya çalışmaktadırlar. Artık kişi atomsal ezgiye ayak uyduran verimli bir atom olup çıkmıştır. İnsanın yapacağı her şey, çalışma ritmini en son noktaya çıkartacak biçimde ayarlanmaktadır. İşçi şöyle oturacak, kolları yarıçaplı bir çemberde x inçlik bir hareket yapacak ve bu hareketin süresi 1 dakika olacak (E. Fromm, Sağlıklı Toplum).

Metanın, pazara çıktıktan sonra aldığı form günümüzde parada somutlaşmaktadır. Metanın almış olduğu bu en son form yani para en önemli şey haline gelerek hakikatten daha hakikat hale geçer. Yani, gerçek olarak sivrilir. Gerçeği örter, gizler. "Kendi kaynaklarını ve doğuşunun sırrını saklayarak, yani insanlar tarafından yaratılmış olduğunu maskeleyerek, insanı kendi şeyi haline getirmektedir".

Oysa Marx'a göre, kullanım değeri olarak ürünün gizemli bir yanı yoktur. Fakat meta özelliği alır almaz kavranamaz, sır dolu bir şey haline gelir. İşte bu sırdır ki, "her şeyi, kişiliksiz ve standart bir eşya düzenine sımsıkı bağlamamıza" neden olur. Para sınırsız bir kuvvete sahiptir. İnsanın gözünde tanrısal bir güçtür. "Dolayısıyla *para*, her şeyi satın alabilme özelliğine, bütün nesneleri kendine mal edinme özelliğine sahip olduğu için, en yüksek mülklenme *nesnesidir*" (Marx, 1844 Felsefe Yazıları)

Her şeyin alınıp satıldığı bir dünyada insanın değeri de ancak banka cüzdanındaki rakamların çokluğu ile doğru orantılıdır. İnsanın insan olarak hiçbir değeri yoktur. "Bu evrensel satış lağımında bütün gerçek insani değerler çarpıtılır ve alçaltılır." Çünkü para en etkili çevirici güç ve içinde yaşanılan dünyanın en büyük fetişidir.

Yabancılaşmanın varlığını sürdürmesi meta üretimine, toplumsal işbölümüne ve üretici güçlerin yetersiz gelişimine bağlıdır. "Kölelik, yabancılaşmış emeğin ilk örgütlü sistemiydi; ücretli emek sonuncusu olacaktır." Yani üretici kendi emeğini sahiplenecek toplumsal formasyonu yarattığında, kendi ürününe yabancılaştıran ön koşullar da ortadan kalkmış olacaktır. Böylece insan yabancılaşmanın zorunlu sonucu olan, çıkarlarıyla çizdiği geometrik biçimlerin sınırını aşacak, insanı insan, sevgiliyi sevgili, dostu dost, kardeşi kardeş... olarak görmeye başlayacaktır, çıkarlarının nesnesi olarak değil. Çevirici güç para değil, bizatihi insan olacaktır. Bu ütopya değildir. Asıl ütopya yabancılaşmanın ortadan kalkacağı toplumsal formasyonun ütopya olarak kabul edilmesidir.

GÜN DİRİLDİ ÜZERİNE VE BİR SELAM

Hasip AKGÜL

"Yeni İnsan" deyiminin tam olarak neyi anlatmak istediğini makalelerde yazmak zordur. Yeni insanı en güzel romanlar anlatabiliyor. Yeni insanı en güzel anlatabilen roman ise klasik olmaya hak kazanıyor. "Çürüyen İnsan", "Yeni İnsan" gerçekten her dönemin bütün yazarları için en önemli temalar. Edebiyatta kalıcı olmak sürekli mücadele veren insanı yakalamaktan geçiyor, ama bu elbette tersiyle de yapılabilir. Örneğin çürüyen Oblomov anlatılarak kalıcılığa ulaşılabiliyor. Ancak burada yaratıcının "çürüyen"e ya da "mücadelesini sürekli kılabilen"e bakışı çok önemli. Uyuşukluktan çürüyen Oblomov, kitabı okurken uykusu gelen okurun kendisine küfretmesine bile neden olabiliyor.

Edebiyatımızın son on yılında, bırakın psikolojik derinliği olanını, soyutlamayla kolanlmış, inandırıcılık ile ilginçlik arasında örülmüş olanını, bütün bunların dışında en kaba anlatımıyla olsun mücadele eden insanı göremedik. Tam tersine, peşpeşe yazılan romanlarda, boyunun kısalığı ya da cinsel yetersizliği yüzünden devrimci olmuş ve tabi çok geçmeden bu "mesleğe" girişinin komikliğini anlamış, içini her türlü tutkudan arındırmış yerine bok doldurmuş, kitsh felsefesini savunan insanlarla karşılaştık durduk. Bu süreç "Küfür Romanları" ile sona erdi. Şimdilerde yeni yeni, insanı sevindiren çoklukta kavga kitabı, okuyucunun da ilgi duyduğu bir ortamda kendisini gösteriyor.

Ve burada çizilen "tip"ler okurun mücadele etmeyen insana küfretmesine bile neden olabiliyor. A. Kadir Konuk'un Gün Dirildi romanı bir eylem adamının yaşamını konu ediniyor. Dürüst, kararlı, inatçı, kavgacı, tutkulu özetle bir devrimcide olması gereken ne varsa romanın kahramanında var. Okurken kitabı yarım bırakmak da mümkün değil. Ancak... Ancak, iki hafta önce okuduğum bu roman için eleştiri yazmaya oturduğumda aklıma bir

kaçı dışında, romandan hiç bir ayrıntı gelmiyor. Yıllar önce okuduğum Oblomov'dan kafamda müthiş ayrıntılar varsa; Gornarov'un, bir sosyal sınıf soyutladığı Oblomov karakterinden, zaman zaman tiksinti zaman zaman hayranlık uyandıran ayrıntılar hatırlayabiliyorsam; örneğin, Oblomov'un yatağından 200 sayfalık bir anlatımla kalkabildiğini; yazarın Oblomov'u anlatmak için romanın anlatımına dehşetli bir gerçekçilikle tembelliği nasıl içermiş olduğunu, bütün bunları hatırlayabiliyorsam, ve iki hafta önce okuduğum Gün Dirildi romanından ayrıntı hatırlayamıyorsam suç sanıyorum hafızamda olamaz.

Bütün iyi roman okurları bilirler ki, şiirde imge ne ise romanda ayrıntı odur. Bilimde kavram ne ise romanda ayrıntı odur.

A. Kadir Konuk'un Gün Dirildi romanı aşkın bir edebiyat eseri değil. Ama Türkiye için çok önemli bir eser. Şimdi bu ne demek? Gün Dirildi, basıldığı Belge Yayınları editörü tarafından kitabın önsözvari ilk sayfasında, belgesel roman olarak niteleniyor. Önemi buradan kaynaklanıyor. 70'li yılların sonunda yoğunlaşan ve 80 yılında doruğuna varan iç savaşın önemli bir pratisyeninin deneyimlerinin aktarılması anlamında gerçekten çok önemli. Çünkü toplumsal pratiğin içine giren son kuşak 70 doğumludur ve bu kuşak 80 öncesinin kavgacılarını ancak televizyonun anarşi ve terör programlarından tanıyabildi. Filozofun biri, ömrü kısacık olan bir gülün, bahçevanını ölümsüz olarak algılamasından sözeder. Şu ana kadar olan bilinci 80 koridorunda oluşan 70 kuşağı ölümsüz bir düzende yaşadığını düşünebiliyor. 70 doğumluların pratiğe giriş niceliği bunun böyle olduğunu gösteriyor. İşte bu nedenle, A. Kadir Konuk'un, soyutlama ve yeniden kurgulama gibi estetik bir süreçten geçirmeden de olsa yaşamını yazması çok önemlidir ve olumludur.

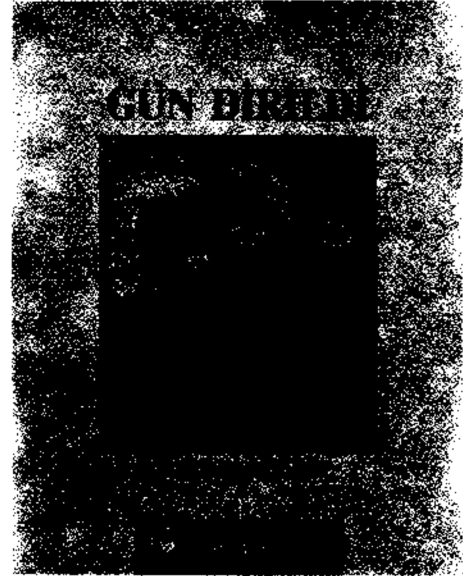
Romanın başında Savaş, öfkeli ancak henüz sınıf bilincinden yoksun bir gençtir. Öfkesinin bilinçle pekişme süreci çocukluk arkadaşı Sinan'ın onu ziyaretiyle başlar. Savaş, doğuda bir şehirde, bir yağlı boya ustasının oğludur. Savaş'ın gençilk yıllarından, yerinde geriye dönüşlerle sık sık çocukluğuna dönülür. Romanın en başarılı yerleri bu bölümler. Okumaya eğilimli Savaş, babasının okuttuğu tek çocuk olur. Okul bilttiğinde Savaş memur olmuştur. Bu iş onun çocukluğunda düşlediği bir iş olmasına karşın mutlu değildir. Dairedeki memurların, şeflerinin, taşranın durağan havasının, iş yaptırmaya gelen insanların çaresiz, yoksul ve işlerini gördürmek için çokca yalak durumlarının, huzursuz ve mutsuz olmasında payı büyüktür. Sinan ile başlayan beraberliği onun dünyasını genişletir. Huzursuzluğunu çözümlemesine yardımcı olur.

Sonra gizli çalışan bir devrimcinin şehirden şehire dolaşmaları... Bir işçi semtinde polisle çatışmanın ardından gizli yaşamı daha da güçleşir. Bir kez yakalanır. Birincisinden onu soğukkanlılığı kurtarır, ancak ikinci yakalanışının peşinden çekilmez işkenceler ve büyük acılar gelecektir. Buradan başlayıp idama dek giden süreçten alnının akıyla çıkar Savaş. Kendi taburesine tekmeyi atar. Bu acı ama karamsar olmayan sondur: okuyucusuna, halkına güven aşılayan bir sondur.

Ancak... "Ancak"lı düşünmek eleştirel düşünmektir.

Ancak, sınıf kavgası deneyimleri aktarılırken edebiyatın deneyimleri çiğnenmemeli. 1917 yılından sonra, özellikle savaş sosyalizmi yıllarında, sosyalist yazarlar gerçekliğin son derece ampirik bir çizimini yaparak, eserlerinde olumlu kişileri idealleştirme yolunu tuttular. Gün Dirildi'nin kahramanı Savaş'ın derin bir psikolojisi yok. Romanda yalnızca açık seçik insan ve sınıf çelişkileri var. Özellikle insan konusunda salt açık seçik olanı anlatmak çok az şeyi anlatmaktır. İnsan malzemesi karışıktır. Hele gerçek devrimcilerin ruh dünyaları dipsiz kuyular gibidir.

Gerçek yaşamdan Savaş'ı tanıdığım ve ondan çok etkilendiğim için "Gün Dirildi'de Savaş herşeyiyle anlatılamamış" demeye hakkım olduğunu düşünüyorum. A. Kadir Konuk otobiyografik romanının 212. sayfasındaki olaylar benim oturduğum semtte geçiyor. "Savaş" bizim semt insanlarında derin izler bırakmış bir devrimcidir.

"Savaş" üzerine öyküler bugün bile anlatılır. Adeta mitolojik bir kahraman gibi anılır. Savaş gerçeklikte çok daha romanesk bir karakterdir. Romandaki Savaş ilginç bir tip olmaktan öteye gidemiyor; karakter boyutuna ulaşamıyor; psikolojik derinlikten yoksun bırakılıyor. Zihninin ve yüreğinin derinliklerinde geçenlerle değil, sürekli eylemleriyle veriliyor.

Belli bir düzeyi tutturan ama önemli olduğuna inansa da inandığım yukarıdaki eksiklikleri barındıran Gün Dirildi, A. Kadir Konuk'un ilk romanı. Gün Dirildi'yi, eğer yazılırsa, daha başarılı olacak ikinci romanın bir sinyali olarak görüyorum. Bu arada ikinci baskısını yapan Gün Dirildi'den sonra çıkması olası ikinci romanın başta bizim semt halkı olmak üzere devrimci çevrelerde sabırsızlıkla beklendiğini söylemeliyim. (Torun sahibi bu yaşlı devrimcinin, idam mahkumu A. Kadir Konuk'un "asmazlarsa" deyişini duyar gibi oluyorum.)

Yazıyı Gültepe olaylarının sorumlusu olarak yargılanan A. Kadir Konuk'a Gültepe halkının selamlarını ileterek bitiriyorum.

SESLERİ YANYANA KOYABİLMEK

Bilgesu ERENUS

Bir şiir kitabı, bir belge ve bir şarkıdan taşan sesler bunlar.

Şiir kitabı, Mecit Ünal'a ait. Parmaklıklara karşın demirde açan çiçeğiyle "Sesini Sesimin Yanına Koy" diyor kapağında. Yazarının kimliği hükümlerde de yazılı. Mecit Ünal, Rasim oğlu, Atiye'den olma, Sivas ili, Zara ilçesi, Hatip mahallesi nüfusuna kayıtlı; ondokuzunda ceplerinde bir yangınla dolaşırken içeri düşürülmüş, yaşı otuza yaklaştığı şu günlerde, gül mevsimi asılacağını unutup,. yeni kesilmiş taze bir dal gibi kanayan şiirleriyle, firari güvercinler uçuruyor gökyüzüne.

Belge, Hacay Yılmaz'a ait, tutsaklığı simgeleyen elleri ensede bağlı çıplak bir sırtın üzerinde yer alıyor. Belgenin adı, Tariş Olayları... Hacay Yılmaz ipliğin, şarabın, üzümün, zeytinin, yağın direnişini görmüş seksende; sonra da tutsak edilişini ipliğin, üzümün, şarabın, zeytinin ve yağın... 1958 Kars doğumlu, Akşam Ticaret Lisesi dördüncü sınıfından ayrılma; ipliği, üzümü, zeytini, inciri savunmak için dört buçuk yılını geçirmiş mapusta, Tariş'li bir işçi...

Şarkı, Ayşe Hülya ile Ersin'in ortak imzasını taşıyor. Ayşe Hülya Özzümrüt Eylül'ün başladığı günlerde, Akdeniz enginliğindeki bir direnişin şiirini yazmış. Kadınlar koğuşundan erkeklerinkine ulaşmış bu şiir, Ersin Marangoz müziğe dönüştürmüş onu kendi koğuşunda ve şimdi tüm dünya kadınlarına yönelmiş bir muştudur o şarkı, Didar abla adıyla...

Damdan Damlalar'ı bu şiir kitabı, "Sesimi Sesinin yanına koy" bu belge "Tariş olayları" ve bu şarkı "Didar Abla" oluşturuyor.

Sesimi Sesinin Yanına Koy, Ocak 1988'de Bibliotek yayınlarınca basılmış. Şiirlere komşu sayfalarda, "omuzlarında bulut gibi hasret, ceplerinde müebbet" taşıyan insanlar kucaklaşmakta. Zeynel Karahan'la birlikte gene şairin kendisi resimlemiş bu sayfaları. Belli ki, günboyu yedi adım voltasında doymaz bir açlıkla, öğrenmeyi sürdürme inadında Mecit Ünal. İnsanı "Kendinden öğrenen ve sonra dönüp gene kendisine öğreten" diye tanımlaması heyecan verici. Öğrendiği şeyler arasında aşk, ekmek ve özgürlük ilk sırayı alıyor. Darwin, Marx, Deniz, İbrahim'le sürüyor öğrendikleri. Sözü sevdaya düşende Mecit, yapayangın iki suya benzetiyor sevdalısıyla kendisini.

Yapayangın iki su
Akardık bir yatakta
Oğlum olsa yedisine basardı
Oysa ben yedi yıldır hasretim sana.

Ve tel örgüleri aşıp da gözleri birbirine değende, "öpülmüş bir çocuk gibi" mutlu oluyor şair, kimseyle alıp veremediği yok o zaman, kimseye bir kırgınlığı da yok sanki...

Bir rastlantı, kitabını okuduğum günlerde, Mecit Ünal'ın sesi de ulaştı bana. Şiirlerinden bazılarını bir bantta türküleştirmiş, Gül Mevsiminde idamından önce, kendini alabildiğine çoğaltmak istiyor Mecit. Türküyü değil uzun süre bantın kaydedildiği mekanın sesini duydum yalnızca. Derin bir kuyuda gibiydi her şey, ayak sesleri, mırıldanmalar, öksürükler ve açılmasıyla kapanması bir olan kapılar... Çaresiz ağladım. Çok iyi biliyorum ki, insan doğasına en aykırı yerler bu zindanlar ve gene çok iyi biliyorum ki, bu nedenle yıkılacaklar. Türkünün neden sonra bana ulaşan sözleri şöyleydi.

> Güneş yine doğacak - Tepelerin ardında - Hayat sürecek yine olsam da - Olmasam da - Yine bahar gelecek - Yine yaz moraracak kırmızısı karamukların -Yine tutuşacak dağlarda mayıs hoşça kalın - hoşça kalın

Sözcükler öne çıktığında artık ağlamıyordum. Mecit Ünal'ın hoşçakalın' veda değil, bir merhabaydı aslında. Savunmasında zapta da geçen şu üç cümleyi anımsadım. Anımsadığım kadarıyla iletmek istiyorum size de.

"Ateşle oynamayı seviyorum" diyordu Mecit savunmasında. "Türkiye'nin ve dünyanın ateşle oynayan çocuklara gereksinimi var. Ve ellerim ateşi yakana dek oynayacağım."

Tariş olayları Kasım 1987'de Yalçın Yayınları'nca basılmış. Yazarı Hacay Yılmaz hak aramanın meşruluğuna inanıyor ve "Özgürlük mahkumlarına" adıyor çalışmasını. İşçi hareketinin yeniden kıpırdandığı günümüzde Tariş işçilerinin mücadele deneyinden aktarmak istedikleri var. Sunuşunda Tariş olaylarını neden yazdığıyla ilgili şu satırlar yer alıyor:

"Türkiye'li insanın tarih mirası yok. Var. Ancak hep kesintilere uğratılıyor. Önceki birikimin bir sonrasına akan bendi kesiliyor. Kesen, elbette hakim sınıf iktidarı."

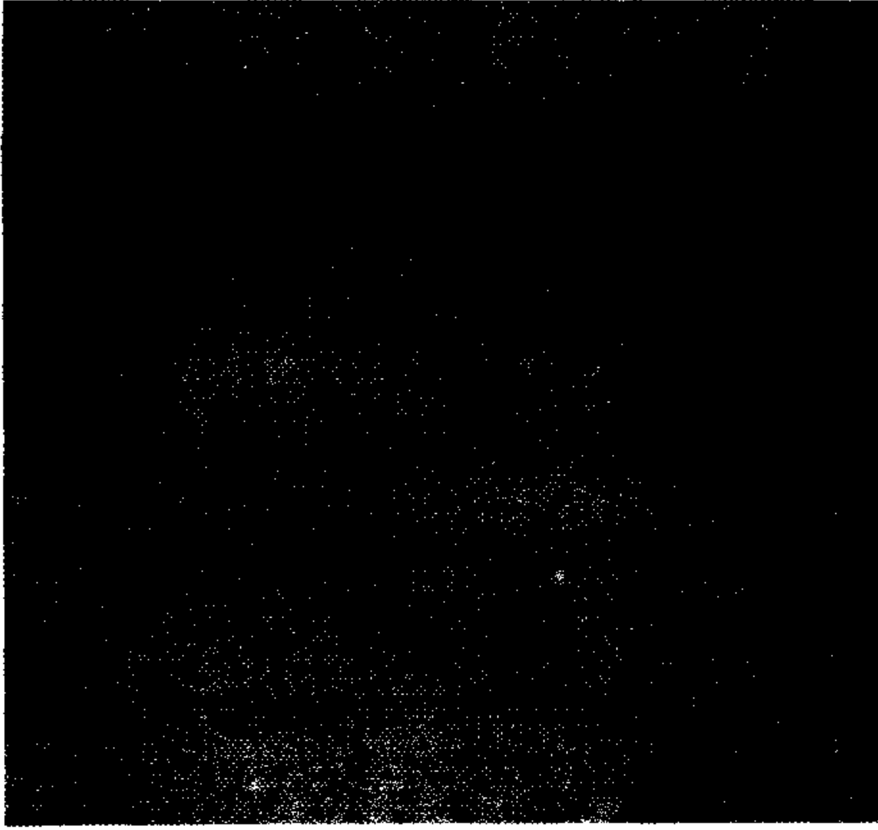
Hacay Yılmaz bu kesinlemesine karşı, bu konuda tek sorumlunun iktidar olduğu kolaycılığından hem kendini hem de okuyucuyu koruyor.

"Tarihi yazmakla birikimi aktarmakla yükümlü olanları da burada işin içine katıyorum."

Ne denli güç olsa da sınıflar mücadelesinde deney birikiminin aktarılmasının ne denli gerekli olduğunun bilin-

cinde Hacay Yılmaz.

"Tecrübe ancak olumlu olumsuz, iyi kötü sentezi içinde bir sonraki kuşağa aktarılırsa zafere giden yolda bir kazanım olur. Olmazsa, 'eski zamanlar olur ki cihana

değer' masal olmaktan çıkarmanın günü gelmiştir."

Hacay Yılmaz Tariş direnişinin olumlu olumsuz tüm yanlarını açığa çıkarabilmek için girmiş bu araştırmaya, "Esirliğimin hemen ardından ve dışarıyla henüz uyum kuramamışken..." diyor. "Belgeler için başvurduğu bir çok kapının yüzüne kapanmasına karşın...

Bu gün demokrasi havarisi ve işçi hakları dostu kesilen Süleyman Demirel'in MC dönemini anımsamak iteyenler ve özellikle istemeyenler Tariş olaylarını okumak zorundalar. Aralarındaki rekabette birbirlerine hiç de kardeşçe davranmayan kapitalistler işçi sınıfına karşı mücadelede nasıl da bır bütün haline geliveriyorlar.

Yiğitliği ve ihaneti, direnci ve çözülmeyi yanyana görmek isteyenler Tariş olaylarını okumak zorundalar.

Zeytinin, üzümün, ipliğin, şarabın, yağın,incirin yirmi gün süren şanlı direnişinde, sermayenin paralı ilanlarla gözdağı verişini, gazetelerin "Dağa çıkan işçiler" ya da "Prova"' ya da "İzmir'de bir savaş günü" başlıklarıyla haber verişini unutmamak gerek.

Tariş olayları söz konusu olduğunda unutulmaması gereken çok önemli bir şey daha var. Tariş'li bir işçinin direnme anındaki sevinci... Fabrikaları güvenlik güçlerince kuşatılmıştır... *Gecenin geç saatlerine kadar devam* eden işçi halaylarından birinde bir işçi şöyle sesleniyor:

"Arkadaşlar çok mutluyum, çok sevinçliyim... Çünkü İGD li, Halkın Kurtuluşçusu, Dev Yol'cu ve TEP'li arkadaşlar hep birlikte halay çekiyor, türkü söylüyorlar. Demek, biz işçiler zor durumlarımızda birlik olabiliyoruz ve ayırım gözetmiyoruz."

Bu sevincegüvenlik güçlerince kuşatılmış fabrikalardan bir slogan yükselir: "Yaşasın İşçi Sınıfının Birliği".

Ayşe Hülya ve Ersin'in şarkısına kulak verelim şimdi de:

Eylül seninle başladı ana yar
Akdeniz enginliğinde direndi
Didar Abla adıyla sonbahar

Gül mevsimi değildi karanlıktı
Gül açtın ıssızlıkta gün kırmızı
Ölümünle kanayıp gururunla ışıdın

Bağ bozumlarında mührün gölgelerde
Küba Angola Vietnam kadınlarına
Didar Abla adıyla salacağız muştular

12 eylül adeletinin ipliği pazara çıkmış durumda.

12 Eylül adaleti yargılıyor değil, yargılanıyor olmak zorunda.

Bu nedenle sesimizi sesinin yanına koyuyoruz Mecit'in. Bu nedenle Hacay gibi biz de sanık sandalyasına oturması gerekenin siyasi ve ekonomik iktidar olduğunu söylüyoruz. *Ve bu nedenle Ayşe Hülya ile Ersin'in* şarkılarında Didar abla adı, Küba, Vietnam ve Angola kadınlarınınkiyle birlikte anılıyor.

Hoşça kalın ya da merhaba!..

DİRENMEK YAŞAMAKTIR

Hasan SÖNMEZ

Bugünkü yönetimin temel dayanakları baskı ve zulümdür, gözdağıdır. Yarı aç yığınları ancak bunlarla yönetebiliyorlar. Halkın karşısında başkaca iler-tutar yanları yoktur. İktidarda kalmaları halka zulmetmekle özdeştir.

Hukuk Türkiye'de güçlünün zorbaca egemenliğidir. Oligarşi için yasalar halkın uymak zorunda olduğu yasaklardır. Onun ötesinde bunların kendisini sınırlamasına hiç tahammülü yoktur. Bu durumda, örneğin işkence gibi bir olay Türkiye'de bir kurum haline gelmişken, yani son derece olağan ve genel bir uygulamayken, karakola, şubeye düşüp de işkence görmemek az rastlanır bir durumken, işkenceciler resmi ağızlarca kamuoyu önünde açıkça teşvik ediliyorken, bu yüzden onlarca insan ölmüş yüzlercesi binlercesi sakat kalmışken, Türkiye'nin çıkıp da işkenceye karşı uluslararası bir anlaşmaya ilk imzayı atması şaşırtıcı görülmemelidir. Başka şeyleri de imzalayabilirler. Nasıl olsa Türkiye'de oligarşiye karşı yasak ve sınırlamalar işlemez. Bu imza da bir süs olur, öteki şeylerin yanında demokrasi vitrinine konur.

Türkiye'de emekçi sınıfların hak ve özgürlüklerinin ne derece istikrarsız olduğu bilinir. Bugünün yasalarının çerçevesindeki ve bu güne ait davranışlarınızdan dolayı yarın yargılanabilirsiniz. Bir dönem sizi ve ait olduğunuz kuruluşu demokrasimizin vazgeçilmez unsuru diye lanse ederler, gazetelerde demeçleriniz yayınlanır, sık sık televizyona çıkarsınız. Yarın bütün faaliyetleriniz nedeniyle işkenceden geçirilmiş olarak bir askeri mahkemede savaş hali hükümlerine göre yargıç önüne çıkarılırsınız. İsterseniz burjuva demokrat, anti-komünist olun, basında ve TRT'de hakkınızda korkunç bir karalama kampanyası sürdürülür. Hapisten sağsalim çıkabilirseniz toplumda tecrit edilir, açlığa, işsizliğe, yalnızlığa mahkum edilirsiniz.

Birileri çıkar silah zoruyla anayasal ve yasal düzeni ortadan kaldırırlar, aynı anda da ilerici ve devrimcileri kendileri tarafından zaten ortadan kaldırılmış olan bu anayasal ve yasal düzeni zorla ortadan kaldırmaya teşebbüsten yargılarlar. İdam talebiyle elbette. Ve bir tek hukukçu karşılarına çıkıp da "noluyoruz" demez, diyemez. Hukukun ne olduğunu hukukçular da bilir.

Azınlık sınıfının egemenliğine dayanan devlet kendisini toplumdaki sınıflar karşısında tarafsız olarak lanse edebildiği ölçüde temellerini sağlamlaştırabilir. Halbuki Türkiye'de devlet ordu, polis, mahkemeler, hapishaneler olarak görünür. İşçi direniş, grev yaptığında, gecekonducu ev yaparken, yol, su, kanalizasyon isterken karşılaşır devletle. Kürt için devlet zaten bellidir. Yani Türkiye'de devletin temellleri o kadar zayıflamıştır ki, halk onu Marksistlerin açıkladığı gibi tanıyabilmektedir.

Vatan, millet, hak, hukuk, adalet vb. kavramlar Türkiye'de egemen sınıfların elinde o kadar yıpratılmıştır ki, hepsi de zorbalığın prizmasından kırılmış olarak yansırlar. Hukuk, halkı cezalandırmak ve korkak burjuva demokrat aydınları demokrasi hayallerine daldırmak için vardır. Vatan, millet hikayeleri için Sıddık Bilgin olayı bir örnektir.

Sıddık Bilgin Bingöl'ün Genç ilçesi Doğanlı köyünde Yüzbaşı Ali Şahin komutasında gerçekleştirilen bir operasyonda işkenceyle öldürüldüğü iddia edilen bir Kürt öğretmendir. Askerler mahkemede Yzb. Şahin'i, subay ve astsubayları Sıddık Bilgin'i döverek öldürmekle suçlamaktadırlar. Bunlardan birinin, onbaşı Suat Akova'nın mahkeme ifadesinden aktarıyorum.

"Yzb. Şahin, Sıddık Bilgin öldükten sonra bize Suveren mevkiindeki ormanlık bölgeye gitmemizi söyledi. Biz oraya intikal ettik. Yarım saat sonra o şahıs getirildi. Orman girişine bırakıldı, üzerine ateş etmemiz söylendi. Ateş ettik. Sonra durumu telsizle "kaçarken vurduk" diye alay komutanına bildirdik. Daha sonra bizlere silaha el basmak suretiyle orada bulunan askerlere, gördüğümüzü kimseye söylememememiz konusunda yemin ettirildi, söylediğimiz takdirde vatan haini olacağımızı söylediler. Daha sonra Suveren karakolunun yakınında bir yerde bir çukur açtırıldı. Şahıs bir çuvala konulup çukura gömüldü." (Cumhuriyet 3 Mart 1988)

Bu sözler vatanseverlik kavramının zalimlerin elinde ne hale getirildiği, ne alçaklıklara kadar götürülebildiğini göstermektedir.

Adalet, hak, hukuk gibi kavramlardaki yıpranma

"güvenlik güçleri"nin halkın gözünde yıpranmasıyla birlikte gelişmektedir. Bu konuda bir kısım tiyatro oyuncularının 1986 yılında Taksim'in göbeğinde yaptıkları bir deneme son derece ilgi çekicidir. Bu tiyatro oyuncuları üzerlerinde Nazi üniformasıyla yani dünyanın en aşağılık güvenlik kuvvetleri diye kabul edilen faşist Alman subaylarının üniformasıyla Taksim'in göbeğinde sokaktan geçen vatandaşlara kimlik soruyorlar, yere diz çökmelerini vb. emrediyorlar ve tam bir itaatle karşılaşıyorlar. Kimse bu topraklarda faşist subayların ne işi var demiyor. Çaresiz boyun eğiyorlar. Korktukları için ne denirse yapıyorlar. (Cumhuriyet 18.12.1988)

Bu açıkça halkın gözünde güvenlik kuvvetleriyle faşist subaylar arasındaki ayrımın silindiğini gösterir. Halk Türk olsun, Nazi olsun ayrım yapmaksızın her türlü üniformaya itaat etmeye alıştırılmıştır. Tiyatrocular İsrail üniforması giyselerdi yine itaat görebilirlerdi. Hatta hiç üniforma giymeyip milletin efendisi pozlarında kaba saba bağırıp çağırsalardı, yine itaat görebilirlerdi. Sivil polislerce buna da alıştırılmışlar. Nitekim olmuş. Nokta Dergisinde yazdı (1988 5. sayı.)

Yani bu ülkede egemenlik kayıtsız şartsız korkunundur. Türkiye topraklarında oligarşinin şiddeti ve korkutması egemendir. Halk yöneticilere inanmıyor, güvenmiyor, sadece onlardan korkuyor. Beterin *beteriyle karşılaşmaktan korkuyor. Daha iyisini* yapabileceğine inanamadığı, güvenemediği için, baskı ve zulümden, işsizlik açlıktan korktuğu için, onlarla korkutulduğu için boyun eğiyor, itaat ediyor.

Gerçekten de halkın yöneticilere güvenmesi için bir neden yoktur. 1977'den beri tekelci sermaye ve emperyalizmin hizmetindeki hükümetler aracılığıyla hep IMF patentli kemer sıkma politikaları uygulanıyor Türkiye'de. Bu on yılı aşkın süredir hep vaadediliyor, biraz dişimizi sıkalım, filanca tarihte güçlükleri aşıp düzlüğe çıkacağız diye. Oysa her geçen gün bir öncekinden kötüye gitmektedir. 1977'den beri sırtını emperyalizme dayamış işbirlikçi tekellerin, asalakların servetleri dağ gibi büyürken işçinin emekçinin durumu sürekli kötüleşmektedir.

1977'de ücretliler ve maaşlılar milli gelirin %'37 sini alırken 1987 yılında bu oran % 15.5 olmuş. Bu yıl bu payın daha da geriliyerek % 10' lara düşmesi bekleniyor. Aynı dönemde faiz, kâr ve kira gelirleri milli gelirden paylarını % 34 'den % 65 'e yükseltmişlerdir. (Milliyet, 7 Mart 1988) İşçi ücretleri bugün 1976'daki seviyesinin neredeyse üçte birine düşürüldü. (Bakz. Cumhuriyet 17 Mart 1988)

Onyıllardır burjuvazinin sözcüleri çağdaş uygarlık düzeyine çıkacağız, filanca yılda İtalya'ya, Almanya'ya, Japonya'ya yetişeceğiz ve son zamanlarda da Özal'ın ağzından "Çağ atlıyoruz" derken gelişmiş ülkelerle aramızdaki uçurum hep derinleşiyor, Türkiye emperyalizme daha bağımlı hale geliyor. Dış borçlarımız 40 milyar doların üzerine çıktı. (Cumhuriyet, 7 Mart 1988) vadesi gelmiş borçlar enflasyonla halkın ekmeğinden, aşından kesilerek ve yeni dış borçlar alınarak ödeniyor. Yeni borçlar da emperyalizme yeni tavizlerle alınabiliyor.

Oligarşi 60' lı yılların sonlarından ve özellikle 70' lerden beri halka karşı ağır bir saldırı yürütmektedir. 1977 yılı bir dönemeçtir. O tarihten beri işçi sınıfı ve emekçi halkın durumları sürekli geriletilmektedir. Tekelci sermaye bu saldırısında ilk ciddi başarısını Ecevit önderliğindeki CHP hükümeti sayesinde kazanmıştı.

Türkiye kapitalizminin kendini sürdürme güçlükleri, oligarşinin halkı yönetme güçlükleri ülkemizde ağır baskının, sefaletin, eziyetin, acıların nedeni olmakla birlikte burjuvazinin güçsüzlüğünün de kaynağıdır. Bu, işçi sınıfı ve halk için müthiş bir avantajdır. Bilimsel sosyalizmin rehberliğinde işçi sınıfı, halkın acil bağımsızlık ve demokrasi davasına önderlik edip onu kendi sosyalizm davasıyla birleştirerek tekelci sermayenin ve emperyalizmin egemenliğine son verip iktidara gelebilir, sosyalizmi kurabilir. Türkiye devrime gebe bir ülkedir.

İşçilerin, öğrencilerin gösterilerine, toplumdaki örgütlenme ve mücadele çabalarına karşı oligarşi baskı, zulüm ve gözdağı ile çıkmaktadır. Onları işkenceyle, hapishaneyle, idamla, işsizlikle, aç kalmakla tehdit ediyor. Toplumda hoşnutsuzluğun artmakta olduğu günlerde televizyona çıkartılan "çökertilmiş örgüt artıkları", "anarşi, terör yuvaları" herkesçe bilinen şeylerdir. Tam da bugünlerde sokaklarda polis trafiği hızlanır, aramalar yoğunlaşır. Bir şey bulacaklarından *değil, korkuyu diri tutmak içindir.*

O halde bu baskı ve zulüm düzenine, amansız sömürüye karşı direnmek korkuyu yenmekten, sınıfa ve halka kendi gücüne güveni, kendi birliğinin, mücadelesinin anlamını göstermekten geçer.

Şimdi ortada bu gerçekler varken kendini legal hayallere daldırmanın alemi yoktur. Türkiye'de tek geçerli yol devrimci direniştir. İşçi sınıfının ve emekçi halkın davası uzlaşmaz devrimci bir direnişle savunabilir. Her şey böyle bir hareketi zorunlu kılmaktadır. Bu hareket işçi sınıfının, öğrenci gençliğin, emekçi sınıfların giderek gelişen mücadeleleri içinde biçimlenecektir.

Oligarşinin baskı ve zulmüne karşı tek çare direniştir. Koşullar ne kadar elverişsiz olursa olsun bu direniş sürdürülmeli geliştirilmelidir. Mücadeleye katılmak için daha elverişli koşulların oluşmasını beklemek kendini eriyip yokolmaya, çürümeye terk etmektedir, yarı dönekliktir.

Ekonomik göstergeler Türkiye kapitalizmine istikrar şansı olmadığı görüşünü doğruluyor. 8 senedir tekelci sermayenin astığı astık kestiği kestiktir. On yılı aşıyor halk hep "fedakarlık ediyor", tekelci sermaye kazanıyor. Buna rağmen sistem krizden çıkamadı, çıkamaz da. Tekelci sermayenin sözcüleri hala vaadediyorlar. Ciddi bir direniş hareketi örgütleyemediğimiz sürece bunlar her gün yeni vaadlerle çıkacaklar halkın karşısına. Halkı kontrol altına almanın, onu "ikna etmenin" yani boyun eğdirmenin bir yolunu daima bulacaklardır.

Sesini çıkaranların seslerini kısmak için ne gerekirse yapıyorlar. Yasa üstüne yasa çıkarmak onlar için çok kolay. 12 Eylül darbesiyle parlamentoyu bu işe iyice uygun hale getirmeyi başardılar. Anayasa zaten bir yasaklar listesidir. Basın yasasıyla getirilen yasaklar,

basında tekelleşme ve MİT güdümüyle yetinmemiş olacaklar, basın yasaklarını daha da ağırlaştıracaklar. Halkı denetim altında tutabilmek için işkence, idam, zulüm, hapislik, yasaklar, işsizlik tehdidi vb. yetmiyor. Yeni darbe alternatifleri hazırlamakla da yetinmiyorlar. Toplumsal muhalefet yükseldikçe faşist milisler sokağa salınacaktır. Bundan kimsenin kuşkusu olmasın.

Türkiye'nin önünde iki yol var: Ya halk iyice korkutulup yozlaştırılacak köleleştirilecek, zamlar zamları izleyecek, ücret ve maaşlar her fırsatta geriletilecek, toplumun çoğu canlı olarak varlığını sürdürmekten başka bir şey düşünmez hale getirilecek: ya da bir direniş hareketiyle oligarşi altedilecektir.

Sosyal Demokrasi, TBKP, SP türünden sosyal reformistler ve tüm küçük burjuva reformisti teslimiyetçiler bir üçüncü alternatifi kurtarmaya çalışıyorlar: Sömürü ve zulüm düzeninin temelini koruyarak onu halk için daha katlanılabilir yapmak. AET bu yolda güvendikleri bir dayanaktır. Emperyalizme kapılanarak halkı kurtarmaya çalışıyorlar.

Zamlara, hayat pahalılığına ve zulme karşı tepkilerin yükselmesiyle Tekelci Sermayenin reformist alternatifi SHP ikinci kez ön plana çıkıyor. SHP güçten düşmüş sosyalistlerin sırtında yükselmiş bir partidir. Amacı toplumsal muhalefeti yolundan saptırmak, onu düzen sınırlarına hapsetmek, yozlaştırmak: emperyalizme bağımlı kapitalist düzene, oligarşiye saygınlık kazandırmaktır. Bunlar türlü yollara başvurarak kendilerini halktan yana göstermeye, onun zulme ve sömürüye karşı öfkesini yatıştırmaya, "şeytana uyup" devrimci eyleme başvurmasının önüne geçmeye çalışıyorlar. Bu uğurda kimi SHP'liler işçici kesiliyor, grevleri, direnişleri, cezaevlerini ziyaret ediyor, demeçler veriyor. Kimi de direnişçilerin adını ağzına almadan Kürt Halkının davasına sahip çıkma pozlarına giriyorlar. Bu kadarıyla halkı aldatabileceklerini sanıyorlar.

Ama öte taraftan toplumsal çelişkiler o kadar keskindir ki, oligarşi daha ileri gitmelerine izin vermiyor. Başlarına Erdal İnönü gibi pısırık biri ancak layik görülebildi. Generaller bu adamı bile veto etmişlerdi. Erdal İnönü babası gibi tam bir devlet kulu sorumluluğunda işini yürütmektedir. Halkı heyecanlandırmamak için bugüne kadar konuşurken öksürmekten bile çekindi.

Halkın yatıştırılması işinde oligarşiye yardımcı olacak diğerleri de sosyal reformistlerdir. Sosyalist Parti, TBKP ve diğerleri...

Oligarşinin nasıl bir yasal partiye izin verebileceğini Kenan Evren açıkladı. Avrupa komünisti türünden bir partiyi istiyorlar. Aslında Türkiye'de 12 Eylül sonrası Avrupa Komünist akımlar devlet desteğinde gelişiyor. Murat Belgelerin, Tanerlerin işbirlikçiliği tartışılmaz şeylerdir. Doğu Perincekler de Avrupa Komünizmi işine oynuyor. TBKP'ye her ne kadar resmen izin verilmediyse de arada üstü örtülü bir anlaşma vardır. Hepsinin misyonu oligarşinin demokrasi oyununa alet olmak ve solu yozlaştırmaktır. Oligarşi bu alçalmışları işine geldiği gibi kullanacak, artık ihtiyacı kalmadığı gün tekmeyi yapıştıracaktır.

Yüreği halk sevgisiyle zalimlere ve sömürücülere karşı öfkeyle dolu devrimciler Türkiye'nin aydınlık geleceğini kurtarmak için biraraya gelmek, varlıklarını ortaya koymak zorundadırlar.

İşçi sınıfımız ve halkımız çok önemli bir dönemeçtedir. Sosyalist hareket çok önemli bir dönemeçtedir.

Ülkemizin insanca geleceğini kurtaracak tek yol devrimdir, devrimci direniştir. Türkiye uzlaşmaz devrimci bir harekete muhtaçtır. Her kim ki hem sosyalist geçiniyor, hem de koşulların dayattığı bu görevden gözünü kaçırıyor, kendini sakınıyor: bir sahtekardır.

İşçi sınıfı ve emekçi halkın yaşadığı durumdan kurtulmasının, yani ülkemizde emperyalizmin ve oligarşinin egemenliğine son vermenin bir bedeli vardır. Önder bu bedeli ödemeye hazır insandır. Önder bu uğurda her türlü zorluğu göğüsleyerek sonuna kadar gitmeye hazır insandır.

Davası yoluna varlığını ortaya koymuş inatçı ve korkusuz önderlere ihtiyacımız var. Mücadelenin doğru hattını bulup gösterebilecek ve bu hatta yürüyebilmek için her türlü özveriyi, her türlü yeteneği ortaya koyabilecek önderler, halk kahramanları yetiştirmeksizin işçi sınıfı saflarını birleştiremeyecek, halkın direnişine önderlik edemeyecektir. Türkiye'de sınıf mücadelesi son derece çetin koşullarda yürütülmektedir.

Eğer tutarlı bir mücadele hattında birleşmiş böylesi önderlerden bir örgütü oluşturabilirsek bugün yığınlara hakim olan korkuya, pısırıklığa, bencilliğe karşı gerçekten etkili bir savaşım yürütebiliriz. Saflarımızda ihanetin ve teslimiyetin üstesinden gelebiliriz. Baskı ve zulme, işsizlik ve sefalete karşı halk arasında dayanışma kurabiliriz. Cezaevleri direniş kalelerimiz, sosyalizm okulumuz olur. Muhbirlere, işkenceci zalimlere karşı halkın haklı tepkilerini ortaya koyabiliriz. Ölülerimizi bayrak yaparız. Aramızdan aldıkları her devrimcinin düşüşü yeni güçleri mücadeleye süren bir zelzele olur. Düzenin her türlü baskı ve zülum uygulamasını yığınlarda ona karşı bir öfke dalgasına dönüştürebiliriz. Kısacası sınıfımızı ve halkımızı bir direniş hareketi olarak örgütleyebiliriz.

İşte Toplumsal Kurtuluş dergisinin tartışmaya açtığı, açık Devrimci Parti böylesi bir direniş hareketine hizmet ettiği, onun bir parçası olabildiği ölçüde yararlı olabilir. Aksi halde bu çabanın koşulların dayattığı görevler karşısında gerekeni göze alamayanların sosyalistliklerini yarıştırdıkları bir alan haline gelmesi tehlikesi vardır.

Siyasi olarak, insan olarak, halk olarak ayakta kalmamızın tek yolu direnmektir.

Açık-kapalı her türlü yöntemle, egemen sınıfların yazılı dokümanlarına uyan uymayan bütün mücadele araçlarına başvurarak direnmek zorundayız. Özgür sesimizi duyurmak için kendimizi mücadelenin herhangi bir aracı ve yöntemiyle sınırlamayı kabul etmemeliyiz. Yayında, propaganda ve ajitasyonda bu böyle olmalıdır. Bizim meşruiyet anlayışımız işçi sınıfının ve halkın çıkarlarının çerçevesidir. Yığın hareketinin somut

durumuna denk düşen ve bu hareketi ilerleten her türlü araç ve yöntemi meşru görmek zorundayız.

Egemen sınıfların izin verebildikleri her türlü yasal hak ve özgürlüklerden sonuna kadar yararlanmayı ihmal etmeksizin ve onları genişletmeye çalışmakla birlikte bu konuda hayallere kapılamayız. Kendi yasallığımızı egemen sınıflara dayatmak zorundayız: Emperyalizm ve işbirlikçi tekellerin egemenliğine son vermek ve bir halk iktidarı kurmak için; bağımsızlık demokrasi ve sosyalizm için!

Bu direniş hareketi adım adım inşa edilmelidir. Burada arkası gelmeyen gösterişli eylemlerin, parlak çıkışların yeri yoktur. Fısıldaşmayla işe başlayacağız. Adım adım geliştireceğiz.

Direniş hareketi dediğini yapan ,yığınları aldatmayan bir hareket olmak zorundadır. Boş övünmelere, şişinmelere, gerçek durumumuzu abartmaya gitmemeliyiz. Halka hiçbir şekilde yalan söyleyemeyiz. Görevimiz ona gerçek durumu anlatmaktır. Güvenimiz sınıfımızın halkımızın devrimci potansiyelidir. Bu potansiyel harekete geçirilirse egemen güçlerin karşısına çıkardığı bütün zorlukları yenebilir.Bu potansiyel zorbalık güçlerini,muhbir ağını ve her türlü tekniği alt edebilecek güçtedir..

Zaten egemen sınıfların asıl korkuları da bu sınıfın içinde saklı duran devrimci potansiyeldir. Bir yemek boykotunun Türkiye'yi nasıl meşgul ettiği görüldü. Bu hareket işten çıkarılma ve dışardaki dev işsizler ordusuna katılma tehdidine, sendikal yasaklara, sarı sendikacıların işçileri eylemden alıkoymak için türlü çabalarına rağmen gündeme getirilmek zorunda kalınmıştır. Hareketin pasif direniş niteliğinde olmasına, sarı sendikacıların kontrolünün pek dışına çıkmamış olmasına karşın, işçi sınıfı içindeki eylem isteğini dışavurmasıyla dikkati çekmektedir. İşçiler yemek boykotunu yer yer hükümete karşı gösterilere dönüştürmüşlerdir. Eyleme Türk İş dışındaki sendikalardan ve sendikasız işçilerden, öğrencilerden vb. katılmalar olmuşlar.

Patronların işbirlikçisi sendika ağası Şevket Yılmaz hükümeti ikaz ediyor "aklınızı başınıza toplayın, yarın sizi biz de kurtaramayız" diyor. (Yeni Asır, 12 Mart 1988) Böylece kendi misyonlarının ne olduğunu kamuoyu önünde açıkça ifade etmiş oluyor.

Erdal İnönü de "Bu zamlar sürdürülürse olaylar daha vahim hale gelecektir. Eğer bu politika değişmezse, halk yasaları zorlayarak tepkisini ortaya koyacak başka yollar, bulur" diyor. (Aynı gazete)

Halkın tepkisi yasalara sığmaz. Bu yasalar tıpkı Anayasa'nın kendisi gibi, halk için yasaklardır. Zaten yasalara kalsa yemek boykotu da yasaklanırdı. Hareketin kendi yasallığı işçi sınıfının çıkarlarıdır. Yasalara bu açıdan bakılabilir. Bu işin bedelini ödemeyi de göze alarak hareket işçi sınıfının ve halkın çıkarlarının çektiği yere gitmek zorundadır.

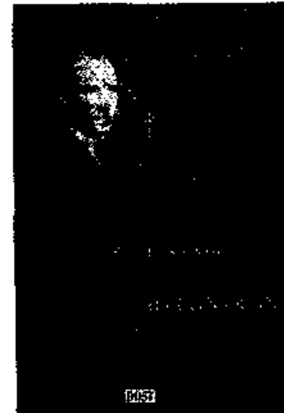
Yemek boykotu eylemi ve sonrası gelişen miting ve direnişler işçi sınıfı ve emekçi halk arasında eylem isteğinin geliştiğini gösteriyor. Yığınlar "açız" diye bağırıyor. Sarı sendikacılar bile bir süredir genel grevden sözediyor.

Gelişmeler Türkiye'yi yeni bir devrimci dalganın beklediğini gösteriyor. Yeni devrimci dalganın 12 Eylül öncesinde olduğu gibi saman alevi örneği parlayıp sönmesine izin vermeyeceğiz. Türk devrimcileri ders çıkardıklarını göstereceklerdir. Sosyalist hareketin ve genel olarak devrimci demokratik hareketin kararlı ve tutarlı sürdürülmesi onun işçi sınıfı hareketi temelinde götürülmesiyle olasıdır. Öte yandan halk hareketini frenlemek ve mücadeleyi yolundan saptırmak için faşist milisleri sokağa saldıklarında oyuna gelmeyeceğiz. Bizim mücadelemiz emperyalizme ve oligarşiye karşıdır. Faşist milisler mutlaka hakettikleri dersi alacaklardır. Ama onlarla mücadeleyi geçmişteki gibi bir kör döğüşüne çeviremeyiz; iktidar perspektifimizi hep koruyacağız.

Bu arada Kemalizmin laiklik numaralarını yutmayacağız. Biz kimin yobaz olduğunu biliyoruz. Asıl yobazlar işbirlikçi tekelci sermayenin sözcüleridir. Bizi dinsel inançları olan halkla karşı karşıya getiremezler. Emperyalizme ve işbirlikçi oligarşiye karşı dinci muhalefetle de ittifak yollarını arayacağız. Sosyalizme yönelik halk iktidarını kurmak için birleşeceğimiz bütün güçlerle birleşeceğiz.

Bir yandan tekeller güçlerine güç katarken, hayat şartlarımızın her gün geriletilmesini karın tokluğu uğruna yaşamaya mahkum edilmeyi, iş hayvanı haline getirilmeyi, soyulup soğana çevrilmeyi, basın ve TRT aracılığıyla körleştirilip alıklaştırılmayı, yozlaştırılmayı, ve tüm bunların üzerine bir de iki yüzlü burjuvaların karşımıza geçip bizlere demokrasi dersi vermesini seyredecek değiliz. Biz insanız, direneceğiz. Tek tek protestoları oligarşiye karşı genel bir direniş hareketine dönüştüreceğiz. Hoşnutsuz bütün güçleri harekete geçirmeye, çeşitli muhalefet katmanlarını daha tutarlı daha kararlı olmaya teşvik edeceğiz.

Türkiye'nin en kararlı devrimcilerini adına layık bir devrimci örgütte birleştirebilmek için yola çıkmak zorundayız.. Bağımsız hattımızda kararlıca yürüyeceğiz. Sınıfımızı ve halkımızı aldatmaya, onların hareketini düzen için zararsız hale getirmeye çalışanlara karşı amansız mücadele vereceğiz.

YUMMA GÖZÜN KÖR GİBİ

Sema OKANÇAY

...
hala üzüm gibi eziliyorum
kabahat senin
demeye de dilim varmıyor ama
kabahatin çoğu sende be kardeşim

N.Hikmet

Bugün ülkemizin: işsizliğin, bilgisizliğin, ırk ayrımının açlığın, dilencilerin, kumarın, fuhuşun, uyuşturucu maddelerin, okula gitme şansı olmayan ve kimsesiz çocukların, gecekonduların ve kaderine terk edilmiş bezgin, yoksul halkın, baskıların ve ezilmişliğin artık bulunmadığı, kendi kendini yönetebilen özgür bir ülke olduğunu mutluluk ve gururla ilan edebiliriz.

Nasıl, şaşırdınız mı, içiniz ısınıverdi birden değil mi? Nerede olduğunuz, kim olduğunuz hiç farketmedi, sağcı, solcu ya da dinci oluşunuz da farketmedi biliyorum, sıcacık bir mutluluk heyecanı sarıverdi her yanınızı. İnsan olmanın, doğadan gelen bir canlı türü olmanın verdiği yetenekle; güzeli, iyiyi sezme gücünüzle oldu bu. Böyle olduğuna inanıyorum.

Pekala, o zaman böyle sevgi dolu, coşkulu, özyönetimi başarmış, efendisiz-kölesiz, özgür bir toplumu yaratmak, bu mutluluğu gerçekten yaşamak için ne yapmalıyız?

Sosyalizm, cenneti yeryüzünde kurma konusunda beslenen acılı ve sonsuz bir arzu, neden elimizin tersiyle iteceğiz yeryüzündeki mutluluğu?

İtmeyeceğiz.

Bunun için, herşeyden önce toplumun durumunu her bakımdan çok iyi bilmek gerektiğine inanıyorum. Umudumuz, çelişkilerimizin içinde yatıyor ve bu sistemin iflas ettiğini arzuhalciler bile anladı. Şimdi karmaşık sorulara, cesur yaklaşımlar gerekiyor. Alabildiğine yerleşmiş düşünsel alışkanlıklar çerçevesinde kaldığım sürece bir sürü dostum oluyor. Alışılmışın az ötesine taştığım an, dostlar tabanları yağlar, pek azı ardımdan gelir. Alışılmışın dışına çıkma hakkımı kullanıyorum ve birtakım tatsız doğrularla yüzyüze gelme yürekliliğini gösterenler seve seve yazımı okumaya devam edebilirler, diyorum. Dinciler ve gerici sağcılar için de şu çağrıyı yapıyorum

-Neden atalarına dönüyorsun da, profoplazmaya [illegible]muyorsun. Yaşam, plazmanın kasılmalarıyla başlar, bir imamın odasında değil.

-Muhammet, diye bağırmayı bırakırsan, gerçekleri yalın haliyle daha kolay ve iyi görebilirsin. Bu tutkulu haykırış, aklını köreltiyor, yaratıcılığını unutturuyor.

TATSIZ DOĞRULAR

Geçmişten bugüne yanımıza, yöremize baktığımızda tam bir çılgınlıkla karşılaşırız. Savaşlar, yakmalar, yıkmalar, işkenceler, toplu katliamlar hep insanlık tarihinde örnekleri olan olaylardır. Kendilerini kral ya da padişah ilan etmiş bir dolu küçük ataerkil adam, birbirlerini şu ya da bu kusurla suçlamış, savaş açmış, ülkeleri yerle bir etmiş, halklara açlık ve hastalık getirmişlerdir. -Sonradan bunun adına "tarih" adını verdiler- Sayısız bölüğe, kümeye, ulusa ve devlete bölünen insanlık, karşılıklı suçlamalarla habire boğazlaşmış...

İnsan denen memeli hayvan, kendi anlama yeteneğinden (zeka) kuşkulanmayı aklının köşesinden bile geçirmediği için, tek bir tanrının kulu çıkıp da suçluluğun kökeni nerededir diye sormayı akıl edemedi ve suçlu göstermeye devam edildi. Yaklaşık 2500 yıl önce Dyojen'in güpegündüz fenerle, sokakta -insanlar arasında- insan araması, akıllı geçinen insanoğluna haddini bildirmekten başka nedir?

İnsan kütlelerini ciddiye almak istiyorsak, ciddiye alıyorsak, onlara bütün sorumluluklarını yüklememiz gerekir. Kütlelerin, başlarına gelen toplumsal yıkımlardan sadece kendilerinin sorumlu olduklarını bilmelerini gerekli görüyorum. Yeryüzünde olup biten iyi, kötü her şeyden yalnız insan kütleleri sorumludur. Savaşın acısını en çok onların çektiği doğrudur, ama savaşları,doğuran ve onlara olanak hazırlayan da yine insan kütlelerinin uyuşuk kayıtsızlığı, yetkeye susamışlığıdır.

Yıkımların, savaşların, yoksulluğun suçlarını, birtakım ruh hastalarına yükleyemezler. Yazgıları, kendi ellerindedir ve bu sorumluluğu, kendilerinin seçip alkışladığı herhangi bir liderin sırtına yükleyemezler. İşleri en iyi yanından değerlendirirsek, toplumun yapabildiği tek iyi şey, yaşamının yönetimini, iyi duygular taşıyan, uygun

kişilere bırakması olabilir. Bizim ülkemizde bu bile daha olmadı.

ÖZGÜR OLMAK İÇİN ÖZGÜRLÜĞÜ İSTEMEK DAHA DA ÖNEMLİSİ ONUN NE OLDUĞUNU BİLMEK GEREKİR

Toplum, bugüne dek hiç kimse çıkıp sana neden kendine özgürlük sağlayamadığını ya da sağladınsa, neden hemen yeni bir efendiye teslim ettiğini sormadı. Neden herhangi bir kimsenin kölesi olma özgürlüğünden başka özgürlük düşünemiyorsun? Kendine hep bir kurtarıcı arıyorsun, hep bir baba. Özgürlüğe elverişsizliğin nere-den geliyor?

Otorite ve lider hayranlığının kökleri nerede yatıyor? Neden en az anladığın şeylere, en çok inanıyorsun? Başka bir biçimde yaşayabileceğini düşünmeye cesaret edemiyorsun, özgür olmaktan neden bu kadar korkuyorsun?

Yönetimi elinde tutan güçlülere ya da kötü niyetli güçsüz adamlara, seni temsil etme yetkisini veriyorsun. Her seferinde aldatıldığını anlıyorsun, ancak bunu anladığında iş işten geçmiş oluyor. Her seferinde geç kalıyorsun, neden? Doğadaki bütün hayvanlarda, bu arada insan denen memeli hayvanda da doğal olarak bulunan "anında tepki gösterebilme" yeteneğin nasıl köreldi? Bu uyuşukluğunu nasıl kazandın?

Kurtuluş ve özgürlük devletin büyüklüğü ile sağlanır sanıyorsun, özgürlük savaşçılarını boğazlatıyorsun. İnsanları darağacına çekmekle, duvar dibine dikmekle özgürlüğe kavuştuğunu sanıyorsun. Bir kerecik olsun kendini ayna karşısına diksene.

Gerçek şu ki, bireysel özgürlük nedir diye bir kerecik olsun düşünmedin. Onu gerçekten hiç istemedin. Ulusal özgürlük dendi mi, dört köşe oldun. Herhangi bir kimsenin kölesi olma özgürlüğünden başka bir özgürlük hiç istemedin. Hep uyrukluğu seçtin.

Gerici egemen güçler, senin bu zayıflığından yararlandı. Senin uyrukluğunun kalıcı, doğal yapın olduğunu söyledi, değişmez olduğunu savundu. Ben, bu yapının sonradan oluşturulmuş hastalıklı bir kişilik yapısı olduğunu, değiştirilebilir olduğunu söylüyorum. İnsanoğlu, özgürlüğe yatkındır, uyrukluğa değil, diyorum. Neden hep egemenleri haklı çıkarıyorsun?

Özgürlük ve onurun simgesi Deniz'ler ile egemenlerin güvenliği arasında seçim yapman gerekti; özgürlüğe bir tekme atıp, onuru darağacına gönderdin, egemenlerin zenginliğini, güvenliğini seçtin.

İğrenç engisizyon ile Galileo'nun gerçeği arasında seçme yaptın, bulgularından hala yararlanmakta olduğun büyük Galileo'yu işkence içinde öldürdün.

Spartaküs, Roma'nın köleci düzenine başkaldırdığı, özgürlüğü savunduğu için gövdesi kalaslara çivilendi, sen Romalı egemenleri alkışladın, soylu başkaldırıyı unuttun.

Osmanlı düzeni, Şeyh Bedrettin'i aynı düşüncelerle ipe çekti. Güzellik boyunu büktü, sen korkuyu seçtin.

İnsanın insana kulluğunu kınayan Pir Sultan'ı taşlayarak ipe gönderdin, Hızır Paşaya kulluğu, uyrukluğu seçtin.

Yere göğe sığdıramadığın Fatih Sultan Mehmet, Osmanlı sarayında gerektiğinde, kardeşlerin de katledilebileceği geleneğini başlatan Sultandır.

Viyana'yı kuşattı diye övündüğün Kanuni Sultan Süleyman, öz oğlu Şehzade Mustafa'yı, kendisini devirecek korkusuyla öldürten bir canidir.

Rahman gibi gösterdiğin Osmanlı düzeninin bir ayağı, kütlelerin yüreğine korku salmaktı. Korku üstüne kurulu düzende, saray entrikalarıyla tam 6 padişah katledildi, 43 sadrazam (başbakan) kellesi uçuruldu.

Büyük devlet adamlığıyla şişinip durduğun Köprülü, sadrazamlığı boyunca tam 30 bin cana kıydı. Murat Paşa, kelle veren sadrazamlar listesine girmemek için, düzene başkaldıranların üstüne tüm devlet gücüyle yürüdü. Öldürttüğü insanların başlarını kuyulara doldurtup, ne denli dehşetli bir kişi olduğunun simgesi olarak kuyucu lakabını aldı.

İşte, sen bunlarla övünüyorsun. Büyük Osmanlı deyip şişiniyorsun. Söyle bana, Kepler yasalarına oranlandığı zaman nedir Kanuni'den geriye kalan? Ya da mekanik yasalarına kıyasla Fatih'in önemi nedir?

GERİYE SAYIM

Kitaplığa gitmekle, maça gitmek arasında seçme yapmak durumunda kalsan, hiç kuşkusuz maçı seçersin. Televizyonda diş macunu, kepek ve müshil ilacı ve ter kokusu giderici reklamları izlersin, ama onların uyutucu, uyuşturucu yanlarını duymazsın hiç.

Sonuçta, özgürlüklerin kullanılmasını önleyen en güçlü engel; insan kütlelerinin özgürlüğe yatkın olmayan kişilik yapılarıdır. Özgür olmak için önce özgürlüğü istemek gerekir. Toplumumuz özgür olmayı istememekte, güdümlü ve uyruk olmak kolayına gelmektedir. Toplumumuz hastalıklıdır. Bu durum saptaması çok karanlık, çok çöktürücüdür. Çıkıp ulu orta söylenmeyecek kadar tatsızdır.

Ne var ki gerçek budur.

Toplumumuzun kişilik yapısı hastadır. Bunu görmezden gelmek, sadece ekonomik koşulların çerçevesi içinde düşünmek eksik olacaktır. Bugün toplumda özgürlük uğruna savaşanların tüm çabalarını boşa çıkaracak, her türlü evrimi köstekleyen gerici bir güç var. Bu gerici ve geri götürücü güç, insan kütlelerinde sorumluluk korkusu ve özgürlük korkusu biçiminde (büyük ölçüde kendine güvensizlik) kendini göstermektedir. Söz konusu korku, özgüvensizlik, çağdaş insanın kişilik yapısına derinlemesine işlemiştir. Bu yapı insanın doğasından gelmez. Yukarıda çok kısa ve kapalı bir biçimde değindiğim gibi çok uzun bir süreç içinde oluşmuştur. Pekala değiştirilebilir.

Değiştireceğiz.

Bunun için, bu hastalıklı oluşumun nnedenlerini, koşullarını bilmek gerekiyor. Bir de değiştirmeye yürekli olmak.

BİR ÖNERİ: ÇOCUK BAKANLIĞI

Zeynep IŞIK

Türkiye'de ulusal egemenliğin olduğu yalanına çocuklar da suç ortağı edilerek 23 Nisan kutlamaları yapılıyor. Kapitalizm herşeyi kullandığı gibi "çocuk"u da kullanıyor. İğrenç bir tekelci dönemin, aynı anlama gelmek üzere tekelci bir iktidarın egemenliğinde yaşarken "ulusal egemenlik" günü yapmak ne kadar inandırıcı? Veya ulusal egemenlik ve çocuk bayramı için şu soru sorulmalıdır: Bir "işçi"den, hatta bir "kadın"dan daha fazla ezilen, sömürülen, kişiliksizleştirilmeye çalışılan "çocuk" için bayram düzenlemek ikiyüzlülük değil mi?

Yanında kullandığı sıfatlarla birlikte çocuk sözcüğü kapitalizmin hümanist görünme numaralarının malzemesi olarak kullanılıyor. Görünüşte çocuk sözcüğüne duygusal bir anlam yüklenmiştir. İnanmadan söylenen "barış", "özgürlük" ve güzelliğin sembolü "çiçek" sözcükleriyle çocuk özdeşleştirilmiştir. Yine inandırıcılıktan uzak o "barış gösterilerinde" ön plana ellerinde çiçek olan çocuklar yerleştirilir.

Bulgaristan'dan gelen çocukların kavuşma sahnelerinde oynandığı gibi, amaç hem çocuğu hem de anne sevgisini kullanarak insanların duygularını gıdıklamaktır. Göz yaşartıcı tablolar yaratarak insanların düşünmelerine engel olunmak istenen her durumda çocuk, anne-çocuk ön plana alınmaktadır.

Türkiye'de bugün sömürünün en katmerlisini yaşayan işçi sınıfıdır. Ancak bu sınıfın erkek üyelerinden de çok sömürülen ve tarihten devraldığı ezilmişliği ile bir trajediyi yaşayan kadın var. Toplumsal kurtuluşa giden yolda çok büyük hülyalarla dolu Toplumsal Kurtuluş'da, kadın sorununa bakışımı yazmaya çalıştım. Türkiye'de "kadın"dan da mazlum durumda bir kesim vardır: Çocuklar.

Ezilen kadının bulunduğu yerde, çocuk, onun hem bedeninin hem de kaderinin bir parçası olarak her zaman yer alıyor. Kadın ve çocuk içinde bulundukları koşulları, sömürülüşlerini karşılıklı nedeni ve sonucu olarak içinden çıkılmaz hale getiriyorlar. Kadın, yaşamak ve yaşadığı sürece çocuğunu yaşatabilmek için emeğini satmak zorundadır. Emeğinin karşılığında aldığı ücret ölmeyecek kadar beslenmesine yeter. Zorunlu besinleri alma savaşımı içinde, çocuğu ile sadece geceleri birarada bulunabilir. Onu sağlıksız, çok sıcak ya da çok soğuk bir ortamda belki de yalnız bırakmak zorundadır. Başkalarının yaşamlarını kolaylaştırıcı ürünleri üretip, kapitaliste daha çok gelir sağlarken, kendi yaşamı gittikçe zorlaşır. Çocuk için tüm bu olumsuz büyüme koşullarının ötesinde, önüne geçilmez olan, belirlenmiş gelecek emeğinin ucuz fiyatla kapitaliste satılmasıdır. Engels ve Marx yazgısı böyle çizilmiş dantelcileri ve maden ocaklarındaki çocukları anlatıyorlar. "Suni olarak karıştırılmış bir dokunun bir tek ve aynı ipliğinin iğneyle çekilişini gözle takip etmek, hele bu iş genellikle olduğu gibi ondört ile onaltı saat sürerse, gözler için çok zararlıdır. Bu durum en hafifinden ilerlemiş bir miyopluk, en ağırından, ki buna çok sık rastlanır, göz sinirlerinin bozulmasına bağlı olarak tedavisi imkansız bir körlük meydana getirir."(*) Madenlerde ise "Yetişmiş kişiler sekizer saatlik iki vardiya halinde çalışırlar, fakat çocuklar için nöbetleşme yoktur, tasarruf meselesi! En küçükler, özellikle, maden ocaklarının çeşitli bölmelerinin kapılarını açıp kapamakla uğraşırlar, daha büyükler daha zor bir işle yükümlüdür, kömür vb... taşırlar."(**)

Marx'tan bu yana geçen onca süreye rağmen, Türkiye için, Türkiyeli çocuk işçi ve çıraklar için değişen fazla bir şey yok.

Kapitalizmin duygusal oyunlarında, çocuklar oynatılarak büyükleri etkilemek amaçlanıyor. Televizyon aracılığı ile uygulanan aptallaştırma politikası hem çocukları hem de yetişkinleri hedef alıyor. Sabah, öğlen, akşam yapılan yayın bombardımanı ile anlamsız filmler, yarışma programları, müzik peşpeşe ekleniyor. Gözlerini televizyondan ayırabilenler kendi dünyalarını görmekte güçlük çekiyorlar.

Çocuklar okulda egemen sınıf politikasına göre belirlenmiş eğitim etkinliklerinin odağı durumunda. Eğitimin yanına çocuk yazını (Örnek vermek gerekirse banka dergileri, Kemalettin Tuğcu serileri, banka çocuk tiyatroları sayılabilir.) ve çocuğu yaratıcılıktan adeta uzaklaştıran ve ona şiddeti aşılayan, plastik silahlardan oluşan oyuncak sanayi getirildiğinde parçalı bulmaca tamamlanıyor.

Çocuk yazını bulmacanın hangi yönünü tamamlıyor? İlk olarak çocuklara sisteme uygun özdeşleşme figürleri sunuyor. Çocuğun kişiliğinin oluşumunda özdeşleşme büyük önem taşımakta. Kişilik yaşamın belirli dönemlerinde özdeşleşilerek bazı özellikleri benimsenen içe alınan bütünleşmeler ile şekilleniyor. Kritik özdeşleşme dönemleri altı-yedi yaş ile ergenliktir. Çocuk toplumda kabul gören kişilerle, kişilerin yaşam tarzı, giyi-

niş özellikleri ile kurumlarla ve kahramanlarla özdeşleşebilir.

Çizgi film ve çizgi romanlarla çocuğa doğa üstü güçlere sahip ezen, yıkan kahramanlar tanıtılıyor. Yaşayabilmek için güçlü olma gerekliliği duyulup ezmenin ya da ezilmenin kaçınılmaz olduğu vurgulanıyor.

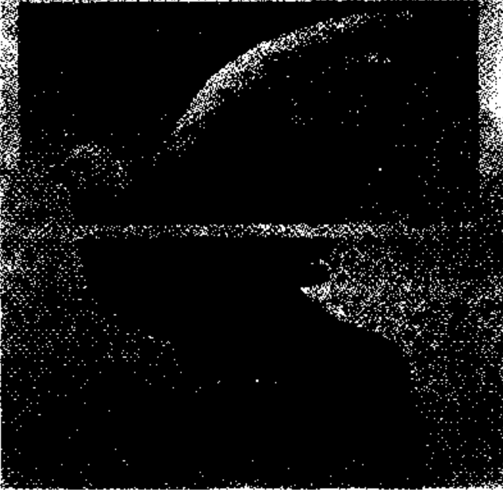
Çocuk romanlarında ise Pollyanna, Kimsesiz Çocuk, Kaybolan Çocuk gibi klasiklerde hiçbir mantıklı nedeni olmayan ayrılma, kaybolma, terketme olaylarıyla yaşanan acı, gözyaşı ve üzüntüler anlatılır. Bir diğer türde ise bir çocuk kahramanın kişiliğinde basit durum ve olaylar içinde kapitalizmin yasaları benimsetilmeye çalışılır. Yoksul olan çocuk iyi yürekli, sevecen ve yoksulluğundan da şikayetçi değildir. Günün birinde sanki iyi halinin ödülü olan bir olay olur. İyi niyetli zenginlerden biri onu evlat edinir. Ya da ailesinden ayırmaya gönlü razı olmadığı için tüm masraflarını ödemeyi üzerine alır çocuğun. İşsiz babaya yardımsever bir işveren iş bulabilir. Bu olayların içinde çocuğa yoksulluğun yoksullara özgü, zenginliğin ise zenginlere özgü doğal, düşünülmeden kabul edilmesi gereken bir durum olduğu benimsetilmeye çalışılır. Yoksulun durumundaki iyileşme zenginin yardımı ile ve kısmidir. Böylece insan çabasının hiçliği, kaderin yaşamda belirleyici olduğu vurgulanır.

Yerleşik değerlerin yanında belirli dönemlerde yeni değerler benimsetilmek istendiğinde çocuk ve gençlere yönelik yayınlar artmaktadır. 12 Eylül ile insanların değerleri ve yeniye olan inançları mahkum edildi. Onun yerine insanlara yeni değerler bulundu. Çocuklara, gençlere yönelik renkli pop müzik ve seks dergileri piyasada tüm çeşitliliği ile yığıldı.

Bütün bunları devrim sonrasında devrimcilerin ilk elden yapması gereken bir işi bugünden önermek için yazıyorum. "Tarihin Türkiye'nin üzerine" geldiğine olan inancım ve ayrıca devrim sonrası tartışmalara da şimdiden hazır olma gerekliliğini göstermek için böyle bir öneriyi yazıyorum.

Bireyciliğe karşı kollektivizmi, kadere karşı kendi gücüne inancı, çalışma sevgisi ve disiplinini, özgürlük tutkusunu benimseyen, kişilikli çocuklar yetiştirmek için konusu ve uğraşı alanı yalnızca çocuk olan bir bakanlık organizasyonuna gidilmeli.

(*) Marx, Engels, Lenin, Stalin, **Kadın ve Marksizm**, Öncü Kitapevi, 1979, s. 157
(**) A.g.y., s. 163

"Kitaplarımı okumadığımı hep söylüyorum. İtirafçıların İtirafları'nı da hiç okumamıştım. Yeniden yazım için ve yer yer okumak zorunda kaldım. Çok duygulandım.

İki dileğim var; birisi tüm okuyucularımı ilgilendiriyor. Boş zamanlarında Fatih Öktülmüş'ü oynamalarını istiyorum. Erdal Eren'i canlandırmalarını istiyorum. Nevin Bektaş'ı oynamalarını istiyorum. Şevki Akşit'i canlandırmalarını istiyorum. Reşat Fuat Baraner'i oynamalarını istiyorum. Sevinç Özgüner'i canlandırmalarını istiyorum. Ne büyük dirençli insanlar bunlar; gıpta ediyorum. Bunları oynamalarını istiyorum. Bunlardan direnç alıp, kendilerine ve başkalarına direnç geçirmelerini istiyorum.

Yurt dışındaki okuyucularımdan istiyorum: Bu çalışmamın bu bölümlerini bildikleri dillere çevirsinler. Dünyanın diğer insanları da bunlardan direnç alsınlar ve büyüsünler. Bunları istiyorum."

Deniz Gezmiş
Hüseyin İnan
Yusuf Aslan
adlarında üç fidan
Amerikan emperyalizmine düşman idiler
emperyalizmle savaştılar
öldüler
anıları sevgimizdir

İbrahim Kaypakkaya
bir onaltı Mayıs günü
işkencedeydi
Dersim dağları biliyor
ser verip sır vermediğini
öldü
kim söyleyebilir
yenildiğini

BİR CİNAYETİN SENARYOSU

Mustafa HANLIGİL

1987 yılında Van'da bir öğrenci öldürülüyor, biri ağır 7 öğrenci yaralanıyordu.

Faşist kadrolar, halkın dini duygularından da yararla-narak din maskesi altında faşizan eylemlerini gerçekleş-tiriyorlardı. Tamamıyla faşist öğretim kadroları tarafından yönlendirilen planlı, programlı bir şekilde demokratlar üzerine gönderilen bir grup faşist, 100. Yıl Üniversitesinde genellikle demokratların oturduğu mini kafeye saldırıyor ve sonuç, geride kalan M. Şirin Tekin'in ölümü ve biri ağır olmak üzere yedi yaralı.

Van'daki faşist kadroların tüm devrimci demokratlara karşı sürdürdükleri baskı ve saldırılardan M. Şirin Tekin en acı bir şekilde payını alıyordu.

Şirin daha 19'una yeni ayak basmış, Üniversite haya-tının daha ilk ayında tüm arkadaşlarının sempatisini kazan-mıştı. Tek amacı hayatının baharında verimli bir çalışma yapmaktı. Yaşamın gerçeklerini topluma aksettirip *insanca ve şerefli bir yaşamaya yönlendirmekti.*

Evet, 1980 sonrası bu eylem sivil faşist kadrolarca ger-çekleştirilen ilk eylem oluyordu. Olayın başlangıcı nereden geliyordu?

1985-86 öğretim yılında Rektör Prof. Hakkı Atun basın mensuplarını çağırıp bir açıklama yapıyordu. "100. Yıl Üni-versitesinde irtica hortluyor." diye. Tabii bu açıklama kimilerinin yüreğini hoplatırken, yetkililer dikkate bile almı-yordu. Ve bir anda Rektor Prof. Hakkı Atun bütün şimşekleri üstüne topluyordu. Van'da en yetkili kişiler rektörün Van'dan alınması için büyük uğraşlar veriyor, Belediye Başkanı Mustafa Çohaz rektör aleyhine bir sağcı gazeteye demeçler veriyor, Van'daki bütün gericiler rektörün Van'dan alınması için imza topluyorlardı. Nitekim Rektör Prof. Hakkı Atun emekliye ayrılıyordu ve yerine yeni bir rektör ata-nıyordu. Yeni gelen Rektör de Prof. Hakkı Atun'un uyarısını dikkate almıyordu. Üstüne üstlük onlara destek çıkıyordu diyebiliriz. Bütün birimlere kendi kadrolarını yerleştirip adeta cinayeti hazırlayan senaryoyu başlatıyordu. Eski Rektörün gitmesi üzerine öğretim kadrosundan birçok kişi istifa ediyor, kimileri de buna adeta zorlanıyordu. Artık yönetim içindeki demokratlar tasfiye ettirildiğine göre sıra öğren-cilere geliyordu. Bunu da oradaki gerici öğretim üyeleri üst-leniyordu. Sınıflarda "Oruç tutmayıp namaz kılmayanların başları ezilmelidir. islam adına yapılan herşey mubahtır" diye sözler söylüyor, öğrencileri yüreklendiriyorlardı. Ramazan *ayı geldiğinde artık tamamen azıyorlardı. Koridorlarda* omuz atmalar, laf atmalar, demokrat bildikleri kişileri dışarda tutup tokat atmalar. Bütün bunlar yapılırken olaylara polis, yöne-tim seyirci kalıyor, polise giden öğrenciler bir sürü tehditler yağdırıldıktan sonra adeta kovuluyorlardı. Bütün bunlardan cesaret alan faşist kadrolar artık işi tamamen azıtıyorlardı. Ve 3 Mayıs 1987 günü saat 17.00'de senaryo başka boyut kazandı. Üniversite bahçesinden çıkan 50'ye yakın kişi genellikle devrimci demokrat insanların oturduğu mini kafe-ye bıçak ve taşlarla saldırıp ve orada M. Şirin Tekin'i katletti. Geri kalanlar da bıçak darbeleriyle yaralanıyordu. Olayın failleri bir anda kayboluyor, 50 metre ötede bulunan polis karakolundaki polislere de yalnız yaralıları hastaneye kaldırmak *kalıyordu.* Adeta cinayete her taraftan destek sağlanıyordu. Olaydan sonra 14 kişi geçici olarak tutuk-lanıyor, ama gerçek katil kayıplara karışıp hala tutukla-namıyordu. M. Şirin Tekin'in cenazesi o akşam polisler tarafından gizlice kaçırılıyor ve olayı kınayan öğrencilere tehdit üzerine tehdit geliyor, olaya önayak olan öğretim üyeleri öğrenciler tarafından yetkililere bildiriliyor ama hak-larında hiçbir şey yaptırılmıyordu ve olay yetkililer tarafından biran önce örtbas edilmek isteniyordu. Olaydan sonra da yıldırmalar bitmiyordu. Arkadaşlarının öldürülmesini protesto eden öğrenciler üniversite yönetimi tarafından bir ile iki dönem okuldan uzaklaştırılıyor, haklarında idari soruşturma açtırılıyordu. Öte yandan aynı olayda sanık olarak yargı-lanan bir öğretim görevlisi adeta rektör tarafından ödül-lendirilip yeni açılan Tatvan Meslek Yüksek Okulu'na müdür olarak atanıyordu. Peki bu olayların böyle gelişmesini sağlayan esas etmen neydi, biraz da ondan söz edelim.

Van'da ve başka yerlerde yapılanların hedeflerini iki ana temel etrafında toplamak mümkün.

1. Varolan devrimci güçleri sindirmek. Nasıl mı? Sorgu-lamasız verilen cezalar, sayıları binleri geçen 1402'likler, hiçbir somut delil olmadan gözaltına alınıp işkence ile zindanlarda kaderleri ile başbaşa bırakılan binlerce devrimci demokrat

2. Gelecek nesli depolitize etmek. Nasıl mı? Ta ilkokul-dan üniversitelere kadar faşist kadroları yerleştirip, devrimci ve ilericileri saldırı etmek ve bu nesilleri kendi doğrultula-rında yetiştirmek.

İşte 12 Eylül cuntasıyla atılan tohumlar filizlenince sıra bunları ilericilere karşı kullanmaya gelmişti. İlk örneği mi? Yer 100. Yıl Üniversitesi ve Şirin'in katledilişi

Şirin hayatının birgün son bulacağına fiziksel yapının biteceğine inanan bir kişiydi. Ama hiçbir zaman sona ermeyecek bir mücadelenin bayrağını eline almıştı. İşte bu anda, yok olan fiziğinin yansıması olan düşüncesinin bayra-ğını yaşatmak ve dalgalandırmak, tüm devrimci ve demok-ratların görevi olmalıdır.

Faşistler tarafından katledilişinin 1'inci yılında M. Şirin Tekin'in anısı önünde saygıyla eğiliyoruz.

ÇOCUKLARIMIZI NASIL YETİŞTİRİYORUZ?

Fırat ALADAĞLI

Toplum içinde gelecek kuşakların yetiştirilmesinde en önemli görev öğretmenlere düşmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin öğrencilerini bilimsel, evrensel, bağımsız, insan haklarına saygılı anti-şövenist insanlar olarak yetiştirmeleri gerekmektedir. Evet gerekmektedir ama gerçekten de böyle **yetiştirebiliyorlar mı?**

Kendilerine ilerici, yurtsever, demokrat, insan sever, antişoven, laik düşünceli... diyenlere sesleniyorum. Çocuklarımızın nasıl bir eğitimden geçirildiğini, nasıl bilgiler öğretildiğini biliyor musunuz? Evlerinizde çocuklarınızın kitaplarını açıp da neler yazıldığını merak edip okudunuz mu? Çocuklarınızı karşınıza alıp okulda neler öğretildiğini sordunuz mu? Eğer sormuşsanız, çocuklarınızın birer ırkçı olarak yetiştirildiğini, Türk-İslam sentezi düşüncelerinin köklü olarak yerleştirildiğini veya yerleştirilmeye çalışıldığını öğreneceksiniz.

Çocuklarımız, geleceğimiz, ırkçı ve dinci duygularla yetiştirilmektedir. Bu eğitim okul dışında da basın ve TV tarafından desteklenen ve okul dışındakilerin de eğitimini kapsayan geniş bir sistemdir. Aslında bağımlı ve yarı bağımlı ülkelerdeki insanlar milliyetçi ve yurtsever olmalıdır. Gerçek anlamdaki milliyetçilik ve yurtseverlik, kendi ülkesini başka ülkelere muhtaç olmadan ilerletebilmek, bilim ve teknoloji bakımından geliştirebilmektir. Yoksa Çin, Alman patentli kalemlerle kuru kuruya Türklüğü, Türklerin kazandığı zaferleri ve dünyanın büyük bir kısmının nasıl ele geçirildiğini övmek, Türklükle övünmek ne milliyetçiliktir ne de yurtseverlik. Gerçek milliyetçilik ve yurtseverlik ne başka milletleri boyunduruk altına alarak ne de başkalarına bağımlı ve muhtaç olarak yaşamaktır. Oysa günümüzde bilinçli ve sistemli olarak sürdürülen bir eğitimle (kendi eğitim araçlarımızı, kalemden atlasa kadar başka ülkelerden alarak) bir Türk'ün bütün dünyaya bedel olduğunu, Türklerin insansever, insanlara değer veren bir millet olduklarını, fakat buna karşılık Türklere bütün milletlerin düşman olduklarını vurgulayan ve laikliğe ters, aşırı dinci duyguları geliştiren, tam anlamıyla Türk-İslam senteziyle gerçek bir ırkçı ve dinci eğitim verilmektedir. Okullardaki müfredat programlarıyla bilimsel bilgiler yerine, öğrencilerin Türklerin geçmişine özendirilerek bütün dünyaya Türklük gözüyle bakmalarını sağlayan bir sistem oluşturulmuştur. Öğrencilerin kendi yaşantıları dışında bütün dünyada olup bitenlerden habersiz ve dünyanın diğer yerlerinde de sadece Türklerin yaşadığı yerleri bilen, kısacası bütün dünyası Türklerden oluşan insanlar yetiştirilmektedir. Geçmişte öğrencilerin sağ-sol çatışması kaygıları yaşanırken günümüzde tarikatçı ve ırkçı öğrenciler kaygısı vardır. En basit örneklerden biri, ortaokullarda öğretilen coğrafya müfredatıdır. Asya ve Avrupa kıtaları ve bu kıtalardaki ülkeler işlenirken, konuların işlenme esasları Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2195 sayılı Tebliğler Dergisi'nde açıkca şöyle belirtilmiştir:

"Bu bölümde yer alan ülkelerin coğrafyası değil sadece Türklerin bulunduğu yerin coğrafyası, Türklerin yerleşmeleri, beşeri ve ekonomik durumları, Türk nüfusunun diğer nüfusa oranı, bu ülkelerin Türkiye ile ilişkileri, Türkiye'de yaşayan azınlıklarla diğer ülkelerdeki Türklerin mukayesesi üzerinde durulacak. Ayrıca dünyanın diğer yerlerindeki Türklerden de kısaca bahsedilecektir."

Burada her şey açıkca belirlenmiştir. Söylenecek pek söz yoktur. Dünya denince Türklerin yaşadığı yerler, insan denince Türkler. Nerede kaldı evrensellik? Başka insanları ve başka yerleri tanımak? Bu açıkca ırkçı bir politika değil de nedir? Lütfen, bir de ortaokul 1. sınıfta okutulan Milli Coğrafya kitaplarına bakın. Asya kıtası konusunda, Sovyetler Birliği, Çin, Japonya vs. kısacası tüm ülkeler sıralanmış en sona da Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yazılmış. KKTC'den bir adım güneyde olan Rum kesimi nerede yer alıyor? Bir ülkeyi tanıyıp tanımamak ayrı bir sorundur, bir toprak parçasının dünya üzerinde nerede olduğunu belirtmek gerekmez mi? Çocuklar Kıbrıs'ın Rum kesemi hangi kıtadadır diye sorulduğunda ne cevap verilmesini istersini?

Durum ortada. Bilimsellik ve evrensellikten uzak bir eğitim, peki sorunun çözümü nedir ?

Eğitim sistemi en hassas kurumlardan biridir. Ve sistem ülkenin toplumsal yapısından kopuk değil onunla belirlenen ve ona hizmet eden bir olgudur. Eğitim sistemi sosya-ekonomik yapının ideolojisidir, onu yansıtır ve yerleştirmeye çalışır. Demek ki, sorunun kaynağı ülkenin içinde bulunduğu koşullardır. Durum böyle olunca sorun da herkesin sorunudur. Sözü eğitimle ilgili sorunların çözümünü tümüyle öğretmen örgütlenmelerine bağlayan görüşlere getirmek istiyorum.

Yurtsever öğretmenler sürülmekten, sürünmekten korkmaz, bilinçli örgütlenmeler için sürülmeye de sürünmeye de işkencelere de hazırdırlar. Fakat herkesin payı olan bir yükü sadece öğretmenlere yüklemek haksızlıktır. Öğretmenlerin bugünkü durumları zaten içler acısıdır, yürüyüşlerinden giyimlerine kadar sınırlanmış birer robot yapılmaya çalışılıyorlar ve yapılıyorlar. Onlar da toplumun diğer kesimleri gibi bu çarpık, evrenselliği ve bilimselliği olmayan eğitime karşı patlamaya hazır birer barut fıçısı gibidirler. Fakat sorun genel ise çözüm de genel olsun. Demokratik, laik ve anti-şovenist bir Türkiye ve bir eğitim sistemi için herkes elele diyorum.

YURTTAŞLIK HAKKI DOKUNULMAZDIR

Özellikle "Türk Vatandaşlık Kanunu"nun 13 Şubat 1981'de değiştirilmesinden sonra "yurttaşlıktan çıkarma" uygulamaları hız ve yoğunluk kazandı. Bu uygulamalar bugün de sürüyor. Vazgeçilmez ve dokunulmaz olması gereken bu hak da böylece burjuva demokrasisinin müdahalesiyle yeni bir içerik kazanmış oluyor. Bir ilerleyip bir gerileyen demokrasinin bir yeni ilerleyişiyle başka bir niteliğe de bürünebilir. Demokrasiden umut kesilmez.

Yurttaşlık hakkının çiğnenişinin pek çok örneği yaşandı. Yenilerinin ortaya çıkışı, ne yazık ki, şaşırtıcı olmuyor.

Bunlardan biri, dokuz yıldır Fransa'da yaşayan Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı Temel Demirer ile ilgili. Temel Demirer, 22 Aralık 1987 tarihinde Türkiye'nin Paris Başkonsolosluğu'ndan "vatandaşlıktan çıkartılacağına" ilişkin bir duyuru aldı. Duyuruda dile getirilen "geri dön" çağrısına uymayacağını açıklayan Demirer bir "açık mektup" yayımladı. "1979'un Kasım'ından beri yurt dışında ilticacı olarak yaşamak zorunda bırakıldığını ve hakkında kimi politik davalar açılıp arandığını" belirten Temel Demirer, uzun açıklamasının bir bölümünde şunları söylüyor:

"Egemenler açısından, onların ezilenlere layık gördükleri trajediye başkaldırılması her zaman 'ihanetle ve hain'likle suçlanmıştır. Tarih egemenlerin bu aslı astarı olmayan suçlamalarına, bu hezeyanlardan gına gelircesine tanıktır!..

1979'dan beri ayak bastığım Fransa topraklarını düşünüyorum: Buralarda da insanlar 'vatan haini' ilan edilmişler, kurşunlanmışlar, mahpuslara kapatılıp sürgünlere yollanmışlar. Vichy'li günlermiş, 'büyük yurtsever' kesilen bu işbirlikçi diktatör zat da, özgürlük için savaşanları, Colonel Fabien'leri, Manukyan'ları, Gabriel Peri'leri 'hain' ilan edip kurşunlatmış...

Sonra, sonrası malum!.. Vichy tarihin lağımlarında Fabien'ler, Peri'ler, Manukyan'lar ise gerçek yurttaş kimlikleriyle dimdik ayakta!..

Bilmem, Mandela'dan, Dolores İbarrui'den, B. Brecht'ten, vb. lerinden söz etmem gerekir miydi?

(...) Bir gün, devranın dönerek, günün gün olacağı o gün geldiğinde utanacak çocuklarımız, doğruluk denen şeyin, 1980'li yılların Türkiye'sinde cesaret sayıldığını hayretle anımsayarak! Tüm engelleme çabalarınıza rağmen, o gün gelecek baylar!.. O güne kadar, bizi nüfus kayıtlarından silebilirsiniz, hukukunuz açısından yaptırımlarıyla elinizden geleni ardınıza koymayabilirsiniz.

Lakin hiçbir şeyi halletmiş olmayacaksınız!.. Çünkü, topraklarımızın insanı olmaklığımız da, ona kara sevdalı ve yeminli bağlılığımız da bu tür sudan sabundan ve polisiye 'ferman'larla gaspetilecek ucuzlukta şeyler değildir!..

1954'lüyüm, Çorum ili Kale mahallesi kütüğüne kayıtlı, Kemal oğlu Necla'dan olma Temel Demirer'im. Ve ne yaparsanız yapın, ana'mın rahmine düşüp gözlerimi yaşama açtığım ve 18'imden beri özgürlüğü için savaştığım toprakların insanıyım!... Onur duyduğum, sonuna kadar da, tüm sorumluluklarıyla sahiplendiğim bu kimliğimi kimse elimden alamaz!..

Kesinliğinden asla şüphe duymuyorum: Her kalem kırış ya da ferman, bir dosyayı kapatmaz; bugünler sadece yazıcıdır, yarınlar ise yargıç!..

Ezilenlere ve ezilenlerin hükümran olacağı yarınların yargıçlığına inanıyorum. Toplumsal üretimin, ezilenlerin iktidarıyla insanın özgür bireyler olma özelliklerini karşılayabileceği düzeye, devrimci değişim ve dönüşümlere ulaşmadığı sürece, insan hak'larından söz edilecektir, biliyorum!.. Ama yine de, "gelecekten emin Horatius'un sözünü anımsıyorum: 'Sapare ande/Yüreklice düşün'..."

Bu ülkenin yüreklice düşünen, yüreklice karar veren insanlarının yurttaşlığını kimse ortadan kaldıramaz.

"Ben bu toprakların insanıyım, bu ülke için yaşamaya ve döğüşmeye devam edeceğim" diyen insanlara, yurttaşlık hakkını herkes gibi doğuştan kazanmış, herkesten farklı olarak saldırılara karşı koruyup ona hak kazanmış insanlara "şu tarihten itibaren yurttaş saymıyorum sizi" demenin herhangi bir değeri yoktur.

Yurttaşlarımız bizimdir. Kimse yurttaşlarımızı silemez.

Demokratik Almanya Cumhuriyeti'ndeki "Uluslararası Ekonomi ve Politika Enstitüsü" görevlilerinden Gerald Meier'in World Marxist Review dergisinin Ekim 1987 tarihli 10. sayısında tekellerin tutumunu ve kapitalist sömürünün artışını inceleyen bir yazısı çıktı. Bu yazıyı arkadaşımız. Nur Ulaş'ın çevirisiyle sunuyoruz.

TEKELLERİN ARTAN BASKISI

KAPİTALİST SÖMÜRÜ ÜZERİNE GÖZLEMLER VE SAYILAR

Gerald MEIER

Geçen 10-12 yıl içerisinde, endüstrileşmiş kapitalist ülkelerde, işgücü ve sermaye arasındaki çelişkide, göze çarpan bir şiddetlenme söz konusudur. Ulusal ekonomilerde, gittikçe daha sık yaşanan ekonomik bunalımlar ve teknolojik yenilenme nedeniyle, tekeller, işçi sınıfına karşı durumlarını ve faaliyetlerini kuvvetlendirme girişimindedir. Tekeller, işçi sınıfının sosyal haklarına ve yaşam ve çalışma koşullarına büyük ölçüde müdahale ederek, bunalımdan bir çıkış yolu aramaktadır. Bu çıkış yolunu nasıl bulduklarına ilişkin gözlem ve sayılardan bazıları aşağıda verilmiştir.

Yeni Teknoloji ve İşsizlik

Kapitalizm çağında, bilimsel ve teknolojik devrimin bugünkü aşaması, yeni otomasyon bilgisi ve iletişim teknolojisinin artan kullanımıyla birlikte, bütün bunların bir tek çağda gittikçe daha çok birleşmesi, iş sayısında büyük bir azalmaya neden olmuştur

Bu gelişme, Amerikan otomobil sanayiinde örneklenebilir; 1978'de 725.000 işçi varken, 1986'da sadece 510.000 işçi çalışmaktadır. Dünyanın en büyük otomobil üreticisi olan General Motors şirketlerinde artan işgücü verimliliği sonucu, iş sayısında her yıl ortalama olarak % 5 azalma gerçekleşmektedir (1). General Motors'un Saturn projesi, çokuluslu şirketin, üretim modernizasyonundaki stratejisine örnek olarak verilebilir. Bu stratejinin temelini, 3.5 milyar dolara mal olan ultra-modern bir montaj hattının yapımı oluşturmaktadır. Fabrika'da bir otomobilin montajı, eski montaj süresinin 1/3'ünden daha az bir zamanda, üstelik çok az sayıda yüksek düzeyde kalifiye eleman kullanmak süretiyle gerçekleşebilecektir.

Diğer sektörlerde de benzer süreçler kullanılma aşamasındadır. 1979'dan beri, metalurji sektöründe mevcut olan iş sayısı yarıya inmiştir. İmalat Sanayii 1977'de toplam işgücünün % 27.3'üne sahipken, 1987'de yalnızca % 22'sini kapsamaktadır.

Federal Almanya'daki Otomobil Sanayii Sendikası, 1990'a kadar yeni teknoloji kullanımıyla 152.000 adet işin, ya da sektördeki istihdamın % 23'ünün ortadan kalkabileceğini tahmin etmektedir. 1983'de Volkswagen'in Wolfsburg'daki ana fabrikasında, yüksek düzeyde otomasyona sahip montaj hattı kuruldu ve böylece 5000 adet işten 1000 tanesi gereksiz hale geldi. Volkswagen benzer montaj hatlarını diğer tüm fabri-

TABLO 1
Belli Başlı Sanayileşmiş Kapitalist Ülkelerde İşsizlik
(1000 kişi)

		1980	1982	1984	1986(*)
ABD	I	7.637	10.678	8.539	8.538
	II	7.1	9.7	7.5	7.1
JAPONYA	I	1.140	1.359	1.608	1.695
	II	2.0	2.4	2.7	2.8
F. ALMANYA	I	889	1.883	2.266	2.344
	II	3.8	7.5	9.1	9.4
FRANSA	I	1.451	2.008	2.310	2.445
	II	7.8	10.3	11.6	10.3
İNGİLTERE	I	1.665	2.917	3.160	3.217
	II	6.8	9.8	11.1	11.6
İTALYA	I	1.698	2.052	2.391	2.666
	II	7.6	9.1	10.4	11.3

I= İşsiz sayısı (1000).
II= Ekonomik olarak faal olan nüfusun yüzdesi olarak işsizlik oranı

(*) Yılın ilk yarısı

Kaynak: OECD, Main Economic Indicators

kalarında kurmayı planlamaktadır (2). Çelik sektöründe, iş sayısı 1974'de 330.000'den 1986'da 203.000'e indi ve 1990'a kadar 20.000 adet işin daha ortadan kalkacağı tahmin edilmektediR.

Mart 1985'ten Mart 1987'ye kadar geçen iki yıl içerisinde, İngiltere'de 39 maden ocağı kapandı ve 60.000'in üstünde madenci işlerini kaybetti. Buna benzer pek çok gelişmeden söz edilebilir: Kapitalizm çağında gelişmiş teknoloji kullanımına dayanan üretimin kompleks modernizasyonu, yöneticilerin uzun dönemli yapısal bir politika uygulama konusundaki yetersizlikleri ya da isteksizlikleriyle birlikte, pek çok ülkede işsizlik oranında kayda değer artışlara yol açmıştır.

Bununla ilgili sayısal bilgilere bakılırsa: 1979'dan 1986'ya kadar, OECD raporlarına göre, OECD ülkelerinde resmi olarak kayıtlı işsiz sayısı 16.5 milyondan 28.7 milyona yükselmiştir. Bu sayı, ekonomik olarak faal olan nüfusun % 8'inden daha fazlasını (Avrupa Topluluğuna bağlı ülkeler için % 12'sini) kapsamaktadır. Ayrıca şu gelişme de izlenebilmektedir: İşsizlik gittikçe artan bir şekilde "ekonomik devir" den bağımsızlaşmaktadır ve canlanma döneminde düşeceği yerde artma eğilimi göstermektedir. Bu dönemde (1982'den beri), işsizlik sadece Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD), esas olarak sıradan, kalifiye işgücü gerektirmeyen ve düşük ücretli işlerin söz konusu olduğu hizmetler sektöründe, azalmıştır. Tablo 1'de verildiği gibi, diğer önde gelen kapitalist ülkelerde, mutlak ve göreli olarak işsizlik artmaktadır.

Böylece, işsizlik, kapitalizm çağında teknolojik gelişmenin temel sosyal ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. İşsizlik, dolaylı ve dolaysız olarak, işçi sınıfının çıkarlarıyla, kapitalist sömürüyü çoğaltan psikolojik ve teknik koşulları yarattığı için, çelişmektedir.

Çalışma Koşullarının "Farklılaştırılması"

Tekeller, daha esnek ve kişiselleştirilmiş çalışma koşulları yaratan strateji yardımıyla, üretimin en yaygın modernizasyonunu etkilemek istemektedir. Bu da sendikaların çok önceleri kazandıkları çalışma saatlerini düzenleyen resmi yönetmeliği etkisiz hale getirme ya da tamamen ortadan kaldırma çabalarını içermektedir. Aynı zamanda, temel standart ücret oranlarını bölmeyi ve ücreti daha büyük oranda farklılaştırmayı beraberinde getirmektedir.

Kısmi-zamanlı çalışma tipi, kapitalizmin ekonomik ve sosyal pratiğinde, daha sık ortaya çıkmaktadır. Uluslararası Çalışma Bürosu, ABD'de kısmi-zamanlı çalışanların tüm çalışanların % 14.1'ini, Kanada'da % 15.3'ünü, Japonya'da % 15.8'ini, İngiltere'de % 18.9'unu, İsveç'de % 24.3'ünü ve Norveç'de % 18.9'unu oluşturduğunu bildirmektedir. İstatistik ve Ekonomik Araştırmalar Ulusal Enstitüsü'ne göre, 1982'den 1986'ya kadar Fransa'da 550.000 adet sürekli ve tam-zamanlı iş, kısmi-zamanlı iş ve 300.000 adet geçici sözleşme ile yer değişirmiştir.

Sanayileşmiş kapitalist ülkelerde, toplam 35 milyona yakın insan, kısmi-zamanlı işte çalışmakadır. Bunların çoğu, 25 ile 44 yaş grubunda yer alan anneler, öğrenciler ve özürlü kişilerdir. Bu durum, hiçbir gelişme umudu bulunmayan, niteliksiz ve düşük ücretli işgücü anlamına gelmektedir.

Çalışan insanları, beceri düzeyleriyle ilişkilendirmeden ya da üretilen malın miktar ya da kalitesinden bağımsız olarak farklılaştıran ücret tarifeleri kullanımına yönelik bir eğilim vardır. Bu konuda ABD öncü durumundadır. İki-basamaklı sistemin uygulandığı pek çok ücret sözleşmesinde, yeni işe alınan işçiler için ve geçici işten çıkarmalar sonucu tekrar işe alınanlar için geçerli olan temel ücret tarifeleri önemli ölçüde düşürülmüşür.

TABLO 2
ABD'de Saat Başı Ödemeli İki-Basamaklı Ücret Sistemi
(ABD doları)

ŞİRKET ADI	A	B
Boeing	6.70	11.38
Lockheed	6.00	8.64
Giant Food	5.00	6.95
Dow Chemical	6.89	7.08

A: Yeni Toplu Sözleşme (Yeni işe alınan ve geçici işten çıkarılıp, yeniden işe alınan işçiler)
B: Eski Sözleşme (Sürekli statüde çalışan işçiler)

Kaynak: Fortune, 9 Ocak 1984

Amerikan Havayolları, iki-basamaklı ücret sisteminin sadece 1984 yılında 1 milyon dolar ek kâr sağladığını belirtmiştir. ABD'nin önde gelen silah üreticilerinden olan Lockheed, aynı sistem sayesinde, yıllık kârını 19 milyon dolar yükseltti. Birleşik Devletler Çalışma İstatistikleri Burosuna göre, 1985'lerin sonunda bu sistem toplam iş sayısının % 25'ini kapsamaktaydı.

Ücretlerin "farklılaştırılması" sistemi yaygınlaşmaya devam etmektedir: sendikalar üç-basamaklı sistemi kabul etmeye zorlanmaktadır. Örneğin, Hindistan'da Westinghouse fabrikası 1986'da yeni bir sistem geliştirdi. Saat başı ücret ödemeleri için üç basamak ihtiva eden bu sistem, sürekli statüdeki işçiler için bir basamak, geçici olarak işten çıkartılıp yeniden işe alınanlar için bir başka basamak ve yeni işe alınanlar için üçüncü bir basamak (sürekli statüde çalışanların aldığından 5 dolar eksik) getirmektedir. Son iki kategorideki işçilere karşı geliştirilen bu tip bir ayırım, fabrika kapanmadığı sürece, 5 ila 7 yıllık bir süreyi kapsayacak şekilde planlanmaktadır.

Ücretlerin yapay bir şekilde farklılaştırılması, diğer ülkelerde de yaygın bir eğilimdir. Federal Almanya, Fransa ve İngiltere'de birleşik idare meclislerinde, buna benzer sistemler için daha sık kararlar çıkmaktadır. Japon ücret sistemi de Batı Avrupa modeli esas alınarak oluşturulmuştur. Bu sistem, işçilerin ortalama kazançlarının % 25'inin 6 ayda bir kere ikramiye adı altında ödenmesini getirmektedir. İkramiyelerin miktarı, temel

olarak kârların büyüklüğüne bağlı olduğundan, işverenler piyasa beklentileri yetersiz kaldığında, aşırı ücret ödeme korkusuna sahip değildir.

Endüstriyel faaliyetlerin, ucuz işgücüne sahip ülkelere kaydırılması, ücretleri baskı altında tutmanın önemli bir yolu olarak ortaya çıkmaktadır. Örneğin, 1985'de, askeri amaçlı cihazlar hariç ABD mikroçip üretiminin neredeyse % 80'i, Tayvan, G.Kore, Malezya, Singapur ve HongKong'da gerçekleşmektedir. Bu ülkelerde ücretler (kapitalist merkez ülkelere göre) çok düşüktür. Bu nedenle, tekeller açısından üretimin başka ülkelere kaydırılması çok kârlıdır.

Pek çok kapitalist ülkede, ücretlerin sabit kalması ve hatta düşme eğilimi, milli gelirde ücretlerin payının düşmesiyle kendini göstermektedir. Örneğin, Federal Almanya'da, 1975'de bu oran % 44.2 ve 1980'de % 42.2 iken, 1985'de % 37.6'ya inmiştir ve düşmeye devam emektedir. İngiltere'de, toplam ücretlerin toplam kâra oranı, 1972'de 28/72, 1980'de 31/69 ve 1984'de 36/64 şeklindedir (3).

Sendikalar Savunmada

Geçtiğimiz dönemde, sanayileşmiş ülkelerde şekillenen, ekonomik ve sosyal koşullar, tekellerin verimlilikteki değişiklikleri ihmal ederek, işgücünün fiyatı üzerinde baskı kurmalarına olanak sağlamaktadır. ABD'de basın "Onbinlerce fabrika işçisi, ne kadar ücret verilirse verilsin, verimliliği artırma ve işgücü maliyetini düşürme yolunda süren baskının azalmayacağını, hızla kavramaktadır." diye yazmaktadır (4).

ABD istatistiklerine göre, sanayi işçilerinin reel saatlik ücretleri (yani fiyat artışlarını kapsayacak şekilde) yılda ortalama olarak sadece % 0.8 arttı ve Mart 1986'dan Mart 1987'ye gelinceye kadar bir miktar azaldı. Aynı dönemde işgücü verimliliği yıllık ortalama % 4 büyürken ve hatta bazı sektörlerde -lastik, otomobil, çelik, çimento vb.- % 6'dan fazla artarken, ortaya çıkan fazlalık doğal olarak birleşik kârları şişirmek ya da maliyet düşürücü yatırımlara dönüştürmek üzere harekete geçti.

Bu eğilim, aynı zamanda, 1987'nin ilk yarısında gerçekleşen sanayi ve hizmetler sektörüne ilişkin toplam veriler kullanılarak gösterilebilir. Verimlilik (mevsimsel dalgalanmalarla yıllık olarak) % 0.5 artarken, saat başı reel ücret % 5 düşmüştür. Bu durum geçen 36 yıldır ABD'de ücretlerin satın alma gücündeki en büyük düşüşe karşı gelmektedir.

Diğer pek çok ülkede de benzer gelişmeler yürürlüktedir ve bu gelişmeler cari ekonomik koşullar ve tekelci sermayenin "sosyal vergilendirme" politikasıyla, çalışan sınıftan ödediklerini geri alma süreciyle bağlantılıdır. Sendikalar, kendilerini sınıf düşmanlığının yol açtığı sürekli baskı altında hissetmekte ve bazı imtiyazlarından vazgeçmek zoruda kalmaktadır.

Örneğin, ABD'de güçlü sendikalar tarafından imzalanan toplu sözleşmelerin pek azı, ücretlerle gittikçe pahalılaşan yaşam koşullarını ilişkilendirmektedir. Enflasyona karşı bu tür koruma, 1985'de % 56.7 oranıyla karşılaştırılırsa, Mart 1987'de sendikalı işçilerin sadece % 38'ini kapsayacak şekilde gerçekleşmiştir. Burada temel neden, şirketlerin üretim ürecini otomasyona tabi tutması, fabrikaları kapatması ve işgücü miktarını azaltması sonucu, sendikaların pazarlık gücünde gözle görülür azalmalar şeklinde ortaya çıkmaktadır. Güçlü sendikalar, 1970'lerde 10 milyon işçiyi kapsarken, bugün yalnız 6.4 milyon işçiyi temsil etmektedir (5).

Bu durum doğal olarak, işgücü piyasasında bugünkü drumlarını korumak için çok çaba sarfeden sendikaların, işverenlerle pazarlık gücünü zayıflatmaktadır. Goodyear Lastik ve Plastik şirketinin ikinci başkanının ifadesinden anlaşılacağı gibi, işverenlerin istekleri sınırsızdır. "Reel ücret düzeyini en az Breziyla ve Kore'dekine yakın düzeylere indirmedikçe, verimlilik artışlarını ücretlere yansıtamayız ve rekabetçi konumumuzu sürdüremeyiz." (6).

Geçtiğimiz yıllarda tekeller, işçi sınıfının çıkarlarına ve onların sendikalar tarafından temsil edilen kollektif güçlerine karşı büyük bir saldırıya geçmiştir. Bu saldırıya karşı oluşan direnme gücü, kitlesel işsizlik, işten atılma korkusu ve yönetici sınıfın sendika karşıtı politikalarıyla kırılmaktadır.

ABD'de bu politika sonucu pek çok "işçi danışmanları" ortaya çıkmıştır. Bunlar aslında, yeni sendikaların oluşumunu engellemek ya da mevcut sendikaları işverenle olan ilişkilerinde daha lütüfkar davranmaya zorlamak için çalışan şirketlerdir.

İngiltere'de İşçi Partisi hükümeti tarafından hararetlendirilen sendika karşıtı ortam, ya yeni işletmelerde (elektronik ve hizmetler) hiçbir sendika olmamasını ya da greve gitmeyecek sendikanın varlığını garanti eden bir gelişmeye yol açmıştır. Federal Almanya'da 1985'de yürürlüğe giren istihdamı teşvik yasası, işverenlerin daha fazla kısmi zamanlı istihdam, diğer işletmelerde geçici işten çıkarma ve sınırlı bir dönemde işçi-işveren ilişkilerinin geliştirilmesi yönündeki talepleriyle dengelendi. 1986'da yasada yapılan değişiklikle, sendikaların grev haklarını kullanma olanakları kısıtlandı.

Bütün bunlar geçtiğimiz dönemde, işgücü ile sermaye arasındaki ilişileri belirleyen ekonomik, sosyal ve politik koşullardaki değişikliklerdir. Tekelci burjuvazi, geçmişteki yenilgilerinin ve verdiği tavizlerin karşılığı olarak, çalışan kitlelere karşı yaygın bir saldırıya geçmiştir. İşçi sınıfının öncüleri, bugün temel sorunun, bütün güçlerin bu saldırıyı geri püstürtmek üzere seferber edilmesi olduğuna inanmaktadır.

---

(1) Financial Times, 20 Ekim 1986.

(2) Frankfurter Allgemeine Zeitung, 24 Şubat 1984.

(3) WSI-Mitteilungen, 6/1986, s. 421.

(4) International Herald Tribune, Haziran, 6-7, 1987

(5) Diğer bazı kapitalist ülkelerde de durum aynıdır. Örneğin CGT üyeliği, Fransa'daki en büyük ulusal sendika örgütlenmesi, 1980'den 1983'e % 15'den fazla (1.918.523'den 1.622.095'e) azalmıştır. İngiltere'deki Sendikalar Birliği 1979'dan 1986'ya 2 milyon üyesini kaybetmiştir, yani 1970'de % 50 olarak gerçekleşen, ekonomik olarak faal olan nüfusun % 38'ini kaybetmiştir.

(6) International Herald Tribune, Haziran, 6-7, 1987

BİR DURUM DEĞERLENDİRMESİ: TOPLUMSAL KURTULUŞ'U ANLAMAK VE UNUTULMAMASI GEREKEN NOKTALAR

F.ÖLMEZ

Günümüz Türkiye'sinde çıkan onlarca dergi arasında Toplumsal Kurtuluş'un "anlam" ve "önemi" nedir: acaba var olan dergilerden "farkını" ayırdedebiliyor muyuz?

1987 Temmuz sıcağında yayın hayatına başlayan Toplumsal Kurtuluş'la ilgili yukarıdaki soru çerçevesinde bir durum değerlendirmesini -kısa da olsa- yapmayı gerekli buldum. Bu değerlendirmenin Sosyalist İktidar Partisinin yaratılması için yapılan tartışma ve yazılar içinde önem taşıyacağına inanıyorum. Bu bir. İkinci bir nokta da, artık Türkiye'de durum değerlendirmelerini yalnız dergiyi çıkaranlar ve dergi yazarları değil, aynı zamanda dergi okuyucuları da yapmalıdır. Yapılacaktır. Böylesi bir aşamaya varmış olduğumuza inanıyorum.

• Evet, değerlendirme yapmak güzeldir.

Değerlendirmeler, somutun zenginliğinde soyutun yakalanması ve giderek, doğruda yürümenin felsefesini bulmak içindir.

Değerlendirme, netleşmek ve gelişmektir.Toplumsal Kurtuluş'un birinci sayısından başlana-bilir.

Daha ilk sayıda (Temmuz 1987) "Çıkışımız" da kitlelere vermiş olduğu mesaj gerçekten çok önemlidir; Bağımsızlık, Demokrasi ve Sosyalizm bir bütündür olan bu mesaj, hem dergimizin "anlam" ve "önemini", hem de diğer dergilerden "farkını" açık bir dille ifade eder.

Dünümüzü bugüne bağlayan ve bugünümüzü yarına bağlayacak olan bu belgimiz(*), şu özlü ifadelerle de dile getirildi: Ezen ve ezilen ulus devrimcilerini tek bir siyasal harekette toplamak ve "Ortaklaşa Tek Devrim" şiarını hayata geçirmek.

Yine "Çıkışımız" da, bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinin birlikteliği ve birbirinden ayrılmazlığı üzerine şunlar da yazıldı:

- Sosyalist bir iktidar istiyoruz; böylesi bir iktidarın kuruluşuna katkıda bulunmak için yola çıktık.
- Demokrasiyi istiyoruz; ama istediğimiz demokrasi sosyalist iktidarımızın ayrılmaz bir parçasıdır.
- Bağımsızlık istiyoruz; bağımsızlığımızın ancak ve ancak demokrasi ve sosyalizmle bütünleştiğinde var olabileceğine inanıyoruz.
- Her türlü milliyetçiliğe karşı proleterya enternasyonalizmini savunuyoruz. Fakat, enternasyonalizmi "ulusal nihilizm" olarak algılayan tüm akımlara karşı mücadele etmeği bir görev olarak kabul ediyor, ulusların yazgılarını belirleme hakkını kayıtsız, şartsız savunuyoruz.

İşte Toplumsal Kurtuluş'un daha ilk sayısında "Çıkışımız" da yer alan bu temel ilkeler bu kadar "önemli" ve "anlamlı"dır. Birinci sayıyı takiben bugüne kadar yayımlanan diğer sayılarda, çıkışımızdaki temel ilkelere uyum gösteren yazılar, toplumsal kurtuluşumuzun temel sorunlarına en gerçekçi, en açık ve net bir şekilde çözümler getirmektedir.

Burada okuyuculara düşen temel görev, var olan dergiler ile Toplumsal Kurtuluş arasındaki farkın yakalanmasında anahtar rol oynayacak; Türkiye'nin önündeki devrim aşamasının ne olduğu? sorusunu sormaktır. Çünkü, ancak böylesi bir soru sorulduğunda "farkı" yakalayabilir ve görebiliriz. Bu nokta çok önemli ve unutulmaması gerekir.

Bugün Türkiye'de ideolojik kavga verdiklerini iddia eden bir çok dergi bulunmaktadır. Yine bu dergilerde sözde aralarında ideolojik ayrılık var gerekçesiyle yazılarında birbirlerini de eleştirmektedirler. Ne var ki, gerçekte derine inildiğinde, derine bakıldığında, özde aralarında herhangi bir "fark" yok. Hepsi de yazılarında aşamalı devrimi savunmaktadırlar. Hepsi de kapitalizm öncesine tekabül edecek bir ara aşamadan sonra ancak sosyalist devrime geçilebileceğini yazmaktadırlar.

Oysa Toplumsal Kurtuluş'un böyle bir görüşü, böyle bir stratejisi yok. Toplumsal Kurtuluş yukarıda yazdığımız gibi, önümüzdeki devrim aşamasının "sosyalist devrim" olduğunu açık ve net bir şekilde yazmış; bağımsızlık, demokrası ve sosyalizm mücadelesinin bir bütün olduğunu vurgulamıştır.

Bunu da övünerek yazıyorum: Bugün dergimizde yer alan yazı ve yorumların yurt içinde ve dışında ilgi görmesinin, süreç içinde, dergideki yorumlarla olayların tek tek doğrulanmasının nedeni kaynağını "sosyalist devrim" görüşünü oluşturmasıdır. Zira, Toplumsal Kurtuluşun merkezinde iktidar vardır, sosyalist iktidar.

Bunun bir de tersine bakalım. Yani sosyalist mücadeleyi bilinmez bir bahara erteleyen dergilere. Yazdıklarının, nesnel koşulların çok çok gerisinde kalması sonucu onların doğal olarak sağdan sola - soldan sağa savrulup durduklarını görmek zor olmasa gerek. Savrulma nesneldir. Bugün her kim aşılmış olan bir devrim stratejisini savunmaya kalkışsın aynı durumlarla karşı karşıya kalır. "Bu yüzden politikada hata yapmamak için, hep ileriye bakılmalıdır, geriye değil" (J. Stalin) diyoruz. Bugün aşılan bir şeyi tekrar aşmaya kalkışmak, tek kelime ile gericiliktir.

Kaldı ki, artık eskisi gibi, eylülist rejim öncesi gibi, Türkiye'de aşamacılara pek şans kalmadı. Sosyalist devrimin gündemde olduğu Türkiye'de, ilerde oluşturulacak öznel ögenin (partinin), değişik kılıflardaki aşamacı

grup ve dergilere kitleler arasında yaşama hakkı tanımayacağı görülüyor.

Son olarak diyeceğim şu: Toplumsal Kurtuluş'un "anlam" ve "önemini" ve günümüz Türkiye'sinde var olan dergilerden "farkını" ayırdedebilmek için, okuyucuların "nasıl bir devrim stratejisi" sorusunu sorduktan sonra, Temmuz 1987, sayı 1'deki "Çıkışımız"ı tekrar ve tekrar okumaları yerinde olur diyorum.

(*) Evet, dünümüzü bugüne bağlayan ve bugünümüzü de yarına bağlayacak olan bu belgimiz dedik. Çünkü "Sosyalist devrim" stratejisi, eylülist rejim sonrası çıkan bir yeni arayışın ürünü değil, sahip olduğumuz mirasımızın ürünüdür. 1970 Tip 4. Büyük Kongresinde bu strateji kabul edilmiştir. Ayrıca 1970 yıllarındaki "Emek" dergisine bakılabilir.

Yine 1975-1978 TİP Programı ve "Yürüyüş" dergisinde hep sosyalist devrim savunulmuştur.

Fakat, 1978 sonrası TİP'in Kemalist Kültür Devrimini yaşaması, partinin ikiye bölünmesine neden oldu. O dönemde Kemalist devrimciler TİP'te, sosyalist devrimi savunanlar ise, Sosyalist İktidar dergisini çıkararak görüşlerini bu dergide savunmuşlardır.

AÇIK DEVRİMCİ PARTİYE MERHABA

Mustafa ÖZKAN

Açık devrimci parti tartışmalarına katılmamak ve katkıda bulunmamak elde değil. 12 Eylül 1980'den sonra yaygınlaştırılan, politik ve siyasal sorunlarla uğraşmanın önünün alınmasına, partileşmenin ve örgütlenmenin ortadan kaldırılmasına, devrimci bilinç ve devrimci yaşam biçiminin yok edilmesinin çalışılmasına rağmen, elde kalanlar çoktur, beyinde kalanlar çoktur. Elde ve beyinde kalanların hepsiyle açık devrimci parti tartışmalarına merhaba demek gerekiyor. Merhaba demek, bir kahvehaneye girerken mehraba demekten çok farklı olduğunun bilincinde olarak merhaba demektir. Merhaba demek, geçmişten bugüne sosyalizmi ve devrimciliği yükselten teori ve pratiğe merhaba demektir. Merhaba demek, gelecek güzel ve mutlu sosyalist Türkiye'mize merhaba demektir. Mücadeleye merhaba demektir.

Yaşamımıza anlam katan, güzelin doğumunu yaratacak olan; açık devrimci parti tartışmalarına merhaba derken: elveda diyeceğimiz hiç bir şeyler yok mu? Elbette var. Olması gerekiyor. Olanların da çok olması gerektiğini düşünüyorum. Çokluk, örgütlü mücadele geleneğimiz ve teorimizden kaynaklanıyor. Örgütlü mücadele geleneğimizin kişiliğini, pratiğini ve teorisini çok renkli ve çeşitli bulmama rağmen, çocuksuluğunu üzerinden atamadığı bir gerçek. İşte bu çocuksuluğa ve çocukluğa elveda diyeceğiz. Bunların başında, sosyalist mücadelenin demokratlaştırılması vardır. Sosyalist mücadeleyi demokratlaştıran; demokrasi mücadelesi uğruna sınıf mucadelesini reddeden; Avrupa Komünizminin çok geri düzeyde temsilcisi olmaya çalışanlara elveda demek, çocuksu düşünce ve davranışların bir bölümünden vazgeçmek demektir.

Bütün bu net yaklaşımların dışında: elveda diyebileceğimiz en önemli nokta teorisizliktir. Teorisizlik, kısaca iktidar teorisizliğidir. Bugüne kadar iktidar teorisizliği yaşandı. Buna bağlı olarak, iktidarı almanın pratiği düşünülmedi. İktidarı almayı reddeden teorilere elveda demek gerekiyor. Bu teori, işçi sınıfı ve yoksul köylülüğün yanına alınmasından başka: burjuvazinin bir kısmı olan küçük ve orta sermaye sahipleri ile esnaf ve zanaatkarları da yanına almayı düşünen, demokratik halk iktidarı teorisidir. Türkiye toprağı demokratik iktidar teorilerinden çok çekti. Netleşmek gerekiyor.

Geçmişe dönüp baktığımızda, örgütlü mücadele geleneğimiz içindeki parti kavramı ve bu parti kavramı doğrultusunda yapılan teorik ve pratik mücadele ve kazanılan deneyler hiç de azımsanmayacak boyutlardadır. Bu boyutları parti-sosyalizm-iktidar üçgeni içinde görebildiğimiz ve zenginleştirebildiğimiz oranda kütleselleşeceğimizi düşünmek, hiç şüphesiz olumlu bir çıkıştır. Olumlu ve öne çıkarılması gereken yan, parti-sosyalizm-iktidar üçgenidir. Bu üçlü, bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm üçgeninden daha teoriktir, daha devrimcidir. Açık devrimci parti, devrimci olmanın yanında daha da teorik olmak zorundadır.

DÜZELTME

Haluk Yurtsever arkadaşımızın geçen sayımızdaki "Sosyalizmin Partisi İçin" başlıklı yazısında bazı önemli dizgi yanlışlıkları olmuştur. Aşağıda düzeltiyor ve özür diliyoruz.

Yanlış (s.19):

Bu nedenle, toplumsal devrim partisinin somut biçimler içinde çok temel işlevlerinin öne çıkarılmasını daha doğru buluyorum.

Doğru:

Bu nedenle, toplumsal devrim partisinin somut biçimlenişinden çok, temel işlevlerinin öne çıkarılmasını daha doğru buluyorum.

Yanlış(s.19):

Bir partinin kimliği de esas olarak iktidar için yürüttüğü siyasal eylemin içeriği ile sayılamaz.

Doğru:

Bir partinin kimliği de esas olarak iktidar için yürüttüğü siyasal eylemin içeriği ile belirlenir. Bu anlamda net bir iktidar hedefi olmayan bir örgüt parti bile sayılamaz.

Yanlış(s.23 sütun 2):

Solun genişçe kesimlerini yumuşatıp düzenin kabul sınırlarına çekme manevrasına da katlanmak zorundadır.

Doğru:

Solun genişçe kesimlerini yumuşatıp düzenin kabul sınırlarına çekme manevrasının bir bedeli olarak şimdilik devrimci ve illegal fikirlerin açık propagandasına da katlanmak zorundalar.

(arka kapaktan devam)

Ayrıca destekleme kurulu da olağanüstü bir çaba gösterdi." Böylece 1986 yılında Ekin-Bilar olarak DGM'de yargılananların bir bölümü, Aziz Nesin'in başkanlığındaki Bilar Ankara Şubesi, devletleştirilmiş oluyor. Devlet, sinema şenliği için Bilar'ın Ankara Şubesi'ne on milyon, bir holding yirmi milyon ve yarı resmi bir kuruluş da beş milyon olmak üzere toplam otuz beş milyon lira veriyor; televizyon duyurusunu yapıyor.

ABDULLAH Baştürk, DİSK'in başına geçince, çeşitli kuruluşların politik yapısıyla ilgili olarak bir araştırma ve rapor hazırlatıyor; Savcı Albay Süleyman Takkeci, bu raporu, DİSK iddianamesine alıyor. Baştürk'ün hazırlattığı raporda Karikatürcüler Derneği için şunlar yazıyor: "Yönetim TİP sempatizanı, taban içinde DİSK'e sempatizan unsurlar oldukça çok". Eğer Eylül Darbesi ile Karikatürcüler arasına faşistler sızmadıysa, tabanı ve tavanı TİP ile DİSK sempatizanı olarak görünüyor.

KARİKATÜRCÜLER, rejimin, ezik solcuları toplama masasına şef tayin ettiği Adnan Kahveci'nin de hazır bulunduğu bir eğlenceli toplantıda Sakıp Sabancı'yı yılın karikatür güzeli seçtiler. Yüzünün karikatüre elverişli olduğunu açıklayarak, Sabancı'nın güzel karikatürlerini çizmek için birbiriyle yarıştılar.

DOĞAN Avcıoğlu'nun ölümüne kadar oturduğu evin hemen karşısında bir özel hastane vardır; yalnızca geri zekalılarla ilgileniyor. Bu hastane Sabancı Ailesi'nindir; ailede geri zekalı ve felçli insanlar çok fazla çıkıyor. Sakıp Sabancı'nın zaman zaman yerli filmlerde geri zekalı rolüne çıkan komikleri hatırlatan davranışlarının, TİP-DİSK sempatizanı karikatürcüleri büyülemiş olduğu anlaşılıyor. Sopadan sonra havucun etkisi büyüleyici oluyor.

ÇAĞDAŞ bütün gazeteciler, Anıt Kabir'e yürüdüler. Turgut Özal'ı Atatürk'e şikayet etmek için Ata'ya koştular; Cumhuriyet'ten Yalçın Doğan, Mustafa Ekmekçi, Cumhuriyet Kitap Klübü'nden Muzaffer Erdost, yayınevi sahibi Ahmet Küflü, SHP Genel Sekreteri Fikri Sağlar, Yardımcısı Ali Dinçer ve çok sayıda çağdaş gazeteci, en yeni muhalefet ve en son çare olarak, Özal'ı Atatürk'e şikayet ettiler.

KENAN Evren çok memnundur. Eylülist darbede, Mamak'ta, Metris'te, Diyarbakır'da copla Atatürkçülük eğitimi bunun için yapıldı. Anıt Kabir'in en yüksek şikayet tapınağı oması, darbeden sekiz yıl sonra gerçekleşiyor. Artık eski solcular barışçıl ve sınıflar üstü muhalefet yolları bulmayı başarabiliyorlar.

NEO-KADRO oluşuyor. Ezik solcular, sermaye düzeninin kültür ve sanat kolu oluyorlar.

BÜTÜN güzel insanlar, sermayeye kapılanıyorlar.

NEO-KADRO

Birden-
bire kuş gibi
vurulmuş gibi
kanadından
yaralı bir atlı yuvarlandı atından!
Bağırmadı,
gidenleri geri çağırmadı,
baktı yalnız dolu gözlerle
uzaklaşan atlıların pırıldayan nallarına!
Ah ne yazık,
ne yazık ki ona,
dört nal giden atların köpüklü boynuna bir daha yatmayacak,
beyaz orduların ardında kılıç oynatmayacak!

N. Hikmet

BU şiir hüzünle okunmalıdır. Bir ağıttır.

BU yazı üzüntüyle okunmalıdır. Bir hüzündür.

ŞEYH Sait isyanında Türkiye solculuğunun, kemalist iktidarı desteklemesine karşın, Türkiye solculuğu 1925 yılı Takrir-i Sükun Darbesi'nden kendisini kurtaramadı. İstanbul'da solcular ve çoğunluğu Aydınlık Grubu, ağır bir darbeyle karşılaştılar. 1927 Tevkifatı, 1925 Darbesi'ne göre yalnızca bir fiske ağırlığında geldi; ancak darbeyi tamamladı.

SOLCULAR, dökülmeye başladılar. Nazım Hikmet, şiirini, dökülen sevgili arkadaşı Vala Nurettin için yazdı. Vala, bağırmadı, gidenleri geri çağırmadı; "yalnız dolu gözlerle", arkalarından, "baktı". Bu nedenle, Nazım Vala'ya kırıldı; ancak kopmadı.

SERMAYE, dökülenleri toplamaya başladı. Sermayenin topladıkları, gidenleri geri çağırma işini üstlendiler. Bu, 1932 yılıdır ve Kadro Dergisi çerçevesinde, TKP'nin eski Genel Sekreteri Vedat Nedim, ideolojik sorunlarla görevli merkez komite üyesi Şevket Süreyya Aydemir, eski solcuları, kemalizmin kadroları haline getirme misyonuna sahip çıktılar. Rejim, dökülenleri ödüllendirmekte, zamanına göre, çok cesur ve cömert davrandı.

TAKRİR-İ Sükun darbesinden Kadro Dergisi'ne yedi yıl geçiyor. Eylül Darbesi'nden, eylülist reformların başladığı 1987 yılına kadar geçen süreye denk düşüyor. Eylülist rejim, geçen yılın ortasından bu yana, 1980 Darbesi'nin eziklerini toplamaya büyük bir özen gösteriyor.

İŞKENCEDE "kötü polis- iyi polis" ve politikada "iyi paşa-kötü paşa" pratiğine uygun olarak genel olarak "havuç ve sopa" baskıcı top-lumların başarılı taktiklerinden birisi oluyor. Eylülist sopadan sonra ezik solculara uygulanan havuç politikası son derece başarılı sonuçlar veriyor; kabul edilmesi, üzücü de olsa, kesinlikle gerekiyor.

TÜRK-Yunan Dostluk Derneği, bir resmi kuruluş olarak ortaya çıktı ve solcu aydınların bir bölümüyle ticarete atılarak patron olmuş eski solcuların devletle temasının aracı haline geldi. Dernek yöneticileri hükümetle istediği zaman görüşüyor ve toplantıları, devletin çeşitli dillerdeki haber bültenlerinde dünyaya duyuruyor. İki taraftan dernek yöneticileri, dışişlerii bakanlıklarıyla uyum içinde çalışıyorlar.

DOSTLUK, önemlidir. Türkler ile Grekler arasında yüz yılı aşan bir yakınlaşma ve benzeşme var. Türkler, Anadolu'yu zapta başladıklarında, Doğusunda Ermeniler ve Kürtler ve Batısında Grekler yaşıyorlardı. Türkler, Ermeniler, Kürtler ve Grekler, uzun yıllar kavga ettiler, savaştılar, barıştılar, küstüler; ancak birbirine benzeştiler.

GREKLER, Ermeniler, Kürtler, Türkler ve Bulgarlar birbirine benzerler; dostluk temeldir ve solculuğun temel niteliklerinden birisidir. Ancak 1970 yıllarında Sofya "pazarını" tüketen aydınların, şimdi Atina pazarına, açgözlü sermayedarların Çin pazarına bakışı, türünden bakması çirkindir. İki konser, bir kitap veya birkaç davet için devlet politikasının güdümüne girmek aynı zamanda üzücü görünüyor.

İLHAMİ Soysal, "ABD Ankara Büyükelçisi sensensekiz yaşındaki CIA yetiştirmesi bir pir-i fani olan Strausz-Hupe" diyor; geçkin yaşına karşın, Bilar'ın Ankara Şubesi'nin sinema şenliğinin açılış gecesine geliyor. Bilar Ankara Şubesi adına konuşan Basın-Yayın Yüksek Okulu'nda Profesör Oğuz Onaran, bir gazetede sinema şenliğiyle devlet ilişkisi konusundaki soruya şu cevabı veriyor: "Maddi destekte bulundu.

(devamı iç kapakta)